regionálny operačný program

EURÓPSKA ÚNIA

Projekt je spolufinancovaný z ERDF.
„Investícia do vašej budúcnosti“.

Nitriansky samosprávny kraj

Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2014 - 2020

SPRÁVA O HODNOTENÍ STRATEGICKÉHO DOKUMENTU
vypracovaná podľa zákona č. 24 / 2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov
na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Vypracoval: ENPRO Consult, s. r. o., Martinengova 4, 811 02 Bratislava

Bratislava, október 2015

OBSAH

OBSAH **2**

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE **4**

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI **4**

1. OZNAČENIE 4
2. SÍDLO 4
3. KONTAKTNÉ ÚDAJE OPRÁVNENÉHO ZÁSTUPCU OBSTARÁVATEĽA, OD KTORÉHO MOŽNO DOSTAŤ RELEVANTNÉ INFORMÁCIE O STRATEGICKOM DOKUMENTE, A MIESTO NA KONZULTÁCIE 4

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE **5**

1. NÁZOV 5
2. ÚZEMIE 5
3. DOTKNUTÉ OBCE 5
4. DOTKNUTÉ ORGÁNY 5
5. SCHVAĽUJÚCI ORGÁN 6
6. OBSAH A HLAVNÉ CIELE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A JEHO VZŤAH K INÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM 6
   - *6.1. Hlavné ciele strategického dokumentu* *6*
   - *6.2. Obsah (osnova) strategického dokumentu* *9*
   - *6.3. Vzťah k iným strategickým dokumentom* *11*

III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA **12**

1. INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA A JEHO PRAVDEPODOBNÝ VÝVOJ, AK SA STRATEGICKÝ DOKUMENT NEBUDE REALIZOVAŤ 12
   - *1.1. Geomorfologické pomery* *12*
   - *1.2. Geologické pomery* *16*
   - *1.3. Pôdne pomery* *22*
   - *1.4. Hydrologické pomery* *27*
   - *1.5. Klimatické pomery* *37*
   - *1.6. Ovzdušie* *39*
   - *1.7. Flóra a fauna* *40*
   - *1.8. Krajina* *44*
   - *1.9. Obyvateľstvo* *45*
   - *1.11. Kultúrne a historické pamiatky a pozoruhodnosti* *62*
   - *1.12. Archeologické náleziská* *72*
   - *1.13. Paleontologické náleziska a významné geologické lokality* *74*
2. INFORMÁCIE O VZŤAHU STRATEGICKÉHO DOKUMENTU K ENVIRONMENTÁLNE ZVLÁŠŤ DÔLEŽITÝM OBLASTIAM, AKÝMI SÚ NAVRHOVANÉ CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIA, ÚZEMIA EURÓPSKEHO VÝZNAMU, EURÓPSKA SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ (NATURA 2000), CHRÁNENÉ VODOHOSPODÁRSKE OBLASTI A POD. 74
   - *2.1. Územia chránené podľa zákona č. 534/2002 Z. z.* *74*

2.2. Územia chránené podľa zákona č. 364/2004 Z. z. ... *97*
2.3. Územný systém ekologickej stability krajiny ... *102*
3. CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA V OBLASTIACH, KTORÉ BUDÚ PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNE OVPLYVNENÉ ... 107
4. ENVIRONMENTÁLNE PROBLÉMY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH PROBLÉMOV, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU ... 116
5. ENVIRONMENTÁLNE ASPEKTY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH ASPEKTOV ZISTENÝCH NA MEDZINÁRODNEJ, NÁRODNEJ A INEJ ÚROVNI, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A AKO SA ZOHĽADNILI POČAS JEHO PRÍPRAVY ... 117

IV. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOCH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE ZDRAVIA ... 122

1.1. POŽIADAVKY NA VSTUPY ... 123
1.2. ÚDAJE O VÝSTUPOCH ... 124
1.3. ÚDAJE O PRIAMYCH A NEPRIAMYCH VPLYVOCH NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE ... 124

V. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE ... 144

VI. DÔVODY VÝBERU ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV ZOHĽADŇUJÚCICH CIELE A GEOGRAFICKÝ ROZMER STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A OPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ HODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI ... 146

VII. NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE ... 146

VIII. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE ... 147

IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ ... 147

X. INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI ... 149

XI. DOPLŇUJÚCE ÚDAJE ... 149

1. MAPOVÁ A INÁ GRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA ... 149
2. MATERIÁLY POUŽITÉ PRI VYPRACOVANÍ SPRÁVY O HODNOTENÍ ... 149

XII. MIESTO A DÁTUM VYPRACOVANIA SPRÁVY O HODNOTENÍ ... 149

XIII. POTVRDENIE SPRÁVNOSTI ÚDAJOV ... 150

1. Meno spracovateľa správy o hodnotení ... 150
2. Potvrdenie správnosti údajov podpisom spracovateľa správy o hodnotení a podpisom oprávneného zástupcu obstarávateľa ... 150

XIV. PRÍLOHY ... 151

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI

1. Označenie

Nitriansky samosprávny kraj

2. Sídlo

Rázusova 2/A, 949 01 Nitra

3. Kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa, od ktorého možno dostať relevantné informácie o strategickom dokumente, a miesto na konzultácie

Mgr. Roman Vančo
vedúci odboru
Nitriansky samosprávny kraj
Rázusova 2/A, 949 01 Nitra
Tel. č.: (037) 692 59 75
E-mail: roman.vanco@unsk.sk

Doc. RNDr. Pavol Plesník, PhD.
Ekonomická univerzita
Obchodná fakulta
Katedra služieb a cestovného ruchu
Dolnozemská 1, 851 35 Bratislava
Tel. č.: (02) 67 29 15 74
E-mail: plesnik@euba.sk

Miesto na konzultácie:

Nitriansky samosprávny kraj
Rázusova 2/A, 949 01 Nitra

Konzultovať vo veci posudzovaného strategického dokumentu podľa § 63 ods. 1 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 24/2006 Z. z."), okrem konzultácii osobitne ustanovených v zákone napr. verejné prerokovanie, predkladanie písomných stanovísk k správe o hodnotení a pod., je možné počas celého procesu posudzovania strategického dokumentu.
Čas konzultácií sa určí, „prípad po prípade", podľa požiadavky a dohody subjektov, ktoré prejavia o konzultácie záujem.

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE

1. Názov

Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2014 - 2020

2. Územie

Štát	Slovenská republika
Kraj	Nitriansky samosprávny kraj
Okres	okresy na území Nitrianskeho samosprávneho kraja

3. Dotknuté obce

Obce na území Nitrianskeho samosprávneho kraja

4. Dotknuté orgány

Rezortný orgán

- Ministerstvo dopravy, výstavby a reg. rozvoja SR, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava

Dotknuté orgány

Podľa § 3 písm. p) zákona č. 24/2006 Z. z. dotknutý orgán je orgán verejnej správy, ktorého vyjadrenie sa vyžaduje pred prijatím alebo schválením strategického dokumentu. Vzhľadom na skutočnosť, že povinnosť vyjadrenia k posudzovanému strategickému dokumentu nevyplýva jednoznačne zo žiadneho všeobecne záväzného právneho predpisu je potrebné za dotknutý orgán považovať najmä environmentálne orgány a orgány na ochranu zdravia, tak ako to vyplýva z články 6 odseku 3 smernice 2001/42/ES o posudzovaní vplyvov určitých plánov a programov na životné prostredie.

Sú to najmä tieto orgány

- Okresný úrad Komárno, odbor starostlivosti o ŽP, Nám. gen. Klapku 7, 945 01 Komárno
- Okresný úrad Levice, odbor starostlivosti o ŽP, Dopravná 14, 934 03 Levice
- Okresný úrad Nitra, odbor starostlivosti o ŽP, Štefánikova trieda 69, 949 01 Nitra
- Okresný úrad Nové Zámky, odbor starostlivosti o ŽP, Podzámska 25, 940 01 Nové Zámky
- Okresný úrad Šaľa, odbor starostlivosti o ŽP, Hlavná 42/12A, 927 01 Šaľa
- Okresný úrad Topoľčany, odbor starostlivosti o ŽP, Nám. Ľ. Štúra 1738, 955 40 Topoľčany
- Okresný úrad Zlaté Moravce, odbor starostlivosti o ŽP, Sládkovičova 3, 953 01 Zlaté Moravce
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Komárne, Mederečská ul. 39, 945 01 Komárno
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Leviciach, Komenského 4, 934 38 Levice

- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre, Štefánikova 58, 949 63 Nitra
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nových Zámkoch, Slovenská ul. 13, 940 30 Nové Zámky
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Topoľčanoch, Stummerova 1856, 955 01 Topoľčany
- Trnavský samosprávny kraj, Starohájska 10, 917 01 Trnava
- Trenčiansky samosprávny kraj, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín
- Banskobystrický samosprávny kraj, Nám. SNP č. 23, 974 01 Banská Bystrica
- Nitriansky samosprávny kraj, Štefánikova trieda 69, 949 01 Nitra
- Únia miest Slovenska, Prepoštská 4, 811 01 Bratislava
- Združenie miest a obcí Slovenska, Bezručova 9, 811 04 Bratislava

5. Schvaľujúci orgán

Zastupiteľstvo Nitrianskeho samosprávneho kraja

6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom

6.1. Hlavné ciele strategického dokumentu

Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2014 – 2020 (ďalej len „strategický dokument") je strategický dokument, ktorého cieľom je v krátkodobom a strednodobom horizonte vytvoriť podmienky pre tvorbu produktových línií zameraných na vybrané formy cestovného ruchu.
Strategické ciele cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji (ďalej len „NSK") na obdobie do roku 2020 vychádzajú z potenciálu cestovného ruchu v kraji, jeho vývoja v predchádzajúcom období a z koncepčných dokumentov prijatých na medzinárodnej, regionálnej i národnej úrovni. Jeho súčasťou je i Marketingový plán cestovného ruch v NSK.
Strategický dokument priamo nadväzuje na „Stratégiu rozvoja cestovného ruchu Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2006 – 2013".

V strategickom dokumente sa za prioritné oblasti považuje:

- riadenie a realizáciu dlhodobej rozvojovej koncepcie cestovného ruchu v NSK;
- podpora slovenských a zahraničných investorov v cestovnom ruchu, podpora malých a stredných podnikateľov v cestovnom ruchu;
- príprava a rozvoj kvalifikovaných ľudských zdrojov, orientovaných na sektor služieb, kúpeľníctva a cestovného ruchu;
- podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu;
- podpora nových foriem cestovného ruchu;
- podpora rekonštrukcie kultúrno-historických pamiatok a obnovu tradícií v území;
- podpora účelových mikroregiónov pri získavaní finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ prostredníctvom efektívnych projektov v programovacom období 2007 až 2013.

Strategický dokument sa zaoberá aj rozvojom produktového portfólia, definuje marketingový prístup, propagáciu a komunikáciu, ako aj možné spôsoby financovania. Stratégia je čiastočne prepojená so strategickým zámerom Regionalizácie cestovného ruchu SR.

Hlavný cieľ

Hlavným cieľom strategického dokumentu je lepšie využiť primárny potenciál územia Nitrianskeho kraja a vytvoriť podmienky pre tvorbu produktových línií zameraných na vybrané formy cestovného ruchu s osobitným dôrazom na ochranu a tvorbu životného prostredia a zdravia obyvateľov.

Základná strategická vízia rozvoja cestovného ruchu v NSK vyplýva z podrobnej analýzy prostredia ako aj zo súčasných trendov dopytu v cestovnom ruchu.
K naplneniu základnej strategickej vízie boli identifikované prioritné oblasti v rámci ktorých sa budú riešiť taktické úlohy pre naplnenie stanovených cieľov ako aj predpoklady realizácie jednotlivých krokov.

Prioritné oblasti rozvoja cestovného ruchu v NSK

Prioritná oblasť 1: Termálne pramene a ich využitie v cestovnom ruchu

Taktická úloha 1: Vytvorenie komplexnej ponuky pobytových balíčkov podľa požiadaviek vybraných cieľových skupín na zabezpečenie ich spokojnosti a zároveň čo najvyššieho priemerného výdavku v regióne.
Taktická úloha 2: Pobyt pri vode ako doplnková služba k iným formám cestovného ruchu.

Taktická úloha 3: Zabezpečenie moderných a inovatívnych služieb v termálnych kúpaliskách.

Prioritná oblasť 2: Rozvoj cykloturistiky na celom území NSK

Taktická úloha 1: Pripojenie produktu cyklotrás na iné produkty v regióne. Vytvoriť cykloturistické balíčky služieb s flexibilným obsahom.
Taktická úloha 2: Zabezpečenie doplnkových služieb pri cyklotrasách.

Prioritná oblasť 3: Využitie kultúrno-historického potenciálu pre cestovný ruch, rozvoj mestského turizmu

Taktická úloha 1: Zvýšiť atraktivitu a ponúknuť zážitok v rámci ponuky kultúrno-historických objektov (múzeí, galérií, svetských a sakrálnych pamiatok) pre zvolené cieľové skupiny. Návrh a značenie tematických trás a okruhov po kultúrno-historických pamiatkach.
Taktická úloha 2: Návrh, vytvorenie a značenie pútnickej cesty Sv. Cyrila a Metoda cez NSK.
Taktická úloha 3: Vytvoriť platformu pre efektívnu spoluprácu v cestovnom ruchu vo vybraných mestách. Zaradiť ponuku miest do portfólia cestovných kancelárií a iných organizátorov v cestovnom ruchu.

Prioritná oblasť 4: Podpora rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, agroturizmu, gastroturizmu, vinárstva a vinohradníctva

Taktická úloha 1: Zefektívniť manažment vinohradníckych oblastí a vytvoriť koncepciu fungujúcich vínnych ciest.
Taktická úloha 2: Vidiecky turizmus v spojení s vinohradníctvom a vinárstvom.
Taktická úloha 3: Podpora certifikácie ubytovacích a stravovacích služieb vo vidieckom cestovnom ruchu.
Taktická úloha 4: Zavedenie značky regionálny produkt a jeho aplikácia v gastroturizme a podpora environmentálnej certifikácie.
Taktická úloha 5: Podporiť zážitkový vidiecky cestovný ruch.

Taktická úloha 6: Programová a finančná podpora agropodnikateľov angažujúcich sa v cestovnom ruchu. Presadzovanie záujmov vidieckeho cestovného ruchu v rámci regionálneho rozvoja.
Taktická úloha 7: Sieťovanie poskytovateľov služieb v agroturizme.

Prioritná oblasť 5: Podpora rozvoja MICE (meetings, incentives, congress/conferences, events - kongresy a konferencie, podujatia, incentívny cestovný ruch)

Taktická úloha 1: Prezentácia NSK ako vhodnej lokality na usporadúvanie konferencií, školení a seminárov.
Taktická úloha 2: Spojenie MICE s termálnymi wellness centrami a s historickými pamiatkovými objektmi.

Prioritná oblasť 6: Podpora rozvoja aktívnej turistiky pre vybrané segmenty klientely

Taktická úloha 1: Rozvoj vodnej turistiky.
Taktická úloha 2: Rozvoj doplnkových foriem cestovného ruchu – pešia turistika, poľovníctvo, rybárstvo, pozorovanie vtáctva a pod.

Prioritná oblasť 7: Podpora rozvoja infraštruktúry cestovného ruchu a služieb

Taktická úloha 1: Podpora rekonštrukcie existujúcich pamiatok vhodných na využívanie v cestovnom ruchu.
Taktická úloha 2: Podpora rekonštrukcie a výstavba nových termálnych wellness centier, zabezpečenie modernej a ekologickej technologickej úrovne infraštruktúry kúpalísk.
Taktická úloha 3: Podpora rozširovania služieb a rekonštrukcie sídiel miestnych vinárov a vinohradníkov.
Taktická úloha 4: Cielená podpora infraštruktúrnych projektov v oblastiach bezprostredne súvisiacich s cestovným ruchom.
Taktická úloha 5: Zapojenie podporných organizácií v regióne na využívaní verejných zdrojov v cestovnom ruchu.
Taktická úloha 6: Modernizácia výstavných komplexov a zabezpečenie moderných technológií.

Prioritná oblasť 8: Podpora rozvoja ľudských zdrojov

Taktická úloha 1: Spolupráca škôl so samosprávou, organizáciami cestovného ruchu a podnikateľskými subjektmi. Vytvorenie podmienok pre uplatnenie absolventov odborov cestovného ruchu v kraji.
Taktická úloha 2: Organizácia vzdelávacích kurzov pracovníkov služieb prvého kontaktu, zameraných na zvýšenie profesionality a zlepšenie jazykových schopností, podpora organizácie rekvalifikačných kurzov v cestovnom ruchu.
Taktická úloha 3: Vzdelávacie aktivity pre zamestnancov a podnikateľov v cestovnom ruchu, využitie regionálnych vzdelávacích inštitúcií a podporných organizácií v regióne.
Taktická úloha 4: Vzdelávanie obyvateľstva k cestovnému ruchu.
Taktická úloha 5: Vytvorenie systému súťaží v službách cestovného ruchu v NSK.

Prioritná oblasť 9: Podpora rozvoja destinačného manažmentu, podpora spolupráce medzi subjektmi cestovného ruchu

Taktická úloha 1: Vytvoriť platformu pre podporu rozvoja cestovného ruchu v NSK, zameranú osobitne na MICE, wellness a cykloturistiku.

Taktická úloha 2: Zapojenie významných subjektov ziskovej aj neziskovej sféry do destinačného manažmentu, spoločné financovanie a riešenie identifikovaných problémov rozvoja – vznik KOCR a OOCR.
Taktická úloha 3: Koordinovať propagačné aktivity cestovného ruchu v regióne, ktoré uskutočňujú mnohé regionálne organizácie, napojenie propagačných aktivít na celoslovenské aktivity.
Taktická úloha 4: Využitie informačno-komunikačných technológií v marketingovej práci, využitie sociálnych sietí a pod.

6.2. Obsah (osnova) strategického dokumentu

Strategický dokument pozostáva z textovej časti a 10 príloh.

Textová časť

Úvod

1. Súčasný stav cestovného ruchu v NSK
- 1.1. Analýza strategických dokumentov v NSK a SR
- 1.2. Inštitucionálne zabezpečenie rozvoja cestovného ruchu v NSK
- 1.3. Výkony v cestovnom ruchu v NSK

2. Primárny potenciál rozvoja cestovného ruchu v NSK – prírodný, kultúrny a historický
- 2.1. Primárny potenciál okresu Topoľčany
- 2.2. Primárny potenciál okresu Zlaté Moravce
- 2.3. Primárny potenciál okresu Nitra
- 2.4. Primárny potenciál okresu Šaľa
- 2.5. Primárny potenciál okresu Levice
- 2.6. Primárny potenciál okresu Nové Zámky
- 2.7. Primárny potenciál okresu Komárno

3. Analýza výkonov v cestovnom ruchu v okresoch NSK
- 3.1. Okres Topoľčany
- 3.2. Okres Zlaté Moravce
- 3.3. Okres Nitra
- 3.4. Okres Šaľa
- 3.5. Okres Levice
- 3.6. Okres Nové Zámky
- 3.7. Okres Komárno

4. Analýza stavu kľúčových foriem cestovného ruchu v NSK
- 4.1. Cykloturistika
- 4.2. Rekreačný cestovný ruch
- 4.3. Vidiecky turizmus, agroturistika a vinný turizmus
- 4.4. Poznávací a religiózny cestovný ruch
- 4.5. Mestský a prímestský cestovný ruch
- 4.6. Kongresový a incentívny cestovný ruch (MICE)
- 4.7. Špecifické formy cestovného ruchu
- 4.8. Tranzitný cestovný ruch

5. SWOT analýza cestovného ruchu v NSK

6. Problémová analýza cestovného ruchu v NSK

6.1. Určenie kľúčových disparít rozvoja cestovného ruchu NSK
6.2. Určenie kľúčových faktorov rozvoja cestovného ruchu NSK

7. Strategický plán rozvoja cestovného ruchu v NSK

7.1. Strategická vízia rozvoja cestovného ruchu v NSK
7.2. Prioritné oblasti rozvoja cestovného ruchu v NSK
7.3. Stanovenie taktických úloh v prioritných oblastiach rozvoja cestovného ruchu v NSK

8. Marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020

8.1. Strategická vízia regiónu
8.2. Analýza východiskového stavu regiónu
8.2.1. Sídelný potenciál a jeho vplyv na rozvoj regiónu
8.2.2. Demografická charakteristika
8.2.3. Prírodné prostredie
8.2.4. Kultúra
8.2.5. Infraštruktúra cestovného ruchu
8.2.6. Rekreácia a turizmus
8.3. SWOT analýza
8.3.1. Komplexná SWOT analýza regiónu
8.3.2. SWOT analýza cestovného ruchu
8.3.3. SWOT analýza rozvoja vidieka
8.4. Strategické ciele regiónu v oblasti rozvoja cestovného ruchu
8.5. Stratégia rozvoja regiónu, popis marketingového plánu a nástrojov na dosiahnutie cieľov
8.5.1. Vyprofilovanie imidžu celého regiónu a identifikácia jedinečného predajného argumentu (USP - Unique Selling Proposition) NSK
8.5.2. Vytvorenie marketingovej kampane postavenej na jedinečnosti kraja
8.5.3. Propagácia a tvorba propagačných materiálov
8.6. Výber cieľových skupín
8.7. Marketingový mix
8.8. Marketing regiónu – návrh opatrení
8.9. Finančné zabezpečenie

9. Akčný plán rozvoja cestovného ruchu a marketingových aktivít NSK na roky 2016 a 2017

10. Informačné zdroje

Prílohy

Príloha 1: Zoznam obcí NSK
Príloha 2: Rozhľadne v NSK
Príloha 3: Náučné chodníky a náučné lokality v NSK
Príloha 4: Turistické zaujímavosti NSK
Príloha 5: Hrady, zámky a kaštiele NSK
Príloha 6: Lokalizácia turistických atraktivít NSK
Príloha 7: Lokalizácia hradov, zámkov a kaštieľov NSK
Príloha 8: Termálne pramene a kúpaliska v NSK
Príloha 9: Lokalizácia termálnych kúpalísk v NSK
Príloha 10: Štatistické ukazovatele výkonov v cestovnom ruchu za roky 20089 - 2014

6.3.Vzťah k iným strategickým dokumentom

Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2014 – 2020 súvisí najmä s nasledujúcimi strategickými dokumentmi na medzinárodnej, národnej úrovni a regionálnej úrovni:

Medzinárodná úroveň

- Lisabonská zmluva (čl. 195)
- Oznámenie Komisie 2007: Agenda pre trvalo udržateľný cestovný ruch
- Oznámenie Komisie 2010: Európa 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu
- Oznámenie Komisie 2010: Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch
- Oznámenie Komisie 2013: Akčný plán pre podnikanie 2020
- Dohoda o ochrane prírodného a kultúrneho bohatstva UNESCO
- Dohoda o zachovaní nemateriálneho kultúrneho dedičstva UNESCO

Národná úroveň

- Partnerská dohoda SR na roky 2014 – 2020
- Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (2010)
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska (ďalej len „KURS“) 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
- Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie 2012 - 2016
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
- Marketingová stratégia Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2014 – 2020
- Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike (2005)
- Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy Slovenskej republiky do roku 2020
- Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020
- Východiska stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike
- Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR (2013)
- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku (1997)
- Koncepcia ochrany pamiatkového fondu (2011)
- Integrovaný regionálny operačný program 2014 - 2020 (IROP)
- Program rozvoja vidieka 2014 - 2020
- Operačný program Kvalita životného prostredia 2014 – 2020 a ďalšie súvisiace operačné programy
- Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (2014)
- Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu (2013)

Regionálna úroveň

- Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja (2012)
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2006 – 2013
- Marketingový plán cestovného ruchu pre Nitriansky samosprávny kraj
- Regionálna integrovaná územná stratégia Nitrianskeho kraja na roky 2014 – 2020
- Strategický plán rozvoja cestnej dopravnej infraštruktúry Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020
- Strategický plán rozvoja verejnej osobnej dopravy Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2020

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja 2008 – 2015
- Stratégia rozvoja vidieka Nitrianskeho samosprávneho kraja 2009 – 2015
- Štúdia rozmiestnenia cyklotrás v Nitrianskom samosprávnom kraji (I. a II. etapa)

Návrh strategického dokumentu nadväzuje na základné princípy a priority uvedených dokumentov súvisiacich s rozvojom cestovného ruchu.

III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

Územie, ktoré môže byť dotknuté realizáciou strategického dokumentu je územie Nitrianskeho kraja. Nitriansky kraj leží na juhozápadnom Slovensku. Hraničí zo západu s Trnavským krajom, zo severu s Trenčianskym krajom z východu s Banskobystrickým krajom a z juhu a juhovýchodu s Maďarskom. Štátnu hranicu s Maďarskom tvorí z juhu rieka Dunaj a z juhovýchodu rieka Ipeľ.

1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať

1.1. Geomorfologické pomery

Nitriansky kraj je súčasťou Alpsko-himalajskej sústavy, ktorá sa na záujmovom území člení tak (Mazur, Lukniš -1986), ako je uvedené v tabuľke č. 1.

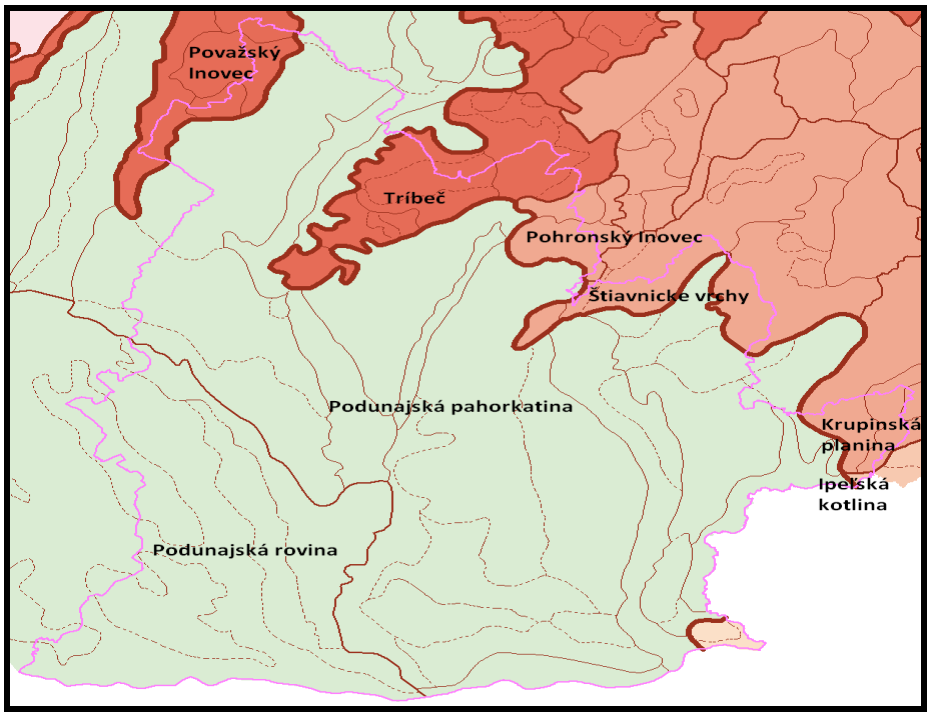
Tabuľka č. 1: Geomorfologické členenie Nitrianskeho kraja

Sústava	Podsústava	Provincia	Subprovincia	Oblasť	Celok
Alpsko-himalajská	Panónska panva	Západoslovenská panva	Malá Dunajská kotlina	Podunajská nížina	Podunajská rovina
					Podunajská pahorkatina
	Karpaty	Západné Karpaty	Vnútorné Západné Karpaty	Fatransko-tatranská	Považský Inovec
					Tribeč
				Slovenské stredohorie	Pohronský Inovec
					Štiavnické vrchy
					Krupinská planina
				Lučenecko-košická zníženina	Juhoslovenská kotlina
				Matransko-slánska	Burda

Celok	Podcelok	Časť
Podunajská rovina		Čiližská mokraď
		Okoličianská mokraď
		Salibská mokraď
		Martovská mokraď
		Novozámocké pláňavy

Podunajská pahorkatina	Nitrianska pahorkatina	Zalužianska pahorkatina
		Bojnianska pahorkatina
		Bánovská pahorkatina
		Tribečské podhorie
		Nitrianska tabuľa
		Nitrianske vršky
	Nitrianska niva	Stredonitrianska niva
		Dolnonitrianska niva
	Žitavská pahorkatina	
	Žitavská niva	
	Hronská pahorkatina	Bešnianska pahorkatina
		Chrbát
		Belianske kopce
		Búčske terasy
		Hurbanovské terasy
		Strekovské terasy
		Hronská tabuľa
	Hronská niva	Sikenická mokraď
	Čenkovská niva	
	Ipeľská pahorkatina	Bajtovská brána
		Zalabský chrbát
		Santovská pahorkatina
		Brhlovské podhorie
		Sebechlebská pahorkatina
Považský Inovec	Vysoký Inovec	
	Nízky Inovec	
	Krahulčie vrchy	
	Inovecké predhorie	
Tribeč	Zobor	
	Jelenec	Kostolianska kotlina
	Veľký Tribeč	Vysoký Tribeč
		Zlatnianske predhorie
		Hornonitrianske predhorie
	Rázdiel	Skýcovská vrchovina
		Veľkopoľská vrchovina
Pohronský Inovec	Veľký Inovec	
	Lehotská planina	
Štiavnické vrchy	Sitnianska vrchovina	Sitnianske predhorie
	Hodrušská hornatina	Slovenská brána
	Kozmálovské vŕšky	
Krupinská planina	Bzovická pahorkatina	
	Modrokamenské úbočie	
Juhoslovenská kotlina	Ipeľská kotlina	Hontianske terasy
Burda		Vyšehradská brána

Nitriansky kraj sa rozprestiera na dvoch geomorfologických podsústavách – Panónska Panva a Karpaty.

Zdroj: Atlas krajiny SR

Z hľadiska morfologického typu georeliéfu (Lukniš, 1972) územie Nitrianskeho kraja zaberajú roviny, pahorkatiny, nižšie vrchoviny, vyššie vrchoviny, hornatiny s prevahou rovín.
Prevažnú časť územia kraja tvorí Podunajská rovina (územie okresov KN, SA, NZ), na ktorú v severnej časti nadväzuje Podunajská pahorkatina (územie okresov NZ, LV, NR). Zo severnej, východnej a juhovýchodnej strany na územie kraja zasahujú okrajovo geomorfologické celky Tribeč, Považský Inovec, Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda. Nadmorská výška územia kraja sa pohybuje od 100,01 m n. m. (k. ú. Vlčany v okrese SA) do 942,6 m n. m. (Považsky Inovec v okrese TO).

Podunajská rovina - nachádza sa na nivách Dunaja a Váhu na ploche 3 500 km². Zaberá severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny, na území Nitrianskeho, Trenčianskeho a Trnavského kraja. Je charakteristická minimálnou členitosťou terénu od 107 m n. m. na juhu po 160 m n. m. na severe. Relatívne výškové rozdiely neprekračujú 30 m. Reliéf je mäkko modelovaný a hladký s plytkými a širokými dolinami oddelenými širokými plochými chrbtami. Členitejší povrch je zriedkavý. Veľkú časť Podunajskej roviny zaberá Žitný ostrov. Z miest Nitrianskeho kraja sa tu nachádza Šaľa, Kolárovo, Nové Zámky, Hurbanovo a Komárno.

Podunajská pahorkatina - zaberá severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Prevláda v nej pahorkatinný reliéf, ale značné plochy zaberá aj rovina, najmä pozdĺž riek Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Ipľa. Nadmorská výška sa pohybuje od 110 metrov do 300 až 350 metrov.

Tribeč – jadrové pohorie dlhé cca 50 km, s rozlohou 496 km^2. Je súčasťou CHKO Ponitrie. Veľkú časť pohoria pokrývajú listnaté lesy (dub, hrab, buk). V oblasti dúbrav sú charakteristické kremencové hôrky. V pohorí je pomerne hustá sieť turistických značených trás, nachádza sa tu niekoľko prírodných rezervácií, najmä lesostepného charakteru. Turistov sem priťahujú i tajomné zrúcaniny tribečských hradov, ako i množstvo historických a kultúrnych pamiatok. Najvyšším bodom je Veľký Tribeč /829 m n. m./.

Považský Inovec - je jadrové pohorie dlhé cca 45 km s rozlohou 453 km^2, leží na západnom Slovensku v Trenčianskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji (okres Topoľčany). Pohorie je dlhé 45 km so šírkou 15 až 25 km. Smerom na juh pozvoľne klesá do Podunajskej nížiny. V pohorí pramenia malé toky, v severnej časti je pomerne častý výskyt prameňov minerálnej vody. Územie pokrývajú listnaté lesy, v nižších polohách dubiny, vo vyšších dubo-hrabiny a v najvyšších bučiny. Zaujímavosťou je i jaskyňa Čertova pec v ktorej sa našlo najstaršie jaskynné osídlenie na území Slovenska. V oblasti sa nachádza mnoho nenáročných či len mierne náročných turistických trás. V zime je pohorie vhodné na bežkovanie, lyžiari uprednostňujú stredisko Bezovec, no v pohorí sa nachádza i niekoľko menších zjazdoviek s vlekom. Lezci vyhľadávajú hlavne Beckovské hradné bralo, cvičné terény pri hrade Tematín alebo v Sokolích skalách. Najvyšším vrchom je Inovec /1042 m n. m./.

Pohronský Inovec – nachádza sa na území Nitrianskeho kraja (okres Zlaté Moravce) a na území Banskobystrického kraja, má rozlohu 143 km^2. Reliéf pohoria je prevažne vrchovinový, v strednej a severozápadnej časti má tvar náhornej planiny s pahorkatinou až nižšou vrchovinou. Na zvyšky andezitových prúdov sa viažu skalné útvary. Oblasťou pretekajú rieky Hron a Žitava. Územia pokrývajú listnaté lesy s prevahou dubových lesov, často sa vyskytujú dubovo-hrabové, cerové lesy a v severnej časti pohoria bukové lesy. Lokálne sa vyskytujú sutinové javorové lesy. Časti pohoria, ktoré boli odlesnené sú pokryté ornou pôdou, lúkami a pasienkami. Pre toto pohorie je typické rozptýlené osídlenie kopaničiarskeho typu. Najvyšším vrchom je Veľký Inovec /901 m n. m./.

Krupinská planina – rozprestiera sa v Banskobystrickom a Nitrianskom kraji (okres Levice) na ploche 853 km^2. Patrí do oblasti Slovenské stredohorie. Z hľadiska reliéfu sú tu typické horizontálne tabuľové štruktúry. Jednotvárnosť reliéfu miestami narušujú andezitové tvrdoše. Rieky a potoky sa na planine lúčovito roztekajú a tým vytvorili hlboké kaňonové doliny, z ktorých najznámejšie sú Litava a Malá Litava. Planina sa postupne mierne zvažuje zo severu k juhu. Územie odvodňujú toky Tisovník, Stará rieka, Plachtinský potok Krupinica, Litavica a Litava. Všetky povrchové toky patria do povodia Ipľa. Zalesnené časti predstavujú predovšetkým hrabové a dubové lesy, odlesnené plošiny sa využívajú ako polia, lúky a pasienky či ovocné sady. Pre Krupinskú planinu je typické roztratené laznícke osídlenie. Najvyšším vrchom je Kopaný závoz /775 m n. m./.

Štiavnické vrchy - sú najrozsiahlejším sopečným pohorím Západných Karpát s plochou 856 km^2. Rozprestierajú sa na strednom Slovensku v Banskobystrickom kraji a Nitrianskom kraji (okres Levice). Územie je bohaté na výskyt minerálov (približne 140 druhov a odrôd minerálov) a rúd drahých kovov. Reliéf je prevažne vrchovinový a hornatinový. Odolnejšie zvyšky lávových prúdov tu vytvorili skalné útvary. Pôvodne tu prevažovali dubové, bukové a hrabové lesy. V dôsledku banskej činnosti sa však zachovali len v nižších polohách. Vo vyšších polohách prevláda smrek, vyskytuje sa i jedľa a borovica. Odlesnené plochy sú pokryté trávnatým porastom a oráčinami. V území sa nachádza mnoho umelých vodných nádrží nazývaných tajchy, ktoré boli vytvorené v súvislosti s potrebami baníctva. Najvyšším vrchom je Sitno /1009 m n. m./.

Burda - sa nachádza na juhozápadnom Slovensku, na hraniciach s Maďarskom. Maximálna dĺžka pohoria je 7,5 km, maximálna šírka len 3,5 km. Najvyšším vrchom pohoria je Burdov /387,7 m n. m./ v centrálnej časti, relatívne výškové rozdiely dosahujú 180 až 310 m. Vyznačuje sa plošinatými chrbtami rozrytými dolinami. Výsledkom mrazového zvetrávania v kvartéri sú strmé skalné steny, na úpätí ktorých sa nahromadili kamenné moria a iné sutinové polohy zvetralín. Po okrajoch pohoria ležia krátke výmoľové doliny a rokle vyerodované periodickými vodnými tokmi.

1.2.Geologické pomery

Regionálne geologické členenie

Tabuľka č. 2: Regionálne geologické členenie Nitrianskeho kraja

Jednotka I. radu	Jednotka II. radu	Jednotka III. radu	Jednotka IV. radu
Vnútrohorské panvy a kotliny	Podunajská panva	Trnavsko-dubnická panva	Želiezovská priehlbina
			Komjatická priehlbina
			Trnavsko-levická hrasť
			Rišňovská priehlbina
		Gabčíkovska panva	-
		Bánovska kotlina	-
		Štúrovský paleogén	-
Neovulkanity	Neovulkanity Burdy	-	-
	Štiavnicky stratovulkan	-	-
Jadrové pohoria	Tribeč	Zoborská časť	-
	Považský Inovec	-	-

Zdroj: SGÚDŠ

Geologická stavba

Na geologickej stavbe územia Nitrianskeho kraja sa podieľajú neogén, neogénne vulkanity, vrchná krieda a paleogén vnútorných Karpát, mezozoikum vnútorných Karpát, mladšie paleozoikum vnútorných Karpát, staršie paleozoikum – proterozoikum veporika a tatrika a hlbinné magmatity.

Neogén

- sivé a pestré íly, prachy, piesky, štrky, slojky lignitu, sladkovodné vápence a polohy tufitov (brodské, gbelské, kolárovské, volkovské a čečehovské súvrstvie); dák – roman
- sivé a pestré vápnité prachovce, ílovce, pieskovce, zlepence, štrky, evapority (závodské, lakšárske, teriakovské, soľnobanské, kladzianske a modrokamenské súvrstvie); karpat
- sivé vápnité ílovce, prachovce, pieskovce, zlepence, uholné slojky, kyslé tufy (studienske, pozbianske, madunické a lastomírske súvrstvie); vrchný báden
- sivé vápnité íly až ílovce, siltovce, piesky až pieskovce, zlepence, kyslé tufy, bentonit, organogénne vápence (stretavské, ptrukšianske, vrábeľské a holíčske súvrstvie); sarmat
- sivé vápnité prachovce (lučenské súvrstvie); eger
- sivé vápnité prachovce, ílovce, pieskovce, piesky, zlepence, evapority, riasové vápence (jakubovské, špačinské, vranovské a zbudzké súvrstvie); stredný báden
- sivé vápnité prachovce, ílovce, pieskovce, zlepence, riasové vápence, ryolitové a andezitové tufy (lanžhotské, bajtavské, príbelské a nižnohrabovské súvrstvie); spodný báden
- sivé, prevažne vápnité íly, prachy, piesky, štrky, sloje lignitu a polohy sladkovodných vápencov (cárske, beladické, záhorské a ivanské súvrstvie); panón – pont
- sladkovodné vápence – travertíny; pliocén

Kvartérny pokryv

- fluviálne sedimenty - prevažne nivné humózne hliny alebo hlinito-piesčité až štrkovito-piesčité hliny dolinných nív
- fluviálne sedimenty - piesky, piesčité štrky až piesky v terasách bez pokryvu

- fluviálne sedimenty - piesky, piesčité štrky až piesky v terasách s pokryvom spraší, sprašových hlín alebo svahovín
- deluviálne sdimenty vcelku - hlinité, hlinito-piesčité, hlinito-kamenité, piesčito-kamenité až balvanovité svahoviny a sutiny
- eolické sedimenty – naviaté piesky (vápnité a nevápnité)
- eolické sedimenty - spraše a piesčité spraše, vápnité sprašovité a nevápnité sprašové hliny
- eolické sedimenty - piesky, piesčité štrky až piesky v terasách s pokryvom spraší, sprašových hlín alebo svahovín
- ostatné bližšie geneticky nerozlíšené sedimenty - nečlenené predkvartérne podložie s nepravidelným pokryvom bližšie nerozlíšených svahovín a sutín

Inžinierskogeologické pomery

Z hľadiska inžinierskogeologických pomerov *(Atlas krajiny SR, 2002)* sa na území Nitrianskeho kraja nachádzajú najmä tieto rajóny kvartérnych sedimentov:

- rajón kvartérnych sedimentov (rajón údolných riečnych náplavov)
- rajón kvartérnych sedimentov (rajón sprašových sedimentov)
- rajón kvartérnych sedimentov (rajón deluviálnych sedimentov)
- rajón kvartérnych sedimentov (rajón eolických pieskov)
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón striedajúcich sa súdržných a nesúdržných sedimentov;
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón magmatických intruzívnych hornín)
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón vápencovo-dolomitických hornín)
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón spevnených sedimentov vcelku)
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón jemnozrnných sedimentov)
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón zlepencových hornín)
- rajón predkvartérnych sedimentov (rajón flyšoidných hornín)

Geodynamické javy

Geodynamické javy (napr. zosuvy, erózia, seizmicita, tektonika) spôsobujú zmeny štruktúry horninového prostredia, pôd, reliéfu a hydrologických pomerov, ako aj celkovú zmenu kvality životného prostredia. Môžu ohrozovať, obmedzovať, prípadne až znemožňovať využívanie územia. Mnohé môžu byť vyvolané alebo aktivizované činnosťou človeka.

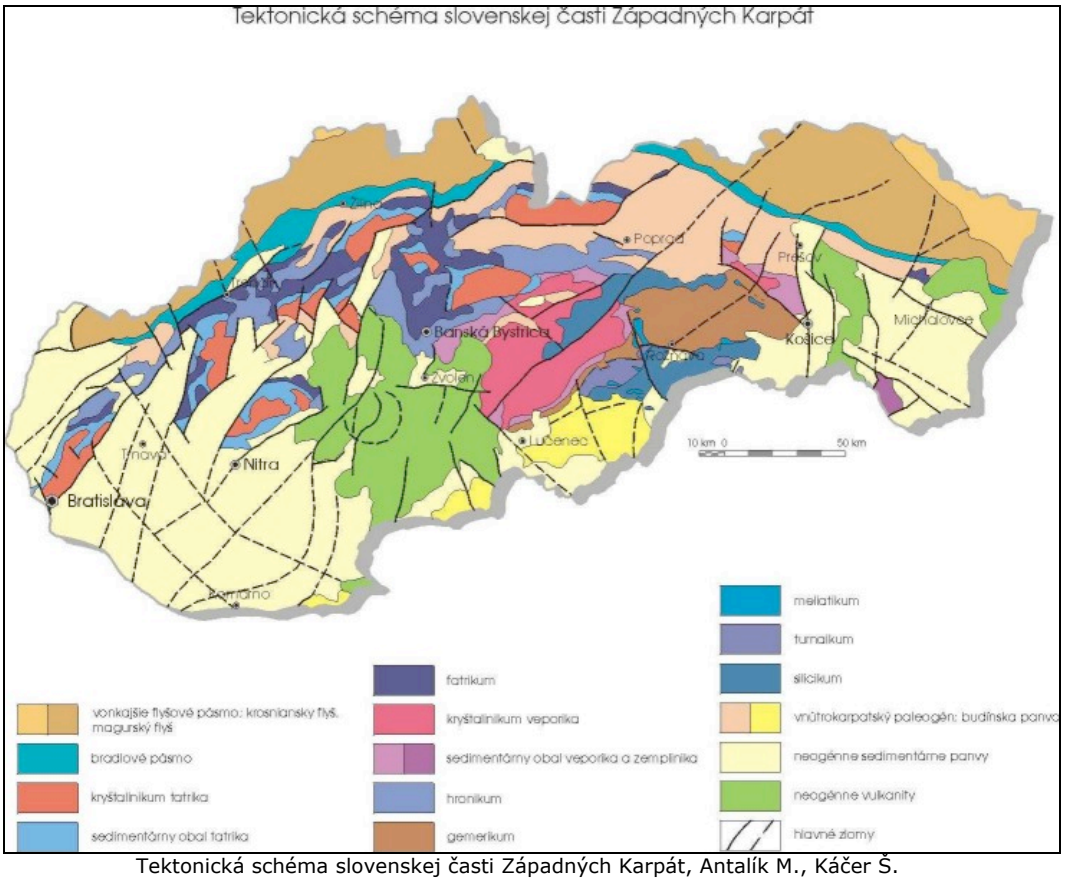
Seizmicita

Seizmická aktivita územia Slovenska bola zhodnotená na základe predbežných údajov Geofyzikálneho ústavu SAV a v roku 2011 bola zhodnotená aj seizmická aktivita od začiatku monitorovania. Zostavená bola nová mapa epicentier zemetrasení. Na základe seizmologických a geologických údajov boli na Slovensku vyčlenené ohniskové zóny a jednou z nich je Komárno. Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú dve zdrojové oblasti seizmického rizika – Komárno a Štúrovo. Seizmicky najexponovanejším územím je komárňanská oblasť. Z hľadiska počtu zemetrasení s intenzitou väčšou ako 6° MSK-64 patrí Žitný ostrov do škály zemetrasení 0 – 0,3 na 1 000 km^2 za 100 rokov.
Podľa Seizmotektonickej mapy Slovenska sa územie Nitrianskeho kraja nachádza v oblasti 6 – 7 ° makroseizmickej intenzity MSK-64.

Tektonika

Morfologickú členitosť územia Slovenska výrazne ovplyvnila zlomová tektonika v období terciéru. Sedimenty terciéru vypĺňajú panvy a kotliny, ktoré sú spolu s jadrovými pohoriami najcharakteristickejšími morfotektonickými štruktúrami Západných Karpát. Charakteristickou črtou kotlín je zlomové obmedzenie sedimentárnej výplne voči okoliu. Zlomy predstavovali oslabené časti kôry a sprostredkovali aj prívodné cesty neogénnych vulkanitov. Vznik

terciérnych kotlín a neogénnych vulkanitov súvisí s tektonickými procesmi, ktoré sa odohrávali hlavne počas neogénu.
Dnešný pomerne výrazný reliéf Západných Karpát dokumentuje pokračovanie tektonických pohybov aj počas kvartéru. Viedenská, dunajská a východoslovenská panva majú aj v súčasnosti tendenciu neustále klesať. Najväčšie poklesávanie je v oblasti dunajskej panvy (gabčíkovska depresia až 1,0 mm za rok). Naopak, k najrýchlejšie stúpajúcim pohoriam sa radia Vysoké Tatry.
V tektogenéze a stavebnom štýle Podunajskej roviny sa uplatnili dva tektonické prvky – zlomová tektonika a tektonika prehýbania vrstiev. Zlomová tektonika je vyjadrená dvomi systémami zlomov. Prvý typ (hlavný zlomový systém) má karpatský smer SV – JZ a druhý typ sú zlomy kolmé na hlavný zlomový systém v smere SZ – JV. Zlomový systém rozčlenil neogénne podložie na rad krýh, rôzne hlboko pokleslých. Centrálna časť Podunajskej roviny sa vyznačuje intenzívnym poklesávaním počas celého kvartéru, jej okrajové časti poklesávali pomalšie. Tieto pohyby sa dejú pozdĺž tektonických línií.

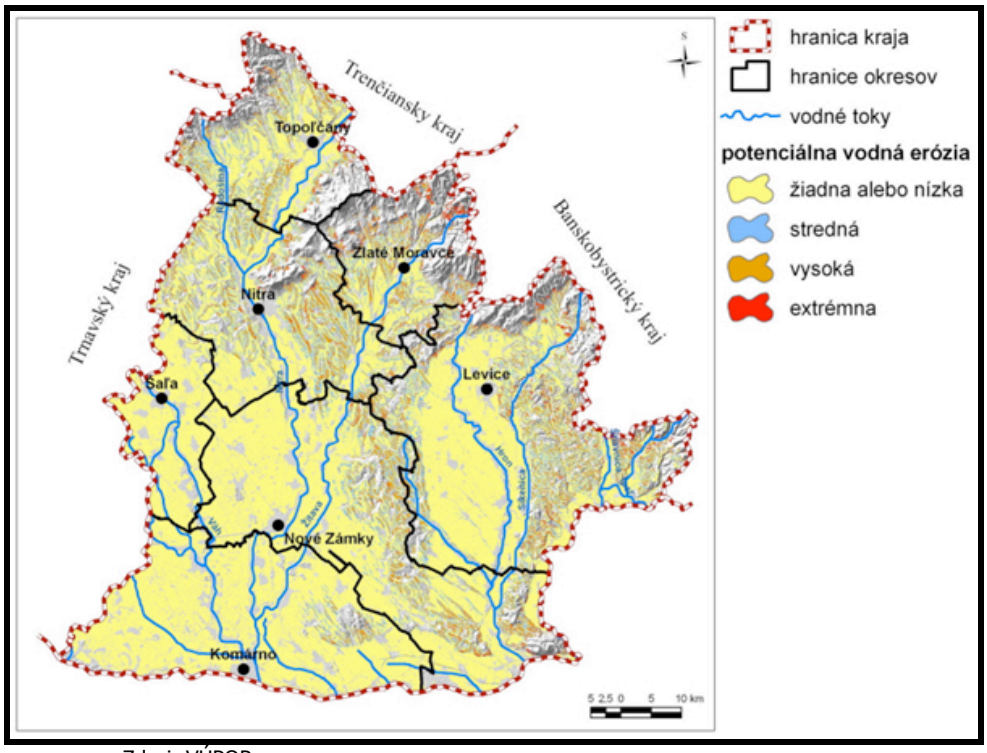

Tektonická schéma slovenskej časti Západných Karpát, Antalík M., Káčer Š.

Tektonická a seizmická aktivita územia sa sleduje v rámci ČMS geologických faktorov životného prostredia SR. Pohyby povrchu územia Slovenska sa sledujú permanentnými meraniami na geodetických bodoch, ktoré sú súčasťou SGRN (Slovenskej geodynamickej referenčnej siete), technológiou na určovanie priestorovej polohy pomocou globálnych navigačných družicových systémov (GNSS).

Erózia

Erózia pôdy je prirodzený proces často sa prejavujúci ireverzibilnými zmenami fyzikálnych, chemických a biologických vlastností pôdy (Bielek, 1996). V pôdno-klimatických podmienkach Nitrianskeho kraja sa vodná ani veterná erózia v širšom rozsahu nevyskytuje.

Zdroj: VÚPOP

Pôdy so žiadnou až nízkou vodnou eróziou pokrývajú 79,4 % územia Nitrianskeho kraja a pôdy so strednou potenciálnou vodnou eróziou 11,0 % kraja.

Zosuvy

Zosuvy sú na Slovensku časté najmä vo flyšových a vulkanických oblastiach a oblastiach nespevnených alebo len slabo spevnených usadených hornín.

Na území Nitrianskeho kraja sa rozsiahlejšie rizikové územia z hľadiska zosuvov nevyskytujú. Menšie plošné zosuvy boli zaznamenané na území okresu Levice.

Ložiska nerastných surovín

Podľa údajov Obvodného banského úradu v Bratislave sa na území Nitrianskeho kraja k 1. 4. 2015 nachádza 31 chránených ložiskových území vyhradených nerastov (tabuľka č. 3), 21 dobývacích priestorov vyhradených nerastov (tabuľka č. 4) a 24 ložísk nevyhradených nerastov (tabuľka č. 5).

Ministerstvo životného prostredia SR vedie súhrnnú evidenciu zásob výhradných ložísk a bilanciu zásob nerastov SR podľa § 29 ods. 4 zákona č. 44/1988 Z. z. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov.

Tabuľka č. 3: Chránené ložiskové územia v Nitrianskom kraji

Okres/lokalita	Nerast
Levice	
Hontianske Trsťany	andezity
Horné Turovce	kremence
Levice III – Zlatý onyx	travertín a onyxový mramor
Pukanec	lignit
Nitra	
Čeľadice	lignit
Golianovo	zemný plyn

Horné Lefantovce	keramické íly
Jelenec	kremence
Pohranice	vápenec
Žirany	vápenec
Nové Zámky	
Gbelce	tehliarske suroviny
Mojzesovo	íl pre tehliarsku výrobu
Obid	hnedé uhlie
Semerovo	tehliarske hliny
Topoľčany	
Krnča	kremenec
Krnča II	kremenec
Podhradie	andezit
Preseľany	tehliarske suroviny
Solčany	keramické íly
Solčany	keramické íly
Súľovce	kremenec
Závada	dolomit
Závada	dolomit
Zlaté Moravce	
Čierne Kľačany	andezit
Hostie	dolomity-dolomitické piesky
Jedľové Kostoľany	keramické íly
Ladice	keramické íly
Machulince	tehliarska surovina
Obyce	andezity
Zlaté Moravce II	tehliarska hlina (íl)
Žikava	keramické íly

Zdroj: OBÚ Bratislava, OBÚ Prievidza

Tabuľka č. 4: Dobývacie priestory v Nitrianskom kraji

Okres/lokalita	Nerast
Levice	
Hontianske Trsťany	andezity
Horné Turovce	kremence
Levice III – Zlatý onyx	travertín a onyxový mramor
Nitra	
Golianovo	zemný plyn
Jelenec	kremence
Pohranice	vápenec
Žirany	vápenec
Nové Zámky	
Gbelce	tehliarske suroviny
Mojzesovo	íl pre tehliarsku výrobu

Semerovo	tehliarske hliny
Topoľčany	
Krnča	kremenec
Krnča II	kremenec
Podhradie	andezit
Preseľany	tehliarske suroviny
Súľovce	kremenec
Závada	dolomit
Zlaté Moravce	
Čierne Kľačany	andezit
Hostie	dolomity-dolomitické piesky
Machulince	tehliarska surovina
Obyce	andezity
Zlaté Moravce II	tehliarska hlina (íl)

Zdroj: OBÚ Bratislava, OBÚ Prievidza

Tabuľka č. 5: Ložiska nevyhradených nerastov v Nitrianskom kraji

Okres/lokalita	Nerast
Komárno	
Nesvady (4522/42, 4522/74,75)	štrkopiesky
Nesvady (6867/13)	štrkopiesky
Trávnik	štrkopiesky
Levice	
Bátovce	Stavebný kameň
Horná Seč	štrkopiesky
Jur nad Hronom	štrkopiesky
Kalnica	štrkopiesky
Podlužany	piesky
Želiezovce	štrkopiesky
Nitra	
Alekšince	piesok
Žirany	kremenec
Nové Zámky	
Horný chotár (obec Skalka)	štrkopiesky
Komjatice	štrkopiesky
Nové Zámky	štrkopiesky
Šurany	štrkopiesky
Topoľčany	
Podhradie (1437/4)	stavebný kameň
Podhradie (1471/2)	stavebný kameň
Podhradie (1463/15,16)	stavebný kameň
Závada - Velušovce	stavebný kameň
Zlaté Moravce	

Machulince	andezit
Nemčiňany	štrkopiesky
Obyce (846/50)	stavebný kameň
Obyce	stavebný kameň
Opatovce	andezit

Zdroj: OBÚ Bratislava, OBÚ Prievidza

Prehľad o druhu a počte výhradných ložísk nerastných surovín v Nitrianskom kraji k 1. 4. 2015 je uvedený v tabuľke č. 6.

Tabuľka č. 6: Prehľad o druhoch a počte výhradných ložísk nerastných surovín v Nitrianskom kraji

Druh suroviny	Počet ložísk
Výhradné ložiska energetických surovín	
hnedé uhlie	1
lignit	3
zemný plyn	1
Spolu	**5**
Výhradné ložiska nerudných surovín	
andezit	4
dekoračný kameň	1
keramické íly	6
kremenec	5
tehliarske suroviny	6
vápenec	2
dolomity – dolomitické piesky	3
Spolu	**27**

Zdroj: OBÚ Bratislava, OBÚ Prievidza

1.3. Pôdne pomery

Pôda je základná zložka životného prostredia, predstavuje významný krajinný prvok s nezastupiteľnou energetickou a bioprodukčnou funkciou. Je výsledkom vzájomného prenikania a pôsobenia atmosféry, hydrosféry, litosféry a biosféry. Je zároveň i významným prírodným zdrojom s nezastupiteľnou produkčnou funkciou, ktorá je jedným z najdôležitejších existenčných faktorov ľudskej spoločnosti. Vývoj pôd závisí najmä od pôdotvorného substrátu, expozície svahu, jeho sklonu, klímy, vodného režimu, a pod.
V súčasnosti je vývoj pôd ovplyvňovaný aj antropogénnymi zásahmi do pôdy.

Výmera a štruktúra pôdy

Štruktúra pôdy v Slovenskej republike podľa kultúr a krajov je uvedená v tabuľke č. 7.

Tabuľka č. 7: Štruktúra a výmera (ha) pôdy v SR podľa krajov k 31. 12. 2011

Kraj	Celková výmera	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
Bratislavský	205 268	92 118	75 054	5 786	16 357	15 952
Trnavský	414 661	289 762	65 256	15 759	28 820	15 063
Trenčiansky	450 197	184 081	221 564	6 369	23 713	14 470

Nitriansky	**634 379**	**467 248**	**96 421**	**15 731**	**38 133**	**16 846**
Žilinský	680 866	244 896	380 044	12 800	25 633	17 094
Banskobystrický	945 437	414 669	464 156	7 958	33 465	25 189
Prešovský	897 356	381 988	441 796	14 040	31 715	27 818
Košický	675 448	336 025	267 645	16 321	34 157	21 300
Slovensko	**4 903 613**	**2 410 787**	**2 012 336**	**94 764**	**231 992**	**153 733**

Zdroj: ŠÚ SR

Výmera pôdy v Nitrianskom kraji podľa okresov a kultúr je uvedená v tabuľke č. 8.

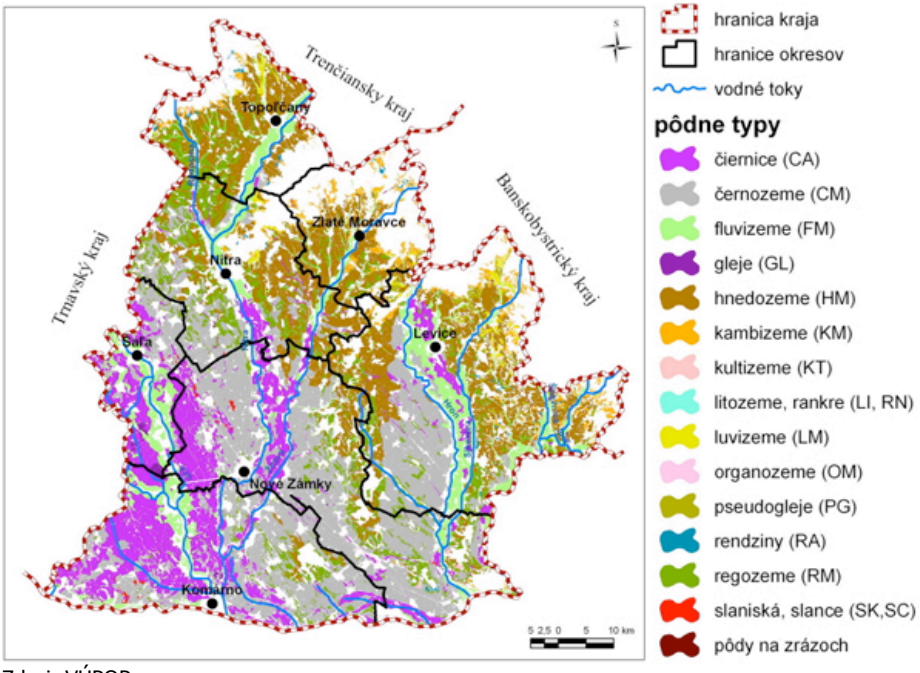
Tabuľka č. 8: Štruktúra a výmera pôdy v Nitrianskom kraji podľa okresov a kultúr k 31. 12. 2013 (v ha)

Okres	Celková výmera	Poľnohospodárska pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy
Komárno	110 014	86 313	6 994	5 572	6 515	4 620
Levice	155 105	111 665	29 315	2 324	7 863	3 943
Nitra	87 072	67 459	8 832	1 426	6 829	2 526
Nové Zámky	134 706	107 520	10 379	4 255	9 122	3 430
Šaľa	35 590	29 487	1 457	966	2 856	824
Topoľčany	59 763	37 399	17 011	839	2 936	1 577
Zlaté Moravce	52 118	25 831	22 706	424	2 183	974
NSK	**634 373**	**465 675**	**96 695**	**15 806**	**38 303**	**17 894**

Zdroj: ŠÚ SR

Pôdne typy

Pôdny typ je základnou identifikačnou jednotkou morfogenetickej i agronomickej kategorizácie pôd. Pôdne typy sú definované súborom diagnostických horizontov a ich najdôležitejších vlastností získaných dlhodobým vývojom v prírodných podmienkach i kultiváciou.

Zdroj: VÚPOP

Podľa údajov Výskumného ústavu pôdoznalectva a ochrany pôdy (ďalej len „VÚPOP") Na území Nitrianskeho kraja sa vyskytuje 14 pôdnych typov: černozeme, čiernice, fluvizeme,

gleje, hnedozeme, kambizeme, kultizeme, litozeme, rankre, luvizeme, organozeme, pseudogleje, rendziny, regozeme, slaniska, slance, pôdy na zrazoch. Rozmiestnenie pôdnych typov podmieňuje predovšetkým výšková zonálnosť v menšej miere geologické a hydrologické pomery.

Najrozšírenejšími pôdnymi typmi (viac ako 10 %) na území Nitrianskeho kraja sú černozeme (32,81 %), hnedozeme (22,21 %), čiernice (16,83 %), regozeme (11,75 %) a fluvizeme (10,87 %).

- Černozeme (ČM) - sú dvojhorizontové A-C pôdy vyvinuté z rôznych nespevnených sedimentov, prevažne spraší. Majú dlhodobý, 5 – 7 tisícročný vývoj v podmienkach teplej suchej klímy, kde evapotranspirácia je trvalo vyššia ako zrážky. Sú to pôdy s tmavým, tzv. molickým Am-horizontom priaznivej štruktúry, s vysokou biologickou aktivitou. Je sorpčne nasýtený, s hrúbkou spravidla nad 0,3 m, bez znakov glejovatenia. V typickom vývoji neobsahuje karbonáty. Am-horizont prechádza do pôdotvorného substrátu (C-horizontu) cez prechodný A/C-horizont mocnosti 0,1 – 0,2 m, ktorý v typickom vývoji z karbonátových sedimentov obsahuje karbonáty. Černozeme patria k dobrým producentom biomasy. Nachádzajú v nížinných oblastiach so zdrojmi podzemnej vody, mimoriadne cenná je ich dobrá schopnosť filtrácie, neutralizácie a premeny látok. Ich vývoj sa začal už v neolite (pred 5-7 tisíc rokmi) a to pravdepodobne aj za spolupôsobenia človeka – v tom čase už poľnohospodára - ktorý tieto pôdy odlesňovaním chránil a stabilizoval pred ďalšími pôdotvornými procesmi vyvolávanými zmenami klímy. Eróziou sú menej ohrozené ako hnedozeme.
- Hnedozeme (HM) - sú typické svojim trojhorizontovým A-B-C pôdnym profilom. Vyvinuli sa prevažne na sprašiach a iných kvartérnych a neogénnych sedimentoch. Ich vývoj prebiehal v podmienkach periodicky premyvného vodného režimu. Od povrchu majú obyčajne svetlý humusový Ao-horizont. Pod ním je vyvinutý výrazný Bt-horizont obohatený zhora vymývaným ílom a koloidnými zložkami, ktoré vytvárajú na povrchu pôdnych agregátov viditeľné povlaky. Bt-horizont prechádza postupne cez svetlejší B/C-horizont do farebne svetlého pôdotvorného substrátu, t.j. C-horizontu. Pôda je rozšírená najmä v územiach pahorkatín a nízko položených kotlín v nadmorských výškach 150-480 m, s priemernou ročnou teplotou 8-9°C a s ročným úhrnom zrážok 600 - 700 mm. Pôdotvorným substrátom sú spraše, sprašové hliny, svahoviny a neogénne sedimenty. Pôvodným porastom boli lesy s hustým trávnym podrastom. Lesy sa postupne vyrúbali, takže dnes je takmer celá oblasť výskytu hnedozemných pôd poľnohospodárskou pôdou.
- Čiernice (ČA) - sú pôdy s tmavým humusovým horizontom, vyskytujúce sa prevažne v nivách vodných tokov, menej na pahorkatinách na miestach ovplyvnených vyššou hladinou podzemnej vody.

  Sú to pôdy v typickom vývoji dvojhorizontové A-CG pôdy, vyvinuté najčastejšie z fluviálnych silikátových a karbonátových sedimentov rôzneho veku na ktorých sa už neakumuluje nový sediment (napríklad z povodní). Vyvinuli sa tiež z iných nealuviálnych substrátov a dvojsubstrátov v rôznych terénnych depresiách. Podmienkou je teplá a suchá klíma, s výparným režimom. Pre vývoj čiernic je potrebné dlhodobé periodické zvlhčovanie profilu podzemnou vodou. Dominantným pôdotvorným procesom podmieňujúcim ich vznik je výrazná tvorba a hlboká akumulácia vysokokondenzovaných organických látok na pôdotvorných substrátoch v podmienkach zvýšeného prevlhčenia pôdy podzemnou vodou.
- Fluvizeme (FM) - sa vyskytujú najmä v záplavových územiach riek Váh, Nitra a Hron. Ďalej od vodných tokov vznikli na poriečnych rovinách *čiernice* (lužné pôdy) s bohatým humusovým horizontom. Vyvinuli sa na suchých sprašových pahorkatinách – Podunajská pahorkatina. Na obvode černozemí na sprašiach a sprašových hlinách, bližšie k pohoriam, kde je viac zrážok a o niečo nižšie teploty, vznikli *hnedozeme*. Úpätia pohorí a niektoré kotliny, kde je vlhšie a chladnejšie podnebie, pokrývajú *luvizeme* (ilimerizované pôdy) a

pseudogleje (oglejené pôdy). Svahy pohorí s kryštlickými horninami pokrývajú *kambizeme* (hnedé pôdy). Najvyššie polohy zaberajú *regozeme* (mačinové pôdy). Pokryv vo vápencových oblastiach tvoria *rendziny*. V zamokrených depresiách, kde sa dlho hromadila rašelina, vznikli *organozeme* (rašelinová pôda). Vyskytuje sa hlavne na Podunajskej nížine.

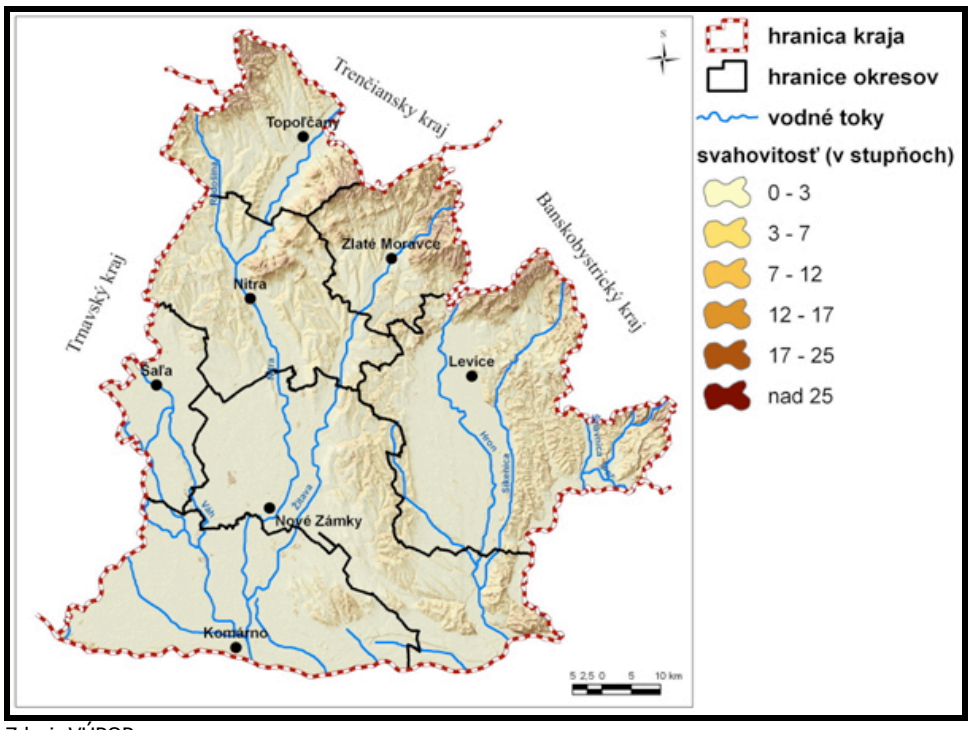
- Regozeme (RM) - sú mladé dvojhorizontové A-C pôdy s iniciálnym pôdotvorným procesom narúšaným najmä eróziou. Vyvinuli sa na nealuviálnych, stredne ťažkých nespevnených nekarbonátových sedimentoch (sprašové a polygenetické hliny a i.) na konvexných (vypuklých) partiách reliéfu pahorkatín. Sú to pôdy s tzv. ochrickým A_0 – horizontom bez ďalších diagnostických horizontov. A_0 horizont prechádza v prirodzených podmienkach postupne cez tenký prechodný A/C – horizont do nekarbonátového pôdotvorného substrátu – C - horizontu. Na orných pôdach je prechodný horizont rušený orbou.

Pôdne druhy

Podľa percentuálneho obsahu jednotlivých zrnitostných frakcií sa pôdy triedia na tzv. pôdne druhy. Pre vyjadrenie zrnitosti pôd sa na Slovensku používa Nováková klasifikácia, ktorá triedi pôdy na 7 druhov podľa obsahu hrubého ílu (frakcie pod 0,01 mm).
Na území Nitrianskeho kraja sú zastúpené všetky pôdne druhy: ľahké pôdy, stredne ťažké pôdy – ľahšie, stredne ťažké pôdy, ťažké pôdy a veľmi ťažké pôdy.
Najrozšírenejším pôdnym druhom na území Nitrianskeho kraja sú stredne ťažké pôdy – ľahšie (67,9 %). Sú to pôdy piesočnato hlinité až hlinité s obsahom frakcie < 0.01 mm 20 – 45 %.

Svahovitosť

Svahovitosť pôd je dôležitým fyzikálnym parametrom, ktorý výrazným spôsobom ovplyvňuje kvalitu i spôsob využívania pôdy.

Zdroj: VÚPOP

Z hľadiska svahovitosti sú na území Nitrianskeho kraja najrozšírenejšie roviny (0 – 3 °), ktoré tvoria 66,5 % územia kraja a mierne svahy (3 – 7 °). Zrazy so svahovitosťou nad 25 % tvoria len 0,7 % územia. V svahovitých oblastiach sa nachádzajú najmä lesné pozemky.

Hĺbka pôdy

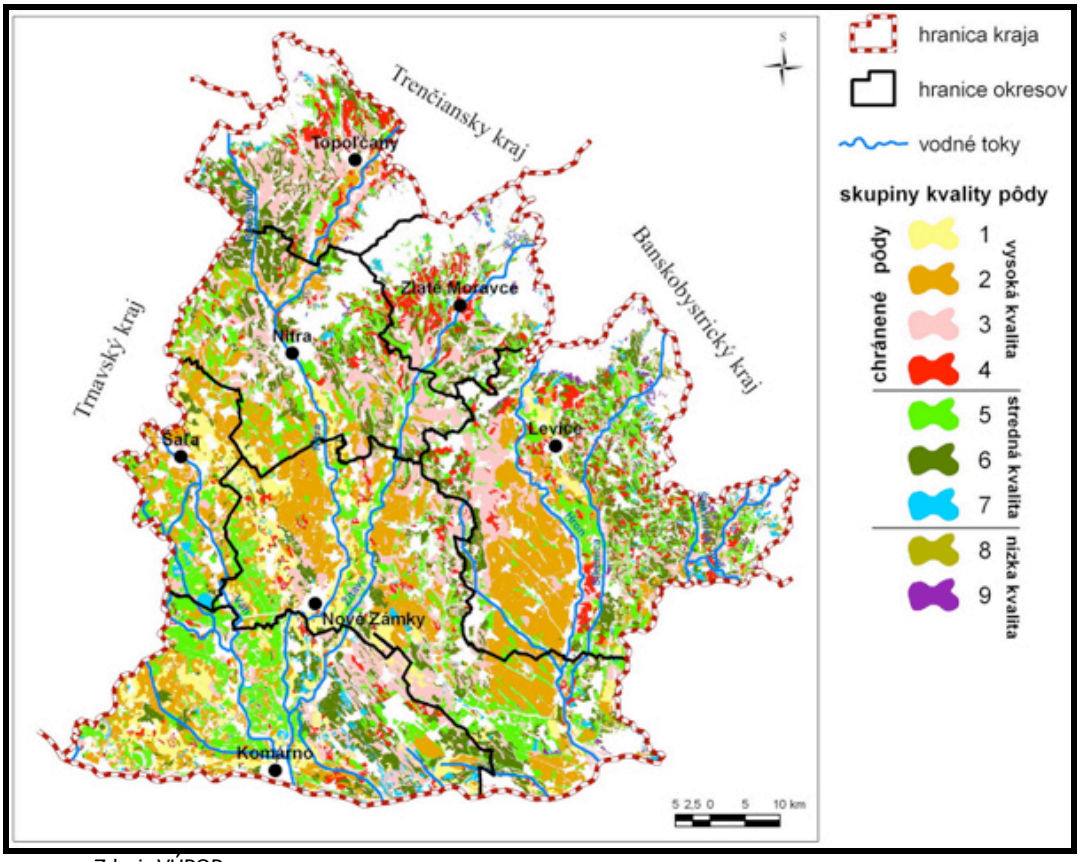
Hĺbka pôdy je dôležitý činiteľ určujúci produkčnú schopnosť pôdy. Od hĺbky závisí rozvoj koreňovej sústavy rastlín a ich pevné zakotvenie, akumulácia vody, vzduchu, živín a teploty. Podľa kódu bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky sú vymedzené tri kategórie hĺbky pôd:

- hlboké pôdy (60 cm a viac)
- stredne hlboké pôdy (30 – 60 cm)
- plytké pôdy (do 30 cm)

Na území Slovenska i Nitrianskeho kraja je priaznivé zastúpenie hlbokých pôd, ktoré predstavujú viac ako 76 % výmery poľnohospodárskej pôdy. Plytké pôdy prevažujú u lesných pozemkov.

Kvalita pôdy

Podľa zákona č. 220/2004 Z. z. sú všetky poľnohospodárske pôdy podľa príslušnosti do BPEJ zaradené do 9 skupín kvality pôdy. Najkvalitnejšie patria do 1. skupiny a najmenej kvalitné do 9. skupiny.

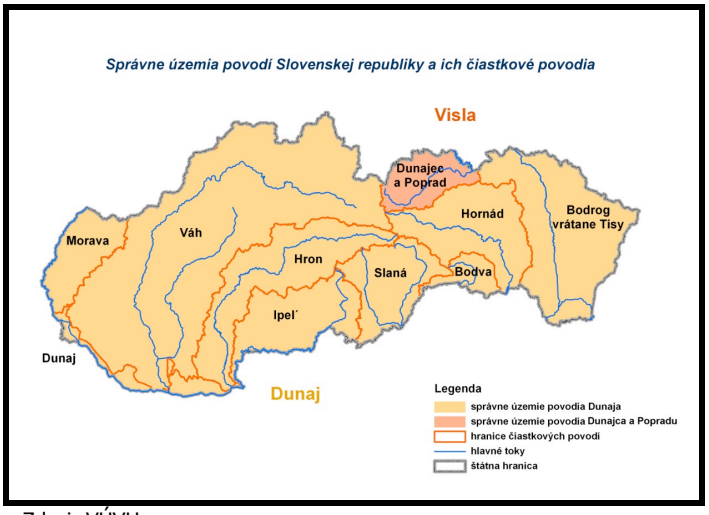

Zdroj: VÚPOP

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú pôdy všetkých skupín kvality 1 - 9. Najrozšírenejšie sú pôdy 2. (24,1 %), 5. (20,7 %) a 3. (18,3 %) skupiny kvality.

1.4. Hydrologické pomery

Z hydrologického hľadiska sa územie Nitrianskeho kraja nachádza v hlavnom povodí rieky Dunaj.

Zdroj: VÚVH

Povrchové vody

Vodné toky

Územie Nitrianskeho kraja sa nachádza v hlavnom povodí rieky Dunaj a v čiastkových povodiach:

- Dunaj
- Váh a Malý Dunaj
- Nitra
- Hron
- Ipeľ

Tabuľka č. 9: Priemerné výšky zrážok a odtoku v jednotlivých povodiach Nitrianskeho kraja (2010)

Oblasť povodia	Čiastkové povodie	Plocha povodia (km^2)	Priemerný úhrn zrážok (mm)	% normálu	Ročný odtok (mm)	% normálu
	Dunaj*	1 138	954	152	48	133
	Váh	14 268	1 243	147	510	161
	Nitra	4 501	1 081	156	279	195
	Hron	5 465	1 294	164	554	192
	Ipeľ*	3 649	1 183	173	383	282

**toky a im zodpovedajúce údaje len zo slovenskej časti povodia* *Zdroj: SHMÚ*

Dunaj - najväčšia stredoeurópska rieka, priteká na územie Slovenska z Nemecka a Rakúska. Prevažnú časť vody dostáva z Álp. Dunaj preteká naším územím v dĺžke 172 km a tvorí hranicu Slovenska s Rakúskom a Maďarskom. Dunaj vytvára spolu so svojím ramenom Malý Dunaj a dolným tokom Váhu Žitný ostrov. Dunaj je pre Slovensko dôležitý ako plavebná magistrála, ktorá spája krajinu s Čiernym a Severným morom, ako zdroj vody pre tretinu zavlažovaných plôch Slovenska a ako trvalý zdroj na výrobu pitnej vody.
Rieka Dunaj preteká územím Nitrianskeho kraja v dĺžke 92,7 km a je zároveň hraničným tokom s Maďarskou republikou. V celej dĺžke toku sú vybudované ochranné protipovodňové opatrenia. Koryto Dunaja je takmer v celej trase na území Nitrianskeho kraja zabezpečené

hrádzami okrem úseku v Komárne, kde sú vybudované iné protipovodňové prvky a úsekov Marcelová – Radvaň nad Dunajom a Kamenica nad Hronom – Chľaba. Priaznivá konfigurácia terénu umožňuje v uvedených lokalitách previesť povodňové prietoky bezpečne aj bez potreby budovania protipovodňových hrádzi.

Tabuľka č. 10: Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Dunaj (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Dunaj	**Stanica: Komárno - most**								**Riečny kilometer: 1767,80**				
Qm	1427	1380	2138	1858	2554	4098	2344	2886	2467	1593	1511	2049	2196
Qmax 2010	7 069						Qmin 2010	1 118					
Qmax 1996 - 2009	8 940						Qmin 1996 - 2009	785,5					

Zdroj: SHMÚ

Malý Dunaj (128 km) – je ramenom Dunaja. Od hlavného toku Dunaja sa oddeľuje za stavidlami v Bratislave pri Slovnafte, meandruje nížinnou krajinou a pri Kolárove sa vlieva do Váhu a spolu s nim pri Komárne do Dunaja.
Malý Dunaj preteká územím Nitrianskeho kraja v dĺžke 13,5 km. Jeho koryto je v celej dĺžke ohradzované na kapacitu Q_{100}.

Tabuľka č. 11 Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Malý Dunaj (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Malý Dunaj	**Stanica: Trstice**								**Riečny kilometer: 22,70**				
Qm	36,30	34,70	37,17	38,11	46,06	45,41	32,73	35,32	38,48	36,22	35,71	42,30	38,22
Qmax 2010	64,74						Qmin 2010	29,18					
Qmax 1970 - 2009	165						Qmin 1970 - 2009	7,76					

Zdroj: SHMÚ

Váh (403 km) - najdlhšia slovenská rieka, má dva pramene - Biely Váh (pramení pod Kriváňom) a Čierny Váh (pramení pod Kráľovou hoľou), ktoré sa spájajú pri Kráľovej Lehote. Prítoky: ľavostranné – Boca, Štiavnica, Ľupčianka, Revúca, Ľubochnianka, Turiec, Rosinka, Rajčianka, Domanižanka, Pružinka, Teplička, Jarčie, Nitra; pravostranné – Belá, Orava, Kysuca, Papradnianka, Biela voda, Lednica, Vlára, Klanečnica, Dubová, Dudváh, Malý Dunaj. Váh sa vlieva v Komárne do Dunaja.
Váh preteká územím Nitrianskeho kraja v dĺžke 62,95 km v úseku od obce Kráľova nad Váhom po ústie do Dunaja v Komárne. Koryto Váhu na území kraja ohradzované na kapacitu Q_{100}.

Tabuľka č. 12: Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Váh (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Váh	**Stanica: Šaľa**						**Riečny kilometer: 58,50**						
Qm	139,2	136,9	177,5	149,2	501,9	406,2	149,3	244,3	365,2	133,2	141,9	217,1	230,5
Qmax 2010	1 210						Qmin 2010	61,94					
Qmax 1963 - 2009	1 446						Qmin 1963 - 2009	7,502					

Zdroj: SHMÚ

Nitra (197 km) - pramení pod Fačkovským sedlom v Lúčanskej Malej Fatre. Prítoky: Žitava, Handlovka, Nitrica, Belianka, Bebrava, Radošínka, Dlhý kanál. Je ľavostranným prítokom Váhu. Do Váhu sa vlieva pri obci Komoča v okrese Nové Zámky.
Rieka Nitra je hlavným tokom Nitrianskeho kraja. Nitra preteká územím kraja od Topoľčian po zaústenie do Váhu pri Komči v dĺžke 98,5 km. V celom úseku je upravená na prietok Q_{100}.

Spracovateľ:
ENPRO Consult, s.r.o., Martinengova 4,
811 02 Bratislava, tel. č. 0918 240 863

Tabuľka č. 13: Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Nitra (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Nitra				**Stanica: Nové Zámky**					**Riečny kilometer: 12,3**				
Qm	33,42	29,93	30,96	37,16	66,16	84,55	15,20	27,55	41,29	21,58	34,68	48,17	39,19
Qmax 2010					319,6		Qmin 2010					10,64	
Qmax 1931 - 2009					316,0		Qmin 1931 - 2009					2,40	

Zdroj: SHMÚ

Hron (298 km) - pramení na juhovýchodnom úpätí Kráľovej hole. Vybrané prítoky: pravostranné – Šumiacky potok, Veľký potok, Ždiarsky potok, Bystrianka, Bukovec, Sopotnica, Moštenický potok, Ľupčica, Selčiansky potok, Bystrica, Tajovský potok, Malachovský potok, Radvanský potok, Kremničiansky potok, Rakytovský potok, Badínsky potok, Sielnický potok, Turová, Rudnica, Lutilský potok, Kľak, Novobanský potok, Tekovský potok, Čaradický potok, Ďursky potok, Vrbovec, Lužianka, Blatniansky potok, Paríž, Kamenický potok; ľavostranné – Trsteník, Rácov, Hronec, Veľký Zelený potok, Rohozná, Čierny Hron, Brusnianka, Driekyňa, Lukavica, Slatina, Teplá, Hodrušský potok, Richnava, Sikenica, Perec, Bajtavský potok. Hron ústi do Dunaja juhovýchodne od obce Kamenica nad Hronom.

Rieka Hron preteká územím Nitrianskeho kraja v dĺžke 84,1 km od obce Kozárovce po ústie do Dunaja v Štúrove. Sústavne je upravený na prietok Q_{100} od ústia do Dunaja po Bíňu.

Tabuľka č. 14: Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Hron (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Hron				**Stanica: Kamenín**					**Riečny kilometer: 10,90**				
Qm	90,80	65,82	64,14	89,50	148,1	158,1	48,29	86,55	106,6	64,68	97,49	122,3	95,24
Qmax 2010					529,2		Qmin 2010					24,90	
Qmax 1931 - 2009					760,0		Qmin 1931 - 2009					2,037	

Zdroj: SHMÚ

Ipeľ (232 km) - pramení vo Veporských vrchoch pri Lome nad Rimavicou. Prítoky: ľavostranné – Uhorský potok, Poltárica, Petrovský potok, Suchá, Babský potok, Mučínsky potok; pravostranné – Chocholná, Banský potok, Krivánsky potok, Mašková, Tisovník, Stracinský potok, Krtíš, Čebovský potok, Veľký potok, Olvár, Krupinica, Štiavnica, Búr, Jelšovka. Pri obci Chľaba ústi do Dunaja.

Ipeľ preteká územím Nitrianskeho kraja v dĺžke 62,9 km od obce Tešmák po ústie do Dunaja. Úsek 39, 0 km je hraničným tokom s Maďarskou republikou. Ipeľ je z väčšej časti v kraji upravený.

Tabuľka č. 15: Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Ipeľ (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Ipeľ				**Stanica: Salka**					**Riečny kilometer: 12,20**				
Qm	45,70	41,59	49,75	43,94	87,79	146,0	19,40	27,18	39,18	33,45	46,28	90,75	55,89
Qmax 2010					408,2		Qmin 2010					9,869	
Qmax 2007 - 2009					163,5		Qmin 2007 - 2009					1,067	

Zdroj: SHMÚ

Hlavným tokom, ktorý tvorí os Nitrianskeho kraja je rieka Nitra a jej prítok Žitava.

Žitava (99,3 km) je ľavostranným prítokom Nitry a tokom IV. radu. Pramení v Pohronskom Inovci na severnom svahu Kamenného vrchu v nadmorskej výške cca 635 m n. m. Preteká územím okresov Žarnovica, Zlaté Moravce, Nitra, Nové Zámky a Komárno. Ústí do Nitry pri Šuranoch v nadmorskej výške 121,1 m n. m.

Spracovateľ:
ENPRO Consult, s.r.o., Martinengova 4,
811 02 Bratislava, tel. č. 0918 240 863

Tabuľka č. 16: Priemerné mesačne a extrémne prietoky na toku Žitava (v $m^3.s^{-1}$)

Stanica	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
Tok: Žitava				**Stanica: Vieska nad Žitavou**							**Riečny kilometer: 34,20**		
Qm	3,45	3,934	2,650	4,631	5,520	9,053	1,247	2,132	3,022	1,494	3,544	4,417	3,742
Qmax 2010					51,70		Qmin 2010					0,788	
Qmax 1931 - 2009					71,60		Qmin 1931 - 2009					0,030	

Zdroj: SHMÚ

Vodnými tokmi na území okresov Nitrianskeho kraja vrátane uvedených tokov sú:

Okres Komárno (14): Dunaj, Nitra, Váh, Častá, Čiližský potok, Ďotva, Kuzmov jarok, Malá Častá, Malý Dunaj, Modriansky potok, Stará Čierna voda, Stará Nitra, Stará Žitava, Vojnický potok.

Okres Levice (72): Hron, Ipeľ, Bartkov potok, Belujský potok, Berinček, Botkovský potok, Brezinský potok, Búr, Cieľový potok, Čajkovský potok, Čankovský potok, Čaradický potok, Dedinský potok, Devičiansky potok, Dolinopialsky potok, Ďurský potok, Gondovský potok, Hájny potok, Jabloňovka, Jelšovka, Kamenec, Kamenná, Ketský potok, Kleniansky potok, Kompa, Kováčovský potok, Krupinica, Lipník, Liska, Litava, Luliansky potok, Lužianka, Majerský potok, Malianka, Málokozmalovský potok, Mládežnícky potok, Mlynský potok, Myšpotok, Nemcov potok, Nýrica, Obecný potok, Olvár, Pata, Počúvadliansky potok, Podegerský potok, Podlužianka, Potová, Pukanský potok, Roháč, Rudniansky potok, Rybnícky potok, Selecký potok, Semerovský potok, Sikenica, Slatina, Stará Podlužianka, Starý jarok, Suchý potok, Surdok, Svätý potok, Tekovský potok, Telinský potok, Teplá, Teplička, Trstiansky potok, Veperec, Vlčinský potok, Volský potok, Vozokánsky potok, Vrbovec, Vrbovok, Žemberovský potok.

Okres Nitra (62): Nitra, Alekšinský potok, Andač, Babindolský potok, Bábsky potok, Blatina, Bocegaj, Cabajský potok, Cedron, Čeľadický potok, Čerešňový potok, Dobrotka, Dolinský potok, Domovina, Drevenica, Dulocký potok, Geňov, Hosťovský potok, Hunták, Chrček, Chyndický potok, Jelenský potok, Jeleškov potok, Jelšina, Kadaň, Kebelka, Klasovský potok, Koša, Kotrbál, Kováčovský potok, Kynecký potok, Lázky, Lefantovský potok, Lúžtek, Malá Nitra, Manický potok, Melecký potok, Miestny potok, Mlynský potok, Obdokovský potok, Pančava, Paniansky potok, Párovský potok, Pata, Perkovský potok, Podhájsky potok, Radošinka, Selenec, Silastov, Slivášsky potok, Suliansky potok, Svetlov, Širočina, Šúdol, Tajniansky potok, Telinský potok, Teplá, Trhovištský potok, Tvrdošovský potok, Világoš, Zohor, Žitava.

Okres Nové Zámky (45): Dunaj, Hron, Ipeľ, Nitra, Váh, Bajtavský potok, Batov, Bešiansky potok, Blatniansky potok, Branovský potok, Brutský potok, Cabajský potok, Cegléd, Čerešňovka, Čiky, Dalinský potok, Dedinský potok, Dolinský potok, Dolná, Háj, Hastrgáň, Horvátka, Hurbanovský potok, Chrenovka, Ketský potok, Krovina, Lagáň, Leština, Liska, Lovčiansky potok, Malá Nitra, Mužliansky potok, Palárikovský potok, Paríž, Pereš, Sarcov potok, Stará Nitra, Stará Žitava, Svodínsky potok, Trávnický potok, Tvrdošovský potok, Vinohradský potok, Vozokánsky potok, Zakázané, Žitava.

Okres Šaľa (6): Váh, Derňa, Farský potok, Koša, Salibský Dudváh, Vinohradnícky potok.

Okres Topoľčany (51): Nitra, Bebrava, Bedziansky potok, Blatnica, Blesovský potok, Bodok, Bojnianka, Bzinkský potok, Cerový potok, Cintorínsky potok, Čížovec, Dolina, Dršňa, Dubnica, Hlavinka, Hradný potok, Chotina, Ilus, Kopanický potok, Krnovec, Kuzmický potok, Lázkový potok, Lieskový potok, Lipovnicky potok, Lišňa, Manický potok, Medeš, Medvedí potok, Močidelník, Nemčiansky potok, Oponický potok, Orešiansky potok, Perkovský,

Potôčky, Radošinka, Rajčiansky potok, Rakovinsky potok, Slivkový jarok, Slivnica, Slivnička, Selčiansky potok, Stará Radošinka, Šalgovský potok, Tešínsky potok, Vítkovský potok, Vozokánsky potok, Vrábeľka, Vyčoma, Zľavský potok, Zliechovský potok, Železnica.

Okres Zlaté Moravce (56): Blažkov potok, Bocegaj, Bočovka, Bolkov, Brezinský potok, Brezový potok, Čakýň, Čaradický potok, Čereový potok, Drahožica, Drevenica, Drgačov jarok, Drieňový potok, Ferov potok, Gajdy, Hostiansky potok, Chosiansky potok, Chudý potok, Inovecký potok, Jarky, Jarok, Jelenský potok, Kalinový potok, Kompanovský potok, Kopanický jarok, Košiarny potok, Krivý potok, Lazinky, Leveš, Lúčny potok, Lysecký potok, Machulinský potok, Majerský potok, Modošský potok, Orovnický potok, Osný potok, Pelúsok, Podegerský potok, Podhájsky potok, Rohožnický potok, Sejovský potok, Selecký potok, Sľažiansky potok, Stránka, Suchý potok, Svidniarsky potok, Širočina, Tekovský potok, Topoľnica, Topoľový potok, Vápenný potok, Zorkov potok, Žikavka, Žitava, Žitavica, Žliabok.

Kanály

Okres Komárno (138): Abovský kanál, Aňala-Martovce, Aňalský kanál, Asód-Čergov, Asódsky kanál, Babovský kanál, Bahenný kanál, Batoňa, Behátsky kanál, Blatná, Bočný Bokonský kanál, Bočný kanál, Bohatský kanál, Bokonský kanál, Búčsky kanál, Buk-Pavel, Byčí kanál, Cigánsky kanál, Čalovec-Kameničná, Čalovský Dudváh, Čergov-Vinohrady, Čergovský kanál, Čerhátsky kanál, Červený kanál, Čičov-Holiare, Číčov-Klížska Nemá, Čičovský kanál, Divina, Dolnoostrovný kanál, Dolný kanál, Dorošťan, Drieňový kanál, Dropí kanál, Dugovský kanál, Dvorský kanál, Ektovský kanál, Farský kanál, Fialkový kanál, Hajlášsky kanál, Hanský kanál, Hornoostrovný kanál, Horný kanál, Hurbanovský kanál, Husí kanál, Chotinský kanál, Jelšie, Kameničniansky kanál, Kavský kanál, Kéčsky kanál, Klížská Nemá-Kosihy, Kolárovo-kameničná, Kolárovský kanál, Komárňanský kanál, Komárno-Iža, Komočský kanál, Konopný kanál, Kraviansky kanál, Krížny kanál, Kvočí kanál, Lándrosky kanál, Ľavý Čerhát, Lél-Kosihy, Lél-Zlatná, Leveleš-Lándor, Lieskovský kanál, Lipovský kanál, Listový kanál, Lopušný kanál, Lúčny kanál, Lyonský kanál, Malá Aňala, Martovce-Lándor, Martovský kanál, Michalovský kanál, Mlynský kanál, Močaristý kanál, Mohylov, Motúzový kanál, Nesvadský kanál, Nová Osada-Komárno, Nová Stráž, Nová stráž-Divína, Nová Stráž-Tomáš, Novostrážsky kanál, Obecný kanál, Obidský kanál, Oblúk, Odolov, Olča-Kosihy, Olčiansky kanál, Ostrovský kanál, Pánsky kanál, Pasienkový kanál, Patinský kanál, Pavelský kanál, Perský kanál, Poľný kanál, Potkanovský kanál, Pribetský kanál, Radvanský kanál, Rakytie, Rakytový kanál, Rašelinový kanál, Roľnícky kanál, Ružový kanál, Rybničný kanál, Rybný kanál, Sedmerovský kanál, Senný kanál, Siláš, Staničný kanál, Stará Částa, Stará Gúta-Lándor, Studiensky kanál, Studničný kanál, Šípový kanál, Štagnovica-Čergov, Štagnovický kanál, Tátoš, Tavarský kanál, Tehelný kanál, Tibátsky kanál, Tônsky kanál, Trstinový kanál, Vecký kanál, Vedľajší kanál, Veľká dolina, Veľká hriva, Veľký Meder-Holiare, Veterník, Vinohrady-Kameničná, Vlkanovský kanál, Vraní kanál, Vrbina-Holiare, Vrbovský kanál, Zámocký kanál, Zemniansky kanál.

Okres Levice (16): Čertov kanál, Hamský kanál, Hlinícky kanál, Hliník-Martovce, Holanovský kanál, Holiare-Kosihy, Holioare-Lipové, Hiornoperecký kanál, Hornopialsky kanál, Kukučínovský kanál, Perec, Semerovský kanál, Starotekovský kanál, Šándorhalmský kanál, Teler, Ulička.

Okres Nitra (17): Bačalský kanál, Badický kanál, Betlehemský kanál, Dlhý kanál, Hrnčiarovský kanál, Huňadovský kanál, Janíkovský kanál, Kajsiansky kanál, Kanec, Lúčny kanál, Martinovsko-maniansky kanál, Oponický kanál, Štitársky kanál, Tichý kanál, Veskejský kanál, Výčapský kanál, Zvodnica.

Okres Nové Zámky (49): Andovec, Andovský kanál, Bočný kanál, Breštácky kanál, Čierny kanál, Dlhý kanál, Dolnoperecký kanál, Dugocký kanál, Dugovský kanál, Dvorský kanál,

Gazdovský kanál, Gúcky kanál, Hornokrižoviansky kanál, Hulský kanál, Huňadovský kanál, Jánošíkovský kanál, Jatovský kanál, Kamenický kanál, Kamenný kanál, Komočský kanál, Kraviansky kanál, Krížny kanál, Martinovsko-maniansky kanál, Martovský kanál, Mikulášsky kanál, Náňanský kanál, Nededský kanál, Nový kanál, Obidský kanál, Odva, Palárikovský kanál, Pasienkový kanál, Pasienok, Perec, Piritov, Porošňa, Pribetský kanál, Radavský kanál, Staničný kanál, Stará Hrádza, Štúrovský kanál, Tehelný kanál, Trnovec, Trnovský kanál, Turecký kanál, Zemniansky kanál, Zemný kanál, Želiarsky kanál, Žofiin kanál.

Okres Šaľa (43): Batonský kanál, Bočný Bufiansky kanál, Diakovský kanál, Dlhý kanál, Dubovský kanál, Dvorský kanál, Gelenský kanál, Gorazdovský kanál, Hájsky kanál, Hamský kanál, Hetménsky kanál, Hornokráľovský kanál, Hornokrižoviansky kanál, Jánošíkovský kanál, Kačonka, Kačonský kanál, Kamenný kanál, Kľučiarenský kanál, Kohutí kanál, Kolárovský kanál, Komočský kanál, Kráľovobrodský kanál, Kráľovský kanál, Liščí kanál, Majerský kanál, Močenok-Veča, Močenský kanál, Nededský kanál, Neded-Vlčany, Novolúcky kanál, Pastvinový kanál, Selický kanál, Sícky kanál, Slaništský kanál, Stračí kanál, Šaliansky kanál, Tešedikovský kanál, Trnovec, Trnovský kanál, Vlčiansky kanál, Zakázané, Žihársky kanál, Žihľavový kanál.

Okres Topoľčany (9): Chrabriansky kanál, Imeľský kanál, Imársky kanál, Ižiansky kanál, Jabloňovský kanál, Nemčický kanál, Oponický kanál, Pápek, Rybiansky kanál.

Okres Zlaté Moravce (1): Hraničný kanál.

Vodné plochy

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádzajú dve veľké vodné nádrže nad 1 mil. m^3 – Vodná nádrž Kráľová (65,47 mil. m^3) a vodná nádrž Sedlice (6,5 mil. m^3). Okrem týchto nádrží sa na území kraja nachádza množstvo rybníkov a vodných nádrží na miestnych tokoch.

Vodné nádrže

Okres Levice (15): VN Bátovce, VN Bíňa, VN Čičon, VN Devičany, VN Drženice, VN Kozárovce, VN Kuraľany, VN Malý Kiar, VN Nevidzany, VN Plášťovce, VN Plavé Vozokany, VN Tekovské Lužany, VN Veľké Kozmalovce, VN Veľký Ďur, VN Vyškovce.

Okres Nové Zámky (20): VN Bajtava, VN Bíňa, VN Branovo, VN Bruty, VN Dedinka, VN Jasová, VN Jatov, VN Jelenec, VN Kamenný most, VN Malý rybník, VN Maňa, VN Mužla, VN Nový rybník, VN Pri prameni, VN Rastislavice, VN Semerovo, VN Svodín, VN Tvrdošovce, VN Veľký rybník, VN Železná brána.

Okres Nitra (12): VN Báb, VN Cabaj, VN Čápor, VN Čifáre, VN Golianovo, VN Hruboňovo, VN Jarok, VN Kolíňany, VN Melek, VN Rastislavice, VN Veľké Zálužie, VN Vráble.

Okres Šaľa (1): VN Kráľová.

Okres Topoľčany (9): VN Duchonka, VN Hajná Nová Ves, VN Horné Obdokovce, VN Hruboňovo, VN Krtovce, VN Malé Bedzany, VN Nemečky, VN Tesáre, VN Veľké Ripňany.

Okres Zlaté Moravce (12): VN Beladice, VN Hosťovce, VN Kozárovce, VN Lovce, VN Mankovce, VN Nemčiňany, VN Nevidzany, VN Slepčany, VN Tekovské Nemce, VN Velčice, VN Veľké Vozokany, VN Žikava.

Rybníky

Okres Komárno (4): Búčsky rybník, Čičovské rybníky, Virtské jazero, Vojnický rybník.

Okres Levice (2): Ketské rybníky, Levické rybníky.

Okres Nové Zámky (2): Češiansky rybník, Svodínsky rybník.

Okres Nitra (6): Alekšinské rybníky (7 rybníkov), Dolná Malanta, Jelenec, Lukačovské rybníky, Novoveský rybník, Zálužniansky rybník.

Okres Šaľa (2): Bystré jazierko, Čierne jazierko.

Okres Topoľčany (1): Bodok.

Podzemné vody

K oblastiam povodí je na území Slovenska priradených 141 hydrogeologických rajónov, ktoré sú vyčlenené ako územia s podobnými hydrogeologickými pomermi, typom zvodnenia a obehom podzemných vôd.
Nitriansky kraj je súčasťou hydrogeologických rajónov uvedených v tabuľke č. 17.

Tabuľka č. 17: Hydrogeologické rajóny v Nitrianskom kraji a ich bilančný stav

Hydro-geologický rajón	Názov hydrogeologického rajónu	Využ. množstvá ($l.s^{-1}$)	Odber 2012 ($l.s^{-1}$)	Bilančný stav 2012
V 096	Neovulkanity Burdy	10,00	0,00	dobrý
Q 052	Kvartér JZ časti Podunajskej roviny	134,46	26,93	dobrý
Q 056	Kvartér Dunaja v úseku Komárno - Chľaba	2,30	6,57	havarijný
Q 057	Kvartér dunajských terás na úpätí Hronskej pahorkatiny	213,00	36,63	dobrý
N 061	Neogén strednej a J časti Ipeľskej pahorkatiny	310,50	9,33	dobrý
Q 059	Kvartér hronských terás v Podunajskej nížine	297,00	2,04	dobrý
N 058	Neogén Hronskej pahorkatiny	599,20	2,04	dobrý
Q 072	Kvartér Nitry od mesta Nitra po Nové Zámky	913,58	25,27	dobrý
Q 074	Kvartér medziriečia Podunajskej roviny	2 467,75	82,44	dobrý
Q 091	Kvartér Ipľa	222,20	2,62	dobrý
QN 050	Kvartér Trnavskej pahorkatiny	661,40	128,21	dobrý
V 094	Neovulkanity Krupinskej planiny, Ostrôžok a Pôtorskej pahorkatiny	532,40	79,25	dobrý
N 061	Neogén strednej a J časti Ipeľskej pahorkatiny	104,55	9,33	dobrý
Q 060	Kvartér nivy Hrona v Podunajskej nížine	1 002,00	28,44	dobrý
N 062	Neogén Bátovskej pahorkatiny a Čajkovskej zníženiny	30,00	4,97	dobrý
NQ 073	Neogén Žitavskej pahorkatiny	239,00	6,46	dobrý
MG 070	Kryštalinikum a mezozoikum J a strednej časti Tribeča	325,00	21,61	dobrý
QN 050	Kvartér Trnavskej pahorkatiny	661,40	128,21	dobrý
NQ 071	Neogén Nitrianskej pahorkatiny	1 262,97	115,18	dobrý
NQ 073	Neogén Žitavskej pahorkatiny	239,00	6,46	dobrý
MG 069	Mezozoikum a paleozoikum SV časti Tribeča	224,00	26,99	dobrý
Q 048	Kvartér Váhu v Podunajskej nížine S od čiary Šaľa - Galanta	1 018,10	290,4	dobrý
MG 047	Mezozoikum strednej a J časti Považského Inovca	557,42	43,99	dobrý
MG 068	Kryštalinikum a mezozoikum V časti Považského Inovca	92,57	18,46	dobrý
MG 069	Mezozoikum a paleozoikum SV časti Tribeča	224,00	26,99	dobrý

Podzemná voda predstavuje najvhodnejší zdroj pitnej vody. Dostatok prírodných a využiteľných zdrojov podzemných vôd, ich lepšia kvalita, nižšie náklady na jej úpravu, a potenciálne menšia možnosť ich znečistenia predurčujú podzemné vody ako dominantný zdroj pitnej vody v Slovenskej republike i v Nitrianskom kraji.
Prevažná časť podzemných vôd na území Nitrianskeho kraja je sústredená v sedimentoch dáku a pontu, kde toto neogénne súvrstvie prekrývajú spraše. Striedanie ílovitých a piesčito-štrkovitých polôh vytvára predpoklady na vznik horizontov artézskych vôd.
Najvhodnejšie podmienky z hľadiska množstva podzemných vôd vytvárajú v nížinných oblastiach kvartérne štrkovopieskové sedimenty aluviálnych náplavov a mezozoické karbonatické štruktúry v jadrových pohoriach.

Termálne a minerálne vody

V Nitrianskom kraji sa nachádza viacero významných geotermálnych vrtov a minerálnych prameňov. Geotermálne vody sa využívajú najmä na rekreačné účely pri prevádzke termálnych kúpalísk.

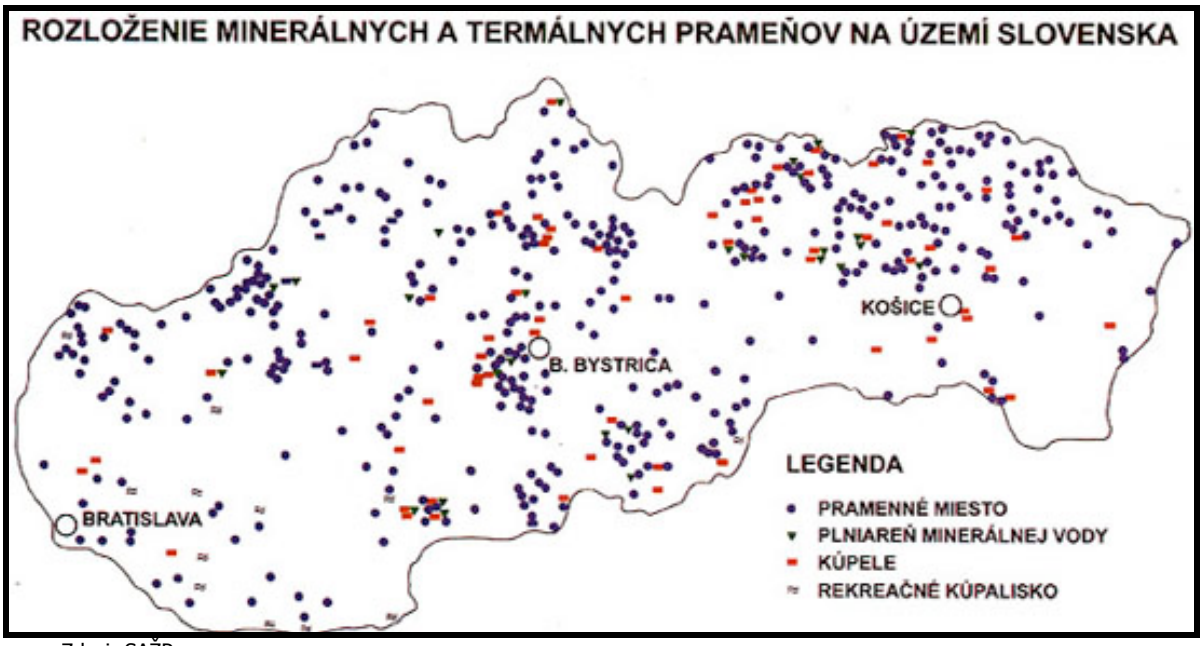
Tabuľka č. 18: Využiteľné množstvo termálnych a minerálnych vôd v hydrogeologické rajónoch v Nitrianskom kraji a ich bilančný stav

Hydro-geologický rajón	Názov hydrogeologického rajónu	Využ. množstvá ($l.s^{-1}$)	Odber 2012 ($l.s^{-1}$)	Bilančný stav 2012
Q 074	Kvartér medziriečia Podunajskej roviny - Diakovce vrt D1-1 - Diakovce vrt D1-2 - Horné Saliby vrt D1-3 - Šaľa GTŠ – 1 - Nesvady vrt GN -1	75,35 1,97 14,50 2,68 15,00 2,70	35,55 0,00 7,27 2,53 10,44 0,00	uspokojivý dobrý uspokojivý kritický uspokojivý dobrý
Q 072	Kvartér Nitry od mesta Nitra po Nové Zámky - Nové Zámky GNZ-1 - Dvory nad Žitavou FGDŽ-1 - Nové Zámky – Dvory n/Ž – fiktívne vrty - Tvrdošovce FGTV-2	39,38 2.70 5,38 26,30 5,00	1,62 1,24 0,00 0,00 0,38	dobrý uspokojivý dobrý dobrý dobrý
N 061	Neogén strednej a J časti Ipeľskej pahorkatiny - Kalinčiakovo HVB-1 - Kalinčiakovo HVB-2A - Santovka B-3A - Santovka B-6, B15	27,55 7,00 4,00 15,5 1.05	5,25 2,49 1,65 1,1 0,00	dobrý uspokojivý uspokojivý dobrý dobrý
Q 060	Kvartér nivy Hrona v podunajskej nížine - Štúrovo VŠ-1 - Štúrovo FGŠ-1 - Štúrovo vrt OPKS	70,00 49,00 20,00 1,00	14,12 13,39 0,73	dobrý uspokojivý napätý
N 058	Neogén Hronskej pahorkatiny - Podhájska P-1 - Podhájska GRP-1 (reinjektážny vrt) - Svätý Peter PGT-11	7,00 1,50 5,50	4,52 4,52 0,00 0,00	Uspokojivý havarijný
Q 056	Kvartér Dunaja v úseku Komárno – Chľaba - Patince SB-2 - Patince SB-3	2,30 0,80 1,50	6,57 6,57 0,00	havarijný havarijný

Zdroj: SHMÚ

Minerálne vody

Minerálna voda je podzemná voda s originálnym pôvodom akumulovaná v prírodnom prostredí, vyvierajúca na zemský povrch z jednej alebo viacerých prirodzených alebo umelých výstupných ciest, ktorá sa odlišuje od inej podzemnej vody najmä a) svojím pôvodom, b) obsahom stopových prvkov, c) obsahom a charakterom celkových rozpustených tuhých látok presahujúcich 1 000 $mg.l^{-1}$ alebo obsahom rozpustených plynných látok presahujúcich 1 000 $mg.l^{-1}$ oxidu uhličitého, alebo najmenej $1mg.l^{-1}$ sulfánu, alebo d) minimálnou teplotou vody v mieste výveru 20 °C (§ 2 ods. 1 zákona č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).
Na území Slovenska je evidovaných 1 626 prameňov minerálnych vôd s rôznym chemickým zložením, výdatnosťou i teplotou. Ich rozloženie na území republiky je nerovnomerné.

Zdroj: SAŽP

Najväčšiu hustotu dosahujú pramene v páse tiahnucom sa od Bardejova a Prešova, cez Popradskú kotlinu, Liptov, Turiec, Strážovské vrchy až po Trenčín. Ďalšou oblasťou s vysokou hustotou výskytu prameňov je údolie Hrona od prameňa po Zvolen a západná časť Slovenského rudohoria. Relatívne najmenej prameňov sa vyskytuje v oblasti Východoslovenskej nížiny a Podunajskej nížiny. Na území Slovenska sa nachádzajú všetky známe typy minerálnych vôd okrem rádioaktívnych, niektoré aj vo veľkých koncentráciách. Minerálne vody v širšom zmysle možno chápať ako vody, ktoré sa od obyčajných vôd odlišujú svojim chemickým zložením a fyzikálnymi vlastnosťami.
Osobitnú skupinu medzi minerálnymi vodami predstavujú prírodné liečivé vody, ktoré sa používajú na balneoterapeutické účely najmä v zdravotníckych zariadeniach a prírodných liečebných kúpeľoch. Uznané prírodné minerálne vody sa tiež plnia do spotrebiteľského obalu a dodávajú sa do obchodnej siete.

Nitriansky kraj je na výskyt minerálnych vôd pomerne bohatý.

Tabuľka č. 19: Minerálne pramene na území Nitrianskeho kraja

P. č.	Okres	Počet prameňov	Katastrálne územie
1.	Komárno	17	Kameničná (1), Komárno (5), Patince (4), Vojnice (1), Nesvady (1), Kravany nad Dunajom (1), Marcelová (1), Dolný Peter (1), Zlatná na Ostrove – Ontopa (1), Zemianska Olča (1)
2.	Levice	-	Santovka, Slatina
3.	Nitra	2	Poľný Kesov (2)
4.	Nové Zámky	-	-
5.	Šaľa	-	-
6.	Topoľčany	8	Norovce (2), Prašice (1), Tesáre (1), Topoľčany (1), Tvrdomestice (2), Jacovce (1),
7.	Zlaté Moravce	2	Obyce (2)
Σ	**Nitriansky kraj**	**29**	**x**

Zdroj: SAŽP

Geotermálne vody

Geotermálne vody sú podzemné vody, ktoré slúžia ako médium na akumuláciu, transport a exploatáciu zemského tepla z horninového prostredia.
V súčasnosti je na Slovensku vymedzených 27 perspektívnych oblastí alebo štruktúr, na ktoré sa viažu zdroje geotermálnej energie vhodné na energetické využitie – oblasti, ktoré zasahujú na územie Nitrianskeho samosprávneho kraja sú vyznačené kurzívou (*Centrálna depresia podunajskej panvy; Komárňanská vysoká kryha; Komárňanská okrajová depresia;* Viedenská panva; *Levická kryha; Topoľčiansky záliv;* Hornonitrianska kotlina; Skorušinská panva; Liptovská kotlina; Levočská panva Z a J časť; Košická kotlina; Turčianska kotlina; *Komjatická depresia; Dubnická depresia;* Trnavský záliv; Piešťanský záliv; *Stredoslovenské neovulkanity SZ časť;* Stredoslovenské neovulkanity JV časť; Trenčianska kotlina; Ilavská kotlina; Žilinská kotlina; Hornonitriansko-trenčská prepadlina; Rimavská kotlina; Levočská panva SV časť; Humenský chrbát; Štruktúra Beša – Čičarovce; Lučenecká kotlina). Využitie geotermálnych vôd na Slovensku je orientované hlavne na rekreáciu, menej na vykurovanie.
V Nitrianskom samosprávnom kraji sa nachádza viacero geotermálnych vrtov, niektoré z nich sú uvedené v tabuľke č. 20.

Tabuľka č. 20: Geotermálne vrty na území Nitrianskeho kraja

Por. č.	Okres	Lokalita/počet vrtov (teplota vody)
1.	Komárno	Komárno/1 (31 ºC), Svätý Peter/1 (50 ºC) Patince/3 (26, 26,5 ºC, 27 ºC), Marcelová/1 (54 ºC), Nesvady (60 ºC)
2.	Levice	Kalinčiakovo-Malý Kiar/3 (25,1 ºC, 25,0 ºC, 25,2 ºC), Santovka/2 (27 - 28 ºC a 14 ºC)
3.	Nitra	Poľný Kesov/2 (27,2 ºC, 48,0 ºC), Čeladice/1 (29 ºC)
4.	Nové Zámky	Podhájska/2 (40 ºC , 80 ºC), Tvrdošovce/1 (77 ºC), Šurany/1 (49,0 ºC), Komjatice/1 (78 ºC), Nové Zámky/1 (58 - 63 ºC), Dvory nad Žitavou/1 (62 ºC), Štúrovo/2 (44,0 ºC, 38 ºC), Bruty/1 (74 ºC)
5.	Šaľa	Šaľa/1 (44,3 ºC), Vlčany/1 (99,99 ºC), H. Saliby (Diakovce)/3 (38 a 68 ºC)
6.	Topoľčany	Topoľčany/1 (43,0 ºC)
7.	Zlaté Moravce	Čierne Kľačany/1 (32,7 ºC)

Zdroj: SGÚDŠ, ÚPN regiónu Nitrianskeho kraja, SHMÚ

1.5. Klimatické pomery

Územie Nitrianskeho kraja patrí do teplej a mierne teplej klimatickej oblasti a týchto klimatických okrskov:

- teplý, veľmi suchý s miernou zimou, letné dni nad 50
- teplý suchý s miernou zimou
- teplý mierne suchý s miernou zimou, letné dni nad 50
- mierne teplý, vlhký s chladnou až studenou zimou (dolinový/kotlinový), letné dni do 50
- mierne teplý, mierne vlhký, s miernou zimou, pahorkatinový
- mierne teplý, mierne vlhký, pahorkatinový až vrchovinový, letné dni do 50

Teplota vzduchu

Najteplejšou oblasťou je južná časť Nitrianskeho kraja, Podunajská nížina, s priemernou teplotou vzduchu v januári -1 až -2 °C, v júli 18 až 21 °C a v ročnom priemere 9 až 11 °C. V kotlinách a dolinách riek, nadväzujúcich na nížiny dosahuje priemerná ročná teplota vzduchu 6 až 8 °C. Priemerná ročná teplota vzduchu s nadmorskou výškou klesá. Najchladnejšími oblasťami v rámci kraja sú oblasť Tribeča a Považského Inovca. Absolútne teplotné maximum bolo namerané práve na území Nitrianskeho kraja dňa 20. 7. 2007 v Hurbanove 40,3 °C (SHMÚ). V ročnom chode priemernej mesačnej teploty vzduchu je najteplejším mesiacom júl.
Najmiernejšie zimy v Nitrianskom kraji sú rovnako na území Podunajskej nížiny s januárovým priemerom teploty vzduchu nad -2 °C. Obdobie s priemernou dennou teplotou pod 0 °C sa zvykne označovať ako zima, ktorá sa v oblasti Podunajskej nížiny začína po 20. decembri a končí v polovici februára. Počet letných dní, kedy maximálna denná teplota vzduchu dosahuje 25 °C a viac, sa na území takmer celého kraja je v priemere nad 50 dní.

Priemerne mesačné teploty vzduchu podľa vybraných staníc SHMÚ, ktoré sa nachádzajú na území Nitrianskeho kraja sú uvedené v tabuľke č. 21.

Tabuľka č. 21: Priemerne mesačné teploty na území Nitrianskeho kraja

Rok	Mesiac											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Hurbanovo (KN)												
2006	-2,8	-0,9	3,8	12,5	15,3	19,9	24,0	18,3	17,7	12,6	7,6	3,1
2010	-2,1	0,8	6,1	11,3	15,6	20,0	23,2	20,2	14,3	8,3	8,2	-1,4
2014	3,0	4,7	9,1	12,5	15,7	20,0	22,2	19,4	16,7	12,3	8,3	3,0
Nitra – Veľké Janíkovce (NR)												
2006	-3,9	-1,8	3,2	12,1	15,1	19,7	23,5	17,9	17,4	12,2	7,5	-3,0
2010	-2,7	0,4	5,2	10,9	15,3	19,8	22,9	19,8	14,1	8,0	7,8	-2,2
2014	2,8	4,5	8,8	12,3	15,6	19,5	22,1	19,2	16,8	12,1	8,2	3,1
Želiezovce (LV)												
2006	-3,2	-1,6	3,7	12,7	15,1	19,7	24,0	18,6	17,6	12,0	7,3	2,4
2010	-2,5	0,4	5,8	11,2	15,8	19,7	22,8	19,7	14,6	8,2	8,1	-2,6
Žihárec (SA)												
2006	-3,4	-1,5	3,4	12,3	15,1	20,1	23,6	18,1	17,4	12,2	7,5	2,9
2010	-2,9	0,3	6,0	11,2	15,6	20,2	23,3	20,2	14,2	8,2	8,0	-2.1
Topoľčany (TO)												
2006	-5,2	-2,3	2,8	12,0	15,0	19,8	23,9	17,9	17,5	12,1	7,6	3,3

2010	-2,2	0,9	5,3	10,6	15,5	19,9	22,8	19,7	14,3	8,4	3,3	-2,2
Žikavka (ZM)												
2006	-3,9	-2,1	2,5	11,3	13,7	18,6	22,3	17,0	17,5	12,3	7,2	2,5
2010	-2,3	0,4	5,2	10,5	14,4	18,6	21,9	18,8	13,5	8,0	7,7	-2,4

Zdroj: SHMÚ

Atmosférické zrážky

Priemerný ročný úhrn zrážok kolíše od menej ako 500 – 800 mm - okresy Komárno (menej ako 500 – 550), Levice (500 – 800), Nitra (500 – 600), Nové Zámky (500 – 600), Šaľa (menej ako 500), Topoľčany (550 – 800), Zlaté Moravce (550 - 800).

Priemerne mesačné úhrny zrážok v rokoch 2006 a 2010 podľa vybraných staníc SHMÚ, ktoré sa nachádzajú na území Nitrianskeho kraja sú uvedené v tabuľke č. 22.

Tabuľka č. 22: Priemerne mesačné zrážky na území Nitrianskeho kraja

Rok	Mesiac											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Hurbanovo (KN)												
2006	59,8	33,7	35,1	31,5	116,5	49,1	25,2	85,6	26,4	25,0	34,2	4,9
2010	43,8	37,7	20,2	86,7	100,7	122,3	103,6	106,2	94,3	27,6	86,1	48,8
2014	32,7	46,0	16,0	20,3	55.0	28,4	98,2	79,8	155,8	50.6	22,8	61,1
Nitra – Veľké Janíkovce (NR)												
2006	56,8	35,4	32,0	27,0	87,5	37,0	36,9	110,0	12,7	15,3	24,4	7,4
2010	48,2	28,8	24,2	86,0	158,0	131,3	68,9	86,7	65,9	27,4	82,7	52,1
2014	35,9	32,2	17,6	37,4	73,1	52.0	113,5	111,3	121,9	35,0	23,6	46,7
Želiezovce (LV)												
2006	62,2	41,6	37,6	28,8	94,6	56,2	24,0	59,6	15,6	30,3	18,4	13,3
2010	44,6	47,7	25,6	68,7	188,3	126,6	52,9	162,4	107,5	34,6	108,3	62,6
Žihárec (SA)												
2006	58,5	28,0	38,9	40,2	112,8	123,4	2,9	84,5	14,3	24,8	26,8	7,5
2010	47,0	31,3	22,5	96,4	151,5	109,6	69,6	132,6	86,5	25,6	74,2	38,5
Topoľčany (TO)												
2006	51,3	37,7	40,3	43,7	94,4	65,1	6,0	105,4	3,8	15,8	35,0	8,2
2010	44,2	37,3	25,2	84,4	162,7	116,3	90,9	95,4	90,3	22,1	69,3	53,1
Žikavka (ZM)												
2006	52,6	61,6	44,9	37,2	116,7	67,9	44,0	126,6	12,3	30,0	43,8	11,8
2010	60,4	59,8	32,9	84,7	198,8	142,6	116,5	143,7	101,3	27,7	104,4	70,5

Zdroj: SHMÚ

Veterné pomery

Väčšina Nitrianskeho kraja zasahuje do Podunajskej nížiny a celý región sa vyznačuje malými výškovými rozdielmi tvorenými Podunajskou pahorkatinou v severovýchodnej časti.
Podunajská nížina patrí k najveternejším oblastiam Slovenska. Prevláda tu prúdenie vzduchu zo severovýchodu a juhozápadu s relatívne nízkym počtom bezveterných situácií. Na strednom Považí a na Ponitrí prevláda severné prúdenie vzduchu. Priemerná rýchlosť vetra v Podunajskej nížine dosahuje cca 3,9 $m.s^{-1}$.
Priemerná mesačná rýchlosť vetra na vybraných staniciach SHMÚ na území Nitrianskeho kraja je uvedená v tabuľke č. 23.

Tabuľka č. 23: Priemerná mesačná rýchlosť vetra na území Nitrianskeho kraja

Rok	Mesiac											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Hurbanovo (KN)												
2006	2,3	2,6	3,2	3,0	2,7	2,2	2,0	2,8	2,6	2,9	3,0	2,4
2010	2,4	3,5	3,3	2,9	3,5	3,3	2,5	2,1	2,6	2,6	3,2	3,3
Nitra – Veľké Janíkovce (NR)												
2006	3,1	3,7	3,9	4,0	3,7	3,1	2,5	3,9	3,4	4,0	4,7	3,6
2010	2,8	5,0	4,1	3,8	4,3	4,2	3,4	3,0	4,0	3,9	4,4	5,6
Želiezovce (LV)												
2006	1,4	1,7	1,5	2,0	1,6	1,5	1,4	2,3	1,9	1,9	2,7	1,2
2010	1,3	2,4	2,9	2,2	2,7	2,4	1,7	1,8	2,1	1,7	2,0	2,7
Žihárec (SA)												
2006	1,3	1,2	2,0	2,1	1,8	1,5	1,2	1,9	1,5	1,7	1,7	1,5
2010	2,0	2,6	2,7	1,8	2,6	2,8	2,1	1,9	2,2	2,0	2,7	3,0
Topoľčany (TO)												
2006	0,5	0,6	1,0	0,9	0,9	0,6	0,7	0,8	0,5	0,9	1,0	0,8
2010	0,7	0,8	1,4	0,9	1,2	1,3	1,1	0,7	0,8	0,8	1,3	1,1
Žikavka (ZM)												
2006	1,3	1,9	2,4	1,5	1,9	2,1	1,8	1,7	1,8	2,4	2,0	1,7
2010	1,7	1,8	1,5	0,9	1,8	1,9	1,0	0,8	1,1	1,1	0,9	1,1

Zdroj: SHMÚ

1.6.Ovzdušie

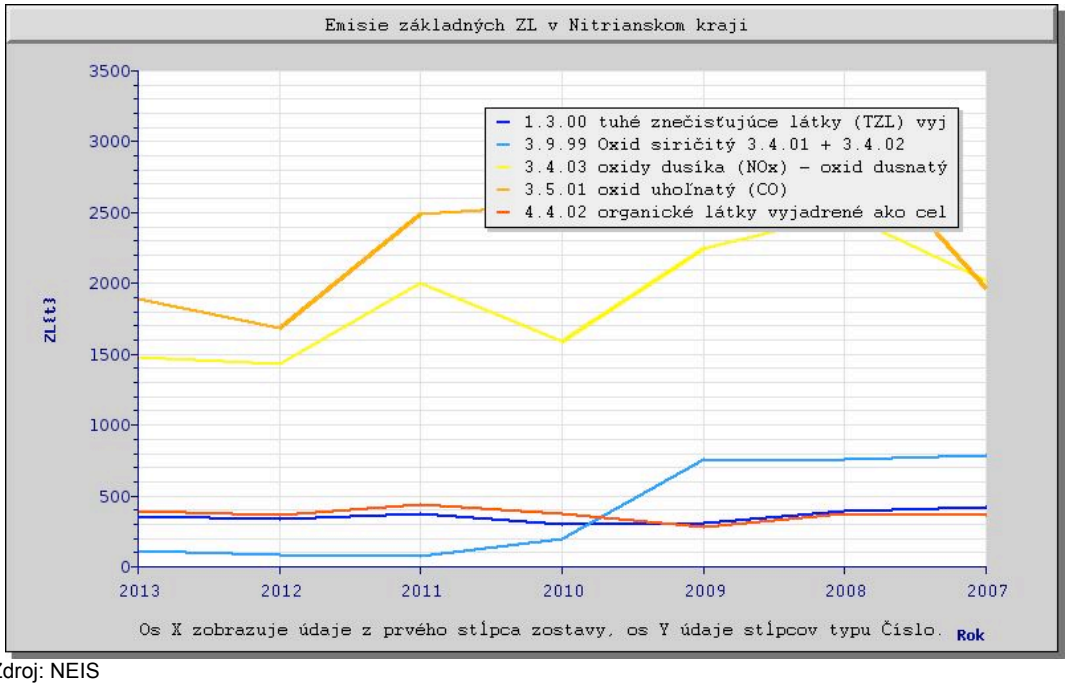
Kvalitu ovzdušia vo všeobecnosti určuje obsah znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Hodnotenie kvality ovzdušia vyplýva zo zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov a súvisiacich predpisov.

Základným podkladom pre hodnotenie kvality ovzdušia na Slovensku sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje Slovenský hydrometeorologický ústav na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia (NMSKO), ktorej súčasťou sú aj 4 stanice s monitorovacím programom EMEP. V nadväznosti na merania sa pre plošné hodnotenie kvality ovzdušia využívajú metódy matematického modelovania.
Na území Nitrianskeho kraja sú umiestnené dve meracie stanice kvality ovzdušia SHMÚ: Nitra – Štúrova a Nitra – Janíkovce.

Tabuľka č. 24: Emisie zo stacionárnych zdrojov v Nitrianskom kraji v rokoch 2010 - 2013

Názov znečisťujúcej látky	Množstvo ZL(t) za rok 2010	Množstvo ZL(t) za rok 2011	Množstvo ZL(t) za rok 2012	Množstvo ZL(t) za rok 2013
Tuhé znečisťujúce látky	301,201	374,591	332,621	357,007
Oxidy síry (SO_X)	193,325	75,163	86,751	112,222
Oxidy dusíka (NO_2)	1 587,321	1 999,167	1 427,390	1 477,660
Oxid uhoľnatý (CO)	2 552,450	2 487,965	1 686,711	1 893,522
Organické látky – celkový org. uhlík (TOC)	376,038	440,102	369,652	390,477

Zdroj: NEIS

Zdroj: NEIS

1.7. Flóra a fauna

Flóra

Členenie územia Nitrianskeho kraja z fytogeografického hľadiska (Futák, 1980) je uvedené v tabuľke č. 25.

Tabuľka č. 25: Fytogeografické členenie územia Nitrianskeho kraja

Oblasť	Obvod	Okres
Panónskej flóry *(Pannonicum)*	Parmatranskej xerotermnej flóry *(Matricum)*	Burda
		Ipeľsko-rimavská brázda
	Eupanonskej, xerotermnej flóry *(Europannonicum)*	Podunajská nížina
Západokarpatskej flóry *(Carpaticum occidentale)*	Predkarpatskej flóry *(Praecarpaticum)*	Považský Inovec
		Tribeč
		Slovenské stredohorie – podokres: *Pohronský Inovec, Vtáčnik, Kremnické vrchy, Poľana, Štiavnické vrchy, Javorie*

Potenciálna vegetácia

Potenciálne prirodzená vegetácia – je vegetácia, ktorá by sa vytvorila po ukončení všetkých činností človeka v krajine. Poznanie prirodzenej potenciálnej vegetácie územia je dôležité najmä z hľadiska rekonštrukcie, obnovy a ďalšieho prirodzeného vývoja vegetácie (lesnej i nelesnej) s cieľom jej priblíženia sa, či úplného prinavrátenia do prirodzeného stavu, aby sa tak zabezpečila ekologická stabilita územia.
Podľa mapy potenciálnej prirodzenej vegetácie (Atlas krajiny SR 2002) a podľa geobotanickej mapy Slovenska (Michalko et al., 1986) by potenciálnu vegetáciu na území Nitrianskeho kraja tvorili najmä:

- vŕbovo-topoľové lesy v záplavových územiach veľkých riek (mäkké lužné lesy),
- jaseňovo-brestovo-dubové lesy v povodiach veľkých riek (tvrdé lužné lesy),

- jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov,
- nížinné hygrofilné dubovo-hrabové lesy,
- peripanónske dubovo-hrabové lesy,
- karpatské dubovo-hrabové lesy,
- dubové a cerovo-dubové lesy,
- xerotermné dubové lesy s dubom plstnatým a travinné spoločenstvá na skalách,
- dubové lesy s javorom tatarským a dubom plstnatým,
- podhorské bukové lesy,
- bukové a jedľovo-bukové lesy.

Reálna vegetácia

Reálna vegetácia je vegetácia, ktorá sa nachádza v súčasnosti na území NSK, je výsledkom zmien, ktoré sú odrazom vplyvu človeka na prírodné pomery územia. Pôvodné rastlinné spoločenstvá boli z podstatnej časti územia kraja vytlačené a pozmenené. Existujúce spoločenstvá sú v súčasnosti pod tlakom antropogénnych aktivít.
Podstatnú časť územia kraja tvoria veľkobloky intenzívne obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy. Významnú časť tvorí nelesná drevinná vegetácia.
Reálna vegetácia územia Nitrianskeho kraja sa od potenciálnej vegetácie podstatne líši. Vyskytujú sa tu najmä tieto biotopy:

1340 Vnútrozemské slaniská a slané lúky (Sl1, SL2)
1530 /Panónske slané stepi a slaniska (Sl3)
3150 Prirodzené eutrofné a mezotrofné stojaté vody s vegetáciou plávajúcich a /alebo ponorených cievnatých rastlín typu Magnopotamion alebo Hydrocharition (Vo2)
3260 Nížinné až horské vodné toky s vegetáciou zväzu Ranunculion fluitantis a Callitricho-Batrachion (Vo4)
3270 Rieky s bahnitými až piesočnatými brehmi s vegetáciou zväzov Chenopodionrubri p.p. a Bidentition p.p. (Br5)
4030 Suché vresoviská v nížinách a pahorkatinách (Kr1)
40A0* Xerotermné kroviny (Kr6)
6110* Pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi (Pi5)
6120* Suchomilné travinnobylinné porasty na vápnitých pieskoch (Pi2)
6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (*dôležité stanovištia Orchideaceae) (Tr1)
6250* Panónske travinnobylinné porasty na spraši (Tr3)
6260* Panónske travinnobylinné porasty na pieskoch (Tr4)
6430 Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa (Br6,Br7, Al5)
6440 Aluviálne lúky zväzu Cnidion venosi (Lk8)
6510 Nížinné a podhorské kosné lúky (Lk1)
8230 Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd (Pi4)
9150 Vápnomilné bukové lesy (Ls5.4)
9180* Lipovo-javorové sutinové lesy (Ls4)
91E0* Lužné vŕbovo-topoľové a jelšové lesy (Ls1.1,Ls1.3, Ls1.4)
91F0 Lužné dubovo-brestovo-jaseňové lesy okolo nížinných riek (Ls1.2)
91G0* Karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy (Ls2.2)
G1H0* Teplomilné panónske dubové lesy (Ls3.1)
91I0* Eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku (Ls3.2, Ls3.3, Ls3.5.2)
91M0 Panónsko-balkánske cerové lesy (Ls3.4)
91N0* Panónske topoľové lesy s borievkou (Ls10)

Zvyšky lužných lesov sa vyskytujú na brehoch a nivách riek a potokov. Rastú v nich vŕby, topole, jelše a na suchších miestach duby, bresty a javory. Bylinný kryt týchto lesov je veľmi pestrý. V mäkkom luhu dominujú močiarne druhy napr. ostrice *(Cerex sp.)* a odolnejšie vodné druhy, napr. papradník močiarny *(Thelypteris palustris),* chrastnica trsťovitá *(Baldingera arundinacea),* lipkavec močiarny *(Galium palustre),* príhľava kyjevská *(Urtica kioviensis,)* ostružina ožinová *(Rubus caesius),* vlkovec obyčajný *(Aristolochia clematitis),* zo vzácnejších napr. bledule *(Leucojum sp.),* alebo snežienka *(Galanthus nivalis).* V najsuchších typoch tvrdého luhu prevládajú bežné lesné druhy.
Dubový stupeň (do 550 m), v ktorom dominuje dub zimný *(Quercus petraea),* najdôležitejšou primiešaninou je dub cerový *(Quercus cerris)* vyskytujú sa tu aj porasty hrabu obyčajného *(Carpinus betulus),* zaberá najteplejšie a najsuchšie časti nížin, nižších častí pohorí a kotlín. Z ďalších drevín sa prirodzene vyskytujú javor poľný *(Acer campestre)*, javor mliečny *(Acer platanoides),* javor tatársky *(Acer tataricum),* lipa malolistá *(Tilia cordata),* brest poľný *(Ulmus minor)* a jarabina brekyňová *(Sorbus torminalis).* Buk lesný *(Fagus sylvatica)* sa môže vyskytovať vo vyšších polohách, nikdy však nie vo väčšom zastúpení.
Na území Slovenska sa vyskytuje viacero rastlinných endemitov (rastlinné druhy vyskytujúce sa len na určitom území).
Na Zobore rastie endemit peniažtek slovenský.
Na území kraja sa vyskytujú i viaceré inváznе druhy rastlín, ktoré vytláčajú pôvodné druhy rastlín. Medzi tieto druhy patria napr. boľševník obrovský *(Heracleum mantegazzianum)*, ježatec laločný *(Echinocystis lolbata)*, krídlatka japonská *(Fallopia japonica)*, netýkavka málokvetá *(Impatiens parviflora)*, netýkavka žliazkatá *(Impatiens glandulifera)*, slnečnica hľuznatá *(Heliantus tuberosus),* zlatobyľ obrovská *(Solidago giganta)*, zlatobyľ kanadská *(Solidago canadensis)*.

Fauna

Na Slovensku bolo doposiaľ opísaných cca 28 800 živočíšnych druhov (vrátane bezstavovcov).
Z vyše 24 000 taxónov bezstavovcov na Slovensku je ohrozených cez 1 540 druhov a zo 422 taxónov stavovcov je spolu ohrozených 99 (23,5 %). Vyhynutých je 30 druhov bezstavovcov a 8 druhov stavovcov.
Počet štátom chránených živočíšnych taxónov vzrástol na 813 taxónov na úrovni druhu a poddruhu a na 12 taxónov na úrovni rodu.

Zoogeografické členenie územia Nitrianskeho kraja (Mazur, Lukniš, 1980) je uvedené v tabuľkách č. 26 a č. 27.

Tabuľka č. 26: Zoogeografické členenie Nitrianskeho kraja (terestricky biocyklus)

Provincia	Podprovincia	Úsek
provincia stepí	-	panónsky úsek
provincia listnatých lesov		podkarpatský úsek

Tabuľka č. 27: Zoogeografické členenie Nitrianskeho kraja (limnicky biocyklus)

Provincia	Okres	Časť
pontokaspická	podunajský	stredoslovenská
		západoslovenská

Na území Nitrianskeho kraja sa vyskytuje množstvo druhov živočíchov vrátane významných chránených a ohrozených z ktorých možno uviesť napr.: z
ulitníky - pásikavec krovinný *(Tachea hortensis)*, slimák červenkastý *(Monachoides incarnata)*, vretienka lesklá *(Cochlodina laminata)*;
hmyz - chvostoskoky *(Collembola)*, ucholaky *(Dermaptera)*, vošky *(Aphidenea)*, kliešť obyčajný *(Ixodes ricinus)*;
pavúkovce – pavúky, kliešť obyčajný (*Ixodes ricinus*);
motýle – drobník topoľový *(Stigmella trimaculella)*, babôčka osiková *(Nymphalis antiopa)*, babočka admirál *(Vanessa atalanta)*, babočka pavooká *(Inachis io)*, dúhovec väčší *(Apatura iris)*, mníška veľkohlavá *(Lymantria dispar)*, obaľovač zelený *(Totrix viridana)*, obaľovač dubový *(Aleimma loeflingiana)*;
chrobáky - fúzač vŕbový *(Lamia textor)*, fúzač pestrý *(Xylotrechus rusticus)*, fúzač alpínsky *(Rosalia alpina),* bystruška kožovitá *(Carabus coriaceus)*, liskavka topoľová *(Melasoma populi)*, chrúst obyčajný *(Melolontha melolontha)*, roháč obyčajný *(Lucanus cervus)*, fúzač dubový *(Plagionotus arcuatus)*, drvinár hnedý *(Hylocoetus dermestoides)*, bystruška nosatá *(Cychrus caraboides)*, bystruška zlatá *(Carabus auronitens)*, fúzač bukový *(Cerambyx scopolii)*, , červotoč obyčajný *(Cossus cossus);*
obojživelníky - kunka obyčajná *(Bombina bombina)*, rosnička zelená *(Hyla arborea)*, mlok veľký *(Triturus cristatus)*, ropucha bradavičnatá *(Bufo bufo)*, ropucha zelená *(Bufo viridis)*, skokan hnedý *(Rana temporaria)*;
plazy - jašterica zelená *(Lacerta viridis)*, užovka stromová *(Elaphe longissima),* užovka obojková *(Natrix natrix)*, užovka stromová *(Elaphe longissima)*, jašterica múrová *(Lacerta muralis)*, vretenica obyčajná *(Vipera berus)*;
ryby – mrena severná *(Barbus barbus)*, pleskáč vysoký *(Abramis brama)*, zubáč obyčajný *(Sander lucioperca)*,
netopiere - netopier veľkouchý *(Myotis bechsteini),* rajniak hrdzavý *(Nyctalus noctula);*
vtáky - kúdeľnička lužná *(Remiz pendulinus)*, slávik veľký *(Luscinia luscinia)*, kormorán veľký *(Phalocroco rax carbo)*, rybárik obyčajný *(Alcedo atthis)*, hrdlička poľná *(Streptopelia turtur)*, drozd čvíkotavý *(Turdus pilaris)*, drozd čierny *(Turdus merula)*, bažant obyčajný *(Phasianus colchicus)*, žlna zelená *(Picus viridis)*, slávik obyčajný *(Luscinia megarhynchos),* sýkorka belasá *(Parus caeruelus)*, holub hrivnák *(Columba palumbus)*, sluka hôrna *(Scolopax rusticola)*, žlna zelená *(Picus viridis)*, ďateľ bielochrbtý *(Dendrocopos leucotos)*, sýkorka chochlatá *(Parus cristatus)*, sýkorka uhliarka *(Parus ater)*, prepelica poľná *(Coturnix, coturnix)*, jarabica poľná *(Perdix perdix)*, škovránok poľný *(Alauda arvensis)*, kaňa močiarna *(Asio flammeus)*, čajka smejivá *(Larus ridibundus),* strnádka lúčna *(Miliaria calandra)*, pipíška chochlatá *(Galerida cristata)*, chrapkáč poľný *(Crex crex)*, orliak morský *(Haliaeetus albicilla),* sokol kobcovitý *(Falco vespertuinus)*, jastrab veľký *(Accipiter gentilis)*, myšiak hôrny *(Buteo buteo)*, orol krikľavý *(Aquila pomarina)*, orol kráľovský *(Aquila heliaca)*, hadiar krátkoprstý *(Circaetus gallicus*), včelár obyčajný *(Pernis apivorus),* sova obyčajná *(Strix aluco)*, sokol kobcovitý *(Falco vespertuinus)*, sokol sťahovavý *(Falco peregrinus),* výrik obyčajný *(Otus scops),* výr skalný *(Bubo bubo)*;
cicavce - dulovnica vodná *(Neomys fodiens)*, hraboš severský *(Microtus oeconomus)*, plch sivý *(Glis glis)*, kuna lesná (Martes martes), piskor lesný *(Sorex araneus)*, lasica myšožravá *(Mustela nivalis)*, (veverica stromová *(Sciurus vulgaris)*, zajac poľný *(Lepus europaeus)*, chrček poľný *(Cricetus cricetus)*, daniel škvrnitý *(Dama dama)*, sviňa divá *(Sus scrofa)*, srnec hôrny *(Capreolus capreolus)*, líška hrdzavá *(Vulpes vulpes)*, mačka divá *(Felis silvestris)*, jazvec obyčajný *(Meles meles)*, jeleň obyčajný *(Cervus elaphus)*, syseľ obyčajný (Citellus citellus), vydra riečna *(Lutra lutra)*.
Podľa poľovníckych právnych predpisov je z celkového počtu chránených druhov živočíchov medzi poľovnú zver zaradených 11 druhov cicavcov a 43 druhov vtákov, pod režim

rybárskeho zákona spadá 17 chránených druhov rýb. Uplatňovanie dvoch právnych režimov spôsobuje problémy pri zabezpečovaní manažmentu chránených živočíchov v rozhodovacích procesoch.
Populácia voľne žijúcej zveri sa podľa zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov delí na: zver pernatú a zver strstnatú.
Na území Nitrianskeho kraja nachádzajú všetky významné druhy poľovnej zveri – srstnatej jeleň, daniel, muflón, srnec, diviak zajac, králik, i pernatej - bažant, jarabica, kačica, morka
Zo vzácnych druhov, ktorých lov je prísne regulovaný sa v Nitrianskom kraji vyskytuje len mačka divá a vydra.
Na území kraja sa nachádza viac ako 300 poľovných revírov.
Pozdĺž rieky Váh vedie hlavná migračná trasa vtákov (jarná i jesenná), pozdĺž riek Nitra a Hron prechádza vedľajšia migračná cesta vtákov. Sútok riek s Dunajom sa stávajú oddychovým miestom pre migrujúce druhy vtákov.

1.8. Krajina

Podľa zákona č. 50/1976Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov *„Krajina je komplexný systém priestoru, polohy, georeliéfu a ostatných vzájomne funkčne prepojených hmotných prirodzených a človekom pretvorených a vytvorených prvkov, najmä geologického podkladu a pôdotvorného substrátu, vodstva, pôdy, rastlinstva a živočíšstva, umelých objektov a prvkov využitia územia, ako ak ich väzieb vyplývajúcich zo sociálno-ekonomických javov v krajine. Krajina je životným prostredím človeka a ostatných živých organizmov.*"

Krajinná štruktúra

Pod krajinnou štruktúrou sa rozumie horizontálne a vertikálne usporiadanie vlastnosti krajinných prvkov, ktoré sa pôsobením diferenciačných činiteľov špecificky kombinujú v určitom priestore, čím vytvárajú rôzny krajinnoekologický potenciál pre využívanie.
Prvotná krajinná štruktúra predstavuje súbor prirodzených systémov tzn. jednotlivých prvkov krajinného systému napr. horninového prostredia, geomorfológie, ovzdušia, vody, prvkov ochrany prírody a pod.
Druhotná štruktúra krajiny predstavuje súbor prirodzených, človekom čiastočne alebo úplne zmenených prirodzených systémov alebo novovytvorených umelých prvkov krajinného systému a ich vzájomných väzieb.
Na súčasnej krajinnej štruktúre vidieť, aký je aktuálny stav využitia zeme.
V záujmovom území a jeho širšom okolí boli mapované najmä tieto prvky súčasnej krajinnej štruktúry:

- poľnohospodárska pôda a trvalé kultúry – tento prvok je v území kraja dominantný orná pôda má charakter veľkoblokových polí;
- lesné pozemky – súvisle lesné porasty;
- vodné toky, kanály a vodné plochy **–** Dunaj, Malý Dunaj, Nitra, Váh, Hron, Ipeľ, a ďalšie;
- prvky technickej infraštruktúry a dopravnej infraštruktúry - elektrické vedenia, cestné komunikácie;
- sídelné a priemyselné útvary - vidiecke sídla, zastavané územia obcí, areály priemyselných útvarov;
- nelesná vegetácia, plochy zelene - sprievodná zeleň cestných komunikácií, vodných tokov a sídelná zeleň.

V území NSK je zastúpená primárna aj sekundárna krajinná štruktúra. Primárnu štruktúru reprezentujú zvyšky prirodzených lesov a zachovalé prirodzené porasty lesov v alúviách tokov ako aj fragmenty špecifických nelesných prvkov. Sekundárna štruktúra prevláda, tvoria

ju poloprírodné prvky druhotného pôvodu (sekundárne lesy, sekundárne lúky a pasienky) a antropické prvky (orná pôda, zastavané plochy, dopravné línie a technické prvky).

Scenéria krajiny

Krajina je účelovo rozdelená na krajinu lesnú, krajinu poľnohospodársku a krajinu urbanizovanú. Územie Nitrianskeho kraja je prevažne rovinného charakteru (Podunajská rovina) s minimálnym sklonom terénu. Na severnom okraji je územie Nitrianskeho kraja lemované jadrovými pohoriami Považský Inovec a Tribeč, na severovýchode a východe sopečnými pohoriami Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy a Krupinskou planinou. Juhovýchodnú časť kraja tvorí sopečné pohorie Burda.
Za pozitívne nosné prvky scenérie krajiny možno považovať sprievodnú zeleň pri komunikáciách a vodných tokoch, a sídelnú zeleň.
Za negatívne prvky scenérie krajiny možno považovať sústavu nadzemných vedení inžinierskych sietí, cesty, ostatné prvky dopravnej siete, sídla a neprerušované veľkobloky ornej pôdy bez drevinnej vegetácie.
Značná časť Nitrianskeho kraja patrí do poľnohospodárskej krajiny s podstatnou prevahou veľkoblokov ornej pôdy bez drevinnej vegetácie prerušované tokmi a kanálmi s ich sprievodnou vegetáciou.
Scenériu krajiny ovplyvňujú negatívne technické prvky pôsobiace ako pohľadové defekty.

1.9. Obyvateľstvo

V máji 2011 bolo na Slovensku vykonané sčítanie obyvateľov, domov a bytov. V porovnaní so sčítaním pred v rokom 2001 sa počet obyvateľov zvýšil o 17 581 obyvateľov. Zistený 0,33 % prírastok obyvateľov za obdobie 10 rokov je najnižší v histórii sčítaní na Slovensku.
K 31. 12. 2011 mal Nitriansky kraj 689 867 obyvateľov. Prirodzený úbytok obyvateľstva v rokoch 2001 – 2011 dosiahol hodnotu – 23 555 obyvateľov. Z hľadiska počtu obyvateľov sa NSK radí na 3. miesto v rámci krajov Slovenska.

Obyvateľstvo a sídla

NSK z hľadiska rozlohy (6 343,8 km^2), ale aj z hľadiska počtu obyvateľov (689 867 obyvateľov k 21. 5. 2011) je stredne veľkým krajom SR. Hustota obyvateľstva k 21. 5. 2011 dosahovala 108,7 obyvateľov na km^2.
Administratívne sa NSK skladá zo 7 okresov (Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany, Zlaté Moravce) a 354 obcí, z ktorých je 15 obcí so štatútom mesta (Hurbanovo, Kolárovo, Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šahy, Šaľa, Štúrovo, Šurany, Tlmače, Topoľčany, Vráble, Zlaté Moravce, Želiezovce).

Tabuľka č. 28: Vývoj počtu obyvateľov NSK podľa okresov

Okres	Rok						
	1970	1980	1991	2001	2005	2011	2013
Komárno	106 698	110 369	109 279	108 556	107 037	103 995	103 709
Levice	120 251	122 240	120 703	120 021	118 695	115 367	113 913
Nitra	140 333	152 627	160 725	163 540	163 768	159 143	160 040
Nové Zámky	148 601	153 199	153 466	149 594	147 703	144 417	142 964
Šaľa	50 559	52 993	54 159	54 000	54 196	53 286	52 938
Topoľčany	67 645	72 130	74 136	74 089	74 054	72 257	71 847
Zlaté Moravce	44 646	45 076	44 378	43 622	43 045	41 402	41 251
Kraj spolu	**678 733**	**708 634**	**716 846**	**713 422**	**708 498**	**689 867**	**686 662**

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa výsledkov sčítania obyvateľstva k 31. 5. 2011 sa počet obyvateľov v NSK v porovnaní s výsledkami sčítania v roku 2001 znížil o 23 555 obyvateľov, čo je najvýraznejšie zníženie počtu obyvateľov zo všetkých krajov SR.
Hustota obyvateľov na km^2 v roku 2011 bola v NSK 108,7 obyvateľov na km^2. Hustota osídlenia poklesla najvýraznejšie zo všetkých krajov, o 3,8 obyvateľa/km^2.
Z hľadiska veku bol NSK „najstarším" zo všetkých krajov s najvyšším podielom a počtom obyvateľov v produktívnom veku (13,9 %, tzn. 96 014 obyvateľov).
V roku 2013 bola v NSK zaznamenaná najnižšia pôrodnosť v rámci všetkých krajov.

Tabuľka č. 29: Vývoj pôrodnosti podľa krajov na Slovensku

Rok	Kraj								Slovensko
	BA	TT	NR	TN	ZA	BB	PO	KE	
Počet živonarodených deti									
2003	5 101	4 659	4 746	5 856	7 014	6 065	9 421	8 851	51 713
2005	5 872	4 954	5 093	6 110	7 197	6 418	9 770	9 095	54 430
2007	6 325	4 904	5 214	6 067	7 021	6 323	9 489	9 081	54 424
2009	7 427	5 549	5 788	6 792	7 741	6 908	10852	10160	61 217
2011	7 787	5 567	5 907	6 667	7 801	6 697	10368	10019	60 813
2013	7 376	5 260	5 396	5 822	6 953	6 084	9 412	8 520	54 823
Počet živonarodených detí na 1000 obyvateľov									
2003	8,50	8,45	7,88	8,25	10,12	9,20	11,87	11,52	9,61
2005	9,75	8,95	8,48	8,62	10,25	9,76	12,25	11,79	10,10
2007	10,38	8,82	8,69	8,58	10,09	9,65	11,84	11,74	10,08
2009	11,99	9,90	9,65	9,62	11,11	10,57	13,47	13.08	11,30
2011	12,91	10,03	9,94	9,66	11,32	10,14	12,73	12,65	11,27
2013	11,99	9,45	9,11	8,47	10,08	9,25	11,51	10,73	10,13

Zdroj: ŠÚ SŘ

Tabuľka č. 30 : Základné údaje o pohybe obyvateľstva v NSK

Ukazovateľ	Počet obyvateľov		
	2011	2012	2013
Živonarodení	5 907	6 004	5 822
Zomrelí	5 751	7 687	7 543
Prirodzený prírastok (úbytok)	156	- 1 683	- 1 721
Sťahovanie prírastok (úbytok)	- 424	519	- 17
Celkový prírastok (úbytok)	- 268	- 1 164	- 1 738
Počet obyvateľov (k 31. 12.)	594 186	688 400	686 662

Zdroj: ŠÚ SŘ

Obyvateľstvo Nitrianskeho samosprávneho kraja sa vyznačuje pestrým národnostným zložením. Národnostné zloženie podľa jednotlivých okresov kraja je uvedené v tabuľke č. 31.

Tabuľka č. 31: Národnostné zloženie obyvateľov v Nitrianskom kraji podľa okresov

Národnosť	Kraj/ okres/ počet obyvateľov/podiel v %							
	NSK Celkom/ %	KN	LV	NR	NZ	SA	TO	ZM
	689 867	103 995	115 367	159 143	144 417	53 286	72 257	41 402
slovenská	473 269 68,6	29 463 28,3	79 511 68,9	139 866 87,9	84 006 58,2	32 344 61,9	68 669 95,0	39 410 22,7

maďarská	169 460 24,6	66 356 63,8	28 085 24,3	9 076 5,7	48 483 35,6	16 717 31,3	351 0,5	392 0,9
rómska	3 987 0,6	1 250 1,2	796 0,7	745 0,5	691 0,5	407 0,8	44 0,0	54 0,1
rusínska	103 0,0	10	12	43	17	11	9	1
ukrajinská	275 0,0	34	37	74	24	26	51	29
česká	3 262 0,5	529 0,5	597 0,5	830 0,5	651 0,4	228 0,4	263 0,4	164 0,4
nemecká	215 0,0	35	34	61	39	10	25	11
poľská	340 0,0	33	70	112	48	23	33	21
chorvátska	57 0,0	9	5	18	16	4	5	0
srbská	61 0,0	10	8	18	16	3	5	1
ruská	171 0,0	24	15	66	24	9	15	18
židovská	80 0,0	12	6	19	32	2	6	3
moravská	248 0,0	29	34	93	35	20	23	14
bulharská	151 0,0	27	18	54	36	3	9	4
ostatné	1 192 0,2	206	153	337	258	65	132	41
nezistená	36 996 5,4	5 968 5,7	5 986 5,2	7 731 4,8	10 041 6,9	3 414 6,4	2 617 3,6	1 239 3,0

Zdroj: ŠÚ SR

Z hľadiska vierovyznania v NSK prevažuje obyvateľstvo rímskokatolíckeho vyznania.

Tabuľka č. 32: Náboženské vyznanie obyvateľstva NSK (2011)

Náboženské vyznanie	**Kraj/okres/počet obyvateľov/podiel %**							
	NSK	**KN**	**LV**	**NR**	**NZ**	**SA**	**TO**	**ZM**
	689 867	103 995	115 367	159 143	144 417	53 286	72 257	41 402
Rímskokatolícka cirkev	486 021 70,5	56 965	73 759	120 185	105 949	34 817	59 469	34 877
Gréckokatolícka cirkev	1 841 0,3	402	335	523	248	141	137	55
Pravoslávna cirkev	724 0,1	106	80	236	113	46	95	48
Evanjelická cirkev a.v.	19 357 2,8	2 676	7 376	3 279	1 876	1 694	2 124	332
Reformovaná kresťanská cirkev	29 597 4,3	16 121	6 094	385	3 874	3 010	84	29
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	1 756 0,3	426	388	212	402	136	117	84
Evanjelická cirkev metodistická	1 256 0,2	414	342	118	185	134	47	16
Kresťanské zbory	1 231	187	250	337	271	101	42	43

	0,2							
Apoštolská cirkev	467 0,1	104	29	85	119	42	77	11
Bratská jednota baptistov	721 0,1	454	106	13	128	9	9	2
Cirkev adventistov siedmeho dňa	182 0,0	9	46	27	24	8	44	24
Cirkev bratská	778 0,1	7	695	48	7	8	5	8
Ústredný zväz židovských náboženských obcí	247 0,0	57	32	50	82	14	7	5
Starokatolícka cirkev	327 0,0	72	78	98	31	27	11	10
Cirkev čs. husitská	180 0,0	32	21	48	30	20	17	12
Novoapoštolská cirkev	13 0,0	5	3	2	1	0	1	1
Bahájske spoločenstvo	125 0,0	13	12	30	27	13	24	6
Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní5)	119 0,0	18	15	25	31	3	15	12
iné	2 519 0,4	311	385	690	519	214	251	149
bez vyznania	82 488 12,0	15 494	16 208	19 732	15 060	7 887	5 190	2 917
nezistené	59 909 8,7	10 122	9 113	13 020	15 440	4 962	4 491	2 761

Zdroj: ŠÚ SR

Zloženie obyvateľstva inej štátnej príslušnosti, ktorí žijú na území NSK je uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 33: Obyvateľstvo inej štátnej príslušnosti v NSK (2011)

Štátna príslušnosť	Počet obyvateľov	%
Česká republika	721	17,7
Maďarsko	1 673	41,0
Nemecká spolková republika	76	1,9
Poľská republika	245	6,0
Rakúska republika	67	1,6
Rumunsko	178	4,4
Ruská federácia	66	1,6
Spojené kráľovstvo	60	1,5
Spojené štáty americké	40	1,0
Talianska republika	123	3,1
Ukrajina	128	3,1
Vietnamská socialistická republika	75	1,8
Iné	627	15,4

Zdroj: ŠÚ SR

Zloženie obyvateľstva v NSK podľa vzdelania je uvedené v tabuľke č. 34.

Tabuľka č. 34: Obyvateľstvo v NSK podľa vzdelania (2011)

Stupeň vzdelania	Počet obyvateľov	%
Trvalo bývajúce obyvateľstvo spolu	689 867	100
základné	117 124	17,0
Učňovské (bez maturity)	107 993	15,7
Stredné odborné (bez maturity)	69 695	10,1
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	22 626	3,3
Úplné stredné odborné (s maturitou	136 405	19,8
Úplné stredné všeobecné	30 254	4,4
Vyššie odborné	9 744	1,4
Vysokoškolské bakalárske	14 605	2,1
Vysokoškolské magist., inž., doktorské	64 116	9,3
Vysokoškolské doktorandské	4 027	0,6
Bez školského vzdelania	96 036	13,9
nezistené	17 242	2,5

Zdroj: ŠÚ SR

Aktivity obyvateľstva a služby

V roku 2011 bolo v NSK 343 685 ekonomicky aktívnych obyvateľov, miera evidovanej nezamestnanosti predstavovala 13,27 % v roku 2012 to bolo 14,08 %.

Priemysel

Priemysel je dôležitou zložkou národného hospodárstva SR. Na tvorbe národného dôchodku sa podieľa asi jednou štvrtinou.

Priemyselná výroba v NSK je považovaná za hlavné odvetvie hospodárstva. Z hľadiska štruktúry najvyšší podiel na hrubom obrate predstavuje strojárenský priemysel, elektrotechnický priemysel a chemický priemysel.

Koncom 20. storočia a začiatkom 21. storočia sa štruktúra priemyslu na Slovensku podstatne zmenila. Nízke náklady na pracovnú silu a daňová reforma sa na začiatku 21. storočia stali atraktívne pre zahraničných investorov, najmä v oblasti automobilového priemyslu, ktorý má v slovenskej ekonomike výraznú pozíciu. Pracovná sila v NSK je považovaná za druhú najlacnejšiu na Slovensku. Na Slovensku sa vyrába najviac áut na svete na jedného občana. Táto skutočnosť ovplyvnila i štruktúru priemyslu v NSK.

Priemyselná výroba je sústredená prevažne v mestách a priemyselných parkoch, ktoré sa zriaďujú najčastejšie na kvalitnej poľnohospodárskej pôde a zaberajú z nej nie zanedbateľné plochy.

Priemyselný park Nitra - Sever

Prevažná časť investorov je zahraničných. Najväčšie priemyselné parky v NSK boli zriadené v blízkosti miest Nitra (Nitra sever – 210 ha, Nitra juh – 60 ha), Levice (Levice juh 65 ha), Zlaté Moravce (80 ha). V priemyselných parkoch NSK je prevaha výrob súvisiacich s automobilovým priemyslom. V priemyselnom parku Nitra Sever je časť výroby zameraná i na spotrebnú elektrotechniku. Na výroby súvisiace s automobilovým priemyslom je zameraný i najstarší priemyselný park v NSK – priemyselný park IGP, ktorý sa nachádza v bývalých priestoroch firmy Tesla Vráble. Časť výroby v tomto parku je zameraná na výrobu zdravotníckych pomôcok. V priemyselnom parku v Leviciach sa okrem firiem orientovaných na automobilový priemysel nachádzajú i prevádzky zamerané na výrobu kozmetiky a zubných pást vrátane obalov a jedna firma na výrobu cukroviniek. V areáli bývalého podniku Calex Zlaté Moravce pôsobí okrem hlavného výrobcu kompresorov i viacero domácich firiem.

Tradíciu v NSK má i potravinársky priemysel u ktorého dochádza v posledných rokoch k útlmu najmä z dôvodu, že malé podniky nedokážu konkurovať na trhu veľkým zahraničným koncernom a výrobcom, ktoré ich vytláčajú z trhu. Potravinársky priemysel v NSK je zameraný na mlynskú výrobu (napr. mlyny Pohronský Ruskov, Štúrovo, Kolárovo, Ivanka pri Nitre), pekárne (napr. Topoľčianske pekárne a cukrárne, a. s., a celá sieť malých miestnych pekárni).

Cukrovarnícka výroba v NSK bola v podstatnej miere zlikvidovaná, cukrovary s dlhoročnou tradíciou – napr. Nitra, Šurany, Pohronský Ruskov.

Medzi tradičné potravinárske oblasti patrí mäsopriemysel, ktorý je priamo prepojený so živočíšnou výrobou. Z najväčších firiem v oblasti mäsopriemyslu možno uviesť Tauris Nitra, s. r. o. Viacero tradičných firiem i v tejto oblasti z uvedených dôvodov zaniklo. Najväčším podnikom v oblasti spracovania hydinového mäsa v NSK je Hyza, a. s., Topoľčany a HSH Veľké Zálužie.

Konzervárenský a mraziarenský priemysel v NSK zastupuje NOVOFRUKT SK, s. r. o., Nové Zámky. Prílev zahraničného kapitálu viedol k likvidácii viacerých domácich mliekarni. V NSK sa zachovala Nitrianska mliekareň a mliekareň Levmilk v Leviciach.

Zahraničný kapitál ovláda i pivovarníctvo. V regióne dominujú dva pivovary – Heineken v Hurbanove, ktorý uzavrel pivovary v Nitre, Martine a Rimavskej Sobote. Zanikol i pivovar Topvar v Topoľčanoch, ktorého výroba bola presunutá na východné Slovensko.

Pivovar Heineken v Hurbanove prevádzkuje i najväčšiu sladovňu vo východnej Európe.

V NSK je vzhľadom na dobré podmienky i tradícia v oblasti vinárstva. V tejto oblasti pôsobia napr. Víno Nitra, spol. s r.o., Vinárske závody Topoľčianky, s.r.o., Víno Levice, s.r.o.

V konkurencii neuspeli ani podnikateľské subjekty v oblasti minerálnych vôd (Slatina, Santovka).

Veľkú tradíciu v NSK mal i textilný, kožiarsky a odevný priemysel (Bavlnárska výroba v Leviciach, Pleta Nitra), ktoré zanikli alebo sa rozpadli. V tejto oblasti pôsobí napr. Spilatex, s.r.o., s nemeckým kapitálom, Ozeta Neo v Topoľčanoch, Textiplast, a. s., Ivanka pri Nitre, Rieker Obuv, s. r. o., Komárno.

Na mieste celulózo-papierenského priemyslu v Štúrove pôsobí po viacerých zmenách Smurfit Kappa obaly, a. s.

Významnou transformáciou prešla i výroba nábytku v tejto oblasti v NSK pôsobí Decodom, a. s., Topoľčany, Europlac, s. r. o., Topoľčany, Hammerbacher SK, a. s., Pukanec, Fragicslov, s. r. o., Šahy.

Medzi najväčšie polygrafické výroby patria Komárňanské tlačiarne, s. r. o. a Optima, a. s., Nitra.

Chemický a farmaceutický priemysel je v NSK zastúpený Duslom Šaľa a Plastikou Nitra, a. s., de Miclén, a. s., Levice, http Slovakia Vráble, s. r. o., Meiki Slovakia, s. r. o., Nitra.

Významné postavenie v NSK má i elektrotechnický priemysel, ktorý je zameraný na spotrebnú elektroniku (napr. Foxcoon, a. s., Nitra, Bang Joo Electronics Slovakia, s. r. o., Daidong Slovakia a ďalšie).
K významným strojárenským podnikom v NSK patria SES Tlmače. Osobitné postavenie vo výrobe lodí mali Slovenské lodenice v Komárne s tradíciou od roku 1898. Ich výroba je v súčasnosti v útlme. Výrobu strojov a ich komponentov reprezentujú napr. ASN METAL, s. r. o., Nové Zámky a TOPOS Tovarníky, s. r. o.
V NSK pôsobí i množstvo ďalších stredných a malých priemyselných podnikov a prevádzok.

Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárskou výrobou v NSK sa zaoberajú niektoré väčšie poľnohospodárske družstva a viacero menších fariem a samostatne hospodáriacich roľníkov.
Podstatná časť potravín sa v súčasnosti dováža, často nižšej kvality zo štátov EÚ. Dovážajú sa i tie komodity, ktoré sa dorábajú na území Slovenska a pre výrobu ktorých sú na Slovensku dobré prírodné a výrobné podmienky.
V NSK sú veľmi dobré klimatické i prírodné podmienky na poľnohospodársku výrobu. Štruktúra a výmera poľnohospodárskej pôdy v NSK podľa kultúr k 31. 12. 2013 je uvedená v tabuľke č. 35.

Tabuľka č. 35: Štruktúra a výmera (ha) poľnohospodárskej pôdy v Nitrianskom kraji podľa okresov

Okres	Celková výmera PP	Orná pôda	Chmeľnice	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty
Komárno	86 313	75 997	0	2 179	2 192	1 409	4 535
Levice	111 665	93 535	0,11	2 811	2 763	510	12 046
Nitra	67 459	60 812	0	2 090	2 661	266	1 631
Nové Zámky	107 520	94 972	0,01	3 511	3 032	2 041	3 965
Šaľa	29 487	27 828	0	208	831	233	387
Topoľčany	37 399	33 510	34	248	1 478	255	1 874
Zlaté Moravce	25 831	18 762	2	539	1 127	182	5 217
Kraj spolu	**465 675**	**405 416**	**37**	**11 586**	**14 084**	**4 896**	**29 656**

Zdroj: ŠÚ SR

Poľnohospodárska pôda zaberá 73,3 % územia Nitrianskeho kraja. Na začiatku 20. storočia v poľnohospodárstve pracovalo 60 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva a Slovensko bolo sebestačné v zabezpečovaní základných potravín.
V 20. storočí došlo k zásadnej zmene využívania poľnohospodárskej pôdy. Podľa údajov ŠÚ SR v roku 2009 poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov zamestnávali len cca 3,3 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva (asi 87 798 zamestnancov).
Vstupom do EÚ prestalo byť slovenské poľnohospodárstvo konkurencie schopné najmä z dôvodu nerovnakých podmienok s ostatným štátmi západnej Európy. Všetky novopričlenené štáty vrátane Slovenska dostávajú v porovnaní so starými členskými štátmi podstatne nižšie dotácie a v tomto trende sa vytrvalo i naďalej pokračuje. Na kvalitnej slovenskej poľnohospodárskej pôde sa namiesto pestovania zeleniny a ovocia budujú veľkokapacitné sklady do ktorých sa dováža zelenina a ovocie z iných i vzdialených štátov, ktorá je často zbieraná v nezrelom stave a ktorá je ošetrená chemikáliami aby vydržala dopravu a následné skladovanie v zariadeniach obchodných reťazcov. Slovenský trh je tak často zaplavený nekvalitnými a nezdravými produktmi, ktoré by bolo možné dopestovať a vyrobiť na Slovensku.
V NSK v roku 2004 v čase vstupu do EÚ pracovalo v poľnohospodárstve 12 582 pracovníkov v roku 2011 to bolo už len 8 178 pracovníkov.

Najvhodnejšie podmienky na rastlinnú výrobu v NSK sú v nížinách. Pestuje sa hlavne obilniny olejniny, cukrová repa a jedno a viacročné krmoviny.
Najväčší záujem v súčasnosti je o pestovanie olejnín (repky olejnej) z dôvodu narastajúceho záujmu o produkciu a spotrebu bionafty. Uvedené skutočnosti, ale i zmeny v štruktúre rastlinnej výroby v prospech tzv. tržných plodín výrazne ovplyvnili pestovateľské plochy repky a slnečnice v ostatných rokoch. Plochy olejnín sa rozšírili na úkor ostatných druhov kultúrnych rastlín i napriek tomu, že ich podiel v osevnom postupe by nemal presahovať 12,5 % zastúpenie.
Európske kvóty negatívne ovplyvnili pestovanie cukrovej repy na Slovensku i v NSK.
Vzhľadom na zníženie stavov hospodárskych zvierat sa znížila i výmera viacročných krmovín.
Na Slovensku sa nachádza 6 vinohradníckych oblasti. Väčšina hrozna sa pestuje hlavne na západnom, menej na strednom a najmenej na východnom Slovensku.
Na území NSK sa nachádzajú a zasahujú tri zo šiestich vinohradníckych oblasti. Na severe kraja sa nachádza Nitrianska vinohradnícka oblasť, z juhu zasahuje na územie kraja Juhoslovenská vinohradnícka oblasť, na východe Stredoslovenská vinohradnícka oblasť. Výmera viníc bola v roku 2013 v NSK 11 586 ha. Vinohrady sa nachádzajú na svahoch Považského Inovca, na svahoch Tribeča a na pahorkatinách Podunajskej nížiny.
Živočíšna výroba v NSK je zameraná najmä na chov ošípaných (KN, NZ), hydiny (TO,NR) a hovädzieho dobytka (SA,TO). Väčšia časť živočíšnej výroby je sústredná v nížinách, kde sa nachádzajú dostatočné zdroje krmovín.
Chov hydiny patri medzi najdôležitejšie odvetvie živočíšnej výroby. Najviac chovov hydiny je v okresoch Topoľčany a Nitra.
Chov ošípaných zaznamenal v NSK najmä od roku 2009 výrazný pokles. V roku 2000 sa v NSK chovalo viac ako 360 tis. ks. ošípaných v roku 2011 už len cca 125 tis. ks ošípaných. Najviac ošípaných sa chová v okrese Komárno a Nové Zámky. Rovnako sa znížili i stavy hovädzieho dobytka v NSK o viac ako 28 % od roku 2000 do roku 2011.

Lesné hospodárstvo, poľovníctvo a rybárstvo

Výmera lesných pozemkov v Slovenskej republike v roku 2011 dosiahla 2 011 467 ha, z toho v NSK 96 251 ha, tzn. 4,78 % z celkovej výmery lesných pozemkov na Slovensku. Lesné pozemky v Nitrianskom kraji zaberajú 96 695 ha čo je 15,24 % rozlohy kraja.

Tabuľka č. 36: Výmera lesných pozemkov v Nitrianskom kraji podľa okresov

Okres	Výmera lesných pozemkov v ha
Komárno	6 994
Levice	29 315
Nitra	8 832
Nové Zámky	10 379
Šaľa	1 457
Topoľčany	17 011
Zlaté Moravce	22 706
Kraj spolu	**96 695**

Zdroj: ŠÚ SR

Lesnatosť Nitrianskeho kraja predstavuje cca 15,2 %. Lesnatosť v roku 2011 podľa okresov je uvedená v tabuľke č. 37.

Tabuľka č. 37: Lesnatosť v Nitrianskom kraji podľa okresov

Okres	Lesnatosť v %
Komárno	6,3
Levice	18,8
Nitra	10,2
Nové Zámky	7,7
Šaľa	4,1
Topoľčany	28,4
Zlaté Moravce	43,5
NSK	**15,2**

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2011 z okresov mal najväčšiu lesnatosť okres Zlaté Moravce ďalej nasledovali okresy Topoľčany, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa.
V lesoch kraja prevládajú z hľadiska drevinovej skladby dreviny listnaté (dub, cer, buk, agát, hrab) - 94,4 %. Ihličnaté dreviny (borovica, smrek, jedľa, smrekovec) tvoria len 5, 6 % z výmery drevín.
Na území kraja sa nachádzajú lesy hospodárske (77,6 %), ochranné (9,6 %) a osobitného určenia (12,9 %).
Z hľadiska vlastníckej štruktúry lesov v NSK prevláda štátne vlastníctvo (48,1%), 21 % podiel majú urbárne spoločenstva, súkromné vlastníctvo predstavuje 14,26 %.
Čo sa týka hospodárenia v lesoch viac ako 75 % lesov v NSK obhospodarujú Lesy Slovenskej republiky, š.p., prostredníctvom lesných závodov (LZ Topoľčianky, LZ Palárikovo, LZ Levice a LZ Prievidza).
Zásoba dreva v lesných porastoch má rastúcu tendenciu.

Rybné hospodárstvo

Na území NSK sa vykonáva aktívne aj rybárstvo, pre chov rýb sú využívané najmä bývalé štrkoviská. Rybné hospodárstva sú obyčajne v správe miestnych organizácií Slovenského rybárskeho zväzu. V NSK bolo evidovaných 266 rybárskych revírov (KN – 50, LV – 46, NR – 37, NZ – 74, SA- 20, TO – 22, ZM – 17), 22 prevádzok na chov rýb a jedna spracovateľská prevádzka.

Poľovníctvo

Poľovná činnosť sa vykonáva na celom území kraja a zabezpečujú ju miestne organizácie Slovenského poľovníckeho zväzu.
V roku 2011 bolo v Nitrianskom kraji 339 poľovných revírov s výmerou 566 201 ha.

Služby a obchod

Zariadenia služieb sa nachádzajú v prevažnej miere na území miest.
V menších sídlach sú zastúpené služby a obchod prevažne pre potreby miestneho obyvateľstva.
Podľa údajov ŠÚ SR maloobchodnú sieť v NSK v roku 2011 tvorilo 5 305 predajni (KN – 787, LV – 859, NR – 897, NZ – 1121, SA – 402, TO – 871, ZM – 368), tzn. 1 predajňa/130 obyvateľov.
V oblasti sociálnej starostlivosti prevládajú verejní poskytovatelia sociálnej starostlivosti (mesta, obce), ktoré v roku 2011 spravovali v NSK 135 zariadení a ústavov sociálnej starostlivosti. Neverejní poskytovatelia sociálnej starostlivosti poskytovali svoje služby v cca 40 zariadeniach.

Rekreácia a cestovný ruch

Rekreácia a cestovný ruch plnia okrem iného i dôležitú zdravotne preventívnu funkciu v živote obyvateľstva. Rozvoj cestovného ruchu v NSK je predmetom posudzovaného strategického dokumentu. Nitriansky kraj má dostatočný prírodný rekreačný potenciál pre všetky skupiny cestovného ruchu letný, zimný, kúpeľný a zdravotný, kultúrny a mestský, kongresový i vidiecky a agroturistiku. Optimálne podmienky sú pre pobyt pri vode, v horách - lesoch, pre zimné športy, cykloturistiku, tranzitný turizmus.
Územie NSK je podľa regionalizácie cestovného ruchu rozdelené do 5 turistických regiónov (Podunajský, Nitriansky, Dolnopovážsky, Hornonitriansky a Ipeľský). Všetky turistické regióny v NSK okrem Ipeľského regiónu sú zaradené do III. kategórie, tzn. regióny s nadregionálnym významom. Ipeľský región je zaradený do IV. kategórie, tzn. región s regionálnym turistickým významom. Na území NSK sa nachádzajú centra cestovného ruchu s vyššou atraktivitou - krajské mesto Nitra (veľtržný a poznávací turizmus), Topoľčianky (poznávací turizmus a poľovníctvo), Podhájska (termálne vody), Komárno a Štúrovo (poznávací turizmus a odpočinkový turizmus) v spojení s maďarským mestom Ostrihom.
Jedným z hlavných predpokladov rozvoja cestovného ruchu v NSK je výskyt termálnych vôd (Podhájska, Štúrovo, Kalinčiakovo, Patince, Poľný Kesov).
Z termálnych kúpalísk, ktoré sa nachádzajú v Nitrianskom samosprávnom kraji možno uviesť tieto: okres Komárno (2) - Komárno, Patince; okres Nové Zámky (4) - Nové Zámky, Podhájska, Štúrovo**,** Tvrdošovce; okres Levice (2) - Santovka, Kalinčiakovo - Margita-Ilona Kalinčia; okres Nitra (1) - Poľný Kesov; okres Šaľa (1) – Diakovce. Okrem termálnych kúpalísk je v NSK aj rozsiahla sieť kúpalísk a plavárni.
Významný je aj rozvoj vodnej turistiky (Dunaj, Váh, Nitra, Hron, Nitra).
Vhodné sú podmienky pre rozvoj cykloturistiky najmä v južnej časti kraja.
Poznávací cestovný ruch je sústredený predovšetkým v krajskom meste Nitra ale i v ďalších lokalitách kraja.
V Nitrianskom kraji v roku 2012 vzhľadom na významnosť rekreačného potenciálu územia najmä v regiónoch Nových Zámkov, Komárna, Levíc a Nitry, ale i v ostatných okresoch, bol i naďalej zaznamenaný mierny nárast zariadení v oblasti poskytovania ubytovacích služieb a rozvoja agroturistiky s doplnkovými službami – relaxačnými, regeneračnými zariadeniami a wellness centrami. V roku 2012 bolo v kraji 502 ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou 19 571 lôžok.
Zaznamenaný bol zvýšený záujem investorov o podnikanie v oblasti poskytovania ubytovacích služieb, ktoré sú v niektorých prípadoch kombinované aj s poskytovaním relaxačných služieb.

Doprava

Dopravná infraštruktúra je jedným zo základných kľúčových faktorov regionálneho rozvoja. Význam dopravy je kľúčový z hľadiska obsluhy územia (osobná i nákladná doprava) a má nezastupiteľnú úlohu pri podpore podnikania v regiónoch, získavaní zahraničných investícií a tvorí významnú zložku podpory cestovného ruchu.
Dôležitým faktorom konkurencieschopnosti regiónov je dostupnosť a dopravná obslužnosť územia.

Cestná doprava

Územím NSK vedú tieto cestné komunikácie:

- rýchlostné cesty – 67,319 km (R1);
- cesty I. triedy – 488,702 km (I/51, I/63, I/64, I/65, I/66, I/75, I/76);
- cesty II. triedy – 498,331 km (II/499, II/509, II/511, II/513, II/514, II/524, II/527, II/561, II/562, II/563, II/564, II/580, II/580A, II/588, II/589, II/593);

- cesty III. triedy – 1 537,190 km (250 ciest);
- miestne komunikácie.

Celková dĺžka cestnej siete v NSK (rýchlostné cesty, cesty I. triedy, II. triedy a III. triedy) predstavuje 2 591,5 km.

Železničná doprava

Zabezpečenie územia NSK železničnou dopravou nie je dostatočná ani uspokojivé. Chýba napr. efektívne a rýchle železničné prepojenie Nitry s hl. mestom SR Bratislavou.
Železničná sieť v NSK predstavuje 13 tratí, ktoré majú celkovú dĺžku 638 km. Magistrálna trať č.130 Bratislava - Nové Zámky – Štúrovo – Maďarská republika je jediná dvojkoľajná, elektrifikovaná trať v NRSK. Táto trať má najmä celoštátny a medzinárodný význam.

- Trať 130 Bratislava – Šurany; Palárikovo - Štúrovo (dvojkoľajná, elektrifikovaná)
- Trať 150 (jednokoľajná, elektrifikovaná)

Ostatné trate na území NSK sú jednokoľajné, neelektrifikované:

- Trať č. 131 Bratislava - Komárno
- Trať č. 134 Šaľa - Neded
- Trať č.135 Nové Zámky - Komárno – Komárom
- Trať č.136 Komárno – Kolárovo
- Trať č. 140 Nové Zámky - Prievidza
- Trať č. 141 Leopoldov – Zlaté Moravce
- Trať č. 142 Zbehy – Radošina
- Trať č. 143 Trenčín Chynorany
- Trať č. 150 Nové Zámky – Zvolen
- Trať č. 151 Nové Zámky – Zlaté Moravce
- Trať č. 152 Štúrovo - Levice

Letecká doprava

Leteckú dopravu v SR zabezpečuje v súčasnosti 5 verejných medzinárodných letísk (Letisko M. R. Štefánika – Airport Bratislava, Letisko Košice, Letisko Piešťany, Letisko Sliač a Letisko Poprad - Tatry), 1 súkromné medzinárodné Letisko Žilina a 18 regionálnych letísk.
Na území NSK sa nenachádzajú letiská s verejnou prepravou osôb a tovarov. Najbližšie letiska sú v Piešťanoch a v Bratislave.
Na území NSK sa nachádzajú letiská malého typu s trávnatou plochou a so zameraním na poľnohospodárske práce a pre športové účely.

Na území NSK sa nachádzajú tieto letiská a letecké pozemné zariadenia, s rozhodnutiami o stanovení ochranných pásiem (ďalej OP):

- Nitra - letisko verejné, medzinárodné
- Nové Zámky - letisko neverejné
- Čab - letisko pre letecké práce (spevnená dráha)
- Dvory nad Žitavou - letisko pre letecké práce (spevnená dráha)
- Chotín - letisko pre letecké práce (spevnená dráha)
- Jasová - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)
- Ludanice - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)
- Nemčice - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)
- Plášťovce - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená plocha)
- Pohronský Ruskov - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)
- Šalgovce – Orešany - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)

- Tekovský Hrádok - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)
- Veľké Janíkovce - letisko pre letecké práce (spevnená dráha)
- Veľké Ripňany - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha)
- Zemné - letisko pre poľnohospodárske práce (spevnená dráha), rozhodnutie o OP

Do územia NSK zasahujú ochranné pásma letísk v Trenčianskom a Trnavskom kraji:

- letisko Partizánske
- letisko Piešťany (len k. ú. Radošina)

Na území NSK sa nachádza letisko Nitra-Janíkovce, ktoré patrí do medzinárodnej siete letísk.

Vodná doprava

Vnútroštátna lodná doprava sa podľa Koncepcie rozvoja vodnej dopravy na Slovensku v súčasnosti vykonáva a plánuje vykonávať prostredníctvom týchto vodných ciest, ktoré sa nachádzajú i na území NSK:

- *Dunaj* – súčasť európskych dopravných koridorov ako koridor č. VII. Podľa AGN magistrálna vodná cesta E 80 ;
- *Váh* - súčasť intermodálnych dopravných koridorov č. V. a VI. a dohody AGN ako vodná cesta E 81 – plán dobudovania Vážskej vodnej cesty a jej prepojenie na rieku Odra je členený na 4 etapy;
- ostatné vodné cesty *(Nitra, Hron, Ipeľ)*

Na území NSK sa nachádzajú dva verejné prístavy na obsluhu nákladných lodí, ktoré sú v prevádzke - Komárno a Štúrovo.
Projekt „Vážska vodná cesta" počíta so splavnením rieky Váh, pripojením Slovenska na medzinárodný vodný koridor a vybudovaním niekoľkých prístavov na tejto rieke.

Cyklotrasy

Nitriansky kraj má veľmi dobré podmienky pre cyklistickú dopravu. Na území kraja sa nachádza viac ako 50 cyklotrás v celkovej dĺžke 1 157 km. Medzi najznámejšie cyklotrasy patria napr.:

- Medzinárodná Dunajská cyklistická cesta - ľavá strana (Bratislava – Komárno – Štúrovo) - s celkovou dĺžkou 164 km z toho 89 km na území Nitrianskeho kraja (KN)
- Požitavská cyklomagistrala (Veľká Lehota – Zlaté Moravce – Slepčany) s celkovou dĺžkou 33 km z toho 28 km na území Nitrianskeho kraja (ZM)
- Pohronská cyklomagistrala (Starý Tekov – Kalná nad Hronom – Jur nad Hronom) s celkovou dĺžkou 23 km z toho 23 km na území Nitrianskeho kraja (LV)
- M1010 (Zlaté Moravce – Čaradice – Hronský Beňadik – Tesárske Mlyňany) s celkovou dĺžkou 33 km z toho 29 km na území Nitrianskeho kraja (ZM, LV)
- Z 1011 (Zlaté Moravce – Hosťovce - Lovce – Zubria obora) s celkovou dĺžkou 10,9 km z toho 10,9 km na území Nitrianskeho kraja (ZM)
- 5110 (Veľké Zálužie – Nitra – Veľký Báb) s celkovou dĺžkou 27 km z toho 27 km v Nitrianskom kraji (NR)

Ostatná infraštruktúra

Vodovody

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou v NSK sa realizuje prevažne prostredníctvom skupinových alebo samostatných vodovodov. V roku 2008 bolo v kraji 336 obcí, ktoré boli zásobované vodou z verejných vodovodov a ich podiel z celkového počtu obcí v kraji tvoril 94,9 %.

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejného vodovodu v okresoch NSK v roku 2012 je uvedený v tabuľke č. 38.

Tabuľka č. 38: Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejného vodovodu v okresoch NSK (2012)

Kraj	Počet obcí celkom/s VV	Počet obyvateľov celkom	% obyvateľov zásob. vodou z ver. vodovodov
Komárno	41/40	103 973	87,03
Levice	89/68	114 552	86,69
Nitra	62/61	159 761	90,71
Nové Zámky	62/60	143 636	91,45
Šaľa	13/13	53 101	98,12
Topoľčany	54/46	72 038	94,32
Zlaté Moravce	33/29	41 339	84,39
Nitriansky kraj	**354/317**	**688 400**	**90,21**

Zdroj: VUVH

Podľa Úradu verejného zdravotníctva SR *(Výročná správa o činnosti RÚVZ v SR, 2012)* v Nitrianskom kraji používa cca 75 000 obyvateľov vodu s nesledovanou kvalitou, resp. z vlastných zdrojov, čo predstavuje viac ako 10 % obyvateľstva kraja.
V Nitrianskom kraji sú vodovody v správe ZsVS, a. s., Nitra, ktorá analýzy kvality vody vykonáva prostredníctvom svojich laboratórnych pracovísk v regiónoch a pracoviskom Bratislava. Výsledky prevádzkových kontrol sa predkladajú v pravidelných intervaloch.
Pokiaľ sú prevádzkovateľmi obecné úrady, kontrolu kvality vody zabezpečujú objednávkami v závodoch vodárenských spoločnosti alebo RÚVZ.
Podľa Úradu verejného zdravotníctva SR v Nitrianskom kraji používa cca 75 000 obyvateľov vodu s nesledovanou kvalitou, resp. z vlastných zdrojov, čo predstavuje viac ako 10 % obyvateľstva kraja. V roku 2012 bola v Nitrianskom kraji evidovaná jedna výnimka na používanie vody nesplňujúcej hygienické limity v okrese Nové Zámky pre vodovod v obci Sikenička, ktorá mala platnosť do roku 2014. Kvalita vody v mikrobiologických ukazovateľoch bola vyhovujúca, nevyhovujúca je občas zvýšený obsah amónnych iónov, absorbancie resp. železa, ktoré sú primárneho pôvodu. V artézskej studni v Šali na Hornej ulici bolo zaznamenané prekročenie limitu najvyššej medznej hodnoty v ukazovateli ortuť , ale v priebehu roka došlo k zníženiu hodnoty pod stanovený limit.
V okrese Nitra boli odobraté vzorky z prameňov nachádzajúcich sa v MČ Nitra-Zobor a v obci Nová Ves nad Žitavou, zo studničky v obci Horné Lefantovce, verejného vodného zdroja v obci Alekšince a vŕtanej studne autokempingu v obci Jelenec. Z 18 odobratých vzoriek 9 vzoriek vykazovalo nevyhovujúcu kvalitu vody po stránke mikrobiologickej a tri vzorky po stránke chemickej pre prekročenie limitu v ukazovateľoch arzén, dusičnany a mangán.
V okrese Levice na základe podnetu bol vykonaný v r. 2012 štátny zdravotný dozor v obci Drženice na základe ktorého bol uložený zákaz používania pitnej vody z vodného zdroja.
V okrese Komárno sú prevádzkované individuálne vodovody v troch lokalitách, ktoré sú riadne zabezpečené a ich vody sú v súlade so stanovenými hodnotami mikrobiálnych ukazovateľov kvality vody.
V okrese Zlaté Moravce bola v roku 2012 vykonaná kontrola vybraných verejných vodovodných zdrojov. Z 13 odobraných vzoriek. U jedného zdroja DSS Olichov – Svetlo bola overovaná kvalita vody z dôvodu možnosti využitia na pitné účely, táto možnosť nebola potvrdená.

V okrese Nové Zámky je sledovaný vodovod spoločnosti Novofruckt SK, s. r. o., Nové Zámky na ktorý sú pripojené i ďalšie spoločnosti. Odobrané a vyšetrené vzorky vyhovovali požiadavkám na kvalitu pitnej vody.
V okrese Topoľčany boli v roku 2012 bolo evidovaných 8 verejných studni, z ktorých odoberá vodu cca 100 obyvateľov. Kvalita vody vo všetkých verejných studniach nevyhovovala požiadavkám po stránke mikrobiologickej i fyzikálno-chemickej.
V Nitrianskom kraji sa nachádza 42 artézskych studní a to v okrese Komárno, Nové Zámky, Nitra a Šaľa. V roku 2012 bola z každej artézskej studne preverená kvalita vody.

Kanalizácia

Výstavba verejných kanalizácií v Nitrianskom kraji stále podstatne zaostáva za výstavbou verejných vodovodov. Z 354 obcí kraja malo v roku 2008 vybudovanú kanalizáciu s napojením na ČOV len 86 obcí. Podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu v okresoch Nitrianskeho kraja v roku 2012 je uvedený v tabuľke č. 39.

Tabuľka č. 39: Podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu v okresoch NSK

Kraj	Počet obcí celkom/s VK	Počet ČOV v prevádzke	Počet obyvateľov	% obyvateľov pripojených na ver. kanalizáciu
Komárno	41/10	11	103 973	34,6
Levice	89/12	24	114 552	47,2
Nitra	62/24	25	159 761	64,0
Nové Zámky	62/15	15	143 636	43,3
Šaľa	13/11	11	53 101	68,8
Topoľčany	54/10	16	72 038	48,5
Zlaté Moravce	33/14	18	41 339	46,9
Nitriansky kraj	**354/96**	**120**	**688 400**	**50,1**

Zdroj: VÚVH

Najnepriaznivejší stav v odkanalizovaní je z hľadiska obyvateľov pripojených na kanalizáciu v okrese Komárno (34 %).

Informatizácia

Podľa informácií uvedených v Operačnom programe Informatizácia spoločnosti v súčasnosti Slovensko patri v oblasti inovatívnosti medzi najslabšie krajiny EÚ.
V úrovni informatizácie spoločnosti patri Slovensko, napriek miernemu pokroku v posledných rokoch, k najzaostávajúcejším krajinám EÚ.
Rozloženie digitálnych zručností v populácii je nerovnomerné a vo všeobecnosti nízke. Podiel obyvateľov s expertnými zručnosťami v IT je vysoko za priemerom EÚ. Podiel obyvateľov so základnými (užívateľskými) zručnosťami je hlboko pod priemerom EÚ.

Tabuľka č. 40: Počítačové znalosti obyvateľstva Nitrianskeho kraja

Počítačová znalosť	Počet obyvateľov	%
Trvalo bývajúce obyvateľstvo spolu	698 867	100
Práca s textom	333 423	48,3
Práca s tabuľkami	259 844	37,7
Práca s elektronickou poštou (e-mail)	315 300	45,7
Práca s internetom	366 296	53,1

Zdroj: ŠÚ SR

Kľúčovou príčinou nízkej penetracie širokopásmového pripojenia a vo všeobecnosti úrovne informačnej spoločnosti v SR je predovšetkým nedostatočná ponuka kvalitných elektronických služieb.

Školstvo

V NSK je vybudovaná dostatočná vzdelávacia základňa s regionálnym i celoštátnym dosahom.

Tabuľka č. 41: Prehľad o vzdelávacej základni v NSK (2011)

Stupeň	Počet
Materské školy	403
Základné školy	310
Gymnázia	28
Stredné odborné školy	60
Str. odborné učilištia (2007)	19
Združené str. školy (2007)	19
Vysoké školy	3
Počet fakúlt na VŠ	14

Zdroj: ŠÚ SR

Strediskom vzdelanosti je mesto Nitra v ktorej pôsobí Slovenská poľnohospodárska univerzita (6 fakúlt), Univerzita Konštantína Filozofa (5 fakúlt) a Teologický inštitút Bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. V Komárne otvorili v roku 2004 Univerzitu Jánosa Selyeho (3 fakulty).

Kultúra

Kultúra má v NSK významné postavenie. Nasvedčujú tomu aj údaje o počte kultúrnych zariadení.
Kultúrne zariadenia, ktoré sú v pôsobnosti NSK sú uvedené v tabuľke č. 42.

Tabuľka č. 42: Prehľad kultúrnych zariadení na území NSK podľa druhov a okresov

Zariadenie	Okres/kraj							
	KN	LV	NR	NZ	SA	TO	ZM	NSK spolu
Divadla stále scény	1	-	2	-	-	-	-	3
Múzea	1	1	1	1	exp.	1	exp.	5
Knižnice (+ pobočky)	1	1	1	1	-	1	-	5
Galérie	-	-	1	1	-	-	-	2
Osvetové strediska	1	1	1	1	-	1	-	5
Hvezdárne	-	1	-	-	-	-	-	1
Počet kultúrnych zariadení spolu	91	183	137	146	37	114	76	783
Počet sedadiel	2633	7342	4698	5029	2578	1076	3881	27 237
Počet sed./1000 obyv.	25,3	63,8	29,5	34,9	48,5	14,9	93,8	39,5

Zdroj: ŠÚ SR

Divadla stálej scény (3)

- Divadlo Andreja Bagára v Nitre (1949),
- Staré divadlo Karola Spišáka v Nitre (1951)
- Jókaiho divadlo v Komárne (1952)

Múzea (5)

- *Ponitrianske múzeum v Nitre* – dokumentuje vývin prírody a spoločnosti v odboroch: archeológia, etnografia, história, numizmatika, botanika, geológia a zoológia. V súčasnosti spravuje vyše 83 000 zbierkových predmetov. Múzeum prevádzkuje stálu archeologickú expozíciu Skvosty dávnovekého Slovenska v Nitre, spoločenskovednú a prírodovednú expozíciu vo svojej pobočke v Zlatých Moravciach a expozíciu ľudového bývania v Šali v pamiatkovo chránenom objekte ľudového domu.
  Vysunuté expozície:
  • Dom ľudového bývania v Šali
  • Mestské múzeum v Zlatých Moravciach
- *Tribečské múzeum v Topoľčanoch* – regionálne múzeum vlastivedného charakteru založené 1. Marca 1961. Realizuje akvizičnú, vedeckovýskumnú, prezentačnú, metodickú, vzdelávaciu, publikačnú a edičnú činnosť so zameraním na dokumentáciu vývoja prírody a spoločnosti topoľčianskeho regiónu. Od roku 1982 sa špecializuje na dokumentáciu dejín chmeliarstva, sladovníctva a pivovarníctva na Slovensku.
- *Tekovské múzeum v Leviciach* – regionálne múzeum vlastivedného charakteru, založené v roku 1927, vlastní vyše 110 000 kusov zbierkových predmetov z oblasti prírodných vied a spoločensko-vedných disciplín. Dokumentuje históriu, prírodu a ľudovú kultúru v regióne. V Kapitánskej budove sú umiestené stále expozície: Archeológia, História hradu a lekárnictva, Spoločensky život a cechy, Ladislav Bielik August 1968, Ľudový odev a Galéria Jozefa Nécseyho. V Dobóovskom kaštieli sa nachádzajú depozitárne a výstavné priestory.
  Vysunuté expozície:
  • Skalné obydlia Brhlovce
  • Vodný mlyn Bohunice
- *Múzeum Jana Thaina v Nových Zámkoch* – múzeum vlastivedného charakteru. Zameriava sa na výskum a dokumentáciu vývoja spoločnosti v novozámockom regióne, venuje sa výskumu a dokumentácii osobnosti Antona Bernoláka, protitureckého odboja na juhozápadnom Slovensku a interetnických vzťahov v poňatí archeologickom, historickom, literárno-historickom a etnografickom na území okresu Nové Zámky. Bolo založené 11. Apríla 1936. Spravuje 30 000 kusov zbierkových predmetov spoločenskovedného charakteru.
  Vysunuté expozície:
  • Archeologické múzeum vo Svodíne
  • Dom ľudových tradícii vo Svodíne
- *Podunajské múzeum v Komárne* – patrí k najstarším múzeám na Slovensku, založené v r. 1886. V súčasnosti je jeho základným poslaním zhromažďovať, odborne spravovať a ochraňovať, vedecky a kultúrno-výchovne využívať hmotné i nehmotné doklady o vývoji a súčasnom stave spoločnosti na území okresu Komárno, ako aj o vývoji prírody južnej časti Podunajskej nížiny v okresoch Komárno a Nové Zámky. V rámci užšej špecializácie sa múzeum zameriava na históriu, národopis a dejiny kultúry maďarskej národnostnej menšiny, na výskum a dokumentáciu interetnických vzťahov na území Nitrianskeho samosprávneho kraja, ako aj na výskum a dokumentáciu rímskych pamiatok v okrese Komárno. Rozsiahly zbierkový fond múzea pozostáva z takmer 137 tisíc kusov zbierkových predmetov.
  Vysunuté expozície:
  • Rímske lapidárium v Martovciach
  • Expozícia ľudovej architektúry v Martovciach

Galérie (2)

- Nitrianska galéria
- Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch

Knižnice (5 + pobočky)

- Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre
- Knižnica Antona Bernoláka v nových Zámkoch
- Tribečská knižnica v Topoľčanoch
- Tekovská knižnica v Leviciach
- Knižnica Józsefa Szinnyeiho v Komárne

Osvetové strediska (5)

- Krajské osvetové stredisko v Nitre
- Regionálne osvetové stredisko v Nových Zámkoch
- Tribečské osvetové stredisko v Topoľčanoch
- Regionálne osvetové stredisko v Leviciach
- Regionálne osvetové stredisko v Komárne

V NSK sa nachádza veľký počet ďalších kultúrnych zariadení, ktorých zriaďovateľmi sú mesta, obce, Matica slovenská, Csemadok a občianske združenia a mimovládne organizácie.

Zdravotníctvo

Sieť zdravotníckych zariadení je v NSK pomerne dobre rozvinutá. Najpočetnejšiu skupinu zdravotníckych zariadení tvoria ambulantné zariadenia.

Tabuľka č. 43: Prehľad zdravotníckych zariadení v NSK k 31. 12. 2011

Zariadenie	Počet
Nemocnice	12
Ambulantné zariadenia	1 285
Prírodné kúpele	-
Liečebne	3
Počet postelí	3 640

Zdroj: ŠÚ SR

1.10. Zdravotný stav obyvateľstva

Kvalita životného prostredia je jedným z rozhodujúcich faktorov vplývajúcich na zdravie a priemerný vek obyvateľstva. Jej priaznivý vývoj je základným predpokladom pre dosiahnutie pozitívnych trendov v základných ukazovateľoch zdravotného stavu obyvateľstva.
Na celkovej kvalite životného prostredia a zdravotného stavu obyvateľstva sa podieľajú viaceré zložky – jednak z hľadiska vplyvov pôsobiacich v rámci širšieho regiónu ako aj vplyvov obytného prostredia a životného štýlu.

Jedným zo základných ukazovateľov úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných podmienok je *stredná dĺžka života pri narodení*. Predstavuje priemerný počet rokov života novorodenca, ktorý môže dosiahnuť pri rešpektovaní špecifickej úmrtnosti v danom období (resp. nádej na dožitie). Od roku 1994 zaznamenáva stredná dĺžka života v Slovenskej republike trvalý nárast.
V roku 2001 bola stredná dĺžka života v Slovenskej republike 69,51 roka u mužov a 77,54 roka u žien. V roku 2008 bola už stredná dĺžka života u mužov 70,85 rokov a u žien 78,73 rokov. Stredná dĺžka života podľa krajov na Slovensku je uvedená v tabuľke č. 44.

Tabuľka č. 44: Stredná dĺžka života podľa krajov na Slovensku (2011)

Ukazovateľ	Kraj								Slovensko
	BA	TT	NR	TN	ZA	BB	PO	KE	
Muži	73,86	72,05	71,30	72,80	71,43	70,95	72,14	70,83	72,17
Ženy	80,48	79,42	79,05	80,29	79,66	78,86	79,71	78,35	79,35

Zdroj: ŠÚ SR

Nitriansky kraj z hľadiska strednej dĺžky života pri narodení v porovnaní s krajmi SR možno zaradiť na predposledné šieste miesto, pred Košický a Banskobystrický kraj.

Tabuľka č. 45: Ukazovatele súvisiace so zdravím obyvateľstva NSK

Ukazovateľ	2009	2011	2012
Stredná dĺžka života pri narodení - muži - ženy	 70,41 78,46	 71,30 79,05	 71,57 79,25
Živonarodení	6 792	6 667	6 004
Novorodenecká úmrtnosť	2,061	3,15	2,332
Zomretí	7 898	7 574	7 687
Zomretí na 1 000 obyvateľov	11,188	10,98	11,165

Zdroj: ŠÚ SR

V SR sa stredná dĺžka života dlhodobo zvyšuje i keď relatívne pomaly; ešte stále nedosiahla priemer Európskej únie a v rámci krajín EÚ28 patrí ku krajinám s najnižšou strednou dĺžkou života pri narodení.
V roku 2013 nádej na dožitie pri narodení dosiahla hodnotu u mužov 72,9 roka a u žien 79,6 roka. Oproti roku 2003 sa stredná dĺžka života zvýšila u mužov o viac ako 3 roky a u žien o 2 roky. V dlhodobom porovnaní od roku 1960 sa stredná dĺžka života pri narodení zvýšila u žien o viac ako 7 rokov a u mužov o viac ako 5 rokov.
Najnižšia stredná dĺžka života pri narodení u mužov i u žien v NSK bola v roku 2013 v okresoch Komárno a Levice, najvyššia v okrese Nitra.
Medzi ďalšie základné charakteristiky zdravotného stavu obyvateľstva patrí *úmrtnosť - mortalita*. Mortalita patrí k charakteristikám zdravotného stavu odrážajúcich ekonomické, kultúrne, životné a pracovné podmienky. Výška ukazovateľov celkovej úmrtnosti závisí nielen od uvedených podmienok, ale ju bezprostredne ovplyvňuje aj veková štruktúra obyvateľstva.
Hlavnými príčinami vysokej miery úmrtnosti obyvateľstva SR i NSK, sú ochorenia, ktoré majú najvyšší podiel na chorobnosti obyvateľov Slovenska - ochorenia obehovej sústavy, nádorové ochorenia, vonkajšie príčiny ochorení a úmrtí, choroby dýchacej sústavy a choroby tráviacej sústavy.

1.11. Kultúrne a historické pamiatky a pozoruhodnosti

Základ historických sídelných štruktúr v krajine predstavujú nehnuteľné kultúrne pamiatky.

K 1. 12. 2011 bolo na Slovensku celkovo evidovaných 15 077 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok.
Podľa zdrojov Pamiatkového úrad sa na území Nitrianskeho kraja v súčasnosti nachádza v 181 obciach 1 310 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok zapísaných v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok z toho:

Okres Komárno (199 NKP v 18 obciach)

- Bátorové Kosihy – (2 NKP): náhrobník rod. Pálffy (1827), pohrebisko (eneolit)
- Búč – (1 NKP): kalvínsky kostol ref. (1784)
- Čičov – (4 NKP): kaštieľ rod. Kálnoky s parkom (17.stor.), socha sv. Jána Nepomuckého s podstavcom (18. stor.)
- Hurbanovo - (21 NKP) napr.: kaštieľ (18. stor.), hvezdáreň s parkom (1867-1874), kaplnka pohrebná s hrobkou (19. stor.), r. k. kostol sv. Ladislava s vežou a zvonicou (1912-13), katolícka fara (1912-13), knižnica (19./20. stor.), kúria a park (19.stor.), anglický park Bohatá (po r.1840), náhrobníky a krypta rod. Konkoly (19.stor.)
- Iža – (4 NKP): Rímsky vojenský tábor, jeden z najrozsiahlejších stavebných komplexov Rimanov v Barbariku, sídlisko , archeologická lokalita (eneolit, bronz)
- Kameničná – (4 NKP): párna čerpacia stanica so zariadeniami (1901-1902), sídlisko , archeologická lokalita (neolit)
- Klížska Nemá – (1 NKP): kalvínsky kostol, rotunda (12.stor.)
- Kolárovo - (8 NKP): socha sv. Vendelína s podstavcom a oplotením (1835), Mariánsky stĺp (1831), súsošie korunovania P.M. s oplotením, (1831), mlyn lodný (1980), pomník padlým v I. sv. vojne (1938)
- Komárno – (137 NKP) napr.: pevnosť stará (1546 - 1557), pevnosť nová (1663-1673), bastiónové opevnenie (1839-1847), r. k. kostol Božského srdca (17. stor.), tolerančný ev. kostol (1795-1798), kalvínsky kostol (1785-1788), r. k. kostol sv. Ondreja (1748 - 1756), prav. Srbský kostol (1754 - 1782), r. k. kostol sv. Rozálie (1844), Zichiho plác (17. stor.), Trojičný, Morový stĺp (1715), prečerpávacia stanica (1896), Bratislavská brána (1839-1847), špitál a kaplnka sv. Anny (1709 - 1750), hotel Grand (1898 - 1901), socha ge. G Klapku (1896), elektráreň vodná (1908 - 1916), vežový vodojem (1901 - 1902), kúpele pre zamestnancov (1908 - 1916)
- Kravany nad Dunajom – (2 NKP): r. k. kostol Mena Panny Márie (13.stor.), park pri kaštieli Langovcov (19.stor).
- Marcelová – (4 NKP): súsošie sv. Anny a Panna Mária s podstavcom (1764), socha P. Márie Bolestnej s podstavcom (1764)
- Martovce – (1 NKP): dom ľudový, múzeum ľudovej architektúry a bývania (1871)
- Patince – (5 NKP): parná čerpacia stanica so skladom uhlia (1897), sídlisko, archeologická lokalita (11. - 12. stor.)
- Pribeta – (3 NKP): r. k. kostol sv. Trojice (1733), r. k. fára s ohradným múrom (1766)
- Radvaň nad Dunajom – (1 NKP): viackultúrne pohrebisko, archeologická lokalita (eneolit).
- Sokolce – (1 NKP): Kalvínsky kostol (13. stor.)
- Svätý Peter – (1 NKP): park pri kaštieli Zichyovcov (19. stor.)
- Virt - (1 NKP): Pyberovský kaštieľ (18. stor.), hrob básnika Baróti Szabo s náhrobkom (1819).

Okres Levice (185 NKP v 38 obciach)

- Bátovce – (13 NKP) napr.: barokový cestný most (1700), ev. kostol (1873), ev. fara (18.stor.), ľudové domy (19./20. stor.), kováčska vyhňa (20. stor.), socha sv. J. Nepomuckého (18. stor.)
- Bohunice – (2 NKP): vodný mlyn Bohunice (19. stor.), pamätník rumunským vojakom (1949)

- Bory – (3 NKP): dom ľudový (1870), stodola (19. stor.), studňa vahadlová (19.stor.)
- Brhlovce – (34 NKP) napr.: kaštieľ Bakonyiovcov(1756), skalné obydlia (19. stor.), ľudové domy (19. stor.), skalná pivnica (19. stor.), skalné obydlia - pamiatková rezervácia ľudovej architektúry
- Čaka – (3 NKP): pamätné tabule a busta pedag. a publicistu Martina Čulena (1969, 1994), fara s areálom (1769).
- Demandice – (1 NKP): r. k. kostol sv. Heleny (13. stor.)
- Devičany – (1 NKP): dom ľudový (1872)
- Dolný Pial - (2 NKP): kaštieľ Hunyadyovcov (17. stor.), morový stĺp (18. stor.)
- Domadice – (1 NKP): studňa s konským pohonom (19./20.stor.)
- Hokovce – (1 NKP): r. k. kostol sv. Petra a Pavla (1260)
- Hontianska Vrbica – (1 NKP): r. k. kostol sv. Martina (1423 - 1442)
- Horné Semerovce – (3 NKP): Wilczekovský kaštieľ a park (1763), r. k. kostol Všetkých svätých (pred r. 1425)
- Horný Pial – (1 NKP): r. k. kostol Narodenia P. Márie (13. stor.)
- Hronovce – (1 NKP): r. k. kostol sv. Salvadora (13. stor.)
- Hronské Kosihy – (3 NKP): Koháryho kaplnka a pamätná tabuľa (1713), ľudový dom (20. stor.)
- Jabloňovce – (8 NKP): ev. kostol s opevnením (1459), súbor náhrobníkov (19. stor.), ľudové domy (19. stor.), stodola (19. stor.), roľnícka usadlosť s bránkou (1892).
- Jur nad Hronom – (1NKP): r. k. kostol sv. Juraja (13. stor.)
- Kalná nad Hronom – (1 NKP): dom bojovej slávy – II. sv. vojna (19. stor.)
- Levice – (45 NKP): kostol sv. Martina a cintorín na Bratke, archeologická lokalita (12.stor.), dedina zaniknutá, archeologická lokalita (11. stor.) Levický hrad s hradným palácom, Dobóvym kaštieľom, podhradím, baštami a obytnými stavbami (14. stor.), pomník padlých r. 1848 - 49 (1871), Koháryho pamätník (1713), r. k. kostol sv. Michala (1773 - 1780), kalvínsky kostol (1785 - 88), vodný mlyn (19. stor.), Dolný kaštieľ (17. stor.), empírový kalvínsky kostol (12. stor.), hotel Lev (1910), vrátnica nemocnice (1935), ev. kostol (1789), radnica (1902), bytové domy (1908), synagóga (1857)
- Lok – (1 NKP): veterná studňa (1920)
- Mýtne Ludany - (5 NKP): r. k. kostol Všetkých svätých s cintorínom (1494), vodný mlyn (pred 1843), pamätník sov. armády Šiklóš (1945)
- Nýrovce – (2 NKP): socha sv. J. Nepomuckého s podstavcom (18. stor.)
- Ondrejovce – (2 NKP): r. k. kaplnka Navštívenia P. Márie s cintorínom (13. stor.)
- Pastovce – (1 NKP): býv. kostol sv. Juraja (12. stor.)
- Pečenice – (4 NKP): r. k. kostol P. Márie (1240 - 1260), kaštieľ (16.stor.), vodný mlyn mravíkov (19. stor.), spečený val (4.-5. stor.)
- Plavé Vozokany – (1 NKP): portál (1785)
- Pukanec – (37 NKP): Egri štôlňa , baňa na zlato (stredovek), mestské opevnenie, severná kurtíny, bastióny, priekopa (1578-95), stará pošta (18. stor.), radnica (18. stor.), r. k. kostol sv. Mikuláša (1321), meštianska škola (19./20. stor.), súsošie korun. P. Márie (1996 - 98), Trojičný stĺp (1996 - 98), sochy a súsošia - sv. Mikuláša, sv. Sebastiana, sv. Rozálie, sv. Rochusa, anjelov, (1996 - 98), pamätná tabuľa Samuela Kupčoka (1928), Hrnčiarská dielňa (1880), dom ľudový (20. stor.)

- Rybník – (1NKP): Hradisko, archeológ. Lokalita (bronzová doba)
- Santovka – (3 NKP): sídlisko – Travertínový lom, archeológ. lokalita (pravek), pavilón Filagória (1885), r. k. kostol Nanebovzatia P. Márie (1755)
- Sazdice – (1 NKP): r. k. kostol sv. Mikuláša (13. stor.)
- Starý Tekov – (12 NKP): vodný mlyn (18. stor.), pomník s reliéfom, J. Palárik (1870), pomník padlým v I. a II. svet. Vojne (1946), hradisko, arch. lokalita (7.-8.stor.), sochy – Mária Magdaléna, p. Mária, sv. Ján, Krista na kríži (18. stor.), r. k. kostol Nanebovzatia P. Márie (14. stor.)
- Šahy – (7 NKP): pomník Červenej armády (1950), r. k. kostol Nanebovzatia P. Márie (1238), kláštorná sýpka (14. – 15. stor.), pamätná tabuľa, J. Kráľ (1827 - 41), župný dom s pamätnou tabuľou (1827 - 41), socha P. M. – Imaculáty (1858), Mariánsky stĺp (1858)
- Šalov – (1 NKP): ľudový dom (19. stor.)
- Tekovské Lužany – (4 NKP): pomník, Boje pri Tekove (1876), súsošie sv. Trojice (1756), reliéf P. M. Imaculata (1756)
- Veľké Turovce – (3 NKP): ľudové domy (1896), r. k. kostol sv. Martina (1260)
- Veľký Ďúr – (1 NKP): poľovnícky kaštieľ (20. stor.)
- Želiezovce – (5 NKP): r. k. kostol sv. Jakuba (po 1347), Eszterházyovský kaštieľ s anglickým parkom a Schubertovým pavilónom (18. stor.), hrobka rod. Esterhazy (1814)
- Žemberovce – (4 NKP): kaštieľ Zsemberiovcov (19. stor.), pamätný dom s tabuľou, mjr. Gonda Daniel (19./20. stor.), hrob mjr. Gonda D. (1949)

Okres Nitra (397 NKP v 39 obciach)

- Báb – (4 NKP): Veľký kaštieľ s areálom a parkom (1908), Malý kaštieľ s areálom (20. stor.)
- Branč – (2 NKP): Hrádok Arkúš, arch lokalita (12.-13. stor.), pomník sv. Cyrila a Metóda (1942)
- Cabaj-Čápor – (6 NKP): súsošie sv. Trojice (1728), Mohyla Turecký kopec, arch. lokalita (11.-12. stor.), trojičný stĺp (1991-92), pomník padlým v SNP (1965), Wágnerov kaštieľ (18. stor.)
- Čab – (2 NKP): Morový stĺp so sochou na stĺpe (1773)
- Čakajovce – (2 NKP): r. k. kostol sv. Kataríny s opevnením (14. stor.)
- Čeľadice – (1 NKP): r. k. sv. Kataríny (12. stor.)
- Čifáre – (2 NKP): súsošie sv. Trojice s podstavcom (19. stor.)
- Dolné Lefantovce – (1 NKP): r. k. kostol Narodenia P. M. (1380)
- Dolné Obdokovce – (1 NKP): r. k. kostol sv. Jána krstiteľa (12. stor.)
- Horné Lefantovce – (8 NKP): kaštieľ (1774), kúria (17. stor.), starší kaštieľ s parkom (13. stor.), kúria (18. stor.), Krypta Edelesheim-Gyulai (19. stor.)
- Hruboňovo – (1 NKP): kaštieľ (17. stor.)
- Ivanka pri Nitre – (2 NKP): r. k. kostol sv. Martina (1769-1771), r. k. kostol sv. Benedikta (1616 - 32), Markhotovská kúria (1905 - 1906)
- Jarok – (4 NKP): r. k. kostol sv. Martina s areálom (1718 - 1723), kaplnka sv. Anny (1740), hradbový múr (1601), glejáreň (19. stor.)
- Jelenec – (24 NKP): Hrádok, arch. Lokalita (12. - 13.stor.), hrad s hradným palácom, útočištnou vežou, hradbovým múrom, hospodárskymi stavbami, delovou baštou, cisternou, bránou, nádvorím, bastiónom, valom (13. stor.)

- Jelšovce – (3 NKP): Kríž s podstavcom (1776), socha P. Márie (1776)
- Kapince – (3 NKP): hrob s pomníkom mjr. Pavlovič (1946), pamätný dom mjr. Pavloviča s pamätnou tabuľou (20. stor.)
- Klasov – (3 NKP): Kaštieľ Weiszovcov s parkom (1866), r. k. kostol mena P.M. (1750)
- Kolíňany – (2 NKP): r. k. kostol sv. Štefana Kráľa (12. stor.), dom ľudový (1901)
- Lúčnica nad Žitavou – (7 NKP): r. k. kostol sv. Jána Nepomuckého (1763), kríž s korpusom na podstavci a reliéfom P. Márie (1778), kaštieľ s parkom (1540)
- Lukáčovce – (3 NKP): hrádok, arch. lokalita (13. stor.), fara (1770), Templársky kaštieľ (15. stor.)
- Mojmírovce – (8 NKP): Malý kaštieľ s parkom (19. stor.), Veľký kaštieľ s parkom (1720 - 21), r. k. kostol sv. Ladislava (1718 - 1721), mlyn strojový s technológiou (1926), kúria s areálom a plotom (20. stor.)
- Nitra (249 NKP) napr.: Kalvária s kaplnkou sv. Anny, kaplnkami krížovej cesty, najsv. Trojice, súsoším s krížom, (18. stor.), hrob s náhrobníkom, Damborský J. (1932 - 1933), r. k. kostol Nar. P. Márie (13. stor.), Hradisko Mačací hrádok, arch. Lokalita (12. - 13.stor.), Hradisko Zobor, arch. lokalita (doba bronzová), kamaldulský kláštor (1692 - 1695), r. k. kostol Všetkých svätých (13. stor.), Martinský vrch, arch. nálezisko (doba kamenná), Hradisko Lupka, arch lokalita (9. stor.), r. k. kostol sv. Petra a Pavla (17. stor.), r. k. kostol sv. Michala (prelom 11. - 12. stor.), zanikn. kamaldulský kláštor, arch. lokalita (10. - 11. stor.), Kasáreň s pavilónmi, ubytovňami, strážnicou, kantínou, kolkárňou, nemocnicou, parkom (1882 - 1884), meštianske a bytové domy, banka (1896), fara (1774 - 1776), Majláthovský kaštieľ s parkom, (17./18. stor.), Poľnohospodárska univerzita, škola s pavilónmi, laboratóriami a ďalšími objektmi (1961 - 1966), sochy, Nitriansky hrad s nádvorím, sochami, obvodovou priekopou, hradným mostom, bastiónom, gotickou priekopou, erbmi, bustami, vázami, baštami, vežami (18. stor.), biskupický palác s nádvorím (11.- 12.stor.), Misijný dom Matky Božej (1928), r. k. kostol Nanebovzatia P. M. (7. stor.), kláštor na Kalvárii (1765), Arpássyho vila (1899), r. k. kaplnka sv. Michala (1739), r. k. kostol sv. Ondreja (1738 - 1744), gr. k. sv. Andreja Prvopovolaného (10. stor.), r. k. kostol sv. Ladislava (1742 - 1769), synagóga (1911), františkánsky kláštor a kostol (pred 1626-1630), r. k. kostol sv. Františka Xaverského (1803), Župná verejná nemocnica (1893 - 94), radnica (1880) a ďalšie
- Nitrianske Hrnčiarovce – (2 NKP): Kaštieľ Zamoyských, rod. Ocskay s parkom (1839 - 1844)
- Nová Ves nad Žitavou – (6 NKP): Turecký kamenný most (18. stor.), kaštieľ Klobušických s parkom (1872), r. k. kostol sv. Tomáša (1780), kaštieľ rod. Szörényi a Szlávy so sýpkou (19. stor.)
- Nové Sady – (1 NKP): kaštieľ Ghiczyovcov (15. stor.)
- Paňa – (1 NKP): r. k. kostol Všetkých svätých (1722)
- Podhorany – (11 NKP): r. k. kostol sv. Michala (11. - 12.stor.), hrádok, arch. lokalita (stredovek), socha sv. Floriána (1653), r. k. kostol sv. Heleny s opevnením (13. stor.), vila Katscherovcov so záhradou (20. stor.), kúria Kochanovských s areálom a oplotením a ohradným múrom (18. stor.)
- Pohranice – (3 NKP): r. k. kostol Všetkých svätých (11.-14. stor.), ľudové domy (20. stor.)
- Rišňovce – (2 NKP): starý kaštieľ (16. stor.), r. k. kostol sv. Trojice (1766 - 1775)
- Rumanová – (1 NKP): hrob s náhrobníkom Konopásek, Bališ (1920)
- Šurianky – (2 NKP): socha sv. Ján Nepomucký s podstavcom (18. stor.)

- Tajná – (4 NKP): kaštieľ rodiny Tajnay, Révay s parkom (1840), r. k. kostol Všetkých svätých (1749), socha sv. Ján Nepomucký (18. stor.)
- Veľké Chyndice – (2 NKP): r. k. Narodenia P. M. (13. stor.), náhrobník G. Alapyho (1745)
- Veľké Záluzie – (9 NKP): socha sv. Ján Nepomucký (1756), socha Krista na kríži (1753), Mariánsky stĺp (18. stor.), Socha Immaculaty (18. stor.), Eszterházyovský kaštieľ s parkom (19. stor.), r. k. kostol Všetkých svätých (1769)
- Veľký Cetín – (4 NKP): socha Bús Kristus s podstavcom (1772), súsošie Piety s podstavcom (1757)
- Vráble – (4 NKP): kaplnka, Vendelínko (19. stor.), r. k. kostol Nanebovzatia P.M. (1899-1901), Pieta (1854)
- Zbehy – (1 NKP): r. k. kostol Povýšenia sv. Kríža (pred 1397)
- Žirany – (1NKP): hradisko Žibrica, arch. lokalita (12. - 10. stor. pnl.)
- Žitavce – (5 NKP): socha sv. Ján Nepomucký (1760), kaštieľ (1908 - 1910), socha Panny Márie (1881)

Okres Nové Zámky (159 NKP v 31 obciach)

- Andovce – (1 NKP): pamätná tabuľa Czuczor Gergely (1875)
- Bánov – (2 NKP): kaštieľ s parkom (19./20. stor.)
- Bardoňovo – (1 NKP): kaštieľ rod. Kelecsényi (1888)
- Belá – (5 NKP): socha sv. Ján Nepomucký (1758), r. k. kostol Povýšenia sv. Kríža (18. stor.), kaštieľ rodiny Baldácsy s parkom (po 1735 - 1770)
- Bíňa – (4 NKP): hradisko, arch. lokalita (10. stor. -12. stor.), Kláštor premonštrátov, arch. lokalita (pred r. 1217), r. k. Nanebovzatia P. M. (okolo 1217), rotunda 12 apoštolov (10. - 11. stor.)
- Dubník – (3 NKP): náhrobník Anny Nedeczky (1739), Csúzyovská kúria (17. stor.), r. k. kostol sv. Alžbety (1397)
- Dvory nad Žitavou – (20 NKP): r. k. kaplnka sv. Martina (1860), zvonica na Kalvárii (1855-60), socha Krista na kríži (1859), kaplnky krížovej cesty (1855 - 57), r. k. kostol sv. Vojtecha (1754 - 1776)
- Hul – (2 NKP): kaštieľ rod. Dórovcov s parkom (18. stor.)
- Chľaba – (7 NKP): kostol sv. Imricha (1769), pivnice vinné (1838)
- Jatov – (1 NKP): kaplnka sv. Vendelína (1752)
- Kamenín – (2 NKP): Hrádok Várhegy, arch. lokalita (neolit), Pamätník oslobodenia (1985)
- Kamenný Most – (1 NKP): r. k. kostol sv. Maurícia (1746 - 48)
- Kolta – (3 NKP): Mésárošovský kaštieľ s parkom (pred r. 1902), Kürthyho kúria (17. stor.).
- Komjatice – (26 NKP): hrob s náhrobníkom, Caban O. (1860), kaplnky krížovej cesty (19./20. stor.), kostol sv. Petra a Pavla (18. stor.), kalvária , Golgota (1755 - 61), r. k. kostol sv. Alžbety (1751 - 55), fara pamätná (1751)
- Malé Kosihy – (1 NKP): r. k. kostol sv. Michala (12. stor.)
- Maňa – (5 NKP): far. kostol P. M. Sedembolestnej (1743 – 1747 - 1762), sv. Ján Nepomucký (1756), socha sv. Floriána (18. stor.), kaštieľ rod. Koller s parkom (18. stor.)
- Michal nad Žitavou – 1 NKP): Dióssiovský kaštieľ (1902)
- Mužla – (1 NKP): veterná studňa (okolo r.1920)
- Nové Zámky – (51 NKP): kalvária s kaplnkou P. M., kaplnkami krížovej cesty, bastiónom, schodiskom, (19. stor.), pamätné tabule - Majzon Ján, padlým vojakom ČA, A. Bernolák;

Bernolákova kaplnka (1722), Maďarská škola G. Czuczora s parkom (1924 - 1925), pomník Oslobod. mesta od Turkov (1935), synagóga (19. stor.), zanikn. príkost. cintorín, arch. lokalita (16. stor.), r. k. kostol Povýšenia sv. Kríža (1585 - 1595), františkánsky kláštor (1626 - 29), r. k. kostol sv. Františka z Assisi (17. stor.), r. k. kaplnka sv. Anny (1761), jazdiareň (1893), kasáreň - brána (pred r. 1850), r. k. kaplnka sv. Antona Paduánskeho (1913), kaplnka Panny Márie (1780), Artézska studňa (1911), gymnázium s areálom (1910 - 1911)

- Palárikovo – (5 NKP): károlyiovský kaštieľ s parkom (pred 1765), vodáreň (1869), r. k. kostol sv. Jána Nepomuckého (1745 - 1754)
- Sikenička - (1 NKP): vodný mlyn (pred 1898)
- Strekov – (1 NKP): ľudový dom s hospodár. časťou (20. stor.)
- Svodín- (2 NKP): maďarský kostol sv. Michala (13. stor.), kostol Nanebovzatia P. Márie (1792-1799)
- Šarkan – (2 NKP): Kríž s Pietou (18. stor.)
- Štúrovo – (1 NKP): Vojenský cintorín s pomníkom (1047)
- Šurany – (2 NKP): Hradisko Zámeček, praveká osada, arch. lokalita (neolit), ortodoxná synagóga (19. stor.)
- Trávnica – (5 NKP): veterná studňa (1920), kaštieľ Rudňanských s kaplnkou a parkom (okolo 1740), kúria, malý kaštieľ s parkom (19. stor.)
- Tvrdošovce – (3 NKP): pomník kuruckých bojov s reliéfom (1706), pomník padlým v I. a II. sv. vojne s reliéfmi (1941)
- Veľké Lovce – (3 NKP): kláštor paulínov (1745), paulínsky kostol, kláštorný (1745)
- Veľký Kýr – (1 NKP): vojenská stanica, arch. lokalita (neolit)
- Zemné – (1 NKP): r. k. kostol sv. Vendelína (po 1728)

Okres Šaľa (38 NKP v 8 obciach)

- Diakovce – (3 NKP): r. k. kostol Nanebovzatia P. M. (pred 1103), zvonica (19. stor.), Opátsky kaštieľ (17./18. stor.)
- Hájske – (1 NKP): r. k. kostol sv. Barbory (1841)
- Horná Kráľová – (1 NKP): zvonica (17. stor.)
- Močenok – (25 NKP): kalvária s kaplnkami krížovej cesty a so súsošiami (1852), Biskupský kaštieľ s parkom (18. stor.), r. k. kostol sv. Klimenta (1761 - 1765)
- Neded – (2 NKP): katolícka fara (1787), r. k. kostol sv. Michala (1780)
- Šaľa – (5 NKP): Vodný hrad, kaštieľ, archív (16. a 17. stor.), socha sv. Juraja (pred 1808), r. k. kostol sv. Margity (1828 - 1829), Kunov dom, dom ľudového bývania (19. stor.)
- Tešedíkovo – (1 NKP): Pamätník padlým v r. 1849 (1869)
- Trnovec nad Váhom – (1 NKP): pomník antifaš. manifestácia (1968)

Okres Topoľčany (221 NKP v 29 obciach)

- Ardanovce – (1 NKP): r. k. kostol sv. Michala (1503)
- Bojná – (4 NKP): socha Panna Mária-Immaculata s podstavcom (1850), hradisko (Veľká Morava), kaštieľsky park (1920)
- Hajná Nová Ves – (3 NKP): Kaštieľ Zámojských, Viszkeleti s parkom (pred 1570), sv. Ján Nepomucký (1776)

- Horné Chlebany - (3 NKP): socha sv. Florián so stĺpom originál (1773), kópia sochy sv. Floriána (2003)
- Horné Obdokovce – (6 NKP): socha Zmučeného Krista (1654), kaštieľ a park (17. a 18. stor.), mauzóleum rod. Summer s areálom, oplotením a bránou a kaplnkou (1896 - 1898)
- Hrušovany – (1 NKP): r. k. kostol sv. Martina (17. stor.)
- Jacovce – (4 NKP): súsošie pieta s podstavcom (1744), r. k. kostol Navštívenia P.M. (14.stor), pomník padlým v I. a II. sv. vojne (1947)
- Kamanová – (2 NKP): mohylník (pravek-eneolit), Zerdahelyovský kaštieľ (1820)
- Koniarovce – (2 NKP): kúria rodiny Siebert so záhradou (18.stor.)
- Kovarce – (2 NKP): hradisko (Halštát), r. k. kostol sv. Mikuláša (1755 - 58)
- Krnča – (1 NKP): pomník Padlí v SNP,I.+II. sv. vojne (1945)
- Krušovce – (12 NKP): r. k. kostol Navštívenia P. M. s parkom (1240 - pred 1285), súsošie pieta na stĺpe originál (po 1750), súsošie pieta , kópia (1998 - 99), kaštieľ rod. Nemeshegyi s parkom, ľadovňou, mostom, domom služobníctva a oplotením (1830)
- Kuzmice – (1 NKP): r. k. kostol sv. Štefana Kráľa (12. - 13. stor.)
- Ludanice – (4 NKP): socha sv. Ján Nepomucký s podstavcom (1793), socha sv. Donáta s podstavcom (18. stor.)
- Nitrianska Blatnica – (10 NKP): socha Krista na kríži, P. Márie, sv. Jána evanjelistu, Márie Magdalény, (18./19.stor.), r. k. kostol sv. Juraja (11. stor.), starý stredoveký cintorín, Leonhardovský kaštieľ s parkom a pohrebnou kaplnkou (1578, 1588)
- Nitrianska Streda – (9 NKP): r. k. kostol sv. Filipa a Jakuba (1783 - 1788), Zerdahelyiovský kaštieľ s areálom, vežou, opevnením (pred 1465), veľký kaštieľ Odescalchiovcov (okolo 1770), evanjelický kostol (1748)
- Norovce – (1 NKP): prícestná kaplnka (1733)
- Oponice – (17 NKP): hrad s hradným palácom, hradbovým múrom, hosp. stavbou, vežou, bastiónom, priekopou, nádvorím, baštou (13. stor., 16. stor.), Apponyiovský kaštieľ s múzeom, parkom (16. a 17.stor.)
- Orešany – (1 NKP): filiálny kostol sv. Kríža (13. stor.)
- Podhradie – (24 NKP): pam. tabuľa padlým partizánom (1964), pomník padlým v SNP (1949), hrad s nádvorím, bastiónom, baštami, múrom, mostom, priekopou (13., 16., 17. stor.)
- Prašice – (6 NKP): socha sv. Ján Nepomucký, orig. (1729), socha sv. Ján Nepomucký, kópia (2003), r. k. kostol sv. Jakuba staršieho (2003), poľovnícky zámoček Summerovcov so záhradou (1930 - 31)
- Práznovce – (1 NKP): kostol zanik. osady Hornouc, arch. lokalita (stredovek)
- Radošina – (8 NKP): Jaskyňa Čertova pec, arch. lokalita (paleolit), r. k. kostol sv. Trojice (17. stor.), kaplnka P. M. Ružencovej (18. stor.), Trojičný stĺp so súsoším (1856), socha sv. Ján Nepomucký (1772), Biskupský kaštieľ (17. stor.)
- Solčany – (7 NKP): Odeschalchiovský kaštieľ (19. stor.), kaštieľ s areálom, Firštov dom, Hájnikov dom, hosp. stavba, kočiareň, zámocký park, ohrada (19. stor.), r. k. kostol Všetkých svätých (pred 1397)
- Tesáre – (2 NKP): kaštieľ rod. Lenárt s parkom (18.stor.)
- Topoľčany – (80 NKP): Bilikova vila s oplotení, bránou (1906 - 1919), vila Dvorskej (1910), pomník padlým partizánom (1956), socha sv. Ján Nepomucký (18./19. stor.), kráľovský súd, múzeum (1898), starý cintorín s náhrobníkmi a kaplnkou(19. – 20. stor.),

židovský cintorín a náhrobníkmi, ohradným múrom a bránou (1 800 - 1885), nemocnica s areálom, pavilónmi , admin. budovou, parkom ohradným múrom a kaplnkou (1885), vila riaditeľa továrne s fontánou (1912, 1959 - 1960), kalvária so sochou Krista na kríži, kaplnkami krížovej cesty, (1853-1856), vila správcu cukrovaru s parkom (1920 - 21), Dom politických strán (1895 - 1909), radnica (1911), r. k. kostol Nanebovzatia P. M. (1792 - 1802), rímskokatolícka fara (pred 1794), meštiacke domy a víly

- Tovarníky – (6 NKP): socha Smútiacej ženy (1910), náhrobok figurálny Leopold Haupt-Stummer (1924), náhrobník Augusta Stummera (1910), kaštieľ Stummerovcov s parkom a zvonicou (1600 - 1610)
- Veľké Dvorany – (1 NKP): r. k. kostol Narodenia P. M. (14.-15. stor.)
- Závada – (2 NKP): zaniknutý kostol s cintorínom, arch. lokalita (12.-13. stor.)

Okres Zlaté Moravce (111 NKP v 18 obciach)

- Beladice – (7 NKP): Kaplnka sv. Kríža, cintorínska (1854), socha sv. Ján Nepomucký (1766), Szentiványiovský kaštieľ s parkom (18. stor.), kaštieľ Pustý Chotár, hotel Tartuf (1820)
- Hostie – (13 NKP): hrad Hrušov s múrom hradbovým, nádvorím, hradným palácom, obytnými stavbami, delovou baštou (15. stor., 17. stor.)
- Jedľové Kostoľany – (4 NKP): Živánska veža s priekopou mýtnice (14. stor.), socha sv. Ján Nepomucký (1823)
- Kostoľany pod Tribečom – (3 NKP): hradisko Veľký Lysec, arch lokalita (pravek), Kostol sv. Juraja s príkostolným cintorínom (11. - 12. stor.)
- Ladice – (1 NKP): ľudový dom s hospodár. časťou (19. stor.)
- Malé Vozokany – (5 NKP): Bacskádyovský kaštieľ s parkom (18. stor., 19. stor.), horný kaštieľ s parkom a bránou (1904), kaplnka sv. Anny (18. stor.)
- Martin nad Žitavou – (2 NKP): r. k. kostol sv. Martina so zvonicou (1792, 19. stor.)
- Nemčiňany – (1 NKP): r. k. kostol sv. Michala (pred 1249)
- Neverice – (13 NKP): socha Panna Mária-Immaculata orig. a kópia (18. stor., 1997), socha sv. Vendelín, orig. a kópia (18. stor., 1997), socha sv. Ján Nepomucký, orig a kópia (18. stor., 1997), socha sv. Florián orig. a kópia (18. stor., 1997), kaštieľ-kúria rod. Bottka (pred 1639)
- Obyce – (2 NKP): socha sv. Jána Evanjelistu (18. stor.), socha svätca s knihou (18. stor.)
- Skýcov – (5 NKP): Skýcovský opevnený kaštieľ (pred r.1663), pomník vypálenie Skýcova (1953), dom štábu majora Zoriča (20. stor.), pamätný dom štábu Maximova, Vápenka, novodobá kópia (2005)
- Topoľčianky – (35 NKP): r. k. kostol sv. Kataríny (1784), pamätník Poprava 2 zahr. part. (1864), Kaštieľ Topoľčianky s areálom, nádvorím, (14. - 15. stor.), vodný hrad (9. - 10. stor.), park pri kaštieli s objektmi – jazierkami, vodným systémom, kolkárňou s fontánou, veľkým skleníkom s fontánou, koniarňou, administratívnou budovou, starým mlynom, kaplnkou sv. Vendelína, kaplnka P. M. Lurdskej, plastikami medveďa, diviaka a jeleňa, sochou sv. J. Nepomuckého, oplotením, bránou, osvetlením (18. - 19.stor.), kaštieľ poľovnícky (1910)
- Velčice – (1 NKP): r. k. kostol sv. Trojice (13. stor.)
- Veľké Vozokany – (2 NKP): r. k. kostol sv. Mikuláša (15. stor.), pomník víťazstvo nad Turkami (1896)
- Vieska nad Žitavou – (2 NKP): mlyňanský kaštieľ (1895), Arborétum Mlyňany (1892)

- Volkovce – (1 NKP): r. k. sv. Jakuba staršieho (14. stor.)
- Zlaté Moravce – (14 NKP): r. k. kostol sv. Michala (1785), pomník Kráľ Janko (1962), bývalá župná nemocnica (1874), kaštieľ Migazziovcov, múzeum (1630), zájazdný hostinec, hotel (17.stor.), pamätný dom J. Kráľa s pamätnou tabuľou (19. stor.), pomník SNP (1950), Migazziovská hrobka s parkom a ohradným múrom(1887), župný dom (1573)
- Zlatno – (1 NKP): Čierny hrad (14./15. stor.)

Na Slovensku je pamiatkový fond chránený okrem nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NKP) aj plošne, prostredníctvom pamiatkových zón a pamiatkových rezervácií. V Nitrianskom samosprávnom kraji sa nachádza 7 pamiatkových zón:

- Bátovce
- Komárno
- Nitra – Staré mesto
- Šahy
- Topoľčany
- Topoľčany – Summerova ul.
- Zlaté Moravce

Na území NSK sa nachádza jedna pamiatková rezervácia ľudového staviteľstva - Brhlovce v okrese Levice. Mestské pamiatkové rezervácie sa na území NSK nenachádzajú.

Okrem nehnuteľných kultúrnych pamiatok sa na území NSK nachádza takmer 4 tis. hnuteľných kultúrnych pamiatok.

Tabuľka č. 46: Hnuteľné kultúrne pamiatky na území NSK

Druh hnuteľnej kultúrnej pamiatky	**Počet**
Kultúrna pamiatka	1 324
Pamiatkový predmet	2 661
Spolu	**3 985**

Zdroj: PÚ SR

Ďalšie historické zaujímavosti

Historickým bohatstvom Slovenska sú okrem iného i hrady, zámky a kaštiele, ktoré sú zároveň atraktívnymi miestami pre turistiku. Na Slovensku máme viac ako 100 hradov a zámkov a vyše 400 kaštieľov, niektoré sú známejšie, iné menej známe.
Podľa literárnych prameňov bolo na Slovensku vybudovaných asi 300 hradov. V súčasnosti (2011) je v zozname nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok evidovaných 109 hradov a zámkov a 569 kaštieľov a kúrii, 68 kláštorov, 1 587 kostolov, 938 ľudových domov, 2 371 meštianskych domov, 230 palácov a víl, 12 prícestných plastik a krížov, 484 pamätných tabúľ a pamätných miest.

Medzi najznámejšie hrady, zámky a kaštiele a ostané pamiatky v Nitrianskom samosprávnom kraji patria:

Hrady
Zachovalé: Nitriansky hrad (Nitra).
Zrúcaniny hradov: Gýmeš (Jelenenc), Hrušov (Hostie), Levický hrad (Levice), Oponický hrad (Oponice), Šuriansky hrad (Šurany), Topoľčiansky hrad (Podhradie);
Z ďalších hradov ostali len nepatrné stopy – napr. Čierny hrad (Zlatno), Tekov (Starý Tekov).

Kaštiele a zámky

V Nitrianskom kraji sa nachádza viacero kaštieľov a zámkov, ktoré sa v súčasnosti využívajú na rôzne účely (napr. sociálno-zdravotnícke, múzea, vzdelávacie, kultúrno-spoločenské, bytové, zariadenia cestovného ruchu). Niektoré kaštiele sú v súčasnosti nevyužívané až chátrajúce. V Nitrianskom kraji sa nachádza viac ako 60 kaštieľov evidovaných v Ústrednom zozname nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok. Z najznámejších možno uviesť kaštiele a zámky v obciach: Jelenec, Mojmírovce, Beladice, Belá, Želiezovce, Topoľčianky, Oponice, Vieska nad Žitavou, Zlaté Moravce, Nové Sady, Palárikovo, Levice, Žemberovce,

Kostoly

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza množstvo kostolov – okresy: Komárno (20), Levice (73), Nové Zámky (38), Šaľa (10), Topoľčany (9), Zlaté Moravce (20).

Skanzeny

Skanzeny sú múzeá vo voľnej prírode, ktoré dokumentujú život v minulosti a predstavujú architektonické bohatstvo. Z najznámejších na území Nitrianskeho kraja možno uviesť napr.:

Rímsky tábor v Iži pri Komárne

V Iži, 7 km od mesta Komárno sa nachádza rozsiahla rímska pevnosť a rímsky tábor ktoré patrili do systému Lies Romanu – opevnené hranice Rímskej ríše. Tábor bol postavený za cisára Marca Aurélia. Archeologické nálezy z čias rímskeho obdobia, keramiku, spony a plastiku, ale aj zbrane a mince zo stredoveku si môžete prezrieť v Podunajskom múzeu v Komárne. Pevnosť bola v histórii Slovenska dôležitá v období protitureckých vojen a v období protihabsburgských povstaní.

Slovenské poľnohospodárske múzeum vo voľnej prírode v Nitre

Nachádza sa v areáli výstaviska Agrokomplex v Nitre zahŕňa aj poľnohospodársky skanzen**.** V skanzene sú vystavené zaujímavé exponáty, medzi ktoré patria poľnohospodárske stroje, hasičská technika, aj archeologické nálezy. Expozícia predstavuje vývoj poľnohospodárskej výroby počas histórie, vývoj potravinárstva, remesiel, sú tu napr. včelíny, mlyny, ale aj parná lokomotíva.

Pamätníky a pamätné miesta

Pamätníky pripomínajú rôzne osobnosti alebo udalosti slovenskej histórie. Medzi najznámejšie pamätníky a pamätné miesta v Nitrianskom kraji patrí:

Komárno - pevnosť

Pevnosť bola postavená v 16. storočí na mieste stredovekého hradu a pôvodne mala slúžiť ako obrana proti Turkom, tvoria ju bašty, kazematy a kasárne. Samotný pevnostný systém je dlhý niekoľko kilometrov. Posledná prestavba pevnosti sa uskutočnila v 19.storočí, kedy bola najväčšou obrannou pevnosťou Rakúsko–Uhorska. Súčasťou je bašta, v ktorej je umiestnené Rímske lapidárium s originálmi sarkofágov a epitafmi z rímskych čias, nájdenými na území Slovenska. K pevnosti, ktorá slúžila pre 200 tisícovú armádu, patria aj obranné línie v okolí. Pevnosť v Komárne je najvýznamnejšou a najrozsiahlejšou pamiatkou tohto typu nielen na Slovensku, ale aj v Európe. Ako národná kultúrna pamiatka sa pevnosť uchádza o zápis do Svetového dedičstva UNESCO.

1.12. Archeologické náleziská

Územie NSK je z archeologického hľadiska veľmi bohaté. V dotknutom území sa nachádza množstvo archeologických lokalít a archeologických nálezov. Z najvýznamnejších možno uviesť napr.:

Nitra – v Nitre-Horné Krškany sa preskúmalo jedno z prvých a najdôležitejších pohrebísk mladšej doby kamennej v strednej Európe. V priestore bývalých Ponitrianskych tehelní v časti

Čermaň, pod Nitrianskym hradom sa našli nástroje staré 30 000 rokov, rovnako v Horných Krškanoch na vrchu Katruša a v Drážovciach.
Osady prvých roľníkov z mladšej doby kamennej sa zistili v Nitre na Štúrovej ulici, v Dolných Krškanoch, na Mostnej a Mlynskej ulici. Významné archeologické nálezy v Lužiankach podnietili pomenovanie jednej etapy lengyelskej kultúry mladšej doby kamennej ako lužianska skupina.
Počiatky eneolitu sú spojené s lengyelskou kultúrou. K najdôležitejším v regióne Nitry patrí sídlisko z Nitry – Braneckého ulice a Štúrovej ulice. Početné osady ludanickej skupiny, boli objavené na Mikovom dvore v areáli Agrokomplexu, v Janíkovciach, na Martinskom vrchu, na Čermáni a v Dolných Krškanoch.
Najväčšie náleziska zo staršej doby bronzovej boli objavené území Starého mesta – hradný kopec, Svätoplukove námestie, Mostná ulica, Kupeckej ulica, Štefániková ulica. Nachádzali sa tu sídliská i pohrebiská. Praveké osídlenie Nitry bolo výrazné v staršej dobe bronzovej. Na konci bronzovej doby a v staršej železnej dobe bolo vytvorených viacero sídlisk lemovaných hradiskami Zobor a Žibrica.
Súvislejšie osídlenia zo staršej doby železnej sa našli na Chrenovej, Mikovom dvore a v Dolných Krškanoch. Z mladšej doby železnej pochádzajú strieborne mince nazvané ako nitriansky typ.
Najväčšia koncentrácia keltských nálezísk v Nitre a okolí siaha do 3. – 2. storočia pred n. l. (sídliská Šindolka, Miko dvor, Martinský vrch, Párovské Háje, pohrebiská Martinský vrch, Chrenová, Lužianky, Mlynárce).
Hlavne germánske osady sa našli na Chrenovej, Mikovom dvore, Janíkovciach, Dolných Krškanoch, Ivanke pri Nitre, Branči a mnohých ďalších, po oboch stranách rieky Nitry.
Slovanskí osadníci prenikli na územie dnešného Slovenska v závere 5. storočia z pravlasti v povodí Dnepra a Bugu. Ich najväčšia koncentrácia sa potvrdila vďaka archeologickým výskumom v oblasti Nitry. K najdôležitejším patrí osada na Mikovom dvore v areáli Agrokomplexu a v Malých Janíkovciach. Zvyšky ďalších sa zistili v bývalých kasárňach pod Zoborom na Martinskom vrchu, blízko športového štadióna na Chrenovej, v Párovciach neďaleko Kostola sv. Štefana a pri Nitrianskom hrade.
Mnoho nálezov pochádza z obdobia Veľkej Moravy. Okrem veľkomoravských hradísk (Hrad, Martinský vrch, Na Vŕšku a Lupka) sú z územia Nitry známe najmä neopevnené osady napr. na predhradí hradiska na Martinskom vrchu, na Kupeckej, Štefánikovej, Farskej a Párovskej ulici (okolie hradiska Na Vŕšku) aj na terasách rieky Nitry (Šindolka, Chrenová, Mikov dvor, Janíkovce a i.). Koncentrujú sa na podstatne väčšom území ako dnešné mesto Nitra, čo dokazuje, že v 9., ale aj v 10. – 12. storočí patrilo toto územie k najväčším sídliskovým aglomeráciám strednej Európy. Jej pozostatky sa pravidelne odkrývajú na rôznych miestach ako Šindolka, úpätie Zobora, Mestská tržnica, Dolné Krškany a ďalšie.
Osobitnú pozornosť si zasluhuje Nitriansky hrad. Strategická poloha hradného kopca sa využívala od praveku. Už mladopaleolitickí lovci našli útočisko v malej jaskyni pod dnešným palácom v závere staršej doby kamennej (40 000 – 9 000 pred n. l.). Stopy osídlenia sa tu nachádzajú aj z čias prvých roľníkov, neolitu (6./5. tisícročia pred n. l.). v dobe bronzovej (2. tisícročie pred. n. l.). Opätovne ho objavili až Kelti, ich vyspelú kultúru v 1. storočí pred n. l. zdecimovali Dáci, ktorí na hradnom kopci vybudovali opevnené sídlo. Po násilnom konci keltsko-dáckeho osídlenia na prelome letopočtov zostal hradný kopec opustený. Počiatky trvalého osídlenia hradu siahajú na prelom 8. a 9. storočia.
Vráble – najväčšie európske sídlisko z obdobia staršej doby bronzovej (lokalita Fidvár)
Iža – zvyšky kamenného obranného systému Limes Romanus
Početné archeologické náleziska sa nachádzajú v každom okrese Nitrianskeho kraja.
V súčasnej dobe sa pri každej väčšej stavbe v Nitrianskom kraji uskutočňuje archeologický výskum v rámci ktorého sa objavujú ďalšie počty archeologických nálezov.

1.13. Paleontologické náleziska a významné geologické lokality

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza niekoľko paleontologických nálezísk a významných geologických lokalít napr.:

Paleontologické náleziska

Zo sedimentov najmä na území Podunajskej nížiny sa často pri zemných prácach objavujú skamenelé zvyšky rôznych druhov živočíchov, ktoré sa zhromažďujú v Podunajskom múzeu v Komárne. Nálezy mamutov srstnatých, slonov lesných, nosorožcov srstnaných, jeleňov obrovských, jeleňov, prakoní, praturov a bizónov pravekých – kosti, zuby, kly, parohy a rohy sa našli v Komárne a v tesnej blízkosti mesta Komárno v lokalitách Veľký Harčáš, Iža a Zlatná na Ostrove.

Významné geologické lokality

Vďaka pestrej geologickej stavbe a zložitému geomorfologickému vývoju sa na Slovensku nachádza množstvo geologických zaujímavosti. Niektoré sú chránené podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny najvyšším 5. a 4. stupňom ochrany, niektoré sú vyhlásené podľa Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.
Informácie o geologických lokalitách v Slovenskej republike sú sústredené v databáze významných geologických lokalít, ktorú vytvára a spravuje Štátny geologický ústav Dionýza Štúra v Bratislave.
Podľa evidencie ŠGÚDŠ sa na území Nitrianskeho kraja nachádza viacero významných geologických lokalít, napr.: Kováčovské kopce, Strekov, Svodín, Nová Vieska, Levice, Komjatice, Brhlovce, Sikenica, Žirany, Kolíňany, Zobor, Machulince, Čertova pec a ďalšie.

2. Informácie o vzťahu strategického dokumentu k environmentálne zvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, európska sústava chránených území (Natura 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.

Environmentálne zvlášť dôležité oblasti, ktoré sa nachádzajú na území Nitrianskeho samosprávneho kraja možno zaradiť do dvoch základných skupín:

- územia chránené podľa zákona č. 534/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- územia chránené podľa zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách

2.1. Územia chránené podľa zákona č. 534/2002 Z. z.

2.1.1. Európska sústava chránených území (Natura 2000)

Sústavu NATURA 2000 tvoria dva typy území:

- chránené vtáčie územia (osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) – vyhlasované na základe smernice Rady EÚ o ochrane voľne žijúcich vtákoch č. 79/409/EHS);
- chránené územia európskeho významu (osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) – vyhlasované na základe smernice Rady EÚ o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín č. 92/43/EHS).

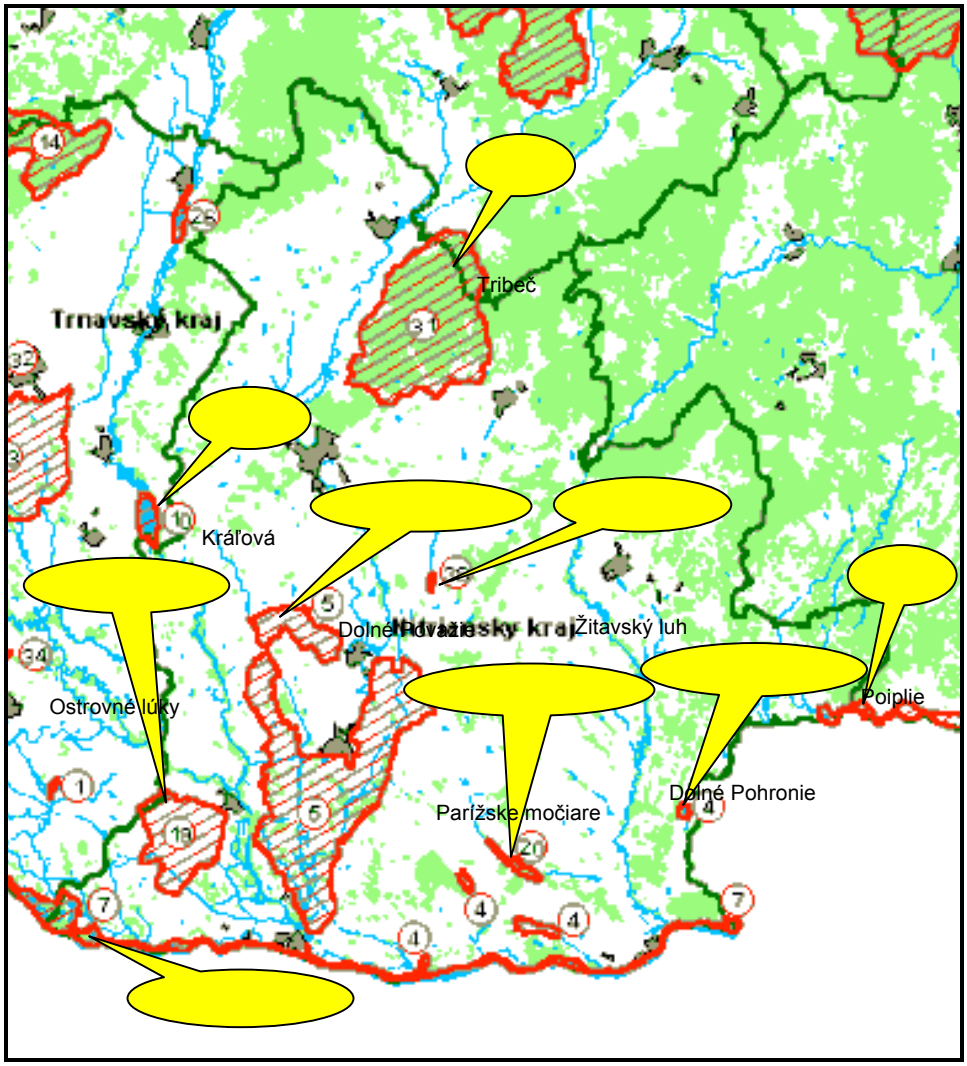
Chránené vtáčie územia (CHVÚ)

Vláda Slovenskej republiky schválila dňa 9. 7. 2003 Národný zoznam navrhovaných chránených vtáčích území (uznesenie vlády SR č. 636/2003). Zoznam obsahoval 38 navrhovaných chránených vtáčích území.

V roku 2010 bola vykonaná zmena a doplnenie tohto zoznamu. Aktuálny zoznam obsahuje 41 chránených vtáčích území, výmera ktorých sa pohybuje od 40,77 ha (Dubnické štrkovisko) až po 121 420,65 ha (Volovské vrchy).
Všetky navrhované chránené vtáčie územia boli k 31. 12. 2012 vyhlásené vyhláškami MŽP SR.

Podľa údajov ŠOP SR bolo k 1. 1. 2013 na území Slovenskej republiky vyhlásených 41 chránených vtáčích území s výmerou 1 282 811,0186 ha (12 828,11 km^2), čo je 26,16 % územia Slovenskej republiky (ŠOP SR).

Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza alebo len zasahuje 9 chránených vtáčích území

Vysvetlivky: 4. Dolné Pohronie, 5. Dolné Považie, 7. Dunajské Luhy, 10. Kráľová, 19. Ostrovné lúky, 20. Parížske močiare, 21. Poiplie, 31. Tribeč, 38. Žitavský luh,

Tabuľka č. 47: Chránené vtáčie územia na území NSK

Názov územia	Označenie – identifikačné číslo	Výmera v ha	Katastrálne územie – na území NSK
Dolné Pohronie	SKCHVU004	229,32	okres Komárno - Bátorové Kosihy, Búč, Radvaň nad Dunajom; okres Levice - Pastovce;

			okres Nové Zámky - Horný chotár, Mužľa.
Dolné Považie	SKCHVU005	31 195,50	okres Komárno - Komárno, Hurbanovo, Kolárovo, Bajč, Imeľ, Martovce, Nesvady, Svätý Peter, Vrbová nad Váhom, Bohatá; okres Nové Zámky - Andovce, Bánov, Branovo, Bešeňov, Dolný Ohaj, Dvory nad Žitavou, Jatov, Komoča, Nitriansky Hrádok, Nové Zámky, Palárikovo, Rastislavice, Šurany, Tvrdošovce, Veľké Lovce, Zemné.
Dunajské luhy	SKCHVU007	16 511,58	okres Komárno - Komárno, Číčov, Iža, Klížska Nemá, Kravany nad Dunajom, Moča, Nová Stráž, Patince, Radvaň nad Dunajom, Trávnik, Veľké Kosihy, Zlatná na Ostrove; okres Nové Zámky - Chľaba, Kamenica nad Hronom, Mužla, Obid, Štúrovo.
Kráľová	SKCHVU010	1 215,82	okres Šaľa - Kráľová nad Váhom.
Ostrovné lúky	SKCHVU019	8 297,70	okres Komárno - Bodza, Brestovec, Kolárovo, Bodzianske Lúky, Čalovec, Kameničná, Lipové, Okoličná na Ostrove, Sokolce-Turi, Sokolce-Lak, Zemianska Olča.
Parížske močiare	SKCHVU020	376,58	okres Nové Zámky - Gbelce, Maďarský Svodín, Nová Vieska, Strekov
Poiplie	SKCHVU021	8 062,90	okres Levice – Šahy, Tešmak;
Tribeč	SKCHVU031	23 802,80	okres Nitra - Horné Lefantovce, Dolné Lefantovce, Jelenec, Bádice, Sokolníky, Vyčapy-Opatovce, Žirany, Mechenice, okres Topoľčany - Čeľadince, Hrušovany, Koniarovce, Kovarce, Krnča, Nitrianska Streda, Oponice, Práznovce, Preseľany, Solčany, Súlovce, Topoľčany; okres Zlaté Moravce - Kostoľany pod Tribečom, Ladice, Velčice, Zlatno.
Žitavský luh	SKCHVU038	155,4000	okres Nové Zámky – Maňa, Kmeťovo, Michal nad Žitavou, okres Nitra - Žitavce.

Zdroj: ŠOP SR

SKCHVU004 Dolné Pohronie

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu včelárika zlatého a zabezpečenie podmienok jeho prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU005 Dolné Považie

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov ďatľa hnedkavého, kane močiarnej, krakle belasej, ľabtušky poľnej, penice jarabej, pipišky chocholatej, prepelice poľnej, ṕhľaviara čiernohlavého, rybárika riečneho, sokola červenonohého, strakoša kolesára a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU007 Dunajské luhy

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov bociana čierneho, brehule hnedej, bučiačika močiarneho, čajky čiernohlavej, háje tmavej, hlaholky severskej, hrdzavky popolavej,

chocholačky sivej, chochcolačky vrkočatej, kačice chrapľavej, kačice chripľavej, kalužiaka červenonohého, kane močiarnej, ľabtušky poľnej, orliaka morského, potápača bieleho, rybára riečneho, volavky striebristej a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania ako aj sťahovavých druhov vtákov vytvárajúcich zoskupenia počas migrácie alebo zimovania najmä druhov uvedených v prílohe č. 1 vyhlášky MŽP SR č. 440/2008 Z. z.

SKCHVU010 Kráľová

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu bučiaka nočného a zabezpečenie podmienok jeho prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU019 Ostrovné lúky

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov strakoša kolesára, ľabtušky poľnej a sokola červenonohého zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU020 Parížske močiare

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov chriašteľa malého, trsteniarika tamariškového, kačice chrapľavej, včelárika zlatého, bučiačika močiarneho, kane močiarnej a husi divej a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU031 Tribeč

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov ďatľa prostredného, hrdličky poľnej, krutihlava hnedého, lelka lesného, muchára sivého, muchárika bielokrkého, orla kráľovského, penice jarabej, prepelice poľnej, včelára lesného, výra skalného, žltochvosta lesného a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU038 Žitavský luh

Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov chriašteľa bodkovaného, kačice chrapľavej a kane močiarnej a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

SKCHVU021 Poiplie

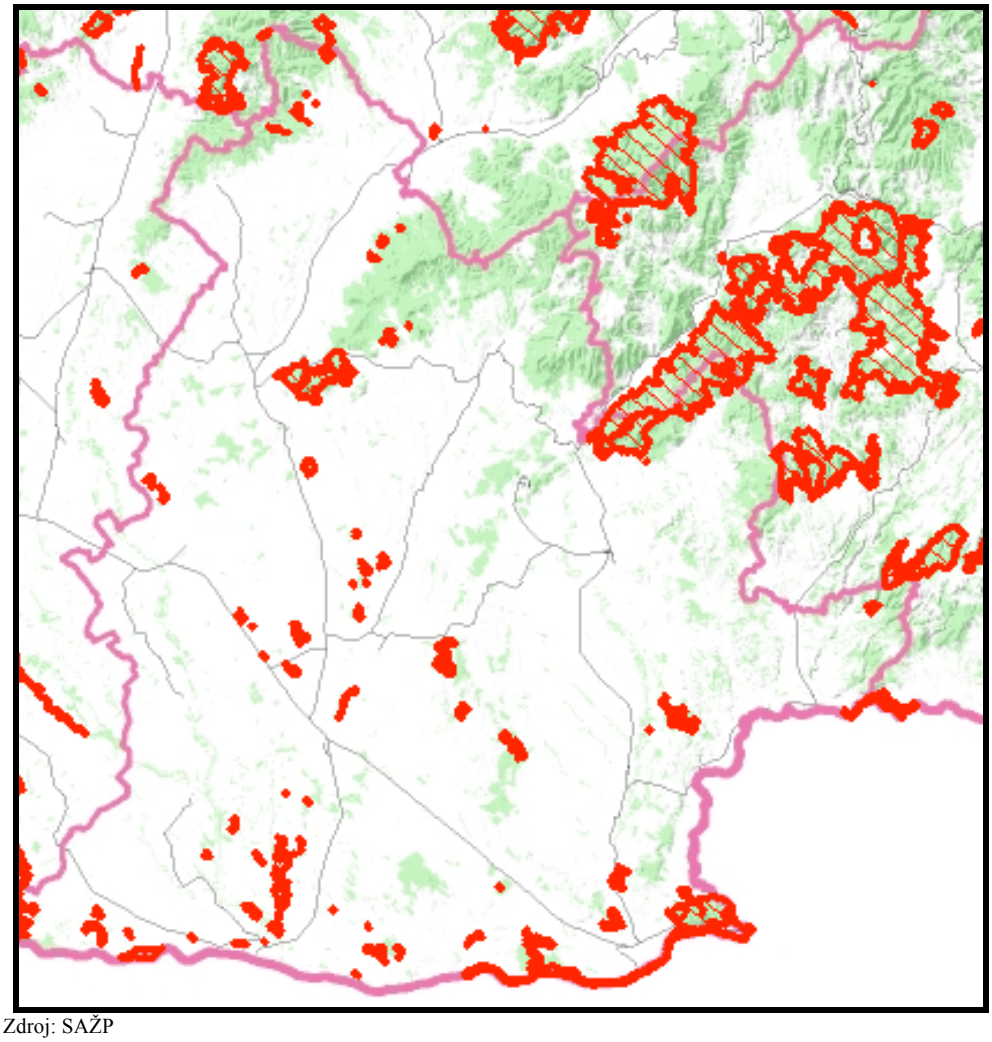
Predmet ochrany: Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov druhu vtáka európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov bociana bieleho, strakoša kolesára, chriašteľa malého, chriašteľa bodkovaného, rybárika riečneho, ďatľa hnedkavého, včelárika zlatého, výrika lesného, penice jarabej, pipišky chocholatej, prepelice poľnej, príhľiaviara čiernohlavého, brehule hnedej, kane močiarnej, bučiačika močiarneho a zabezpečenie podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Územia európskeho významu (UEV)

Vláda SR schválila 17. 3. 2004 Národný zoznam navrhovaných území európskeho významu a 14. 7. 2004 MŽP SR vydalo Výnos č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu s účinnosťou od 1. augusta 2004.
Zoznam obsahoval 382 území, ktorých celková rozloha predstavuje 573 690 ha, čo je 11,7 % územia SR.

Vláda SR schválila v roku 2011 aktualizáciu národného zoznamu území európskeho významu (uznesenie vlády SR č. 577/2011 z 31. augusta 2011). Zoznam bol doplnený v roku 2011 o 97 nových lokalít na výmere 11 987 ha, čím sa celkový podiel území európskeho významu zvýšil z 11,7 % na 11,9% z rozlohy Slovenska. Okrem doplnenia zoznamu, bolo

identifikovaných 5 území zaradenie ktorých do pôvodného zoznamu chránených území európskeho významu bolo vedeckým omylom.
Aktuálny počet území európskeho významu k 05/2012 je 473 s výmerou 553 849,94 ha, čo je 11,29 % z celkovej výmery Slovenska.
Na území NSK sa nachádza a zasahuje 68 chránených území európskeho významu.

Zdroj: SAŽP

Tabuľka č. 48: Územia európskeho významu na území Nitrianskeho kraja

Názov	Kód územia	Rozloha v ha	Okres	Katastrálne územie NSK
Lohotský močiar	SKUEV0552	2 568,3	KN	Komárno
Číčovské luhy	SKUEV0182	483,71	KN	
Číčovské luhy	SKUEV1182	258,05	KN	Číčov, Kľúčovec, Trávnik
Čiližské močiare	SKUEV1227	325,48	KN	Ižop, Gabčíkovo, Čiližská Radvaň, Veľký Meder, Pataš, Kľúčovec, Číčov
Komárňanské slanisko	SKUEV0010	14,55	KN	Komárno
Pri orechovom rade	SKUEV0017	1,7	KN	Komárno
Marcelovské	SKUEV0065	43,89	KN	Marcelová, Krátke Kesy, Radvaň nad

piesky				Dunajom
Jurský chlm	SKUEV 0068	104,06	KN, NZ	Búč, Mužla
Búčske slanisko	SKUEV0069	44,6	KN	Búč
Martovská mokraď	SKUEV0070	33,68	KN	Martovce
Abov	SKUEV0071	21,12	KN	Hurbanovo
Detvice	SKUEV0072	88,99	KN	Imeľ, Martovce
Listové jazero	SKUEV0073	41,53	KN	Nesvady, Vrbová nad Váhom
Bokrošské slanisko	SKUEV0076	10,0	KN	Iža
Dunajské trstiny	SKUEV0077	169,2	KN	Zemianska Olča, Veľké Kosihy, Klížska Nemá
Mostové	SKUEV0078	22,5	KN	Veľké Kosihy
Dolnovážske luhy	SKUEV0092	211,38	KN	Komárno
Nesvadské piesky	SKUEV0098	17,09	KN	Nesvady
Pavelské slanisko	SKUEV0099	18,48	KN	Nová Stráž
Chotínske piesky	SKUEV0100	7,13	KN	Chotín
Alúvium Starej Nitry	SKUEV0155	433,99	KN	Hurbanovo, Komárno, Martovce, Svätý Peter
Alúvium Žitavy	SKUEV0159	46,4	KN	Martovce
Veľkolélsky ostrov	SKUEV0183	327,82	KN	Veľké Kosihy, Zlatná na Ostrove
Dunaj	SKUEV0393	1 425,7	KN, NZ	Chľaba, Kamenica nad Hronom, Kravany nad Dunajom, Moča, Mužla, Obid, Štúrovo
Pohrebište	SKUEV0395	85,01	KN	Marcelová
Vinište	SKUEV0021	5,8	TO	Podhradie
Hradná dolina	SKUEV0024	14,35	TO	Bojná
Hôrky	SKUEV0133	82,42	TO	Kovarce, Nitrianska Streda, Solčany
Kulháň	SKUEV0134	129,19	TO	Prašice, Zlatníky
Bočina	SKUEV0135	45,18	TO	Tesáre, Závada
Prieľačina	SKUEV0565	36,66	TO	Hôrka nad Váhom, Hrádok, Podhradie
Vindolský hájik	SKUEV0126	21,76	NR	Horný Vinodol
Zobor	SKUEV0130	1 904,79	NR	Dolné Štitáre, Drážovce, Mechenice, Nitrianske Hrnčiarovce, Zobor, Žirany
Gýmeš	SKUEV0131	73,41	NR, ZM	Jelenec, Kostoľany pod Tribečom
Dvorčiansky les	SKUEV0176	146,84	NR	Dolné Krškany
Kostolianské lúky	SKUEV0132	4,22	ZM	Kostoľany pod Tribečom
Bočina	SKUEV0135	45,18	ZM	Tesáre, Závada
Dolné lazy	SKUEV0136	7,27	ZM	Závada
Záhrada	SKUEV0137	20,03	ZM	Závada
Litava	SKUEV0036	2 629,7	LV (časť)	Plášťovce
Cerovina	SKUEV0129	354,32	LV	Mikula, Šalov, Trhyňa, Želiezovce
Ludinsky háj	SKUEV0180	161,94	LV , NZ	Farná, Jasová, Kolta, Veľké Ludince

Alúvium Ipľa	SKUEV0257	250,64	LV (časť)	Tešmák
Tlstý vrch	SKUEV0257	1 216,32	LV (časť)	Dolné Jabloňovce
Čajkovské bralie	SKUEV0262	1 620,99	LV	Čajkov, Opatová, Rybník
Hodrušská hornatina	SKUEV0263	10267,74	LV (časť)	Dolné Devičany, Horné Devičany, Pukanec, Rybník, Uhliská
Vozokanský luh	SKUEV0272	6,01	LV	Vozokany nad Hronom
Brezová stráň	SKUEV0392	65,94	LV	Plášťovce
Šándorky	SKUEV0271	3,11	LV	Opatová
Kamenínske slaniska	SKUEV0066	199,44	NZ	Kamenín, Kamenný Most
Čenkov	SKUEV0067	123,66	NZ	Mužla
Horný háj	SKUEV0079	72,98	NZ	Černík
Zátoň	SKUEV0084	81,55	NZ	Bánov, Nové Zámky
Dolný háj	SKUEV0085	58,24	NZ	Černík, Komjatice
Krivé hrabiny	SKUEV0086	83,04	NZ	Čechy, Semerovo
Osminy	SKUEV0087	98,84	NZ	Svätuša, Veľké Lovce
Ploská hora	SKUEV0091	26,23	NZ	Bajtava
Veľký les	SKUEV0094	46,1	NZ	Šurany
Panské lúky	SKUEV0095	68,71	NZ	Tvrdošovce
Šurianske slaniská	SKUEV0096	169,38	NZ	Šurany
Palárikovské lúky	SKUEV0097	16,93	NZ	Palárikovo
Starý vrch	SKUEV0157	13,44	NZ	Kamenný Most
Modrý vrch	SKUEV0158	147,65	NZ	Kamenný Most, Nána
Burdov	SKUEV0184	1 680,72	NZ	Bajtava, Chľaba, Kamenica nad Hronom, Leľa
Drieňová hora	SKUEV0292	9,98	NZ	Nová Vieska
Bagovský vrch	SKUEV0294	222,65	NZ	Veľké Lovce
Juhásové Slance	SKUEV0080	41,9	SA	Hájske, Horná Kráľová
Síky	SKUEV0088	32,75	SA	Močenok

Zdroj: ŠOP SR

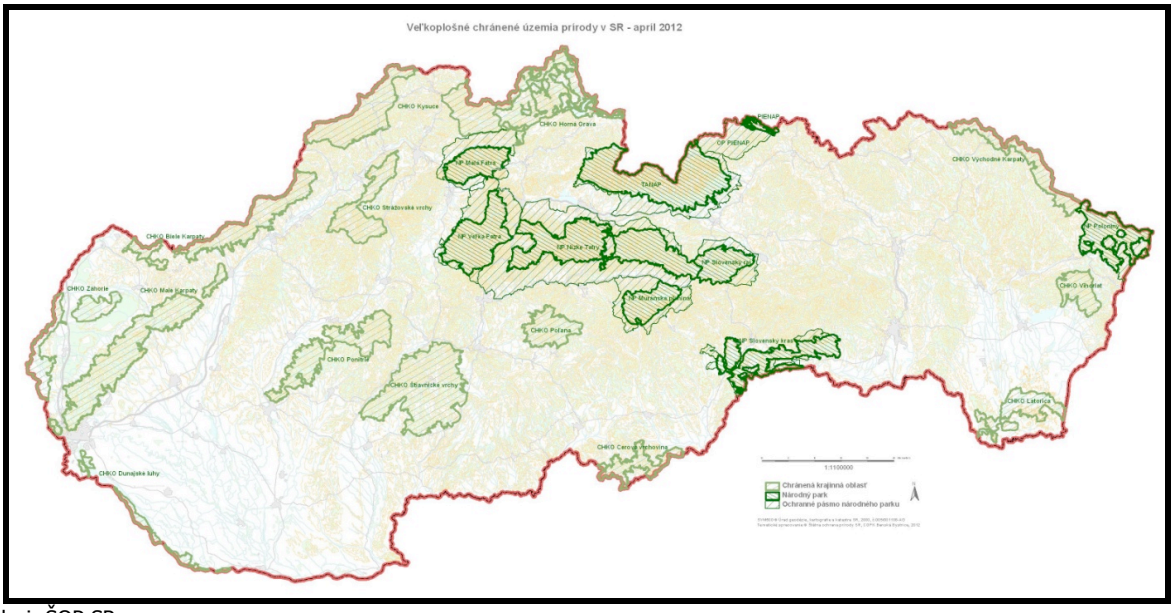
2.1.2. Národná sústava chránených území (CHKO, NP, CHA, PR, PP, CHKP)

Okrem chránených území európskej sústavy Natura 2000 existuje podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny národná sústava chránených území. Podľa tohto zákona je územie Slovenska rozdelené do 5 stupňov ochrany, rozsah obmedzení sa zväčšuje so zvyšujúcim sa stupňom ochrany. Na území, ktorému sa neposkytuje osobitná ochrana podľa uvedeného zákona, platí prvý stupeň ochrany.

Podľa tohto zákona sú ustanovené nasledovné kategórie chránených území:

- chránená krajinná oblasť (2. stupeň ochrany),
- národný park (3. stupeň ochrany),
- chránený areál (3. až 5. stupeň ochrany),
- prírodná rezervácia a národná prírodná rezervácia (4. až 5. stupeň ochrany),
- prírodná pamiatka a národná prírodná pamiatka (4. až 5. stupeň ochrany),
- chránený krajinný prvok (2. až 5. stupeň ochrany).

Ochranné pásma národného parku, chráneného areálu, prírodnej rezervácie a prírodnej pamiatky majú primerane nižší stupeň ochrany. Uvedené stupne ochrany platia všeobecne, môžu sa však zmeniť vyhlásením zón chráneného územia. Chránené územie možno na základe stavu biotopov členiť najviac na štyri zóny podľa povahy prírodných hodnôt, a to v 2. až 5. stupni ochrany.

Zdroj: ŠOP SR

Chránené územia národnej sústavy chránených území vrátane ochranných pásiem pokrývajú 1 226 674 ha čo je 25,02 % z celkovej plochy územia Slovenska.

Veľkoplošné chránené územia (NP, CHKO)

Na územie Nitrianskeho kraja zasahujú 3 veľkoplošné chránené územia:

- Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy (okres Komárno),
- Chránená krajinná oblasť Ponitrie (Nitra, Topoľčany, Zlaté Moravce),
- Chránená krajinná oblasť Štiavnické vrchy (Levice).

Tabuľka č. 49: Veľkoplošné chránené územia v Nitrianskom kraji

Názov	Rok vyhl.	Právny predpis	Výmera v ha	Okres/obec (k. ú.) katastrálne územie v Nitrianskom kraji
CHKO Dunajské luhy	1998	vyhl. MŽP SR č. 81/1998 Z. z.	12 284	Komárno: Čičov (Čičov), Klížska Nemá (Klížska Nemá), Trávnik (Trávnik), Veľké Kosihy (Veľké Kosihy), Zlatná na Ostrove (Zlatná na Ostrove
CHKO Ponitrie	1985	vyhl. MK SR č. 58/1985 Zb.	37 665	Okres Nitra: Bádice (Bádice), Horné Lefantovce (Horné Lefantovce), Jelenec (Jelenec), Kolíňany (Kolíňany), Nitra (Drážovce, Nitra, Zobor), Nitrianske Hrnčiarovce (Nitrianske

				Hrnčiarovce), Podhorany (Mecheníce, Sokolníky), Štitáre (Dolné Štitáre), Žirany (Žirany); Okres Topoľčany: Kovarce(Kovarce), Krnča (Krnča), Nitrianska Streda (Nitrianska Streda), Oponice (Oponice), Solčany (Solčany), Súlovce (Súlovce); Okres Zlaté Moravce: Hosťovce (Hosťovce), Kostoľany pod Tribečom (Kostoľany pod Tribečom), Ladice (Ladice), Mankovce (Mankovce), Velčice (Velčice), Zlatno (Zlatno)
CHKO Štiavnické vrchy	1979	vyhl. MK SR č. 124/1979 Zb.	77 630	Okres Levice: Bátovce (Bátovce), Bohunice (Bohunice), Čajkov (Čajkov), Devičany (Devičany), Gondovo (Gondovo), Jabloňovce (Jabloňovce), Nová Dedina (Nová Dedina), Pečenice (Pečenice), Pukanec (Pukanec), Rybník (Rybník), Uhliská (Uhliská).

Maloplošné chránené územia (NPR, PR, PP, CHA)

Tabuľka č. 50: Maloplošné chránené územia v Nitrianskom kraji

Názov územia	Kat. ochr.	Stup ochr.	Rok vyhl.	Plocha v m^2	Obec (katastrálne územie)	Predmet ochrany
Okres Komárno (35)						
Alúvium Žitavy	PR	4.	1993	325 300	Komárno	Lužný les, vysokej biologickej hodnoty, zachovanie genofondu rastlinstva a živočíšstva.
Bokrošské slanisko	PR	3.	1988	140 600	Iža	Zvyšky slaniska Podunajskej nížiny so zriedkavou slanomilnou vegetáciou. Jeden z posledných najsevernejších vysunutých výbežkov soľ. maďarských púšt, ktoré patria do typu soľných stepí rusko-azijských - doklad pestrosti našej kveteny.
Búčske slanisko	PR	4.	1993	203 995	Búč	Územie s cenným výskytom vzácnej ostrice delenej *(Carex divisa)*, mokrinky plazivej *(Helesciadium repens)* a s

						výskytom ďalších rastlinných druhov v Podunajskej nížine. Niektoré tu majú severnú hranicu areálu.
Chotínske piesky	PR	4.	1953	70 230	Chotín	Psamofilné a xerotermné spoločenstvá a druhy rastlín a živočíchov Podunajskej nížiny.
Dunajské trstiny	PR	4.	2002	1 041 016	Veľké Kosihy, Klížska Nemá	Vzácne súvisle porasty trstinových spoločenstiev. Možnosť sledovania zazemňovacieho procesu v jeho posledných fázach. Močiarne a vlhkomilné druhy rastlín, hniezdisko močiarneho a trstinového vtáctva.
Komočín	PR	4.	2000	4 892	Komárno	Kriticky ohrozené druhy rastlín - kosatca pochybného *(Iris spuria),* hviezdovca bodkovaného *(Galatella punctata)*, silenky mnohokvetej *(Silene multifolia)* a iných.
Kratina	PR	4.	2002	101 500	Krátke Kesy	Druhovo neobyčajne bohaté spoločenstvá zvyšky dubového xerotermofilného lesa ponticko-panónskeho na viatych pieskoch a sprašových hlinách Hurbanovských terás.
Listové jazero	PR	4.	1988	410 200	Nesvady, Vrbová nad Váhom	Vzácny biotop vodného a močiarneho vtáctva Podunajskej nížiny. Prirodzené brehové porasty charakteru lužného lesa.
Líščie diery	PR	4.	2002	133 174	Nesvady	Spoločenstvá teplomilných druhov rastlín a živočíchov na spevnených dunách slabo alkalických vápnitých pieskov Novozámockých pláňav.
Lhotský močiar	PR	4.	1993	241 336	Kameničná	Močiar s pomerne nízkym stavom vody, mŕtve rameno Vážskeho Dunaja v pokročilom štádiu zarastania. Brehy porastene mohutnými trsmi tráv s rodu Carex. V blízkosti je lužný vrbovo-topoľovy les.
Malý ostrov	PR	4.	1952	83 400	Kameničná	Zachovanie fragmentu lužného lesa s hniezdiskami vodného vtáctva v poľnohospodárskej krajine Podunajskej nížiny. Vzácne taxóny flóry a fauny.
Marcelovské piesky	PR	4.	1988	44 495	Marcelová	Lokalita s bohatým výskytom psamofytných taxónov rastlinstva na Podunajskej nížine.
Martovská mokraď	PR	4.	1993	118 729	Martovce	Vzácne zvyšky pôvodnej flóry a fauny, vŕbovo-topoľový lužný les ovplyvňovaný vysokou hladinou podzemnej vody. Rastie tu najmä vŕba biela, vŕba

						krehká, topoľ biely a topoľ sivý. Územie významné aj z ornitologického hľadiska.
Mašan	PR	4.	1988	21 607	Virt	Zvyšky pieskomilnej vegetácie a živočíšstva Podunajskej roviny. Stepné biocenózy na vápnitých viatych pieskoch, význačných pre Podunajsko.
Mostová	PR	4.	2000	151 290	Veľké Kosihy	Slanisko s prítomnosťou vzácnych halofytných druhov rastlín.
Pod starým vrchom	PR	4.	2002	36 513	Šrobárová	Xerotermná lokalita - stráň na sprašovom podklade s výskytom vegetácie stepného charakteru, stanovište viacerých vzácnych teplomilných druhov.
Pohrebište	PR	4.	1993	693 296	Marcelová	Významná lokalita z ornitologického hľadiska - refúgium vodného a močiarneho vtáctva, cenný biotop pôvodnej pobrežnej a močiarnej vegetácie.
Révajovská pustatina	PR	4.	1988	6 800	Hurbanovo	Zriedkavý biotop húb na Podunajskej nížine.
Vrbina	PR	4.	1993	344 895	Kameničná, Komárno	Vzácny vŕbovo-topoľový lužný les a vodné biotopy, ktorý je významným hniezdiskom avifauny.
Zlatniansky luh	PR	5.	1974	91 400	Zlatná na Ostrove	Jediné zachovalé ukážky lužného lesa s hniezdiskami vodného vtáctva dolného toku Dunaja.
Apálsky ostrov	NPR	5.	1954	859 746	Komárno	Spoločenstvá vŕbovo-topoľového a nížinného lužného lesa vo vysokej fáze sukcesie, s predpokladom autonómneho vývoja spoločenstiev s výskytom vzácnych, ohrozených a chránených lužných a mokraďových druhov flóry a fauny.
Čičovské mŕtve rameno	NPR	4. – 5.	1964	798 715	Kľúčovec, Čičov	Zvyšky mŕtveho ramena rieky Dunaj s výskytom rôznych vodných biocenóz, vzácneho vodného vtáctva a rastlinstva a vzácneho glaciálneho reliktu hraboša severského *(Microtus economus)*.
Bohatský park	CHA	3.	1981	46 400	Bohatá	Historický park z 19. stor. Má charakter prírodno-krajinárskeho parku. Veľmi pestro sú tu zastúpené listnaté i ihličnaté dreviny. Uprostred je rozsiahla zatrávnená plocha, dreviny vytvárajú esteticky pôsobivé scenérie.
Čičovský park	CHA	3.	1981	86 600	Čičov	Historický park., ktorý tvorí

						okolie priľahlého neskorobarokového kaštieľa z r. 1776. Park slúži pre krátkodobú rekreáciu miestnych občanov.
Dropie	CHA	4.	1955	9 127 642	Čalovec, Kameničná, Zemianska Olča	Ochrana a záchrana dropa veľkého *(Otis tarda)*, najmä jeho tokanísk, liahnísk a zimovísk.
Hurbanovský park	CHA	3.	1981	54 400	Hurbanovo	Historický park v meste Hurbanovo.
Kaštieľsky park	CHA	3.	1981	11 000	Bohatá	Historický park pri kúrii z polovice 19. Stor. Park bol založený v prírodnom štýle. Kostru parku tvoria jedince pôvodnej vegetácie. Park má význam urbanistický, architektonický, kultúrny i environmentálny.
Komárňanské slanisko	CHA	4.	2012	147 780	Komárno	Biotop európskeho významu: Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340).
Kraviansky park	CHA	3.	1981	23 400	Kravany nad Dunajom	Historický parku, ktorý tvorí účelovú zeleň pri internáte SOUP.
Marcelovský park	CHA	4.	1981	21 600	Marcelová	Historický park v obci Marcelová.
Pavelské slanisko	CHA	3.	2012	186 104	Komárno	Biotop európskeho významu: Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340).
Pri Orechovom rade	CHA	3.	2012	16 990	Komárno	Biotopy európskeho významu: Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340) a Panónske slané stepi a slaniská (1530).
Pribetský háj	CHA	4.	2002	23 959	Pribeta	69 geneticky hodnotných jedincov duba plstnatého ako vedúcej alebo primiešanej dreviny prirodzených lesných spoločenstiev suchých stanovíšť Podunajskej nížiny.
Strážsky park	CHA	3.	1981	66 100	Nová Stráž	Historický park. Z hľadiska dendrologického sa radí medzi najhodnotnejšie parky v okrese Komárno.
Svätopeterský park	CHA	3.	1981	51 602	Svätý Peter	Historický park v obci Svätý Peter.
Okres Levice (17)						
Bíňanský rybník	PR	4.	2000	351 343	Čata, Keť, Bíňa	Biotop vodného vtáctva a významná lokalita na paneurópskej migračnej trase vtákov.
Hlohyňa	PR	4.	1982	25 400	Kukučínov	Najzachovalejší a jeden z posledných zvyškov lužných lesov v okrese Levice s charakteristickým drevinovým zložením (topoľ sivý, jelša lepkavá, vŕba biela).
Jabloňovský	PR	4.	1950	646 400	Horné	Zachovalé spoločenstvá

Roháč					Jabloňovce, Dekýš	bukových dúbrav a bučín na vulkanitoch Štiavnických vrchov.
Krivín	PR	5.	1993	541 500	Rybník	Výskyt veľkého počtu chránených, vzácnych a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. Sú tu lokality panónskej flóry a fauny s malým počtom horských a karpatských druhov. CHÚ má aj archeologické hodnoty.
Kusá Hora	PR	4.	2001	61 579	Hronské Kľačany	Fragmenty významnej xerotermnej stepi na andezitoch s niektorými ohrozenými druhmi flóry Slovenska.
Šípka	PR	4.	1988	468 400	Pastovce	Zachovalý biotop lesostepnej a stepnej vegetácie.
Vozokanský luh	PR	5.	1953	110 500	Vozokany nad Hronom	Posledný zvyšok pôvodného lužného lesa na dolnom Pohroní. Toto územie je významným hniezdiskom vodného vtáctva. Plní i krajinotvornú a estetickú funkciu.
Horšianska dolina	NPR	4.	1976	3 133 772	Horša, Drženice, Dolné Žemberovce, Veľké Krškany, Malé Krškany	Neobyčajný geomorfologický útvaru - doliny hlboko zarezanej do andezitového podložia Ipeľskej pahorkatiny s prudkými svahmi a miestami so stenami vysokými 20-30 m. Svojrázna teplomilná vegetácia so zriedkavými a vzácnymi druhmi.
Patianska cerina	NPR	5.	1927	265 000	Dolný Ďur	Najzachovalejšie ukážky cerových porastov pahorkatín južného Slovenska.
Travertínová kopa	PP	5.	1958	140	Santovka	Dôkaz vzniku pevnej horniny - travertínu z výronu kyselky.
Zlepencová terasa	PP	4.	2001	12 076	Šahy	Zachované zvyšky riečnych terás na Ipeľskej nive.
Bohunický park	CHA	3.	1984	36 028	Bohunice	Významná zložka prírodného prostredia. Má mikroklimatický a hygienický význam a veľkú biologickú, vedeckú, estetickú a kultúrnu hodnotu. Prispieva k zvýšeniu pestrosti odlesnenej poľnohospodárskej krajiny a k stabilizácii ŽP okresu Levice.
Kráľovičova slatina	CHA	4.	2000	2 632	Horné Semerovce	Rašelinisko v uzavretej terénnej depresii lesného spoločenstva v Ipeľskej pahorkatine.
Levické rybníky	CHA	3.	1974	918 300	Levice	Vodné vtáctvo a vodné biocenózy.
Levický park	CHA	3.	1984	17 277	Levice	Historický park.
Šandorky	CHA	3.	2010	31 132	Opatová	Biotopy európskeho významu: Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom

						substráte s významným výskytom druhov čeľade Orchidaceae (6210), Subpanónske travinno-bylinné porasty (6240), Xerotermné kroviny (40A0), Pionierske porasty zväzu Alysso-Sedion albi na plytkých karbonátových a bázických substrátoch (6110) a druhov rastlín európskeho významu: poniklec veľkokvetý *(Pulsatilla grandis)* a hadinec červený *(Echium russicum)*.
Železovský park	CHA	3.	1984	132 725	Železovce	Historický park v obci Železovce, pôvodne niesol meno nemeckého hudobného skladateľa Franza Schuberta.
Okres Nitra (15)						
Bábsky les	NPR	5.	1966	303 900	Veľký Báb	Vzácny zvyšok prirodzeného lesného spoločenstva na černozemi v poľnohospodársky intenzívne využívanej krajine na Trnavskej tabuli. Vedecký doklad vývoja lesov v geologickej minulosti.
Bábsky park	CHA	3.	1982	42 200	Veľký Báb	Historický park v okolí kaštieľa, založeného vo voľnokrajinárskom štýle v 2. pol. 19. stor. Vyniká kompozíciou i drev. skladbou (57 taxónov).
Huntácka dolina	CHA	4.	2000	87 431	Žirany	Ojedinelý geomorfologický fenomén v južnej časti pohoria Tribeč - fluviálne modelovaná časť doliny odráža zmeny a podmienky evolúcie stredohorského reliéfu.
Jelenská gaštanica	CHA	4.	1952	38 000	Jelenec	Zachovalý starý lesný porast gaštana jedlého v Tribeči.
Klasovský park	CHA	3.	1982	39 900	Klasov	Historický park vo voľnokrajinárskej úprave pri kaštieli v Klasove. Jeden z najstarších agátov *(Robinia pseudoacacia L.)* na území bývalého Rakúsko-Uhorska.
Lapášsky park	CHA	3.	1982	21 900	Veľký Lapáš	Historický park v okolí kúrie za obcou Lapáš pri družstevnej pivnici. Park má pestrú dendrologickú skladbu, pozoruhodná je 150-ročná lipa.
Lupka	PR	4.	1952	207 300	Nitra	Xerotermné spoločenstvá s výskytom chránených a iných zriedkavých druhov rastlín a živočíchov.
Nitriansky dolomitový lom	PP	4.	1982	12 599	Nitra	Vhodný objekt pre štúdium geologickej stavby Tribeča, významný estetický prvok a zaujímavý prvok životného

						prostredia mesta Nitra.
Novoveský park	CHA	3.	1982	65 900	Nová Ves nad Žitavou	Historický park v obci Nová Ves nad Žitavou. Rastie tu až 99 druhov drevín, niektoré sú vzácne. Park má veľkú biol., architekt. i estetickú hodnotu.
Rumanovský park	CHA	3.	1982	29 700	Rumanová	Historický park pri kaštieli na návrší v strede obce Rumanová. V náznakoch sú zachovalé časti pravidelnej parkovej úpravy so vždyzelenými druhmi drevín, zvyšok parku má voľnú kompozíciu. Vzácny je jedinec tamaryšky francúzskej.
Svoradova jaskyňa	PP	-	1994	-	Nitra	Jaskyňa prístupná návštevníkom za účelom zotavenia a poznávania jej prírodných a historických hodnôt.
Šuriansky park	CHA	3.	1982	9 500	Šurianky	Historický park v obci Šurianky, za kaštieľom. Dendrologicky cenný, rastie v ňom 33 druhov drevín, z ktorých mnohé sú cudzokrajné.
Zoborská lesostep	NPR	5.	1952	230 800	Nitra	Teplomilné skalné, stepné a lesostepné spoločenstvá Tribeča
Žibrica	PR	3.-4.	1954	686 053	Žirany, Dolné Štitáre, Mechenice	Stepné, lesostepné a lesné spoločenstvá rastlín a živočíchov, biotopov národného i európskeho významu.
Žitavský park	CHA	3.	1982	44 900	Žitavce	Historický park v obci Žitavce v okolí kaštieľa. Vstupná časť je riešená pravidelnou úpravou, zvyšok voľnokrajinársky. V parku rastie 13 druhov cudzokrajných drevín.
Okres Nové Zámky (31)						
Alúvium Paríža	CHA	4.	1988	1 030 941	Strekov, Nová Vieska	Alúvium potoka Paríž v južnej časti Pohronskej pahorkatiny ako význačného biologického a krajinárskeho celku v tejto oblasti.
Bíňanský rybník	PR	4.	2000	351 343	Čata, Keť, Bíňa	Biotop vodného vtáctva a významná lokalita na paneurópskej migračnej trase vtákov.
Bíňanský sprašový profil	PP	4.	1984	3 600	Bíňa	Sprašový profil na brehu Hrona, 5-10 m vysoký, vzácny jav v rámci povodia Hrona.
Burdov	NPR	5.	1966	3 641 400	Chľaba, Kamenica nad Hronom	Andezitová pahorkatina s najbohatšou teplomilnou flórou na Slovensku. Teplomilné dúbravy sa striedajú s lesostepou a s enklávami skalnej stepi. Množstvo vzácnych botanických druhov tu

						má jediné nálezisko v republike a najsevernejší výskyt v sev. Európe.
Čenkovská lesostep	NPR	4.	1965	796 000	Mužla	Teplomilné spoločenstvá piesočnatých biotopov Podunajskej nížiny s chránenými a ohrozenými druhmi rastlín (škumpy vlasatej, kosatca piesočnatého, chvojníka dvojklasého, gypsomilky zväzkovitej piesočnej a i.) a živočíchov.
Čenkovská step	NPR	4.	1951	35 700	Mužla	Lokalita stepných spoločenstiev psamofytných rastlín a teplomilného hmyzu s najsevernejším európskym a jediným slovenským výskytom chvojníka dvojklasého *(Ephedra distachya)*. Lokalita je reliktom pleistocénnych stepí z obdobia sprašových fáz.
Čierna voda	PR	4.	1986	63 176	Šurany, Kostolný Sek	Mŕtve rameno s bohatým výskytom leknice žltej *(Nuphar luteum (L.)* Sm.).
Čistiny	PR	4.	2001	178 477	Kamenín, Kamenný Most	Zvyšky halofytnej vegetácie.
Drieňová hora	PR	3.–4.	1964	9 700	Nová Vieska	Zachovaný zvyšok pôvodných stepných rastlinných a živočíšnych spoločenstiev podunajských sprašových pahorkatín s výskytom chránených druhov.
Jurský Chlm	PR	4.	1993	58 003	Mužla	Ojedinelý výskyt kozinca bezbyľového miestami aj so zlatou bradou južnou.
Kamenický sprašový profil	PP	4.	1984	1 500	Kamenica nad Hronom	5 až 15 metrov vysoký sprašový profil s hniezdami vtákov.
Kamenínske slanisko	NPR	4.	1953	348 885	Kamenín	Zachovalý, špecificky vyvinutý zvyšok pôvodných slanísk na JZ Slovensku s výskytom ojedinelých rastlinných spoločenstiev, ako aj jednotlivých druhov.
Komjatický park	CHA	4.	1984	64 929	Komjatice	Historický park v obci Komjatice.
Leliansky les	PP	5.	1966	1 987 400	Leľa, Chľaba	Severná časť Kováčovských kopcov - plošina a svahy do úžľabín. Lesné typy dubového a bukovo-dubového stupňa- dôležitý doklad výskytu buka v skupine lesných typov bukových dúbrav v najnižšej polohe nášho štátu a najteplejších území.
Lipovský park	CHA	5.	1984	34 320	Mlynský Sek	Historický park v Lipovej.
Maniansky park	CHA	4.	1984	76 901	Veľká Maňa	Historický park v obci Maňa.
Meander	PP	4.	1984	9 607	Dolný Ohaj	Uzavretý, samostatný meander

Chrenovky						potoka Chrenovka s brehovými porastmi, významný biologický objekt v poľnohospodárskej krajine.
Moľvy	CHA	4.	2001	85 260	Zemné	Zachovalé mokraďové spoločenstvá v intenzívne poľnohospodársky využívanej krajine.
Mužliansky potok	PP	4.	1990	309 542	Mužla	Potok s priľahlými mokraďami, prvku v intenzívne poľnohospodársky využívanej krajine.
Palárikovské lúky	PR	-	2011	169 313	Palárikovo	Zachovalé biotopy európskeho významu: Nížinné a podhorské kosné lúky (6510) a Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340) a druhov európskeho významu: pichliač úzkolistý *(Cirsium brachycephalum)* a kunka červenobruchá *(Bombina bombina).*
Palárikovský park	CHA	4.	1984	508 776	Palárikovo	Historický park v Palárikove.
Parížske močiare	NPR	4.	1966	1 840 464	Nová Vieska, Gbelce	Jedna z najhodnotnejších a posledných pôvodných lokalít vodnej avifauny v SR. Sev. okraj areálu a jedinú lokalitu v SR tu má šašiniarik tenkozobí. Vodné biocenózy sú stanovišťami najmä divých kačíc a lysiek. Rezervoár vody v krajine a kvalitnej trstiny.
Potok Chrenovka	PP	4.	1984	258 845	Nové Zámky, Bešeňov, Bánov, Dolný Ohaj	Jeden z posledných neregulovaných vodných tokov v okrese Nové Zámky s fragmentmi prirodzených porastov, ktorý je významným biologickým objektom v poľnohospodárskej krajine.
Rieka Žitava	PP	4.	1990	18 221	Michal nad Žitavou, Veľká Maňa, Malá Maňa, Kmeťovo	Starý tok rieky Žitavy s brehovými porastmi ako cenný biologický a krajinársky prvok v intenzívne poľnohospodársky využívanej krajine.
Rubanianský park	CHA	3.	1984	57 674	Rubáň	Historický park v obci Rúbaň.
Sovie vinohrady	PR	4.	1993	48 600	Salka	Enkláva teplomilnej vegetácie s najväčším výskytom katranu tatárskeho na Slovensku. Viacero chránených druhov flóry, medzi nimi aj drevina mechúrik stromovitý. Izolovaná a vzácna lokalita.
Šurianske slaniská	CHA	4.	2012	1 694 038	Šurany	Biotop európskeho významu: Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340), Nížinné a podhorské kosné lúky (6510) a

						druhov európskeho významu: pichliač úzkolistý *(Cirsium brachycephalum)* a kunka červenobruchá *(Bombina bombina).*
Torozlín	PR	4.	1982	54 008	Komjatice	Vodný biotop s výskytom chránených a zriedkavých druhov rastlín a živočíchov.
Veľký les	PR	4.	1993	210 900	Šurany	Lesné porasty, prirodzený typ lesa v Podunajskej nížine, ktorý sa v prirodzenej podobe zachoval v podmienkach intenzívne využívanej poľnohospodárskej krajiny len fragmentárne.
Víšok	PR	4.	1965	14 525	Štúrovo	Zvyšok pôvodných spoločenstiev xerotermnej fauny a flóry s výskytom viacerých vzácnych a reliktných druhov rastlín *(Crambe tatarica, Althea pallida)* a živočíchov *(Ditomus clypeatus, Psammotettix slovacus a i.).*
Žitavský luh	PR	4.	1980	746 884	Kmeťovo, Veľká Maňa, Michal nad Žitavou	Posledný zvyšok pôvodného meandrujúceho toku, kde každoročne hniezdia mnohé chránené druhy avifauny a zároveň je i stanovišťom pri migrácii vodného vtáctva.
Okres Šaľa (8)						
Bábske jazierko	PP	4.	1973	35 201	Selice, Vlčany	Jedno z posledných pomerne dobre zachovaných mŕtvych ramien Váhu s otvorenou vodnou hladinou a s výskytom typickej flóry a fauny na území okresu Šaľa. Okolo vodnej plochy sa nachádza stromový porast, ktorý je prirodzeným vetrolamom.
Bystré jazierko	PP	4.	1973	20 000	Tešedíkovo	Mŕtve rameno Váhu so zachovalými znakmi agradačného valu s eolickými kvartérnymi sedimentmi. Vegetácia nesie znaky kultúrnej stepi na nive s veľmi malým zastúpením drevín, ale s hojným výskytom vodných druhov rastlín i avifauny.
Čierne jazierko	PP	4.	1973	34 027	Tešedíkovo	Jedna z posledných pomerne dobre zachovalých vodných plôch s prirodzenou morfológiou priehlbne s typickými brehovými, vlhkomilnými a vodomilnými spoločenstvami.
Jahodnianske jazierka	PP	4.	1973	53 271	Neded	Jedno z posledných mŕtvych ramien Váhu, ktoré môže slúžiť ako príklad postupného zazemňovania týchto vodných

						plôch. Má značný krajinnoekologický význam, je refúgiom pre živočíšstvo z celého okolia. Jedno z posledných miest výskytu hydrofytov a hygrofytov.
Juhásove slance	CHA	3.	2012	418 435	Hájske, Horná Kráľová	Zachovalé biotopy európskeho významu: Vnútrozemské slaniská a slané lúky (1340) a Panónske slané stepi a slaniská (1530).
Močenský park	CHA	4.	1982	58 700	Močenok	Ochrana parku.
Trnovské rameno	PP	4.	1973	65 786	Trnovec nad Váhom	Jedno z posledných mŕtvych ramien Váhu v poľnohosp. a priemyselne intenzívne využívanej krajine. Výskyt charakteristických živočíšnych a rastlinných druhov, významná krajinotvorná, klimatická a iné funkcie.
Vlčianske mŕtve rameno	PP	4.	1983	82 394	Vlčany	Jedna z posledných ukážok zvyškov mŕtvych ramien Váhu s pomerne dobre zachovaným pásom brehových porastov s typickými hydrofilnými biocenózami.
Okres Topoľčany (12)						
Čepúšky	PR	4.	1988	581 280	Prašice, Zlatníky	Ojedinelé rastlinné spoločenstva bezkolencového brezovo-dubového lesa Považského Inovca, ktoré nadväzujú na kyslý dubový les, ktorý je druhovo chudobnejší. Takéto fytocenózy sú na západ. Slovensku zachovalé už len ojedinele.
Čermiansky močiar	PP	5.	1988	54 457	Čermany	Močaristý, ekologicky a edukačne významný biotop v JV časti Bojnianskej pahorkatiny s výskytom chránených druhov živočíchov.
Čertova pec	PP	-	1994	0	Radošina	Jaskyňa prístupná návštevníkom za účelom zotavenia a poznávania jej prírodných a historických hodnôt.
Dolné lazy	CHA	3.	2010	72 649	Závada	Biotop európskeho významu: Porasty borievky obyčajnej (5130).
Holé brehy	PR	3.-4.	1976	54 400	Podhradie	Floristicky pestré a bohaté zvyšky xerotermných spoločenstiev s mimoriadne hojným výskytom ponikleca obyčajného veľkého *(Pulsatilla vulgaris subsp. grandis)* vo V časti Považského Inovca.

Hrdovická	NPR	4.	1982	300 300	Nitrianska Streda	Geomorfologicky, biologicky i krajinársky významný priestor v pohorí Tribeč, so zachovalými fragmentmi pôvodných kyslých skalných a lesostepných rastlinných spoločenstiev na kremencoch a s výskytom vzácnych a fytogeograficky významných druhov.
Kovarská hôrka	PR	4.	1993	44 000	Kovarce	Územie s ojedinelým zložením vegetácie atlantického charakteru. Hojný výskyt hrdobárky páchnucej *(Teucrium scorodonia)*, v SR len v tejto časti Tribeča). Biocenózy na chudobnom kyslom kremencovom podklade.
Preliačina	PR	5.	1988	358 700	Podhradie, Hôrka nad Váhom	Zachovalé sutinové lesy Považského Inovca s prirodzenými rastlinnými a živočíšnymi spoločenstvami.
Solčiansky háj	PR	4.	1984	70 700	Solčany	Geomorfologicky, biologicky i krajinársky významný priestor pohoria Tribeč so zachovalými prirodzenými dúbravami, lesostepnými i skalnými spoločenstvami na kyslom podklade.
Tesársky park	CHA	3.	1984	19 600	Tesáre	Historický park v obci Tesáre, významný krajinotvorný prvok. Jedince stromov majú značnú dendrologickú hodnotu - 23 druhov listnatých a 7 druhov ihličnatých drevín. Park sa nachádza pri kaštieli z 18. storočia.
Tovarnícky park	CHA	3.	1984	163 482	Tovarníky	Voľnokrajinársky historický park v Tovarníkoch, svojím výrazom a koncepciou predstavuje esteticky a kultúrno-výchovne hodnotný objekt, patriaci k najdôležitejším historickým sadovníckym objektom na Slovensku.
Záhrada	CHA	3.	2010	200 256	Závada	Biotop európskeho významu: Porasty borievky obyčajnej (5130).
Okres Zlaté Moravce (6)						
Arborétum Mlyňany	CHA	4.	1951	611 479	Vieska nad Žitavou, Mlyňany	Záhrada slovenských cudzokrajných drevín (zo Stredomoria, Východnej Ázie, Kaukazu, Strednej Ázie, Severnej Ameriky) založená v r. 1892 ako súkromný objekt Dr. Štefanom Ambrózym-Migazzim na štúdium aklimatizačných problémov týchto drevín v našich klimatických pomeroch. Zisťuje sa v ňom aj vhodnosť

						cudzokrajných drevín pre domáce hospodárske účely. Arborétum zhromažďuje a prezentuje svetový i domáci genofond drevín.
Kostolianske lúky	CHA	3.	2000	42 019	Kostoľany pod Tribečom	Zabezpečenie ochrany kriticky ohrozených druhov rastlín. Zriedkavý biotop, lesostepná vegetácia s veľkou biodiverzitou a výskytom xerotermných taxónov, ako aj druhov z čeľade Orchidaceae.
Topoľčianska zubria zvernica	CHA	3.	1964	1 401 600	Hosťovce, Lovce	Vytvorenie prostredia pre ochranu zubra európskeho podľa medzinárodnej konvencie. CHÚ je využité ako medzinárodný vedecko-výskumný objekt pre ciele štúdia biológie zubra európskeho.
Topoľčiansky park	CHA	4.	1982	103 300	Topoľčianky	Mimoriadne cenný hist. park na okraji obce Topoľčianky pri kaštieli. Voľne prechádza do lesných porastov pohoria Tribeč. Jeden z najväčších najstarších v SR - niekt. jedince pochádzajú z r. 1800-1810. Celkovo je tu zastúpených vyše 300 taxónov drevín.
Včelár	NPR	5.	1983	87 600	Obyce	Zachované suchomilné a teplomilné rastlinné a živočíšne spoločenstvá v skalnej lesostepi.
Veľký Inovec	PP	4.	1992	84 000	Tekovské Nemce	Reliktná forma andezitového prúdu vrcholového typu ako dokladu geologického a geomorfologického vývoja reliéfu vulkanických štruktúr Pohronského Inovca a zachovalých rastlinných a živočíšnych spoločenstiev podhorského až horského stupňa na vulkanickom podloží.

Zdroj: ŠOP SR

2.1.3. Chránené časti prírody

Chránené nerasty a skameneliny

Ochrana nerastov a skamenelín sa na Slovensku zabezpečuje podľa § 32 a § 38 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a vyhlášky MŽP SR č. 213/2000 Z. z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní, ktorou bol ustanovený zoznam chránených nerastov a chránených skamenelín a ich spoločenská hodnota.

Vzorky chránených nerastov a chránených skamenelín sú uložené a uchovávané najmä v zbierkach štátnych múzeí s prírodovedným zameraním. Jedným z takých území je i Podunajské múzeum v Komárne.

Ochrana jaskýň

V SR je evidovaných viac ako 6 500 jaskýň, ktoré sú zároveň aj prírodnými pamiatkami. Z nich 44 najvýznamnejších bolo zaradených medzi národné prírodné pamiatky. Pre 19 jaskýň bolo vyhlásené aj ich ochranné pásmo.
V Nitrianskom samosprávnom kraji je v súčasnosti zaevidovaných 52 jaskýň, z toho v okrese Topoľčany 15, v okrese Nitra 17, v okrese Zlaté Moravce 5, v okrese Levice 9, v okrese Nové Zámky 6 jaskýň. V okresoch Šaľa a Komárno nie sú žiadne jaskyne registrované.
V Nitrianskom kraji nebolo vyhlásené žiadne ochranné pásmo jaskyne. Na území NSK sa nachádzajú dve jaskyne verejnosti voľne prístupné, sú to Svoradova jaskyňa (k. ú. Drážovce) a jaskyňa Čertova pec (k. ú. Radošina).

Chránené stromy

Počty evidovaných chránených stromov v Nitrianskom kraji podľa údajov SAŽP sú uvedené v tabuľke č. 51.

Tabuľka č. 51: Počty chránených stromov v Nitrianskom kraji podľa okresov

Okres (obec)	Katastrálne územie	Počet lokalít chránených stromov/počet jedincov
Komárno	Mudroňovo, Komárno	2/68
Levice	Beša, Horné Devičany, Horné Jabloňovce, Chorvatice, Kalná, Kozárovce, Kukučínov, Plavé Vozokany, Tekovské Lužany, Vozokany nad Hronom, Santovka, Levice, Želiezovce	13/20
Nitra	Dolné Štitáre, Veľká Dolina	2/2
Nové Zámky	Palárikovo, Hul, Šurany, Trávnica, Pozba, Nové Zámky, Šurany (2), Štúrovo, Nové Zámky (2),	11/80
Šaľa	Neded, Šaľa	2/2
Topoľčany	Hrušovany, Práznovce	2/2
Zlaté Moravce	Velčice, Zlaté Moravce, Hostie	3/21
Nitriansky kraj spolu		**35/195**

Na území Nitrianskeho kraja bolo k 31. 12. 2011 evidovaných 195 chránených stromov a ich skupín na 35 lokalitách.

Mokrade

Slovenská republika pristúpila k medzinárodnému Dohovoru o mokradiach majúcich medzinárodný význam, predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva (Ramsarský dohovor) v roku 1990. Do roku 2011 bolo na Slovensku vyhlásených a zapísaných do Zoznamu mokradí medzinárodného významu 14 mokradí ako ramsarské lokality s celkovou výmerou 40 697 ha (0,8 % z územia SR).
Za mokrade sú považované územia s močiarmi, slatinami, rašeliniskami a vodami prírodnými alebo umelými, trvalými alebo dočasnými, stojatými aj tečúcimi. Znamená to, že medzi mokrade patria všetky územia prírodného aj umelého pôvodu, kde je vodná hladina na povrchu, alebo blízko povrchu pôdy, alebo kde povrch pokrýva plytká voda, ako aj potoky, rieky a vodné nádrže.

Na území Nitrianskeho kraja sa podľa údajov ŠOP SR nachádzajú:

- 3 mokrade medzinárodného významu – Ramsarské (Parížske močiare, Dunajské luhy, Poiplie);
- 7 mokradí národného významu (KN – 7, NZ – 2);
- 64 mokradí regionálneho významu (KN – 24, LV – 10, NR – 5, NZ – 15, SA – 7, TO – 3,);
- 131 mokradí lokálneho významu (KN – 4, LV – 26, NR – 4, NZ – 53, SA – 31, TO – 13.

Tabuľka č. 52: Prehľad mokradí v Nitrianskom kraji

Typ mokradí	Počet lokalít
Mokrade medzinárodného významu	**3**
z toho	
okres Komárno (Dunajské luhy)	1
okres Levice	1
okres Nitra (Poiplie)	-
okres Nové Zámky (Parížske močiare)	1
okres Šaľa	-
okres Topoľčany	-
okres Zlaté Moravce	-
Mokrade národného významu	**7**
z toho	
okres Komárno	5
okres Levice	-
okres Nitra	-
okres Nové Zámky	2
okres Šaľa	-
okres Topoľčany	-
okres Zlaté Moravce	-
Mokrade regionálneho významu	**64**
z toho	
okres Komárno	24
okres Levice	10
okres Nitra	5
okres Nové Zámky	15
okres Šaľa	7
okres Topoľčany	3
okres Zlaté Moravce	-
Mokrade lokálneho významu	**131**
z toho	
okres Komárno	4
okres Levice	26
okres Nitra	4
okres Nové Zámky	53
okres Šaľa	31
okres Topoľčany	13
okres Zlaté Moravce	-
Spolu	**197**

Zdroj: ŠOP SR

2.2. Územia chránené podľa zákona č. 364/2004 Z. z.

2.2.1. Chránené oblasti určené na odber pitnej vody

Predmetom ochrany sú vodárenské zdroje, ktorými sú podľa § 7 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení zákona č. 384/2009 Z. z. útvary povrchových a podzemných vôd využívané na odbery vôd pre pitnú vodu alebo využiteľné na zásobovanie obyvateľstva pre viac ako 50 osôb, alebo umožňujúce odber vody na takýto účel v priemere väčšom ako 10 m3 za deň v pôvodnom stave alebo po ich úprave. Na ich ochranu sú v SR určené tri druhy ochrany, a to: chránené vodohospodárske oblasti, povodia vodárenských tokov a ochranné pásma vodárenských zdrojov.
V Slovenskej republike bolo vyhlásených 1 734 vodárenských zdrojov podzemných vôd, 43 vodárenských zdrojov povrchových vôd, 1 269 ochranných pásiem vodárenských zdrojov podzemných vôd a 81 ochranných pásiem vodárenských zdrojov povrchových vôd.

Chránené vodohospodárske oblasti

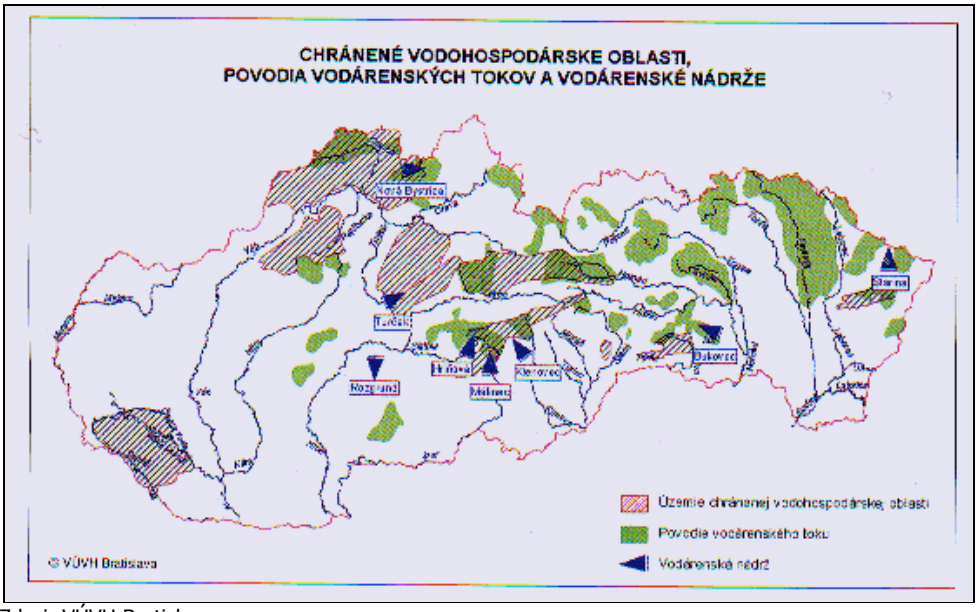
Chránené vodohospodárske oblasti (ďalej len „CHVO") predstavujú územia, v ktorých sa v dôsledku priaznivých prírodných podmienok vytvárajú prirodzené akumulácie povrchových a podzemných vôd.
Prehľad CHVO v Slovenskej republike k 31. 12. 2012 je uvedený v tabuľke č. 53.

Tabuľka č. 53: Prehľad chránených vodohospodárskych oblastí v SR k 31. 12. 2012

Por. č.	Názov CHVO	Plochá CHVO		Využiteľné množstvo vodných zdrojov ($m_3.s^{-1}$)		
		km_2	% z výmery SR	Povrchové	Podzemné	Spolu
1.	Žitný ostrov	1 400	2,86	-	18,00	18,00
2.	Strážovské vrchy	757	1,54	-	2,33	2,33
3.	Beskydy - Javorníky	1 856	3,78	1,84	0,69	2,53
4.	Veľká Fatra	644	1,31	0,97	2,98	3,95
5.	Nízke Tatry					
	Západná časť	358	0,73	-	2,50	2,50
	Východná časť	805	1,64	2,33	2,43	4,46
6.	Horné povodie Ipľa, Rimavice a Slatiny	375	0,76	1,09	0,11	1,20
7.	Muránska planina	205	0,42	-	1,40	1,40
8.	Horné povodie rieky Hnilec	108	0,20	0,16	0,10	0,26
9.	Slovenský kras					
	Plešivecká planina	57	0,12	-	0,55	0,55
	Horný vrch	152	0,31	-	1,97	1,97
10.	Vihorlat	225	0,46	0,08	0,43	0,51
x	**Spolu**	**6 942**	**14,16**	**6,47**	**33,49**	**39,96**

Zdroj: SHMÚ, VÚVH

Na Slovensku bolo vyhlásených 10 CHVO (nariadenie vlády SSR č. 46/1978 Zb. o chránenej vodohospodárskej oblasti prirodzenej akumulácie vôd na Žitnom ostrove (zmenené nariadením vlády SSR č. 51/1981 Zb.) a nariadením vlády SSR č. 13/1987 Zb. o niektorých chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd). Úhrnná rozloha CHVO je 6 942 km^2, čo je 14,2 % z územia SR.

Zdroj: VÚVH Bratislava

Na území Nitrianskeho kraja sa nenachádza ani nezasahuje žiadna chránená vodohospodárska oblasť.

Vodárenské vodné toky a vodohospodársky významné toky

Zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov je ustanovený vyhláškou MŽP SR č. 211/2005 Z. z.
Do zoznamu vodohospodársky významných tokov je na Slovensku zaradených 586 vodných tokov a do zoznamu vodárenských vodných tokov je zaradených 102 vodných tokov.
Na území Nitrianskeho kraja sa vodárenské vodné toky nenachádzajú.

Ochranné pásma vodárenských zdrojov, prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov

Ochranné pásma vodárenských zdrojov sa zriaďujú s cieľom ochrany ich výdatnosti, kvality a zdravotnej bezchybnosti.
Na Slovensku bolo k 31. 12. 2007 zriadených 1 138 pásiem hygienickej ochrany vodných zdrojov.
Z hľadiska ochrany *prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych zdrojov* sú v Nitrianskom kraji vytýčené:

- ochranné pásma I. a II. prírodných minerálnych zdrojov v Santovke a Slatine (podľa vyhlášky MZ SR č. 19/2000 Z. z.);
- ochranné pásmo II. stupňa prírodných liečivých zdrojov v Piešťanoch (uznesením predsedníctva SNR č. 134 z 5. 8. 1968).

Ochranné pásma III. stupňa určené podľa uvedených predpisov sa podľa § 50 ods. 12 zákona č. 538/2005 Z. z. považujú za ochranné pásma II. stupňa určené podľa tohto zákona.

2.2.2. Chránené oblasti citlivé na aplikáciu živín

Nariadením vlády SR č. 617/2004 Z. z. boli podľa § 81 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách ustanovené citlivé oblasti a zraniteľné oblasti.

Citlivé oblasti
Podľa zákona o vodách citlivé oblasti sú vodné útvary povrchových vôd v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiaducemu stavu kvality vôd;

ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje; ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd. Nariadením vlády SR č. 617/2004 boli za citlivé oblasti ustanovené útvary povrchových vôd, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky alebo tým územím pretekajú. V prílohe č. 3 tohto nariadenia sú uvedené kritériá na identifikáciu citlivých oblasti.

Zraniteľné oblasti

Za zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg/l-1 alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. Zraniteľné oblasti boli vymedzené nariadením vlády č. 617/2004 v súlade so smernicou Rady 1/676/EEC o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi pochádzajúcich z poľnohospodárskych činností. Podľa NV č. 617/2004 Z. z. bolo za zraniteľné oblasti vyhlásených 1 546 obcí čo predstavuje výmeru 1 520 tis. ha (62 %).

Tabuľka č. 54: Zraniteľné oblasti na území Nitrianskeho kraja

P. č.	Okres	Počet obci	Obec
1.	Komárno	41	Bajč, Bátorove Kosihy, Bodza, Bodzianske Lúky, Brestovec, Búč, Čalovec, Číčov, Dedina Mládeže, Dulovce, Holiare, Hurbanovo, Chotín, Imeľ, Iža, Kameničná, Klížska Nemá, Kolárovo, Komárno, Kravany nad Dunajom, Lipové, Marcelová, Martovce, Moča, Modrany, Mudroňovo, Nesvady, Okoličná na Ostrove, Patince, Pribeta, Radvaň nad Dunajom, Sokolce, Svätý Peter, Šrobárová, Tôň, Trávnik, Veľké Kosihy, Virt, Vrbová nad Váhom, Zemianska Olča, Zlatná na Ostrove
2.	Levice	86	Bajka, Bátovce, Beša, Bielovce, Bohunice, Bory, Brhlovce, Čajkov, Čaka, Čata, Demandice, Devičany, Dolná Seč, Dolné Semerovce, Dolný Pial, Domadice, Drženice, Farná, Hokovce, Hontianska Vrbica, Hontianske Trsťany, Horná Seč, Horné Semerovce, Horné Turovce, Horný Pial, Hrkovce, Hronovce, Hronské Kľačany, Hronské Kosihy, Iňa, Ipeľský Sokolec, Jabloňovce, Jesenské, Jur nad Hronom, Kalná nad Hronom, Keť, Kozárovce, Krškany, Kubáňovo, Kukučínov, Kuraľany, Levice, Lok, Lontov, Lula, Málaš, Malé Kozmálovce, Malé Ludince, Mýtne Ludany, Nová Dedina, Nový Tekov, Nýrovce, Ondrejovce, Pastovce, Pečenice, Plášťovce, Plavé Vozokany, Podlužany, Pohronský Ruskov, Rybník, Santovka, Sazdice, Sikenica, Slatina, Starý Hrádok, Starý Tekov, Šahy, Šalov, Šarovce, Tehla, Tekovské Lužany, Tekovský Hrádok, Tlmače, Tupá, Turá, Veľké Kozmálovce, Veľké Ludince, Veľké Turovce, Veľký Ďur, Vyškovce nad Ipľom, Vyšné nad Hronom, Zalaba, Zbrojníky, Želiezovce, Žemberovce
3.	Nitra	59	Alekšince, Báb, Babindol, Branč, Cabaj-Čápor, Čab, Čakajovce, Čechynce, Čeľadice, Čifáre, Dolné Obdokovce, Golianovo, Hosťová, Hruboňovo, Ivanka pri Nitre, Jarok, Jelenec, Jelšovce, Kapince, Klasov, Kolíňany, Lefantovce, Lehota, Lúčnica nad Žitavou,

			Ľudovítová, Lukáčovce, Lužianky, Malé Chyndice, Malé Zálužie, Malý Cetín, Malý Lapáš, Melek, Mojmírovce, Nitra, Nitrianske Hrnčiarovce, Nová Ves nad Žitavou, Nové Sady, Paňa, Podhorany, Pohranice, Poľný Kesov, Rišňovce, Rumanová, Svätoplukovo, Štefanovičová, Šurianky, Tajná, Telince, Veľká Dolina, Veľké Chyndice, Veľké Zálužie, Veľký Cetín, Veľký Lapáš, Vinodol, Vráble, Výčapy-Opatovce, Zbehy, Žirany, Žitavce
4.	Nové Zámky	59	Andovce, Bajtava, Bánov, Bardoňovo, Belá, Bešeňov, Bíňa, Branovo, Bruty, Čechy, Černík, Dedinka, Dolný Ohaj, Dubník, Dvory nad Žitavou, Gbelce, Hul, Jasová, Jatov, Kamenica, nad Hronom, Kamenín, Kamenný Most, Kmeťovo, Kolta, Komjatice, Komoča, Leľa, Lipová, Ľubá, Malá nad Hronom, Malé Kosihy, Maňa, Michal nad Žitavou, Mojzesovo, Mužla, Nána, Nová Vieska, Nové Zámky, Obid, Palárikovo, Pavlová, Podhájska, Pozba, Radava, Rastislavice, Rúbaň, Salka, Semerovo, Sikenička, Strekov, Svodín, Šarkan, Štúrovo, Šurany, Trávnica, Tvrdošovce, Úľany nad Žitavou, Veľké Lovce, Veľký Kýr, Vlkas, Zemné
5.	Šaľa	13	Diakovce, Dlhá nad Váhom, Hájske, Horná Kráľová, Kráľová nad Váhom, Močenok, Neded, Selice, Šaľa, Tešedíkovo, Trnovec nad Váhom, Vlčany, Žihárec
6.	Topoľčany	53	Ardanovce, Belince, Biskupová, Blesovce, Bojná, Čeľadince, Čermany, Dvorany nad Nitrou, Hajná, Nová Ves, Horné Chlebany, Horné Obdokovce, Horné Štitáre, Hrušovany, Chrabrany, Jacovce, Kamanová, Koniarovce, Kovarce, Krnča, Krtovce, Krušovce, Kuzmice, Lipovník, Ludanice, Lužany, Malé Ripňany, Nemčice, Nemečky, Nitrianska Blatnica, Nitrianska Streda, Norovce, Oponice, Orešany, Prašice, Práznovce, Preseľany, Radošina, Rajčany, Solčany, Solčianky, Súlovce, Svrbice, Šalgovce, Tesáre, Topoľčany, Tovarníky, Tvrdomestice, Urmince, Veľké Dvorany, Veľké Ripňany, Velušovce, Vozokany, Závada
7.	Zlaté Moravce	27	Beladice, Čaradice, Červený Hrádok, Čierne Kľačany, Hostie, Hosťovce, Choča, Ladice, Lovce, Machulince, Malé Vozokany, Mankovce, Martin nad Žitavou, Nemčiňany, Neverice, Nevidzany, Sľažany, Slepčany, Tekovské Nemce, Tesárske Mlyňany, Topoľčianky, Velčice, Veľké Vozokany, Vieska nad Žitavou, Volkovce, Zlaté Moravce, Žikava
Σ	**Nitriansky kraj**	**338**	**x**

Zdroj: ŠOP SR

2.2.3. Chránené oblasti určené na rekreáciu vrátane vôd vhodných na kúpanie

Chránené oblasti určené na rekreáciu

Chránené oblasti určené na rekreáciu nie sú v Slovenskej republike osobitne určené.

Vody vhodné na kúpanie

Na úrovni EÚ sú v požiadavky na kvalitu vôd určenú na kúpanie ustanovené v *Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2006/7/ES o riadení kvality vody určenej na kúpanie, ktorou sa zrušuje smernica 76/160/EHS,* ktorá bola implementovaná do národných predpisov Slovenskej republiky. Prvá klasifikácia vôd vhodných na kúpanie podľa tejto smernice bola na Slovensku vykonaná v roku 2011.

Podľa zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov je voda na kúpanie každá tečúca alebo stojatá voda alebo jej časť, ktorú využíva veľký počet ľudí na kúpanie a v ktorej je kúpanie povolené alebo nie je kúpanie zakázané.

Podľa § 8 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (vodný zákon) sú od 15. 10. 2012 ustanovené vody určené na kúpanie.

Identifikáciu vôd určených na kúpanie každoročne vykonáva MŽP SR v spolupráci s úradom verejného zdravotníctva SR. Ak vody určené na kúpanie nespĺňajú požiadavky na kvalitu vody, orgán štátnej vodnej správy uloží v spolupráci s príslušným orgánom štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva opatrenia.

Podľa § 8 ods. 5 zákona o vodách má MŽP SR zabezpečiť, aby do konca kúpacej sezóny v roku 2015 boli všetky vody určené na kúpanie klasifikované aspoň ako dostatočné. Na zabezpečenie zvýšenia počtu vôd určených na kúpanie klasifikovaných ako výborné alebo dobré uloží orgán štátnej vodnej správy opatrenia, ktorými sa zlepšuje stav vôd určených na kúpanie,

Na Slovensku sleduje kvalitu vody na kúpanie ÚVZ SR a 36 regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Predmetom sledovania sú umelé kúpaliská (s termálnou a netermálnou vodou, s celoročnou a sezónnou prevádzkou) a najvýznamnejšie prírodné vodné rekreačné lokality.

V roku 2012 bolo do hodnotenia kvality vody na kúpanie zaradených 84 prírodných vodných plôch, ktoré boli najviac ale aj príležitostne využívané obyvateľstvom na kúpanie a rekreáciu a 187 umelých kúpalísk s 558 bazénmi (187 termálnych, 371 netermálnych).

Úrad verejného zdravotníctva má zriadený informačný systém o kvalite vody na kúpanie na webovom sídle www.uvzsr.sk, kde sú zverejňované i správy o sledovaní hygienickej situácie na prírodných a umelých kúpaliskách v jednotlivých rokoch.

Podľa „Správy o sledovaní hygienickej situácie na prírodných a umelých kúpaliskách v roku 2012" vypracovanej Úradom verejného zdravotníctva SR „V Nitrianskom kraji nemá žiadna vodná plocha prevádzkovateľa a lokality vykazujú okrem nedostatkov v kvalite vody najmä nedostatky vo vybavenosti. Na kúpanie sú využívané len miestnym obyvateľstvom a ich monitoring je orientačný. Problematickými ukazovateľmi na VN Duchonka boli počas celej sezóny najmä farba a priehľadnosť; v auguste pribudlo prekročenie MH črevných enterokokov a cyanobakterií. V blízkosti nádrže boli počas celej LTS osadené informačné tabule o zákaze kúpania a nevhodnosti vody na kúpanie. Nevyhovujúce fyzikálno-chemické (priehľadnosť, farba, celkový P) a na začiatku sezóny aj mikrobiologické ukazovatele boli dôvodom umiestnenia informačných tabúľ aj na lokalite *Lipovina - Bátovce.* Na štrkovisku *Tona - Šurany* boli tabule umiestnené pred začiatkom sezóny na základe nevyhovujúcich výsledkov kvality vody v minulom roku. V porovnaní s minulým rokom došlo k zhoršeniu kvality vody na kúpanie hlavne v mikrobiologických ukazovateľoch (prekročenie MH črevných enterokokov a *E. coli)*, problémové sú tiež farba a nasýtenie vody O2.

V okrese Komárno bola kvalita vody nevyhovujúca v lokalitách *Komárno - Apáli* a *Hurbanovo - Bohatá* (prekročenie MH pre *E. coli*, koliformné baktérie a črevné enterokoky). Štrkovisko *Kava* malo vyhovujúcu mikrobiologickú a biologickú kvalitu vody. Na všetkých lokalitách je stále zisťovaná nízka priehľadnosť a nevyhovujúca farba; v lokalite *Kava* aj mierne prekročenie pH. V lokalitách *Komárno - Apáli* a *Hurbanovo - Bohatá* bol vyznačený zákaz kúpania. Celoročne sú vodné plochy využívané na športový rybolov, mesto Komárno však zabezpečuje údržby tzv. plážových plôch a čistotu v lokalite.

2.3. Územný systém ekologickej stability krajiny

Ekologická stabilita je schopnosť ekosystémov vyrovnávať zmeny spôsobené vonkajšími a vnútornými faktormi a zachovávať svoje prirodzené vlastnosti a funkcie
Územný systém ekologickej stability predstavuje takú celopriestorovú štruktúru vzájomne prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine a vytvára predpoklady pre trvalo udržateľný rozvoj.

Základ tohto systému predstavujú:

- biocentrá - sú to ekosystémy alebo skupiny ekosystémov, ktoré vytvárajú trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev. Sú to ekologicky najstabilnejšie prvky krajinnej štruktúry;
- biokoridory – je to priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňujú migráciu a výmenu genetických informácií organizmov a ich spoločenstiev;
- interakčné prvky sú určité ekosystémy, ich prvky alebo skupiny ekosystémov, prepojené na biocentrá a biokoridory a zabezpečujúce ich priaznivé pôsobenie na okolité časti krajiny pozmenenej alebo narušenej človekom.

Územné systémy ekologickej stability (ÚSES) tvoria východisko pre ekologickú rehabilitáciu krajiny.

Projekty územného systému ekologickej stability sa realizovali na rôznych úrovniach.

- nadregionálna úroveň – Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES) – bol vypracovaný a schválený v roku 1992 (mierka 1:200 000);
- regionálna úroveň – Regionálny územný systém ekologickej stability (RÚSES) - v rokoch 1993 – 1995 sa vypracovalo 38 projektov RÚSES pre bývalé okresy SR (mierka 1: 50 000 alebo 1: 25 000).
- miestna úroveň – Miestny územný systém ekologickej stability MÚSES – projekty sa vypracovávajú postupne a tvoria nevyhnutný podklad pre územný plán obce (mierka 1. 10 000 alebo 1: 5 000.

RÚSES sa postupne vypracovali v rokoch 1993 – 1995 za 38 okresov vtedajšieho územno-správneho členenia.

Pre územie Nitrianskeho kraja boli podľa SAŽP vypracované tieto RÚSES:

- RÚSES okresu Komárno (SAŽP Nitra, 1995)
- RÚSES okresu Levice (Ekopolis, 1995)
- RÚSES okresu Nitra – vrátane okresu súčasného Zlaté Moravce (AUREX, 1993)
- RÚSES okresu Nové Zámky (SAŽP Nitra, 1995)
- RÚSES okresu Galanta – vrátane súčasného okresu Šaľa (SAŽP Trnava, 1994)
- RÚSES okresu Topoľčany (EKOLAND Prešov, 1993 – 1994)

Tabuľka č. 55: Prehľad prvkov ÚSES na území Nitrianskeho kraja

Biocentra

Kategória	Názov	Geomorfologická jednotka (okres)
Biocentrum provincionálne	Burda	Burda (NZ)
Biocentrum nadregionálneho významu	Apáli	Podunajská rovina (KN)
	Čičovský luh	Podunajská rovina (KN)
	Veľkolélsky ostrov	Podunajská rovina (KN)
	Hrošianska dolina	Podunajská pahorkatina (LV)
	Patianska cerina	Podunajská pahorkatina (LV)
	Krivín	Štiavnické vrchy (LV)
	Vozokanský luh	Podunajská pahorkatina (LV)
	Čabraď	Krupinská planina (LV)
	Zobor	Tribeč (NR)
	Čenkovské lesostep	Čenkovská lesostep (NR)
	Parížske močiare	Hronská pahorkatina (NR)
	Kamenínske slanisko	Hronská niva (NR)
	Hrdovická	Tribeč (TO)
	Nitrické vrchy	Strážovské vrchy(TO)
	Včelár	Pohronský Inovec (TO)
Biocentrum regionálneho významu	Chrbát	Podunajská pahorkatina (KN)
	Trstiny	Podunajská rovina (KN)
	Veľkolelésky ostrov	Podunajská rovina (KN)
	Čerhát	Podunajská rovina (KN)
	Čalovec	Podunajská rovina (KN)
	Listová	Podunajská rovina (KN)
	Piesky	Podunajská rovina (KN)
	Radvaň - mokrade	Podunajská pahorkatina (KN)
	Sv. Peter - vinohrady	Podunajská pahorkatina (KN)
	Bajč - lesíky	Podunajská rovina (KN)
	Imeľ – lesíky	Podunajská rovina (KN)
	Vlkanová	Podunajská rovina (KN)
	Kolárovo – Šípové hony	Podunajská rovina (KN)
	Kolárovo - Častá	Podunajská rovina (KN)
	Kozárovce skala - Slovenská brána	Štiavnické vrchy (LV)
	Lužné porasty Hrona I	Podunajská pahorkatina (LV)
	Lužné porasty Hrona II	Podunajská pahorkatina (LV)
	Veľké Kamence-Babica	Krupinská Planina (LV)
	Krupinská planina (dolná časť	Krupinská planina (LV)
	Kontaktné územie Štiavnických vrchov	Štiavnické vrchy (LV)
	Studená dolina - Ďurkov	Podunajská pahorkatina (LV)
	Dobňoš - Plieška - Singerova dolina	Podunajská pahorkatina (LV)

	Nivné lúky - Vyškovce	Podunajská pahorkatina (LV)
	Nivné lúky - Tešmak	Podunajská pahorkatina (LV)
	Slance - Zadný vrch, Kozí chrbát	Podunajská pahorkatina Štiavnické vrchy (LV)
	Kozmálovské vŕšky	Štiavnické vrchy (LV)
	Podkamence	Podunajská pahorkatina (LV)
	Zaústenie Štiavnice - Hrkovce	Podunajská pahorkatina (LV)
	Levické rybníky	Podunajská pahorkatina (LV)
	Dolina - Horná hora	Podunajská pahorkatina (LV)
	Kováčová - Gubáč	Podunajská pahorkatina (LV)
	Medzicesty - Lok	Podunajská pahorkatina (LV)
	Kusá hora, Krížny vrch, Kalvária	Podunajská pahorkatina (LV)
	Kvetnianske rybníky (návrh)	Podunajská pahorkatina (LV)
	Močiar – Brhlovce - Remanencia	Podunajská pahorkatina (LV)
	Veľká Morda - Agáta	Podunajská pahorkatina (LV)
	Šomoš - Pereš	Podunajská pahorkatina (LV)
	Hunták - Dobrotka	Tribeč, Podunajská Pahorkatina (NR)
	Malý, Veľký Tribeč	Tribeč (NR)
	Čifére	Podunajská pahorkatina (NR)
	Lapáš	Podunajská pahorkatina (NR)
	Cabaj-Čápor	Nitrianska pahorkatina (NR)
	Bažantnica	Tribeč (NR)
	Szíky	Nitrianska pahorkatina (NR)
	Poľný Kesov	Nitrianska pahorkatina (NR)
	Dobrotka	Tribeč (NR)
	Tvrdošovce č. 4	Podunajská rovina (NZ)
	Komjatice č. 5	Nitrianska pahorkatina Nitrianska niva (NZ)
	Kamenný most č. 6	Hronská pahorkatina (NZ)
	Nová vieska č. 7	Hronská pahorkatina (NZ)
	Paríž č. 8	Hronská pahorkatina (NZ)
	Bíňa č. 9	Hronská pahorkatina Hronská niva (NZ)
	Kamenín č. 10	Hronská niva (NZ)
	Štúrovo č. 11	Hronská pahorkatina (NZ)
	Salka č. 12	Hronská pahorkatina Ipeľská pahorkatina (NZ)
	Kamenica nad Hronom č. 13	Hronská niva (NZ)
	Mužla č. 14	Hronská pahorkatina Čenkovská niva (NZ)
	Bábske jazierko	Podunajská rovina (SA)
	Bystré a Čierne jazierko	Podunajská rovina (SA)
	Jahodnianske jazierka	Podunajská rovina (SA)
	Trnovecké mŕtve rameno	Podunajská rovina (SA)

	Vlčianske mŕtve rameno	Podunajská rovina (SA)
	Mlynárske domčeky	Podunajská rovina (SA)
	Širšia oblasť centrálnej časti Tríbeča	Tribeč (TO)
	Severná časť Tribeča, oblasť Malej a Veľkej Suchej, Dobrotína	Tribeč (TO)
	oblasť Veľkého Inovca, Bátorovej, Panskej Javoriny	Považský Inovec (TO)
	oblasť Nízkeho Inovca, Holé Brémy, Topoľčiansky hradný vrch	Považský Inovec (TO)
	oblasť Nízkeho Inovca, najjužnejšie výbežky	Považský Inovec (TO)
	oblasť Podunajskej pahorkatiny, niva rieky Nitry a Bebravy	Podunajská pahorkatina (TO)
	Zlatno	Tribeč (ZM)
	Malý, Veľký Tribeč	Tribeč (ZM)
	Velčice	Tribeč (ZM)
	Lovce	Tribeč (ZM)
	Hostie	Tribeč, Podunajská pahorkatina (ZM)
	Hlboká dolina, Obyce	Pohronský Inovec (ZM)
	Vozokany	Hronská pahorkatina (ZM)
	Mlyňany	Hronská pahorkatina (ZM)
	Nemčiňany	Hronská pahorkatina (ZM)

Zdroj: R-ÚSES okresov KN, LV, NR, NZ, SA, TO, ZM a ÚPN VÚC NSK

Biokoridory

Kategória	Názov	Geomorfologická jednotka (okres)
Biokoridor nadregionálneho významu	Rieka Dunaj so skupinou BC a BK nadregionálneho a regionálneho významu	hydrický (KN)
	Rieka Malý Dunaj a Váh so skupinou BC a BK nadregionálneho a regionál. významu	hydrický (KN)
	Rieka Nitra so skupinou BC a BK nadregionálneho a regionálneho významu	hydrický (KN, NR, NZ)
	Biokoridor Tribeča s južnými výbežkami na Nitriansku a Žitavskú pahorkatinu až po Chrbát, so skupinou regionálnych a nadregionál. biocentier	terestrický (KN, NR, NZ, TO, ZM)
	Rieka Hron so skupinou BC a BK nadregionálneho a regionálneho významu	hydrický (LV, NZ)
	Rieka Ipeľ so skupinou BC a BK nadregionálneho a regionálneho významu	hydrický (LV, NZ)
	Pohronský Inovec (zasahuje) s výbežkami na Hronskú pahorkatinu so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier	terestrický (LV, NZ, ZM)

	Biokoridor Štiavnických vrchov s výbežkami na Ipeľskú pahorkatinu až po Burdu so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier	terestrický (LV, NZ)
	Biokoridor Krupinskej vrchoviny so skupinou regionálnych a nadregionál. biocentier	terestrický (LV)
	Biokoridor Považského Inovca v Nitrianskom kraji s odvetvením na Strážovské vrchy, s južnými výbežkami na Nitriansku pahorkatinu so skupinou nadregionálnych a regionálnych biocentier	terestrický (NR, NZ)
	Rieka Váh so skupinou BC a BK nadregionálneho a regionálneho významu	hydrický (NZ, SA)
	Rieka Nitra s vetvením na biokoridor Žitavy so skupinou regionálnych a nadregionálnych biocentier	hydrický (TO)
Biokoridor regionálneho významu	Biokoridory Čiližskej mokrade	hydrický (KN)
	Biokoridory Okoličianskej mokrade	hydrický (KN)
	Rieka Žitava	hydrický (KN, NZ)
	Biokoridory Martovskej mokrade	hydrický (KN)
	Biokoridory Pohronskej pahorkatiny	terestrický (KN)
	Prítoky rieky Hron: Kvetnianka, Nýrica, Vrbovec	hydrický (LV)
	Vodný tok -Sikenica	hydrický (LV)
	Vodný tok Búr	hydrický (LV)
	Vodný tok Štiavnica	hydrický (LV)
	Vodný tok Krupinica	hydrický (LV)
	Vodný tok Litava	hydrický (LV)
	po rozvodnici Sikenica a Hron	terestrický (LV)
	po rozvodnici medzi Búrom a Štiavnicou	terestrický (LV)
	po rozvodnici Štiavnice a Krupinice	terestrický (LV)
	Regionálne biokoridory povodia Žitavy	terestrický (NR, ZM)
	Nitra – Dobrotka - Hunták	hydrický (NR)
	Biokoridory Zálužianskej a Bojnianskej pahorkatiny	terestrický (NR)
	Koridory Zálužianskej a Nitrianskej tabule	terestrický (NZ)
	Koridory Bešianskej pahorkatiny	terestrický (NZ)
	Koridory Ipeľskej pahorkatiny	terestrický (NZ)
	Dlhý kanál	hydrický (SA)
	Kolárovský kanál	hydrický (SA)

Zdroj: R-ÚSES okresov KN, LV, NR, NZ, SA, TO, ZM a ÚPN VÚC NSK

Obsah dokumentu regionálneho územného systému ekologickej stability v súčasnosti je uvedený v prílohe č. 23 vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Územný systém ekologickej stability krajiny sa v praxi hodnotí 5 stupňami ekologickej stability (Hrnčiarová 1999):

1. stupeň – veľmi nízka ekologická stabilita krajiny (územia s rôznou antropickou záťažou, bez chránených území, prípadne malým výskytom ochranných pásiem, krajinné prvky s devastovanou alebo umele vysadenou vegetáciou alebo bez vegetácie, s veľmi malou biodiverzitou, napr. priemyselné areály bez pozitívnych prvkov s vysokým podielom negatívnych prvkov).
2. stupeň – nízka ekologická stabilita krajiny (územia s rôznou antropickou záťažou, s ojedinelým výskytom ochranných pásiem, krajinné prvky s vegetáciou synantropného charakteru a poľnohospodárskymi monokultúrami, s malou biodiverzitou);
3. stupeň – stredne vysoká ekologická stabilita krajiny (územia s rôznou antropickou záťažou, s ojedinelým výskytom chránených území a ich ochranných pásiem, krajinné prvky s poloprirodzenou vegetáciou a poľnohospodárskymi plodinami, so stredne veľkou biodiverzitou);
4. stupeň – vysoká ekologická stabilita krajiny (územia s malou až strednou antropickou záťažou, s chránenými územiami a ich ochrannými pásmami, krajinné prvky s poloprirodzenou a prírode blízkou vegetáciou, s veľkou biodiverzitou);
5. stupeň – veľmi vysoká ekologická stabilita krajiny (územia s malou až strednou antropickou záťažou, s chránenými územiami a ich ochrannými pásmami, krajinné prvky s prirodzenou a prírodne blízkou vegetáciou, s veľmi vysokou biodiverzitou).

Pôvodné RÚSES vypracované v pre jednotlivé okresy Nitrianskeho kraja neboli podľa platných predpisov aktualizované a charakterizuje ich značná nejednotnosť.
Ekologická stabilita krajiny závisí od stability jej jednotlivých prvkov, od ich množstva, veľkosti a rozmiestnenia.
Ekologická kvalita územia je podľa štruktúry využitia dotknutých území hodnotená v celej škále od prostredia vysokej kvality až po prostredie silne narušené.

3. Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú pravdepodobne významne ovplyvnené

Realizáciou strategického dokumentu bude ovplyvnené celé územie Nitrianskeho kraja a všetky zložky a faktory životného prostredia, vrátane zdravia na plochách kde sa budú realizovať opatrenia vyplývajúce zo strategického dokumentu a to v prevažnej miere pozitívne, ale i negatívne.
Prierezový zdroj informácií o stave životného prostredia v SR a jeho regiónoch určený pre odborníkov i širokú verejnosť predstavuje Environmentálna regionalizácia Slovenska.
Regióny SR vykazujú rôzny stav zaťaženia jednotlivých zložiek životného prostredia a v rôznej miere sa v nich uplatňujú rizikové faktory. Tieto vplyvy, záťaže, či riziká majú (popri rôznorodosti prírodných pomerov) predovšetkým antropogénny charakter.
V procese environmentálnej regionalizácie sa podľa zvolených kritérií (súboru vybraných environmentálnych charakteristík/ukazovateľov) a postupov, hodnotiacich životné prostredie a vplyvy naň, vyčleňujú regióny (územné/priestorové jednotky) s určitou kvalitou alebo ohrozenosťou životného prostredia.
Úroveň kvality životného prostredia sa charakterizuje v 5 stupňoch:

1. stupeň (prostredie vysokej kvality)
2. stupeň (prostredie vyhovujúce)
3. stupeň (prostredie mierne narušené)
4. stupeň (prostredie narušené)
5. stupeň (prostredie silne narušené)

1. stupeň predstavuje stav životného prostredia najmenej ovplyvnený činnosťou človeka, najbližší k stavu ekologickej rovnováhy, k prírodnému prostrediu.
5. stupeň predstavuje stav ŽP extrémne atakovaného činnosťou človeka, s najvyšším podielom environmentálnych záťaží.
3. stupeň predstavuje stredný stav negatívneho ovplyvnenia ŽP v území a
2. a 4. stupeň treba chápať ako prechodové hodnoty medzi krajnými stavmi a identifikovaným stredom.

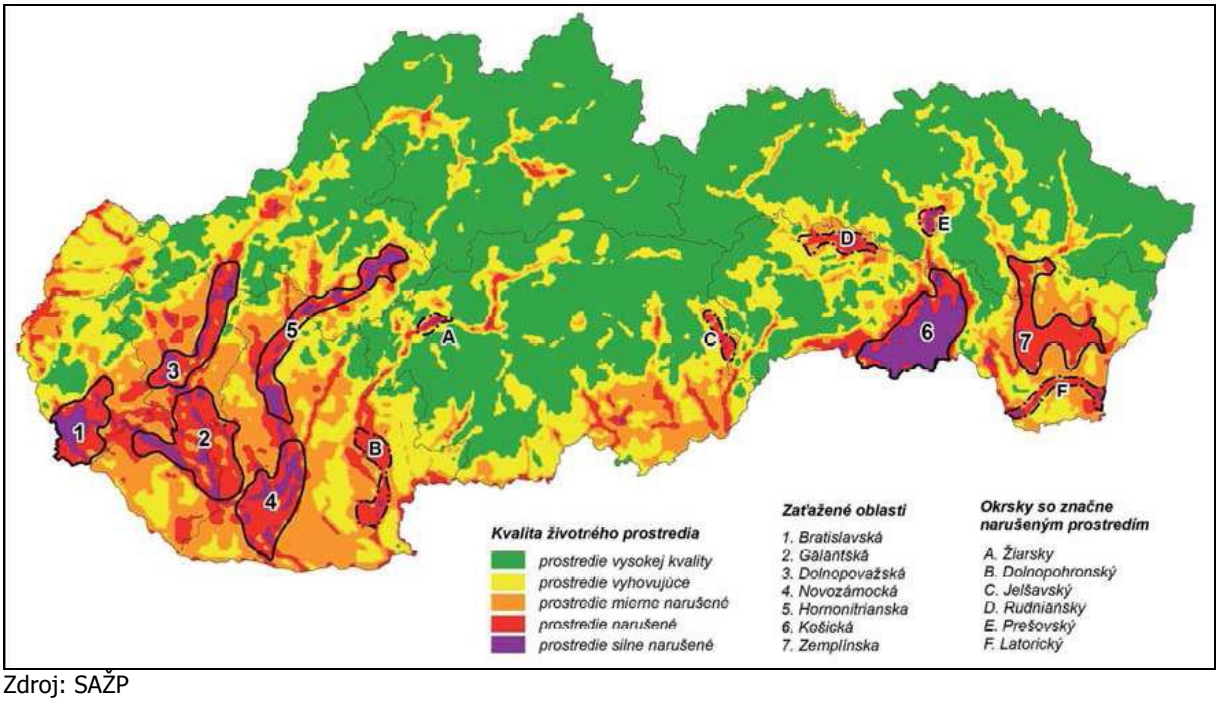
Tabuľka č. 56: Diferenciácia územia Nitrianskeho kraja podľa environmentálnej kvality v roku 2011

Stupeň environmentálnej kvality	Rozloha v km^2	% z plochy SR
1 – prostredie vysokej kvality	346,86	5,47
2 – prostredie vyhovujúce	1 565,22	24,69
3 – prostredie mierne narušené	2 545,69	40,16
4 – prostredie narušené	1 623,26	25,61
5 – prostredie sine narušené	258,04	4,07

Zdroj: SAŽP

Tie územia, kde sa kumulujú environmentálne záťaže (územia v 4. a 5. stupni) sa označujú ako ohrozené oblasti životného prostredia.

Bolo vymedzených sedem takýchto oblastí: 1. Bratislavská, 2. Galantská, 3. Dolnopovažská, 4. Novozámocká, 5. Hornonitrianska, 6. Košická, 7. Zemplínska.

Zdroj: SAŽP

Časť územie Nitrianskeho kraja je zaradená do zaťažených oblasti Novozámockej, Hornonitrianskej a okrajovo i Galantskej. Sú to oblasti s narušeným a silne narušeným prostredím. Prostredie vysokej kvality sa nachádza len na malej výmere kraja v jeho severovýchodnej časti.
Realizáciou strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, budú pravdepodobne ovplyvnené najmä:

Horninové prostredie

Znečistenie horninového prostredia závisí predovšetkým na samočistiacich vlastnostiach hornín a ich priepustnosti.

Degradácia horninového prostredia, ako aj postupné vyčerpávanie ložísk nerastných surovín je dôsledkom rastúcich požiadaviek vo vzťahu k horninovému prostrediu najmä z oblasti hospodárskych sektorov domácich a často i zahraničných, ako sú priemysel, energetika, poľnohospodárstvo, doprava. S horninovým prostredím súvisí aj množstvo starých environmentálnych záťaží napr. staré banské diela a upravárenské zariadenia, haldy, odkaliska ako pozostatok bývalej ťažby a úpravy nerastov, územia znečistené armádnou činnosťou, divoké skládky odpadov, areály bývalých priemyselných a poľnohospodárskych podnikov.

Územie Nitrianskeho kraja v minulosti nebolo a ani v súčasnosti nie je nadmerne zaťažené následkami ťažby nerastných surovín.

Súčasťou čiastkového monitorovacieho systému je i čiastkový monitorovací systém – Geologické faktory v rámci ktorého sa monitorujú nasledovné podsystémy: Zosuvy a iné svahové deformácie; tektonická a seizmická aktivita územia; antropogénne sedimenty charakteru environmentálnych záťaží; vplyv ťažby na životné prostredie; objemová aktivita radónu v geologickom prostredí; stabilita horninových masívov pod historickými objektmi a riečne sedimenty.

Výsledky monitorovania je možné využiť pri navrhovaní činností v území vrátane zariadení cestovného ruchu.

Pôda

Stav kvality pôdneho krytu je výsledkom dlhodobého prirodzeného vývoja ale aj činnosti človeka. Pôda bude stále viac ovplyvňovaná človekom. Preto je potrebné zabezpečiť takú úroveň vzťahu človeka k pôde, ktorá negatívne neovplyvní jej budúcnosť. To bolo aj zámerom vybudovania monitoringu pôd. V podmienkach Slovenska sa sleduje celý rad dôležitých pôdnych parametrov, ktoré súvisia s ohrozením pôdy (kontaminácia, acidifikácia, alkalizácia a salinizácia pôd, úbytok pôdnej organickej hmoty, kompakcia a erózia pôd).

Medzi fenomény fyzikálnej degradácie pôd patrí najmä kompakcia (zhutňovanie) a erózia pôdy. V Nitrianskom kraji je náchylných na zhutnenie až 74,42 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy.

Tabuľka č. 57: Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôdy zhutnením v NSK (% z PP)

Okres	Náchylnosť pôdy na zhutnenie			
	primárna	primárna i sekundárna	sekundárna	bez zhutnenia
Komárno	39,18	13,16	21,36	26,30
Levice	26,06	12,38	40,56	21,00
Nitra	13,45	4,74	50,33	31,49
Nové Zámky	14,54	9,11	49,45	26,90
Šaľa	43,08	2,83	39,29	14,81
Topoľčany	9,17	12,08	52,73	26,02
Zlaté Moravce	16,80	15,06	33,65	34,49
Nitriansky kraj	**23,20**	**10,19**	**40,94**	**25,58**

Zdroj: VÚPOP

Erózia je proces, ktorý je nezvratný, pri ktorom dochádza k odnosu vrchnej úrodnej vrstvy pôdy, a tým k trvalej strate pôdnej úrodnosti, ako aj ochranných funkcií pôdy.

V Nitrianskom kraji predstavuje pôda potenciálne ohrozená vodnou eróziou 29 % z výmery poľnohospodárskej pôdy, z toho výmera plôch s potenciálne extrémnou eróziou predstavuje len 2,45 % z celkovej výmery.

Tabuľka č. 58: Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôdy vodnou eróziou v NSK (% z PP)

Okres	Kategória eróznej ohrozenosti			
	žiadna až slabá erózia	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Komárno	94,57	4,11	1,19	0,13
Levice	57,27	24,04	12,93	5,76
Nitra	56,93	34,58	7,32	1,17
Nové Zámky	77,10	14,94	6,12	1,84
Šaľa	98,52,	1,31	0,17	-
Topoľčany	51,25	35,01	12,35	1,39
Zlaté Moravce	44,70	39,57	9,53	6,21
Nitriansky kraj	**70,30**	**19,93**	**7,31**	**2,45**

Zdroj: VÚPOP

Veternou eróziou je v Nitrianskom kraji potenciálne ohrozených 6,89 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy z toho 2,45 % extrémnou eróziou.

Tabuľka č. 59: Zastúpenie kategórií ohrozenosti pôdy veternou eróziou v NSK (% z PP)

Okres	Kategória eróznej ohrozenosti			
	žiadna až slabá erózia	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Komárno	94,57	4,11	1,19	0,13
Levice	57,27	24,04	12,93	5,76
Nitra	56,93	34,58	7,32	1,17
Nové Zámky	77,10	14,94	6,12	1,84
Šaľa	98,52,	1,31	0,17	-
Topoľčany	51,25	35,01	12,35	1,39
Zlaté Moravce	44,70	39,57	9,53	6,21
Nitriansky kraj	**70,30**	**19,93**	**7,31**	**2,45**

Zdroj: VÚPOP

Voda

Hlavnými znečisťovateľmi vôd v Slovenskej republike sú najmä priemyselné podniky, doprava (infiltrácia znečistenej vody z komunikácií), skládky odpadov, staré environmentálne záťaže, kanalizácia a (netesnosti, havárie), znečistená voda z povrchového odtoku.

Na znečistení toku *Dunaj* sa podieľajú bodové zdroje znečistenia (priemyselné a komunálne odpadové vody, z plošných zdrojov najmä poľnohpspodárska činnosť, lodná doprava a veľká vodná erózia a splachy z urbanizovaných miest. V dolnej časti toku boli v roku 2010 významnými zdrojmi znečistenia papierne Smurfit Kappa Štúrovo (v súčasnosti výroba papiera nepokračuje) a komunálne vody z priľahlých miest a obcí a nečistené vody z mesta Štúrovo. Kvalita vody v Dunaji je dlhodobo vyrovnaná, resp. sa mierne zlepšuje.

Kvalita vody v povodí rieky *Váh* je ovplyvňovaná najmä bodovými zdrojmi znečistenia (priemyselnými a komunálnymi vodami). Významný je aj vplyv výraznej regulácie hlavného toku (sústava energetických diel a kanálov). Významným priemyselným zdrojom

znečisťovania v NSK je Duslo Šaľa. Na dolnom toku Váhu sa výraznejšie prejavuje aj vplyv difúznych zdrojov znečistenia najmä z poľnohospodárskej výroby. Kvalita vody v toku Váh v uzáverovom profile Váh – Komárno nevyhovuje len v jednom ukazovateli ($N\text{-}NO_2$). kvalita vody vo Váhu je (s výnimkou sporadického prekročenia pre $N\text{-}NO_2$) Kvalita vody vo Váhu je vyhovujúca, problematické sú najmä drobné prítoky Váhu.

Kvalita vody v rieke *Nitra* a jej prítokov je negatívne ovplyvňovaná najmä významnou banskou a priemyselnou činnosťou v regióne Prievidze (Handlová, Prievidza, Nováky), výrazný negatívny vplyv na kvalitu vody majú aj veľké aglomerácie NSK – Topoľčany, Nitra, Nové Zámky. Kvalita vody v rieke Nitra je dlhodobo nepriaznivá.

Významným zdrojom znečistenia toku *Hron* je ČOV a. s. Slovenská Ľupča, z ktorej sú vypúšťané priemyselné odpadové vody z farmaceutického priemyslu. Kvalita vody je ovplyvňovaná tiež vypúšťaním odpadových vôd z komunálnych ČOV miest Banská Bystrica, Zvolen, Žiar nad Hronom, Žarnovica, na území NSK je to mesto Levice, keď ovplyvnenie toku Hron nastáva prostredníctvom prítoku Hrona, ktorým je nutrientmi znečistený tok Podlužianka.

Samotný tok *Ipeľ* nie je vo veľkej miere bezprostredne ovplyvnený vypúšťaním odpadových vôd, zdroje znečistenia, či už sídelného alebo priemyselného charakteru sú prevažne sústredené v povodiach prítokov Ipľa. Prítoky Ipľa, v jeho dolnej - nížinnej časti ako sú Stracinský potok, Čebovský potok, Kolársky kanál, či Veperec a Búr, sú typickými nížinnými tokmi s pomerne nízkymi prietokmi a s ovplyvnením prevažne difúznymi zdrojmi znečistenia (nízka úroveň odkanalizovania sídiel, intenzívna poľnohospodárska činnosť).

Kvalita podzemných vôd úzko súvisí s kvalitou povrchových vôd. Pretrváva znečistenie síranmi, špecifickými organickými látkami a chlórovanými uhľovodíkmi. Na znečistení podzemných vôd sa podieľa okrem priemyslu aj intenzívna poľnohospodárska výroba.

Kontrolu kvality vody na kúpanie a prevádzky kúpalísk vykonávajú RÚVZ. Do 15. októbra 2012 sa kvalita vody na kúpanie vykonávala podľa NV SR č. 87/2008 Z. z. o požiadavkách na prírodné kúpaliská a vyhláška MZ SR č. 72/2008 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na kvalitu vody kúpalísk, vody na kúpanie a jej kontrolu a na kúpaliská. Od 15. 10. 2012 nadobudli účinnosť nové predpisy, novela zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, vyhláška MZ SR č. 309/2012 Z. z. o požiadavkách na vodu určenú na kúpanie a vyhláška MZ RS č. 308/2012 Z. z. o požiadavkách na kvalitu vody, kontrolu kvality vody a o požiadavkách na prevádzku, vybavenie prevádzkových plôch, priestorov a zariadení na prírodnom kúpalisku a na umelom kúpalisku.

Zmena predpisov v oblasti vody na kúpanie bola vykonaná na základe pripomienok Európskej komisie k transpozícii

Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/7/ES o riadení kvality vody určenej na kúpanie, ktorou sa zrušuje smernica 76/160/EHS z roku 2011. V súlade s povinnosťami, vyplývajúcimi z uvedenej smernice, zabezpečovali RÚVZ aj monitoring kvality vody na kúpanie na prírodných lokalitách, zaradených pre kúpaciu sezónu 2013 do Zoznamu vôd vhodných na kúpanie v súčasnosti podľa platnej legislatívy „vôd určených na kúpanie") aj podľa európskych požiadaviek.

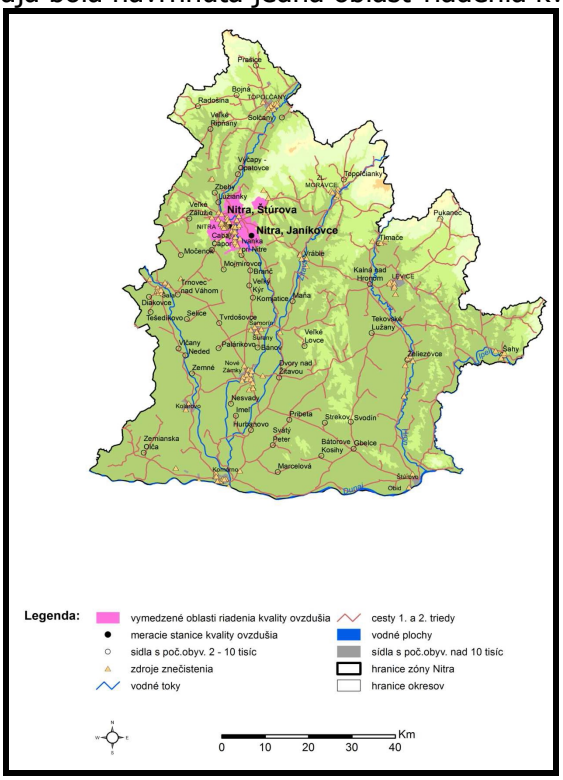
Začiatok prevádzky prírodných aj umelých kúpalísk je podmienený vydaním súhlasného rozhodnutia príslušného RÚVZ na základe preukázania vyhovujúcej kvality vody, pripravenosti kúpaliska a vypracovaného prevádzkového poriadku. Počas sezóny sa sleduje hygienický režim prevádzky ako aj kvalita vody na kúpanie. RÚVZ vykonáva odbery vzoriek v rámci štátneho zdravotníckeho dozoru (ďalej len „ŠZD") ale aj v rámci platených služieb prevádzkovateľov. Odber vzoriek a ŠZD sa na kúpaliskách vykonáva v pravidelných intervaloch, ale aj náhodne a počas víkendov. Prípady nevyhovujúcej kvality vody a nedostatky v stabilite kvality bazénovej vody na kúpaliskách sa rieši okamžitým nariadením

opatrení a opakovaných odberov; pri závažnejších nedostatkoch a pri opakovanom porušení povinností sa ukladajú zákazy kúpania a finančné pokuty.
Príčiny zistených nedostatkov sa na umelých kúpaliskách každoročne opakujú: nedostatočné dopúšťanie čerstvej vody, nedostatočná, resp. nadlimitná dezinfekcia bazénovej vody, nedostatočné praktické skúsenosti personálu a zanedbávanie povinností vyplývajúcich z prevádzkových poriadkov príp. vplyv nepriaznivého počasia. Zisťované nedostatky v prevádzke kúpalísk s výnimkou prírodných kúpalísk obyčajne neviedli k dlhodobým prerušeniam prevádzky. V prípade zistenia nevyhovujúcej kvality vody na kúpanie na prírodných kúpaliskách bez prevádzkovateľa sú obce, na území ktorých sa nachádzajú vodné plochy, upozornené na povinnosť označiť tieto plochy výstražnými tabuľami o nevhodnosti vody na kúpanie zo zdravotných dôvodov.
Cieľom monitoringu a výkonu ŠZD je včas identifikovať možné zdravotné riziká, informovať o nich verejnosť a eliminovať tak ochorenia a zdravotné problémy, ktoré môžu vznikať v súvislosti s nevyhovujúcou kvalitou vody na kúpanie a pobytom na kúpaliskách. RÚVZ preverujú aj podnety občanov na zdravotné problémy, ktoré súvisia s pobytom na kúpaliskách. Niektoré podnety boli vyhodnotené ako opodstatnené
Informácie o stave kúpalísk a výsledky rozborov vôd sú v priebehu celého roku vkladané do Informačného systému o kúpaliskách a kvalite vody na kúpanie, ktorý je dostupný aj pre verejnosť na webovom sídle ÚVZ SR (www.uvzsr.sk).
V roku 2012 bolo v SR hodnotených 84 najvýznamnejších prírodných vodných plôch. Podľa údajov RÚVZ v Nitrianskom kraji vykazujú všetky prírodné vodné plochy nedostatky v kvalite vody na kúpanie, vybavenosti areálov a sú bez prevádzkovateľa, Dve z nich sú hradené viacúčelové nádrže - VN Duchonka a VN Lipovina – Bátovce), 3 sú štrkoviská – TONA Šurany, Kava Komárno a Hurbanovo – Bohatá a jedno je rameno Váhu – Komárno – APÁLI.
V roku 2012 bolo na Slovensku evidovaných 267 kúpalísk (535 bazénov) s celoročnou prevádzkou so 121 termálnymi a 414 netermálnymi bazénmi.
V Nitrianskom kraji sa nachádza značný počet termálnych kúpalísk (cca 40 %), ktoré sú vybudované v okresoch Komárno, Nitra a Nové Zámky. Najvýznamnejšou zmenou v kraji bolo ukončenie výstavby wellness centra na termálnom kúpalisku v Podhájskej.
V roku 2012 najvyššie percento nevyhovujúcich vzoriek bolo zaznamenané v Penzióne ENERGY I. Podhájska, TK Podhájska, Penzión Thermal Kesov a na TK Komárno. Vyhovujúcu kvalitu vykazovali vzorky bazénov v Kaštieli Mojmírovce, v Relaxačno-športovom areáli v Kalnej nad Hronom, v hoteli Guest Centre a v krytej plavárni Duslo Šaľa.
V roku 2012 bolo v Nitrianskom kraji v prevádzke 13 zariadení so sezónnou prevádzkou. Medzi najčastejšie prekračované ukazovatele na niektorých kúpaliskách patrí teplota. Závadnosť vzoriek v mikrobiologických ukazovateľoch bola ojedinelá. K rizikovým kúpaliskám so sezónnou prevádzkou boli v roku 2012 zaradené TK Podhájska a TK Tvrdošovce a vzhľadom k vysokej návštevnosti aj TK Štúrovo I.

Ovzdušie

Kvalita ovzdušia je významným faktorom vplývajúcim na ostatné zložky životného prostredia zdravotný stav obyvateľstva. Zodpovednosť za sledovanie a hodnotenie kvality ovzdušia podľa zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší má MŽP SR, ktoré túto povinnosť zabezpečuje prostredníctvom poverenej organizácie – Slovenským hydrometeorologickým ústavom (ďalej len „SHMÚ") v súlade s platnými právnymi normami, najmä so zákonom č. 137/2010 Z. z. o ovzduší a vyhláškou MPŽPaRR SR č. 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia.
Nitriansky kraj patrí v rámci SR z hľadiska znečistenia ovzdušia k menej zaťaženým územiam, ale aj napriek tomu kvalita ovzdušia Nitrianskeho kraja je okrem diaľkového prenosu znečisťujúcich látok ovplyvňovaná najmä emisiami z veľkých priemyselných zdrojov nachádzajúcich sa na území kraja.

Na základe výsledkov hodnotenia kvality ovzdušia v roku 2012, podľa § 9 ods. 3 zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov, SHMÚ, ako poverená organizácia, navrhol na rok 2013 na Slovensku 18 oblastí riadenia kvality ovzdušia v 8 zónach a v 2 aglomeráciách.
Na území Nitrianskeho kraja bola navrhnutá jedna oblasť riadenia kvality ovzdušia.

Tabuľka č. 60: Oblasti riadenia kvality ovzdušia v Nitrianskom kraji v roku 2013

Aglomerácia Zóna	Vymedzená oblasť riadenia kvality ovzdušia	Znečisťujúca látka	Plocha v km_2	Počet obyvateľov
Nitriansky kraj	územie mesta Nitra	PM_{10}, $PM_{2,5}$	100	78 351

Zdroj: SHMÚ

Stav znečistenia ovzdušia znečisťujúcimi látkami (SO_2, NO_2, NO_x, Pb, PM_{10}, $PM_{2.5}$, benzén a CO) v zóne Nitriansky kraj:
V roku 2012 v zóne Nitriansky kraj nebola prekročená ročná a ani denná limitná hodnota na ochranu zdravia ľudí pre PM_{10} a rovnako neboli prekročené cieľové hodnoty pre $PM_{2,5}$. Ostatné ZL neprekročili limitné hodnoty.
Najväčší znečisťovatelia ovzdušia v Nitrianskom kraji v roku 2013 podľa jednotlivých znečisťujúcich látok sú uvedení v tabuľke č. 61.

Tabuľka č. 61: Najväčší znečisťovatelia ovzdušia v Nitrianskom kraji v roku 2013

Por. č.	Prevádzkovateľ	Okres	Znečisťujúca látka			
			TZL	SO_2	NO_x	CO
1.	Duslo a. s., Šaľa	SA	x		x	x
2.	MENERT - THERM, s.r.o	SA	x			
3.	Prvá energetická a teplárenská spoločnosť, s.r.o.	ZM	x			
4.	Wienerberger Slov. tehelne spol. s r. o. Zl.	ZM				x

	Moravce					
5.	Secop s.r.o. Zlaté Moravce	ZM				x
6.	PPC Čab, a.s.	NR	x			
7.	CALMIT spol. s r.o.	NR		x		x
8.	Bioplyn Cetín s.r.o., Malý Cetín	NR		x		x
9.	BIONOVES, s.r.o	NR		x		
10.	MO SR Posádková správa budov Nitra	NR		x		x
11.	Dalkia Vráble, a.s	NR			x	
12.	Nitrianska teplárenská spoločnosť a.s., Nitra	NR			x	
13.	SES a. s. Tlmače	LV	x		x	
14.	Tlmačská energetická, s.r.o. Tlmače	LV	x	x		
15.	Slovintegra Energy, s.r.o. Levice	LV	x		x	x
16.	Liaharenský podnik Nitra, a.s., Veľký Ďur	LV		x		x
17.	BIOENERGY TOPOĽČANY s.r.o.	TO	x		x	x
18.	DECODOM, spol. s r.o. Topoľčany	TO	x		x	
19.	BPS Veľké Ripňany s.r.o	TO		x		
20.	P.G.TRADE spol. s r.o.	NZ	x			
21.	AT GEMER, spol. s r.o.	NZ		x	x	
22.	Icopal a.s., Štúrovo	NZ		x		
23.	Bytkomfort s.r.o., Nové Zámky	NZ			x	x
24.	Bytkomfort s.r.o., Nové Zámky	NZ				x
25.	BPS Lipová 1 s.r.o.	NZ		x		
26.	COM-therm s.r.o., Komárno	KN			x	

Zdroj: NEIS

Hluk a vibrácie

Hluk je nežiaduci a škodlivý jav, ktorý nepriaznivo pôsobí na zdravotný stav obyvateľstva, ako aj na prírodné prostredie. Hluk patrí medzi významné rizikové faktory ovplyvňujúce kvalitu životného prostredia. Nepriaznivo vplýva na zdravotný stav obyvateľstva najmä v oblasti zmyslového a nervového systému.

Prostredníctvom Smernice 2002/49/EC Európskeho parlamentu a Rady z 25. júna 2002, ktorá sa týka posudzovania a riadenia environmentálneho hluku sa ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť vypracovanie strategických hlukových máp a následne akčných plánov ochrany pred hlukom pre všetky aglomerácie, ktoré majú viac ako 100 000 obyvateľov, pre väčšie pozemné komunikácie a väčšie železničné dráhy, ktoré sa nachádzajú sa na ich území.

Cieľom tejto smernice je definovať spoločný prístup určený na zabránenie, prevenciu alebo zníženie škodlivých účinkov na základe priorít, vrátane obťažovania, spôsobených vystavením environmentálnemu hluku.

Zdrojom hluku na území Nitrianskeho kraja je najmä hluk z dopravy (cestnej i železničnej), hluk z priemyselnej a poľnohospodárskej výroby. Hluk z dopravy je často problémom i v destináciách cestovného ruchu.

V Nitrianskom kraji bolo v roku 2012 spomedzi stacionárnych zdrojov hluku podaných najviac podnetov na hluk z produkcie hudby v pohostinských, reštauračných príp. iných zábavných zariadeniach situovaných v centrálnej zóne miest a obcí, resp. v blízkosti obytnej zástavby. V mnohých prípadoch boli na základe opodstatnených podnetov uložené opatrenia na odstránenie nedostatkov.

Predmetom podaní boli aj iné typy stacionárnych zdrojov hluku napr. rušenie brechotom psov, hluk z technologických zariadení, filtračné zariadenia, chladiace zariadenia. Ako dominantný možno vo všetkých regiónoch kraja hodnotiť hluk z automobilovej dopravy prechádzajúcej územím miest a obcí. Opatrenia, ktoré bude potrebné prijať na eliminovanie hluku v životnom prostredí súvisia hlavne s organizáciou dopravy – vylúčenie tranzitnej dopravy z centra miest a jej riešenie mimo sídelných útvarov ako aj budovanie ochranných protihlukových bariér v miestach obytných štvrtí exponovaných zvýšenou hladinou hluku.
V rámci územia niektorých miest a obcí sa v záujme zníženia dopravnej hlučnosti realizuje výsadba izolačnej zelene, prípadne stavebno-technické úpravy na konkrétnych objektoch.

Odpady

V roku 2013 sa v Nitrianskom kraji vyprodukovalo celkom 251 713,61 t komunálnych odpadov, čo predstavuje cca 367 kg na jedného obyvateľa. V produkcii komunálnych odpadov na jedného obyvateľa sa Nitriansky kraj zaraďuje na tretie miesto v rámci krajov SR. Z celkovej produkcie odpadov bolo v roku 2013 viac ako 80 % odpadov zneškodnených skládkovaním.
V roku 2013 bolo v Nitrianskom kraji v prevádzke 20 skládok odpadov z toho 14 skládok na odpad, ktorý nie je nebezpečný, 2 skládky na nebezpečný odpad a 4 skládky na inertný odpad.

Tabuľka č. 62: Počet prevádzkovaných skládok odpadov v NSK v roku 2011

Okres	**Skládky odpadov v NSK**			
	Skládky na nie nebezpečný odpad	Skládky nebezpečných odpadov	Skládky na inertný odpad	Spolu
Komárno	3	-	-	3
Levice	3	1	2	6
Nitra	1	-	1	2
Nové Zámky	4	-	1	5
Šaľa	1	-	-	1
Topoľčany	1	1	-	2
Zlaté Moravce	1	-	-	1
Nitriansky kraj	**14**	**2**	**4**	**20**

Zdroj: VÚPOP

K 31. 12. 2013 predstavovala v NSK voľná kapacita skládok na odpad, ktorý nie je nebezpečný 645 362 m^3, skládok na nebezpečný odpad 26 282 m^3 a skládok na inertný odpad 330 778 m^3.
V roku 2013 bola v Nitrianskom kraji v prevádzke jedna spaľovňa na spaľovanie priemyselného nebezpečného odpadu (Duslo a.s. Šaľa). Spaľovne komunálneho odpadu, ani spaľovne nemocničných odpadov sa v kraji nenachádzajú. Nenachádzajú sa tu ani zariadenia na spoluspaľovanie odpadov.
Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza ešte množstvo nelegálnych skládok odpadov, ktoré sú významnými zdrojmi znečisťovania životného prostredia a jeho zložiek (napr. pôda, voda a ovzdušie) vo svojom okolí. Zabezpečenie sanácie neriadených skládok odpadov patrí k závažnému problému odpadového hospodárstva.
Odpady vyprodukované zariadeniami cestovného ruchu nie sú v kraji osobitne evidované. Prevažne ide o komunálne odpady.

Pri činnostiach súvisiacich s cestovného ruchu dochádza k zvýšenej produkcií odpadov najmä v oblastiach s intenzívnym cestovným ruchom. Pri rekreačnom využívaní územia dochádza často znečisťovaním prírody odpadmi, ktoré tam zanechávajú návštevníci.

4. Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu

Cestovný ruch, tak ako každá činnosť človeka ovplyvňuje všetky zložky životného prostredia i keď v menšej miere ako ostatné antropogénne činnosti. Pri presiahnutí únosnosti môže ovplyvniť najmä pôdu, povrchové i podzemné vody, ovzdušie, spoločenstvá rastlín a živočíchov, krajinu, obyvateľstvo a jeho zdravie a využitie zeme.

Environmentálne problémy relevantné z hľadiska strategického dokumentu možno charakterizovať pre jednotlivé zložky životného prostredia najmä z týchto hľadísk:

- inžiniersko-geologické vlastnosti a geodynamické javy – zásady pri umiestňovaní nových stavieb súvisiacich s rozvojom cestovného ruchu, aktivácia geodynamických javov pri preťažení dotknutého územia;
- pôdne pomery - trvalý záber kvalitnej poľnohospodárskej pôdy a lesných pozemkov pre umiestnenie nových zariadení cestovného ruchu (napr. ubytovacie zariadenia, stravovacie zariadenia, strediska športu), a ďalšie;
- vodné pomery – zvýšené nároky na odber pitnej vody v určitých oblastiach, možnosť znečistenia povrchových a podzemných vôd, priamy zásah do brehových porastov a korýt dotknutých tokov;
- emisná a imisná situácia – zaťaženie územia obyvateľstva živočíchov a rastlinstva najmä emisiami zo zvýšenej dopravy súvisiacej s rozvojom cestovného ruchu a z používania tuhých palív v nových zariadeniach umiestnených v územiach v súčasnosti neobývaných;
- hlukové a svetelné emisie - vplyv na obyvateľstvo a živočíchy v územiach v súčasnosti nezaťažených;
- flóra a fauna – zásah až odstránenie vegetácie, likvidácia živočíchov, obmedzenie migračných koridorov;
- chránené územia – fragmentácia chránených území pri necitlivom umiestňovaní stredísk cestovného ruchu, nepriaznivý vplyv na chránené územia vrátane území Natura 2000 (záber pôdy, hluk, emisie, osvetlenie);
- krajina – zmena štruktúry krajiny a zmena scenérie krajiny pri necitlivom umiestnení zariadení cestovného ruchu a pri nesprávnej voľbe prvkov architektúry;
- zdravotný stav obyvateľstva – predpoklad zlepšenia zdravotného stavu ale i predpoklad negatívneho vplyvu najmä na miestne obyvateľstvo v dotknutom území.

Predpokladané environmentálne problémy, ktoré sa môžu predpokladať v štádiu posudzovania strategického dokumentu budú podrobne zhodnotené v ďalšej etape procesu posudzovania navrhovaných činnosti (EIA) a spresnené v jednotlivých etapách povoľovania navrhovaných činnosti podľa osobitných predpisov. Zároveň budú v rozhodnutiach o povolení činnosti prijaté a následne realizované účinné opatrenia na elimináciu identifikovaných vplyvov.

5. Environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu a ako sa zohľadnili počas jeho prípravy

Pre Slovensko, ako členský štát Európskej únie, platí záväzná povinnosť pri všetkých aktivitách zohľadňovať a prispievať k plneniu všetkých environmentálnych aspektov vrátane zdravotných, ktoré vyplývajú zo strategických dokumentov na európskej, ale i národnej úrovni, ktoré sú vymenované v kapitole II/6.3. správy o hodnotení.
K najdôležitejším strategickým dokumentom prijatým v poslednej dobe na Európskej úrovní patrí „ Európa 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu". Je to stratégia, ktorá má v desaťročí 2010 – 2020 zabezpečiť hospodársky rast.

Prioritou Stratégie 2020 je dosiahnutie rastu ktorý je

- inteligentný – prostredníctvom efektívnejšieho investovania do vzdelávania, výskumu a inovácií;
- udržateľný – prostredníctvom prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo a zamerania sa na konkurencieschopné odvetvia priemyslu;
- inkluzívny – s veľkým dôrazom na tvorbu pracovných miest a zmiernenie chudoby.

Stratégia stanovuje päť ambicióznych cieľov v oblasti zamestnanosti, výskumu, vzdelávania, sociálneho začlenenia a klímy a energetiky:

1. Zamestnanosť
   - zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov na 75 %
2. Výskum a vývoj
   - zvýšiť úroveň investícií do výskumu a vývoja na 3 % HDP
3. Zmena klímy a energetická udržateľnosť
   - nížiť emisie skleníkových plynov o 20 % (alebo za predpokladu širšej globálne dohody až o 30 %) oproti úrovniam z roku 1990
   - získavať 20 % energie z obnoviteľných zdrojov
   - dosiahnuť 20-percentný nárast efektívnosti vo využívaní energie
4. Vzdelávanie
   - zníženie miery predčasného ukončenia školskej dochádzky pod 10 %
   - minimálne 40 % podiel obyvateľov vo veku 30 – 34 rokov, ktorí majú ukončené vysokoškolské vzdelanie
5. Boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu
   - aspoň o 20 miliónov znížiť počet osôb, ktorým hrozí chudoba a sociálne vylúčenie

Uvedené ciele sa transformovali na vnútroštátne ciele, aby každý štát mohol sledovať vlastný pokrok pri plnení týchto cieľov.

Tabuľka č. 63: Ciele podľa stratégie Európa 2020

Ciele	Miera zamest-nanosti %	Výskum a vývoj (%HDP)	Zníženie emisií CO_2 %	Obnovit. zdroje energie %	Predčasné ukončenie školskej dochádzky %	Vysokošk. vzdelanie %	Zníženie počtu obyvateľov ohrozených chudobou
Hlavný cieľ	75	3	20	20	10	40	20 000 000
Odhadovaný cieľ EÚ	73,7 – 74	2,65 – 2,72	20	20	10,30 – 10,50	37,50 – 38,0	-

Slovensko	72	1	13	14	6,0	40	170 000
CR	75	1	9	13	5,5	32	30 000
Poľsko	71	1,7	14	15,48	4,5	45	1 500 000
Maďarsko	75	1,8	10	14,65	10	30,3	450 000
Rakúsko	77 – 78	3,76	16	34	9,5	38	235 000
Nemecko	77	3	14	18	<10	42	330 000
Francúzsko	75	3	14	23	9,5	50	1 600 000

Zdroj: EÚ

Rozvoj cestovného ruchu môže významnou mierou prispieť k plneniu priorít a cieľov stratégie Európa 2020.

Udržateľný charakter cestovného ruchu pokrýva mnohé aspekty: zodpovedné využívanie prírodných zdrojov, zohľadnenie dosahu činnosti na životné prostredie (produkcia odpadov, spotreba vody, tlak na využívanie pôdy a na biodiverzitu a ďalšie), využívanie „čistých „ energií, ochrana kultúrneho a prírodného dedičstva a zachovanie prírodnej a kultúrnej integrity destinácií, kvalita a udržateľnosť vytvorených pracovných miest, miestne hospodárske dôsledky a kvalita zákazníckych služieb.

Tieto aspekty sa musia zohľadniť už v etape stratégií cestovného ruchu realizovaných na národnej a regionálnej úrovni, aby sa následne dostatočne realizovali v rámci konkrétnych opatrení.

Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK má prierezový charakter. Okrem toho stratégia cestovného ruchu priamo či nepriamo ovplyvňuje i mnohé ďalšie stratégie a politiky na regionálnej úrovni, a zároveň tieto politiky majú významný dosah na rozvoj cestovného ruchu. Týka sa to najmä politiky dopravy (udržateľná mobilita, práva a bezpečnosť cestujúcich, kvalita dopravy), politiky konkurencieschopnosti (problematika koncentrácie podnikov, najmä pokiaľ ide o ponuky cestovného ruchu online, vertikálnej integrácie a verejnej pomoci), vnútorného trhu (poskytovanie služieb súvisiacich s cestovným ruchom, propagácia kvalitných služieb, rozvoj obchodu), politiky zdaňovania (daňové prekážky plynulej prevádzky vnútorného trhu, daňové zaobchádzanie s podnikmi v odvetví cestovného ruchu, ako sú ubytovacie a stravovacie zariadenia, cestovné kancelárie, športové zariadenia), ochrany spotrebiteľa, politiky ochrany životného prostredia, zamestnanosti a vzdelávania, kultúry a politiky regionálneho rozvoja a rozvoja vidieka.

Je potrebné zabezpečiť lepšiu integráciu cestovného ruchu do ostatných strategických dokumentov a zabezpečiť, aby riadne uplatňovanie platných právnych predpisov uvoľnilo celkový konkurenčný potenciál tohto odvetvia. Je potrebné, aby sa záujmy a potreby cestovného ruchu plne zohľadnili pri formulácií a uplatňovaní ostatných oblasti a tým odstrániť právne a administratívne prekážky rozvoja tohto odvetvia, pri prísnom dodržaní pravidiel a limitov ochrany životného prostredia a zásad trvalej udržateľnosti.

Správne nastavená stratégia rozvoja cestovného ruchu môže prispieť aj k zabezpečovaniu ochrany prírodného a kultúrneho dedičstva, ochrany životného prostredia a celkovej trvalej udržateľnosti rozvoja územia.

Všeobecné environmentálne aspekty, ktoré sú relevantné z hľadiska posudzovaného strategického dokumentu s dopadom predovšetkým na životné prostredie (všetky zložky životného prostredia), ale nepriamo aj na ľudské zdravie, možno formulovať takto:

Všeobecné aspekty

- aktívne podporovať trvalo udržateľný rozvoj vo svete a zabezpečovať súlad vnútorných a vonkajších politík Európskej únie s globálnym trvalo udržateľným rozvojom a s jej medzinárodnými záväzkami;
- dosiahnutie vyššej atraktívnosti Európy ako miesta pre život, investovanie a prácu;

- zlepšenie a zvýšenie investícií do výskumu a vývoja environmentálne prijateľných technológii.

Ovzdušie

- splnenie záväzkov v ochrane ovzdušia vyplývajúcich z Kjotského protokolu;
- obmedziť zmenu klímy a náklady s ňou spojené a negatívne účinky na spoločnosť a životné prostredie;
- zníženie emisií základných látok znečisťujúcich ovzdušie (SO_2, NOx, CO, CxHy, tuhých emisií), prchavých organických zlúčenín (VOCs), perzistentných organických látok (POPs), ťažkých kovov na stav v súlade s medzinárodnými dohovormi;
- realizácia národných Programov zameraných na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ostatných plynov vyvolávajúcich zvýšenie skleníkového efektu, na ktoré sa nevzťahuje Montrealský protokol o látkach narušujúcich ozónovú vrstvu;
- širšie uplatnenie pohonných látok a druhov dopravy neznečisťujúcich životné prostredie (napr. plyn, elektrina, bezolovnatý benzín...);

Voda

- zníženie množstva znečisťujúcich látok vo vypúšťaných odpadových vodách až na prípustnú, limitovanými hodnotami určenú mieru budovaním ČOV, vrátane malých ČOV, kanalizácií, zvýšenie vysokoefektívnych metód čistenia (biologické, chemické) pri preferovaní rozostavaných ČOV resp. tam, kde nie je možné odstrániť enormné znečistenie vôd pri ich vzniku (napr. komunálna sféra), zníženie rozdielu medzi množstvom odoberanej a vypúšťanej vyčistenej vody na minimum a perspektívne splnenie požiadaviek smernice EÚ 91/271/EEC pre čistenie komunálnych odpadových vôd;
- realizácia technických opatrení (napr. zalesňovanie, pozemkové úpravy, budovanie vodných nádrží a pod.) na podporu zadržiavania vody, spomalenie odtoku najmä z povodí deficitných oblastí a oblastí so zníženou retenčnou schopnosťou, zmiernenie účinkov povodní a riešenie environmentálne únosného využívania podzemných vôd;
- zavedenie opatrení na znižovanie spotreby pitnej vody minimalizovaním strát vo vodovodnej sieti a racionálnejším hospodárením u spotrebiteľov, sprísnenou kontrolou potenciálnych príčin havárií a ďalšími preventívnymi opatreniami zameranými na výrazné zníženie havárií;
- zavedenie opatrení na zníženie znečistenia vodných tokov, vytvorenie podmienok a zavedenie systému na ich revitalizáciu, celkové zníženie znečistenia vodných tokov (okrem ČOV a kanalizácií);
- uplatňovanie zvýšenej ochrany a racionálneho využívania vodných zdrojov oceňovaných aj podľa ich environmentálnej hodnoty a verejnoprospešnej funkcie, efektívnejšie využívanie spolupôsobenia zdrojov podzemných a povrchových vôd;
- zmenšenie množstva a druhov karcinogénnych, teratogénnych, mutagénnych a ďalších škodlivých látok vo vode (polychlórované bifenyly, dusičnany, dusitany, ťažké kovy, polyaromatické uhľovodíky) na vopred stanovenú prípustnú mieru;

Horninové prostredie, pôda a les

- zníženie výmery silne až veľmi silne ohrozených pôd (erózia) pozemkovými úpravami, výsadbou vetrolamov, brehových porastov a výsadbou vhodných kultúr, využívanie pôd poškodených imisiami výlučne na produkcie pre nepotravinárske účely s ich postupnou dekontamináciou;
- uplatňovanie jemnejších metód obhospodarovania, ekologizácie lesníctva a premietnutie zásad environmentálnej politiky v rámci lesohospodárskej úpravníckej praxe
- realizácia Koncepcie rudného a nerudného baníctva SR a systém ochrany horninového prostredia, racionálne využívanie anorganických prírodných zdrojov a geotermálnej energie;

Odpady

- obmedzovanie vzniku nebezpečných odpadov, zabezpečenie ich recyklácie a zneškodňovanie nerecyklovateľných odpadov spôsobom neohrozujúcim životné prostredie;
- intenzifikácia separovaného zberu druhotných surovín a zvýšenie využívania vyseparovaných zložiek komunálneho odpadu;
- znižovanie nebezpečných vlastností odpadov napr. separáciou zberu problémových látok, výstavba siete skládok a spaľovní nevyužiteľných odpadov zodpovedajúcich predpisom EÚ;
- systematická sanácia a rekultivácia priestorov skládok odpadov ohrozujúcich životné prostredie a zníženie znečistenia životného prostredia na prípustnú mieru v regiónoch a postupne v celej SR;
- vypracovanie a realizovanie Programov odpadového hospodárstva na všetkých úrovniach a zhodnotenie ich účinnosti.

Ochrana prírody

- na základe Generelu nadregionálneho ÚSES SR dobudovanie sústavy chránených území, zabezpečenie ochrany nadregionálnych biocentier, podľa zákonom stanovených stupňov ochrany, vytvorenie podmienok na obnovu zaniknutých a prerušených trás nadregionálnych biokoridorov, dotvorenie sústavy bilaterálnych a trilaterálnych CHÚ, územného systému ekologickej stability nížin a kotlín, vrátane zabezpečenia II. a III. stupňa ochrany ekologicky významných celkov a oblastí;
- ochraňovať a obnoviť habitaty a prírodné systémy a zastaviť straty biodiverzity;
- vytvorenie a uplatnenie revitalizačných Programov a projektov extrémne narušených území a pre zhodnotenie environmentálnej únosnosti;
- zvýšenie kvality životného prostredia mestskej a vidieckej krajiny, realizácia kultúrno-spoločenských a environmentálnych hľadísk tvorby prostredia pri preferovaní zvýšenej pozornosti záchrane schátralých nehnuteľných kultúrnych pamiatok, realizácia Programov starostlivosti lokalít SR zahrnutých do WH a vypracúvanie nominačných projektov lokalít navrhovaných do WH;
- podporovanie územnoplánovacieho procesu a spracovávanie ÚPD v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja tak, aby sa znižovalo zaťaženie životného prostredia a dochádzalo k harmonizácii ľudských aktivít s prírodou;
- uplatňovanie zvýšenej ochrany a racionálneho využívania prírodných zdrojov oceňovaných podľa ich environmentálnej hodnoty, verejnoprospešnej funkcie, orientovanie vedy a techniky na riešenie komplexných environmentálnych problémov v zmysle princípov trvalo udržateľného rozvoja.

Zdravie obyvateľstva

- zlepšiť zdravotné zabezpečenie občanov;
- vyvinúť stratégie a mechanizmy na prevenciu, výmenu informácií a na reagovanie na stavy ohrozenia zdravia v dôsledku prenosných a neprenosných ochorení, ako aj ohrozenie z fyzických, chemických alebo biologický zdrojov vrátane prípadov ich úmyselného uvoľnenia; akcia na zabezpečenie vysokokvalitnej spolupráce v oblasti diagnostiky medzi laboratóriami vrátane štruktúry referenčného laboratória Európskeho spoločenstva;
- vyvinúť kapacity a postupy na riadenie rizika; zlepšiť pripravenosť a plánovanie pre prípad naliehavých situáciách z hľadiska ohrozenia zdravia vrátane reakcií na naliehavé situácie z hľadiska ohrozenia zdravia, a to na úrovni EÚ, ako aj na medzinárodnej úrovni; vyvinúť postupy pri oznamovaní rizika a na konzultáciu protiopatrení;

- presadzovať spoluprácu a posilnenie kapacít pri reagovaní na uvedené situácie, ako aj prostriedky vrátane ochranných zariadení, izolačných zariadení a mobilných laboratórií na bezprostredné použitie v prípade naliehavých situácií z hľadiska ohrozenia zdravia;
- podporiť a zlepšiť vedecké poradenstvo a posudzovanie rizika presadzovaním skorého označenia rizík; analyzovať ich možný dosah; vymieňať si informácie o rizikách a vystavení sa ich účinkom; a podporovať jednotné a harmonizované postupy;
- podporovať akcie na pomoc pri znižovaní počtu úrazov a zranení;
- podporovať iniciatívy na zvýšenie počtu rokov života prežitých v dobrom zdraví podporovať zdravé starnutie; podporovať opatrenia na podporu a preskúmanie dosahu, aký ma zdravie na produktivitu a pracovné zapojenie ako príspevok k napĺňaniu lisabonských cieľov;
- zamerať sa na zdravotné determinanty s cieľom podporiť a zlepšiť kvalitu zdravia a vytvoriť vhodné prostredie pre vývoj zdravého životného štýlu a prevenciu chorôb; vyvinúť akcie zamerané na kľúčové faktory, ako sú výživa a telesná aktivita a sexuálne zdravie a návykové determinanty, ako napr. tabak, alkohol a drogy, s dôrazom na kľúčové faktory ako vzdelanie, pracovisko a životný cyklus;
- zbierať informácie a vymieňať si poznatky a osvedčené postupy v kľúčových otázkach týkajúcich sa kvality zdravia v rámci rozsahu pôsobnosti konkrétneho Programu vrátane spolupráce medzi zdravotníckymi systémami, aspektov pohlavia v rámci problematiky zdravia, zdravia detí, duševného zdravia a ojedinelých chorôb;
- ďalej vyvíjať trvalo udržateľný zdravotnícky monitorovací systém s mechanizmami na zbieranie údajov a informácií s vhodnými indikátormi; zbierať údaje o zdravotnom stave a politikách v oblasti zdravia; štatistická zložka tohto systému sa bude ďalej rozvíjať spolu so štatistickým Programom Spoločenstva;
- vyvinúť mechanizmy na analýzu a šírenie vrátane správ Európskeho spoločenstva o zdraví, portálu o zdraví a konferencií; poskytovať informácie občanom, zúčastneným stranám a tvorcom politiky, vyvíjať konzultačné mechanizmy a postupy účasti; pravidelne informovať o zdravotnom stave v Európskej únii na základe všetkých údajov a indikátorov a vrátane kvalitatívnej i kvantitatívnej analýzy;
- podporovať dobré verejné zdravie za spravodlivých podmienok a zlepšiť ochranu proti ohrozeniam zdravia;
- zabezpečiť, aby sa potravinová bezpečnosť a kvalita potravín stali cieľmi všetkých aktérov potravinárskeho sektora;
- zabezpečiť, aby sa chemikálie produkovali a využívali len takým spôsobom, ktorý neohrozuje ľudské zdravie a prostredie;
- vytvoriť sociálne inkluzívnu spoločnosť zohľadňovaním solidarity medzi generáciami a v rámci nich a zabezpečiť zvyšovanie kvality života občanov ako podmienky pre trvalé blaho jednotlivca;
- zlepšenie adaptability pracovníkov a podnikateľských subjektov a flexibility trhu práce;
- vyššie investície do humánneho kapitálu lepším vzdelaním a rozvojom zručností.

Manažment prírodných zdrojov

- zlepšiť hospodárenie s prírodnými zdrojmi, vyhnúť sa ich nadmernému využívaniu a uznať hodnotu služieb ekosystémov.

Doprava

- obmedziť súvislosť nárastu dopravných výkonov a rastu hrubého domáceho produktu s cieľom redukovať dopravné zápchy a iné negatívne vedľajšie efekty dopravy;
- zabezpečiť posun dopravy z ciest na železnicu, vodnú dopravu a verejnú osobnú dopravu;

- zabezpečiť, aby dopravné systémy spĺňali hospodárske, sociálne a environmentálne potreby spoločnosti pri minimalizovaní ich nežiaduceho vplyvu na hospodárstvo, spoločnosť a životné prostredie.

Regionálny rozvoj
- podporiť vyváženejší regionálny rozvoj redukciou disparít v ekonomických aktivitách a udržanie životaschopnosti mestských i vidieckych komunít, tak ako je to doporučené v European Spatial Development Perspective;

Hospodárska prosperita
- podporovať prosperujúce, inovačné a konkurencieschopné hospodárstva, bohaté na znalosti, ktoré je účinné pri ochrane životného prostredia a ktoré zaručuje vysokú životnú úroveň, plnú zamestnanosť a kvalitnú prácu v celej Európskej únii;
- podporovať trvalo udržateľné modely spotreby a výroby.

Zohľadnenie, realizácia a dodržanie uvedených aspektov v navrovanom strategickom dokumente významnou mierou prispeje aj k rozvoju trvalo udržateľného cestovného ruchu v rámci Nitrianskeho kraja.

IV. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOCH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE ZDRAVIA

Podľa viacerých dokumentov prijatých na úrovni Európskej únie cestovný ruch predstavuje tretiu najrozsiahlejšiu sociálnoekonomickú aktivitu v Európskej únii, a to po obchodnom a distribučnom odvetví a stavebníctve. Vďaka jeho rozvoju vzniká viac ako 10 % HDP EÚ a cca 12 % pracovných miest.
Nadobudnutím platnosti Zmluvy, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o fungovaní Európskeho spoločenstva *(Lisabonská zmluva)* vzrástol význam cestovného ruchu.
V HLAVE XXII CESTOVNÝ RUCH v článku 195 konsolidovaného znenia Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa uvádza:

„Článok 195

1. *Únia dopĺňa činnosť členských štátov v odvetví cestovného ruchu najmä podporou konkurencieschopnosti podnikov Únie v tomto odvetví.*
   Na tento účel sa činnosť Únie zameriava na:
   a) podporu vytvárania priaznivého prostredia pre rozvoj podnikov v tomto odvetví;
   b) podporu spolupráce medzi členskými štátmi, najmä výmenou dobrej praxe.
2. *Európsky parlament a rada v súlade s riadnym legislatívnym prístupom ustanovia osobitné opatrenia a doplňujúce činnosti vykonávané členskými štátmi na dosiahnutie cieľov uvedených v tomto článku, pričom je vylúčená akákoľvek harmonizácia zákonov a iných právnych predpisov členských štátov.“*

Takáto výrazná a jednoznačná podpora rozvoja cestovného ruchu môže vyvolať okrem pozitív v prospech rozvoja cestovného ruchu i problémy, a preto je potrebné nájsť správnu rovnováhu medzi rozvojom cestovného ruchu a ochranou životného prostredia a vývojom konkurenčnej ekonomickej činnosti, čo môže byť často veľmi náročné.
Medzi všeobecné závažné negatívne vplyvy cestovného ruchu možno zaradiť predovšetkým devastáciu životného prostredia, keď počet účastníkov cestovného ruchu prekročí určitú únosnú hranicu (napr. fyzické znečisťovanie, nadmerné využívanie prírodných zdrojov a pod.).

Nekoordinovaný a živelný rozvoj cestovného ruchu môže vyvolať nie len pozitívne, ale i negatívne vplyvy na životné prostredie, a preto sú návrhy strategických dokumentov súvisiacich s rozvojom cestovného ruchu na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej i lokálnej) pred ich prijatím alebo schválením posudzované z hľadiska ich predpokladaného vplyvu na životné prostredie.

1. Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne)

Vplyvy návrhu strategického dokumentu súvisiaceho s rozvojom cestovného ruchu v NSK na životné prostredie boli posudzované komplexne najmä z hľadiska únosného zaťaženia územia; vplyvu na obyvateľstvo, jeho zdravie a aktivity; horninové prostredie a pôdu; vplyvu na ovzdušie a klimatické pomery dotknutého územia; vplyvu na vodné pomery; vplyvu na faunu, flóru ich biotopy a územia chránené podľa osobitných predpisov. Zároveň boli zhodnotené vplyvy súvisiace s hlavným cieľom strategického dokumentu, prioritnými oblasťami stanovenými pre jeho naplnenie a taktickými úlohami, ktoré určujú spôsob naplnenia cieľov strategického dokumentu.

1.1. Požiadavky na vstupy

Požiadavky na vstupy spojené s realizáciu strategického dokumentu vo vzťahu k životnému prostrediu súvisia najmä so záberom pôdy, potrebou vody, potrebou energie (napr. elektrina, plyn, teplo, pohonné hmoty), potrebou surovín, s nárokmi na dopravu a inú infraštruktúru a s nárokmi na pracovné sily.
Posudzovaný strategický dokument je všeobecného charakteru bez určenia lokalizácie a rozsahu činnosti, ktorými sa budú realizovať ciele stanovené v návrhu strategického dokumentu.
Zábery pôdy sa predpokladajú pri realizácii navrhovaných činnosti vyplývajúcich z PO 2 Rozvoj cykloturistiky (TÚ 1, 2), na budovanie cyklotrás a doplnkových služieb, PO 3 Využitie kultúrno-historického potenciálu (TÚ 2) na zriadenie pútnickej cesty a doplnkových služieb, PO 4 Podpora vidieckeho cestovného ruchu (TO 5) na vybudovanie vidieckych usadlosti s komplexnou ponukou doplnkových služieb, PO 6 Podpora aktívnej turistiky (TO 1) na zriadenie doplnkových služieb, PO 7 Podpora rozvoja infraštruktúry (TO 2, 3,6 na výstavbu nových wellness centier, kongresových centier a súvisiacej infraštruktúry.
Cestovný ruch nemá vysoké nároky na potrebu energie a pitnej vody. Táto potreba súvisí najmä s prevádzkou zariadení cestovného ruchu, vrátane stravovania, ubytovania a doplnkových služieb.
Rozvojom cestovného ruchu sa čiastočne zvýši frekvencia dopravy na existujúcich komunikáciách, výstavba novej dopravnej infraštruktúry a ďalšej infraštruktúry (vodovody, kanalizácia, ČOV, zariadenia na nakladanie s odpadmi) v regióne, táto sa vyžaduje nie len z dôvodu rozvoja cestovného ruchu ale z dôvodu zabezpečenia a rozvoja regiónu ako celku.
Čo sa týka nárokov na pracovné sily v rámci rozvoja cestovného ruchu sa vytvoria nové pracovné miesta, čím sa zníži celková nezamestnanosť v regióne.
V štádiu vypracovania strategického dokumentu nie sú k dispozícii podrobnejšie informácie o rozsahu uvedených vstupov.
Požiadavky strategického dokumentu na vstupy budú konkretizované a upresňované v ďalších etapách rozpracovania strategického dokumentu a následne v konkrétnych projektoch v rámci realizácie strategického dokumentu.

1.2. Údaje o výstupoch

Pod výstupmi z realizácie strategického materiálu sa rozumie najmä znečisťovanie ovzdušia (napr. tvorba nových zdrojov znečisťovania ovzdušia, produkcia látok znečisťujúcich ovzdušie), produkcia odpadových vôd, produkcia odpadov, hluk a vibrácie, svetelné znečistenie a ďalšie.
Rovnako ako pri vstupoch konkrétne údaje o výstupoch nie sú v etape jeho prípravy k dispozícii, a preto je možné uviesť len údaje vo všeobecnej rovine.
Cestovný ruch vo všeobecnosti nepredstavuje odvetvie, ktoré významnou mierou prispieva k znečisťovaniu ovzdušia.
V rámci realizácie strategického dokumentu bude produkcia emisií látok znečisťujúcich ovzdušie spojená s rekonštrukciou existujúcich a výstavbou nových zariadení a objektov cestovného ruchu v dôsledku stavebnej činnosti – prevádzkou stavebnej mechanizácie a stavebnej nákladnej dopravy, najmä v citlivých územiach. Tieto vplyvy majú len dočasný charakter a je ich možné zmierniť technickými, technologickými a organizačnými opatreniami.
Počas prevádzky zariadení cestovného ruchu sa za významný líniový negatívny zdroj znečisťovania ovzdušia považuje doprava návštevníkov, ktorá je zdrojom základných znečisťujúcich látok. Mieru vplyvu vzhľadom na to, že je to zdroj líniový (mobilný) a nepravidelný, je možné len ťažko kvantitatívne vyhodnotiť.
Ďalšími stacionárnymi zdrojmi znečisťovania ovzdušia (malými, strednými ale i veľkými) najmä v zimnom období sú kotolne zariadení cestovného ruchu na výrobu tepla, ktoré sú prevádzkované najmä na báze tuhých palív.
Emisie vznikajú i pri používaní niektorých športových potrieb (napr. vodné skútre).
Splaškové odpadové vody budú vznikať pri prevádzke zariadení cestovného ruchu vrátane termálnych kúpalísk. Odpadové vody z prevádzky termálnych zariadení si vyžadujú osobitnú pozornosť.
Rozvojom cestovného ruchu v regióne sa mierne zvýši produkcia odpadov, najmä odpadov komunálnych.
Ovplyvňovanie prostredia hlukom bude súvisieť s prevádzkou zariadení cestovného ruchu a súvisiacou dopravou. Okrem dopravy sa na hluku podieľa i celý rad športových a rekreačných zariadení a činnosti (napr.: športové areály, vodný a terénny motorizmus, reprodukovaná hudba a pod.).
Rovnako ako údaje o vstupoch budú aj údaje o výstupoch konkretizované a kvantifikované v ďalších etapách rozpracovania a realizácie strategického dokumentu a následne pri realizácii konkrétnych projektov v rámci realizácie cieľov strategického dokumentu.

1.3. Údaje o priamych a nepriamych vplyvoch na životné prostredie

Cestovný ruch je odvetvie, ktoré má prierezový charakter a na jeho realizácii sa priamo podieľa celý rad ďalších odvetví (napr. doprava, kultúra, stavebníctvo, zdravotníctvo, školstvo, priemyselné odvetvia, poľnohospodárstvo,...).
Toto odvetvie viac ako ktorákoľvek iná hospodárska činnosť sa môže úspešne rozvíjať len v úzkej súčinnosti so zabezpečením kvalitného životného prostredia. Rozvoj cestovného ruchu je priamo podmienený existenciou prírodných a kultúrnohistorických zdrojov. Narušenie rovnováhy krajiny a jej zložiek a faktorov (napr. voda, pôda, ovzdušie, rastlinstvo, živočíšstvo), nevedie k rozvoju cestovného ruchu ale k jeho utlmeniu až likvidácii.
Aj napriek tomu, že cestovný ruch má slúžiť najmä na regeneráciu síl a udržanie a zlepšenie zdravia človeka, cestovný ruch, tak ako každá ľudská činnosť, môžu pôsobiť nie len pozitívne, ale aj negatívne na prostredie v ktorom sa realizuje.

Pri rozvoji cestovného ruchu treba v prvom rade prihliadať na celkovú únosnosť územia určeného na rozvoj konkrétneho druhu cestovného ruchu. Prekročenie limitných hodnôt (často ešte exaktne nestanovených) môže viesť k narušeniu štruktúry krajinných systémov alebo dokonca k ich nevratnej deštrukcii. Preto je potrebné rešpektovať prírodné zákonitosti, štruktúru a dynamiku priestorových krajinných systémov a antropickú činnosť usmerňovať tak, aby sa neprekročili limity únosnosti.

V rámci rozvoja cestovného podľa posudzovaného strategického dokumentu je potrebné sa vyvarovať najmä týmto negatívnym javom a činnostiam vyplývajúcich zo živelného a neorganizovaného cestovného ruchu:

- neprimeraná a nadmerné koncentrácia obyvateľstva a aktivít cestovného ruchu do určitých oblastí;
- nekoordinovaná a nadmerná koncentrácia materiálno-technickej základne cestovného ruchu;
- vykonávanie aktivít súvisiacich s cestovným ruchom v citlivých územiach (napr. paragliding, horolezectvo, stanovanie, používanie motorových člnov, používanie motorových vozidiel, lov rýb, jazda na terénnych motocykloch a vozidlách a i.);
- fragmentácia krajiny a znižovanie pokojných zón pre život voľne žijúcich živočíchov;
- narušenie regeneračnej schopnosti ekosystémov najmä v areáloch aktívnej rekreácie a športu (napr. neusmernená cyklistika, vodné športy);
- neriadené a nevhodné nakladanie s vyprodukovanými odpadmi a odpadovými vodami a ďalšie.

Za účelom zabránenia uvedených a ďalších podobných javov sa vypracováva i strategický dokument, ktorý je bol predmetom posudzovania.

Budovanie nových zariadení cestovného ruchu, najmä tých, ktoré majú byť určené na regeneráciu síl a oddych, nemusí byť samo o sebe negatívne. V prípade vhodnej architektúry a začlenenia objektov do krajiny sa môžu vytvárať i z hľadiska pohľadu cenné prvky, ktoré dotvárajú estetiku prostredia. Tieto objekty by ale nemali byť v krajine dominantné.

Nepriaznivý vplyv na životné prostredie má i doprava za rekreáciou – rekreačná migrácia. Okrem všeobecných negatívnych vplyvov ktoré doprava spôsobuje (napr. hluk, výfukové plyny, záber pôdy pre parkoviska) to znamená i smerovanie dopravy do oblasti, ktoré boli týchto vplyvov ušetrené.

Len na základe poznania potenciálu krajiny a akceptovania jej optimálnej únosnosti a vhodného funkčného využitia sa môže dospieť k súladu vývoja krajiny/regiónu a trvalo udržateľnému rozvoju cestovného ruchu.

Hlavný cieľ a prioritné oblasti navrhovaného strategického dokumentu na obdobie do roku 2020 sú formulované všeobecne bez vzťahu ku konkrétnym územiam alebo lokalitám. Z toho vyplýva, že i predpokladané vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie je možné identifikovať len vo všeobecnej rovine.

Navrhované činnosti, ktoré budú spĺňať prahové hodnoty podľa prílohy č. 8 zákona č. 24/2006 Z. z. budú podliehať posudzovaniu podľa tretej časti zákona (EIA).

V celom strategickom dokumente, ktorý je predmetom posudzovania by bolo vhodné viac zdôrazniť environmentálny rozmer a to už minimálne v definovaní hlavného cieľa tohto dokumentu.

Realizácia strategického dokumentu, predmetom ktorého je rozvoj cestovného ruchu, môže mať vplyv na všetky zložky a faktory životného prostredia a to pozitívne i negatívne. Vzhľadom na charakter a dosah strategického dokumentu sa predpokladá prevaha pozitívnych vplyvov pred negatívnymi.

Vzhľadom na skutočnosť, že posudzovaný strategický dokument neobsahuje konkrétne parametre ani lokalizáciu projektov, ktoré sa budú realizovať na naplnenie jeho cieľov, sú i identifikované vplyvy tohto dokumentu na životné prostredie vo všeobecnejšej rovine.

Predpokladané vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie boli posúdené z pohľadu stanovených prioritných oblasti i z pohľadu vplyvu na zložky a faktory životného prostredia.

Identifikácia vplyvov vyplývajúcich z navrhovaných priorít

Prioritné oblasti rozvoja cestovného ruchu v NSK

Prioritná oblasť 1: Termálne pramene a ich využitie v cestovnom ruchu

Taktická úloha 1: Vytvorenie komplexnej ponuky pobytových balíčkov podľa požiadaviek vybraných cieľových skupín na zabezpečenie ich spokojnosti a zároveň čo najvyššieho priemerného výdavku v regióne.

Predpokladané aktivity

- Periodické zisťovanie a analyzovanie potenciálneho dopytu po produkte cestovného ruchu.
- Koordinácia jednotlivých poskytovateľov služieb v regióne, vrátane využitia potenciálu neziskových organizácií a občianskych združení.
- Založenie vlastnej organizácie destinačného manažmentu.
- Spolupráca s odborníkmi, ktorí vytvoria návrh produktových balíčkov, ktoré budú reprezentované v propagačných materiáloch.

Predpokladané vplyvy

Jedná sa o neinvestičný typ opatrení bez priameho vplyvu na životné prostredie. Jedným z hlavných kritérií pri vytváraní ponuky a produktových balíčkov musí byť ochrana a tvorba životného prostredia.

V prípade zohľadnenia kritérií ochrany a tvorby životného prostredia už pri tvorbe ponuky a produktových balíčkov sa zabráni živelnosti pri rozvoji služieb v oblasti cestovného ruchu. Zároveň sa zvýši spokojnosť a záujem návštevníkov o domáci cestovný ruch.

Taktická úloha 2: Pobyt pri vode ako doplnková služba k iným formám cestovného ruchu.

Predpokladané aktivity

- Ponuka a umožnenie návštevy rekreačných termálnych zariadení a poskytnutie ich služieb pre návštevníkov, ktorých primárnym cieľom nie je rekreácia pri vode (napr. vystavovatelia, účastníci kongresov a konferencií, účastníci poznávacích zájazdov.

Predpokladané vplyvy

Bez priameho negatívneho vplyvu na životné prostredie. Nepriamo možno očakávať zvýšenú frekvenciu dopravy v rámci regiónu z dôvodu krátkodobých pobytov v rekreačných termálnych zariadeniach medzi zariadeniami kongresového turizmu a rekreačnými termálnymi zariadeniami.

Pozitívnym vplyvom bude efektívnejšie a rovnomernejšie využitie rekreačných termálnych zariadení v priebehu roka. Zvýšenie atraktívnosti celkovej ponuky služieb v oblasti cestovného ruchu na území NSK.

Taktická úloha 3: Zabezpečenie moderných a inovatívnych služieb na termálnych kúpaliskách.

Predpokladané aktivity

- Rozšírenie služieb na termálnych kúpaliskách o zábavné a zážitkové služby pre deti aj dospelých ako i v oblasti stravovania v zmysle budovania termálnych kúpalísk ako zážitkového centra letného cestovného ruchu.
- Zavádzanie nových technológií.

Predpokladané vplyvy

Pri zavádzaní zábavných a zážitkových služieb pre detí a dospelých je potrebné postupovať s najväčšou opatrnosťou. Pri ich návrhu a lokalizácii spolupracovať okrem iného i

s príslušnými orgánmi v oblasti ochrany zdravia. Pri nevhodnom zavedení zábavných a zážitkových služieb treba dbať o to, aby takéto služby nenarušili napr. neprimeranou hlučnosťou pôvodný zámer oddychu a pokoja, ktoré by mali termálne kúpaliska poskytovať pre svojich návštevníkov.
Pozitívnym vplyvom realizácie taktickej úlohy bude zvýšenie záujmu a atraktívnosti kúpalísk pre širokú škálu návštevníkov.

Prioritná oblasť 2: Rozvoj cykloturistiky na celom území NSK

Taktická úloha 1: Pripojenie produktu cyklotrás na iné produkty v regióne. Vytvoriť cykloturistické balíčky služieb s flexibilným obsahom.

Predpokladané aktivity

- Budovanie nových cyklotrás s ich využitím pre rozvoj cestovného ruchu.
- Značenie a údržba cyklotrás, ich vhodné trasovanie a prepájanie s turistickými atraktivitami a na existujúcu infraštruktúru.
- Organizovanie podujatí pre aktívnych aj amatérskych cyklistov ako kultúrne podujatia (napr. folklór, ľudové tradície, a pod.), podujatia s gastronomickými zážitkami (napr. varenie guľášu, halušiek, grilovanie a pod.), športové podujatia (napr. súťaže pre deti i dospelých).

Predpokladané vplyvy

NSK má mimoriadne vhodné podmienky pre rozvoj cykloturistiky na celom území kraja.
V prípade budovania nových cyklotrás je predpoklad, že ich trasovanie bude viesť prevažne vo voľnom nezastavanom teréne a často i v prírodne atraktívnych a cenných lokalitách a nie je vylúčené že i v chránených územiach.
Aj napriek tomu, že bicykel je dopravným prostriedkom, ktorý neprodukuje škodlivé emisie do ovzdušia, je menším zdrojom hluku v porovnaní s motorovou dopravou, nemá žiadne iné nároky na zdroje energie ani surovín, aj napriek tomu môže dochádzať pri realizácii cykloturistiky k niektorým negatívnym vplyvom na životné prostredie. Najmä v prípade, ak cyklotrasy vedú cez chránené a citlivé územia môžu vznikať napr. tieto negatívne vplyvy:

- *vyrušovanie živočíchov nadmerným pohybom osôb a hlukom v okolí cyklotrás;*
- *narušenie rastlinného krytu;*
- *riziko erózie pôdy spôsobené jazdou mimo upravených cyklistickej trasy;*
- *svetelné znečistenie v prípade osvetlenia úsekov cyklotrás v noci;*
- *riziko znečisťovania prostredia odpadmi v okolí cyklotrás;*
- *narušenie vodných pomerov – v prípade, ak cyklotrasy križujú malé vodné toky;*
- *budovanie nových cyklotrás bude súvisieť i zo záberom pôdy na ich umiestnenie.*

Pozitívnym vplyvom cykloturistiky je najmä zníženie vplyvov dopravy na báze uhľovodíkových palív (nafta, benzín).
Budovanie cyklistických tras v čistom a kvalitnom prostredí prispeje k upevneniu zdravia obyvateľstva a zároveň osloví širší okruh ich používateľov.

Taktická úloha 2: Zabezpečenie doplnkových služieb pri cyklotrasách

Predpokladané aktivity

- Zabezpečenie doplnkových služieb na trase cyklotrás (napr. zariadenia pre občerstvenie a stravovanie, ubytovacie strediska, sociálne zariadenia, odpadové koše).
- Vhodná propagácia cyklotrás a doplnkových služieb.
- Rozvoj zázemia pre cykloturistiku (napr. požičovne a servis bicyklov, a i.).

Predpokladané vplyvy

Budovanie doplnkových služieb pri cyklotrasách je veľmi žiaduce a prispeje pozitívne okrem iného i k ochrane životného prostredia. Okrem toho, že sa prispeje k zatraktívneniu cyklistickej dopravy, ktorá pozitívne vplýva na zdravie obyvateľstva zabráni sa

i znečisťovaniu životného prostredia v okolí cyklotrás. Zariadenia poskytujúce občerstvenie a stravovacie služby musia spĺňať všetky podmienky vyplývajúce z príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov. Dôležité sú sociálne zariadenia a tiež vhodné nakladanie s odpadmi, ktoré v súčasnosti veľmi často znečisťujú okolie cyklotrás. Zabezpečenie ubytovacích a stravovacích zariadení sa predpokladá v existujúcich zariadeniach umiestnených v zastavaných územiach v blízkosti cyklotrás, čím sa prispeje i k rozvoju priľahlých sídiel. Je potrebná vhodná propagácia a označenie zariadení doplnkových služieb. Veľmi dôležitou podmienkou pre zariadenia doplnkových služieb je ich architektonické stvárnenie, ktoré musí byť prispôsobené prostrediu do ktorého sa takéto zariadenia budú umiestňovať a nemali by byť dominantné a nesmú vzhľad dotknutého prostredia narúšať.
Negatívnym vplyvom realizácie Taktickej úlohy 2 môže byť záber pôdy, zvýšené nároky na vodu, ktoré však vzhľadom na ich charakter a rozsah nebudú závažné.

Prioritná oblasť 3: Využitie kultúrno-historického potenciálu pre cestovný ruch, rozvoj mestského turizmu

Taktická úloha 1: Zvýšiť atraktivitu a ponúknuť zážitok v rámci ponuky kultúrno-historických objektov (múzeí, galérií, svetských a sakrálnych pamiatok) pre zvolené cieľové skupiny. Návrh a značenie tematických trás a okruhov po kultúrno-historických pamiatkach.

Predpokladané aktivity

- Zatraktívnenie kultúrno-historických objektov a kultúrnych inštitúcií a prispôsobenie prezentovania ich ponuky klientom (interaktívne prezentácie, zapojenie návštevníkov do kreatívnych aktivít v tematickej súvislosti odbornej prezentácie kultúrnej pamiatky a historických udalostí).
- V spolupráci s historikmi vytvoriť koncepciu tematických trás, spájajúcich kultúrno-historické pamiatky z rovnakých období.
- Zavádzanie nových informačno-komunikačných technológií na technickú podporu inovatívnych služieb (napr. označenie tabuľkami, mapky s poznávacími trasami).

Predpokladané vplyvy

Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie.
NSK je mimoriadne bohatý na kultúrno-historické pamiatky, ktoré si zasluhujú pozornosť. Myšlienka ponuky návštevy kultúrno-historických objektov a pamiatok ako prostriedok na zatraktívnenie cestovného ruchu v regióne môže účinne prispieť k rozvoju cestovného ruchu v regióne. Nie je však postačujúce len vytvorenie koncepcie tematických tras a zavádzanie nových informačno-komunikačných technológií, ale v prvom rade je potrebné posúdiť súčasný stav jednotlivých pamiatok a v prípade potreby urýchlenie zabezpečiť ich rekonštrukciu a ochranu. Umožnenie prehliadky a návštevy zdevastovaných kultúrno-historických pamiatok by mohlo mať opačný efekt ako sa od takejto myšlienky očakáva.
Pri návrhu zatraktívnia kultúrno-historických objektov je potrebné mať na zreteli, že sa jedná o veľmi vzácne historické bohatstvo, a preto treba zároveň navrhnúť účinné opatrenia, ktorými by sa zabránilo ich poškodeniu alebo dokonca i zničeniu alebo odcudzeniu ich časti. Aj obraz Mona Lízy je možné vidieť, ale nemožno si ho ohmatať.

Taktická úloha 2: Návrh, vytvorenie a značenie pútnickej cesty Sv. Cyrila a Metoda cez NSK.

Predpokladané aktivity

- Navrhnúť a dobudovať a vyznačiť trasu pútnickej cesty:
  - *Vetva č. 1*: Štúrovo – Hronovce – Želiezovce – Jur nad Hronom – Starý Tekov – Malé Kozmálovce –Tlmače, Lipník – Hronský Beňadik – Kostoľany pod Tribečom – Kolíňany – Nitra
  - *Vetva č. 2*: Štúrovo – Mužľa-Čenkov – Komárno – Šurany – Nitra
  - *smer Trnavský kraj*: Močenok – Pata – Sereď

- *smer Trenčiansky kraj*: Ludanice – Krtovce – Nitrianska Blatnica – Bojná - Ducové

- Napojenie pútnickej cesty na existujúcu trasu „Cyklometodějská stezka" Mikulčice – Kopčany- Gbely – Šaštín-Stráže.
- Navrhnúť ideovú náplň jednotlivých zastávok.
- Realizovať jasné a kvalitné značenie trasy.
- Vytvoriť propagačné materiály vrátane mapových podkladov.

Predpokladané vplyvy

Vytvorenie pútnickej cesty na území NSK, vrátane doplnkových služieb na jej trati, môže súvisieť so záberom pôdy, ktorý nebude rozsiahly a na niektorých úsekoch čiastočným so zásahom do prostredia doposiaľ nenarušeného.

Výsledný efekt realizácie tohto návrhu bude prínosom pre rozvoj cestovného ruchu v regióne. Vplyvy na životné prostredie nebudú takého rozsahu a dosahu, že by spochybňovali realizáciu tohto návrhu.

Taktická úloha 3: Vytvoriť platformu pre efektívnu spoluprácu v cestovnom ruchu vo vybraných mestách. Zaradiť ponuku miest do portfólia cestovných kancelárií a iných organizátorov v cestovnom ruchu.

Predpokladané aktivity

- Systematická a koncepčná spolupráca s organizátormi v rámci cestovného ruchu (s cestovnými kanceláriami, práca s organizátormi výletov a pobytov, prezentácia produktov na webových stránkach.
- Neformálna spolupráca odboru cestovného ruchu NSK a jednotlivými aktérmi cestovného ruchu.

Predpokladané vplyvy

Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie.

Prioritná oblasť 4: Podpora rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, agroturizmu, gastroturizmu, vinárstva a vinohradníctva

Taktická úloha 1: Zefektívniť manažment vinohradníckych oblastí a vytvoriť koncepciu fungujúcich vínnych ciest.

Predpokladané aktivity

- Vytvorenie koncepcie značených „vinných ciest" s poskytovaním produktu zážitkovej degustácie v prvej etape každý víkend a v ďalšej etape na dennej báze.
- Vytvorenie organizácii destinačného manažmentu a zabezpečiť ich spoluprácu.
- Skvalitniť služby – napr. stravovanie, ubytovanie na trase vinných ciest

Predpokladané vplyvy

NSK má dobré predpoklady pre rozvoj tzv. vinného turizmu, nakoľko sa na jeho území nachádzajú dve vinohradnícke oblasti (Nitrianska a Južnoslovenská vinohradnícka oblasť). Zvýšenie záujmu o vinohradníctvo neohrozí životné prostredie v týchto oblastiach, naopak dopomôže k ich oživeniu, udržaniu i rozšíreniu a zároveň prispeje k rozvoju cestovného ruchu i v týchto oblastiach. Zároveň sa v súvislosti s poskytovaním doplnkových služieb na trase vinných ciest (napr. ubytovacie služby, stravovanie, predaj a výroba remeselníckych výrobky a suvenírov, organizovanie kultúrno-výchovných a vzdelávacích podujatí a pod.) zvýši zamestnanosť obyvateľov vinohradníckych oblasti.

Taktická úloha 2: Vidiecky turizmus v spojení s vinohradníctvom a vinárstvom.

Predpokladané aktivity

- Vytvorenie sezónnych krátkodobých pobytových balíčkov zameraných na oboznámenie sa s prácou s viničom a spracovaním hrozna až po výrobu vína.

- Nenáročné zapojenie návštevníkov do procesu pestovania viniča a výroby vína, následná degustácia spojená s odborným somelierskym výkladom.
- Vytypovanie fungujúcich vinárstiev malej/strednej veľkosti v regióne, ktoré majú vhodné priestory na ukážku všetkých častí procesu výroby vína.

Predpokladané vplyvy

Vidiecke prostredie v NSK vytvára celý rad príležitosti pre rozvoj tzv. vidieckeho cestovného ruchu. Rozvoj tejto formy cestovného ruchu je v prevažnej miere prijateľný pre životné prostredie.

Medzi základné formy vidieckej turistiky patrí

- *agroturistika – je charakteristická pobytom na farmách s priamym vzťahom k poľnohospodárskej výrobe, realizuje sa v poľnohospodárskych usadlostiach v objektoch s poľnohospodárskou výrobou;*
- *ekoagroturistika – je špecifická udržateľná forma turistiky a predstavuje pobyt na ekologicko hospodáriacich farmách umiestnených v čistom prostredí;*
- *ekoturistika – turistika zameraná na poznávanie a vytvorenie pozitívneho vzťahu k prírodnému a kultúrnemu dedičstvu - úcte k chráneným oblastiam a ostatným citlivým oblastiam a vzácnym častiam životného prostredia.*
- *chatárenie a chalupárenie*

Rozvoj vidieckeho turizmu podporuje prostredníctvom agroturistiky - zachovanie, ochranu a využívania poľnohospodárskej pôdy na poľnohospodársku výrobu. Formuje sa pozitívny vzťah návštevníkov pôde, prírode, krajine a k životnému prostrediu ako celku. Vytvárajú sa podmienky pre rozšírenie a udržanie pestovania zdravých produktov v rastlinnej a živočíšnej výrobe. Zachovávajú sa miestne tradície v oblasti poľnohospodárskej výroby, vinohradníctva remesiel a gastronómie. Podporí sa biodiverzita miestnych druhov napr. u ovocných drevín.

Taktická úloha 3: Podpora certifikácie ubytovacích a stravovacích služieb vo vidieckom cestovnom ruchu.

Predpokladané aktivity

- Pokračovať v rozširovaní katalógu certifikovaných ubytovacích zariadení a rozšíriť myšlienku aj o stravovacie zariadenia.
- Rozšíriť výhody z certifikácie pre zariadenia aj pre návštevníkov v týchto zaradeniach.

Predpokladané vplyvy

Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie.
Realizácia návrhu prispeje k skvalitneniu ubytovacích a stravovacích služieb, čo bezpochyby prispeje k zvýšeniu záujmu o cestovný ruch.

Taktická úloha 4: Zavedenie značky regionálny produkt a jeho aplikácia v gastroturizme a podpora environmentálnej certifikácie

Predpokladané aktivity

- Rozšíriť zavedenú značku „regionálny produkt „PONITRIE" v okresoch Topoľčany, Zlaté Moravce a Nitra aj do ostatných okresov kraja.

Predpokladané vplyvy

Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie.
Realizácia návrhu prispeje k zvýšeniu dopytu a ponuky ekologicky prijateľných služieb v oblasti vidieckeho cestovného ruchu.

Taktická úloha 5: Podporiť zážitkový vidiecky cestovný ruch

Predpokladané aktivity

- Podporovať vybudovanie typických vidieckych usadlosti s komplexnou ponukou doplnkových služieb (napr. ubytovanie, miestna gastronómia, ukážky výroby) pre všetky cieľové skupiny (deti, dospelí).

Predpokladané vplyvy
Realizáciou navrhovanej aktivity sa prispeje k zachovaniu miestnych tradícií na slovenskom vidieku, čo v dnešnej dobe veľmi potrebné.
Negatívne vplyvy väčšieho rozsahu sa pri realizácii činnosti nepredpokladajú.

Taktická úloha 6: Programová a finančná podpora agropodnikateľov angažujúcich sa v cestovnom ruchu. Presadzovanie záujmov vidieckeho cestovného ruchu v rámci regionálneho rozvoja.
Predpokladané aktivity
- Vypracovanie komplexného analytického a koncepčného dokumentu, ktorý by prakticky riešil rozvoj vidieckeho cestovného ruchu v regióne.
- Identifikovanie vhodných finančných zdrojov a nástrojov podpory vidieckeho cestovného ruchu.

Predpokladané vplyvy
Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho negatívneho vplyvu na životné prostredie.

Taktická úloha 7: Sieťovanie poskytovateľov služieb v agroturizme.
Predpokladané aktivity
- Identifikovať nosné podnikateľské subjekty v agropodnikani, zhodnotiť ich súčasné pôsobenie v cestovnom ruchu, vytypovania potenciálnych aktérov na aktivizáciu v cestovnom ruchu.
- Vytvoriť neformálnu sieť vidieckeho cestovného ruchu v regióne.

Predpokladané vplyvy
Jedná sa o neinvestičný typ činnosti bez priameho vplyvu na životné prostredie.

Prioritná oblasť 5: Podpora rozvoja MICE (meetings, incentives, congress/conferences, events) (kongresy a konferencie, podujatia, incentívny cestovný ruch)

Taktická úloha 1: Prezentácia NSK ako vhodnej lokality na usporadúvanie konferencií, školení a seminárov.
Predpokladané aktivity
- Vytypovať vhodné priestory na usporiadanie MICE (kongresový cestovný ruch) podujatí v regióne a kontaktovať ich prevádzkovateľov s ponukou spolupráce.
- Zvoliť správne komunikačné kanály, vybrať segmenty klientely a príležitosti prezentácie NSK ako ideálnej lokality pre usporiadavanie MICDE podujatí.
- Navrhnúť doplnkové služby pre usporiadanie MICE podujatí a vo voľnom čase po podujatiach (napr. občerstvenie, ubytovanie, wellness, kultúrne a športové podujatia).
- Podporovať spoluprácu vybraných subjektov v kraji – založenie vlastnej organizácie na prezentáciu kraja na medzinárodnom poli.

Predpokladané vplyvy
Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie.

Taktická úloha 2: Spojenie MICE s termálnymi wellness centrami a s historickými pamiatkovými objektmi.
Predpokladané aktivity
- Vytvoriť doplnkové produktové línie k podujatiam MICE, rozšíriť ponuku o wellness centra a návštevu historických pamiatok a objektov.

Predpokladané vplyvy
V NSK sú veľmi vhodné podmienky na rozvoj tzv. kongresového cestovného ruchu, a preto je potrebné vytvárať podmienky pre jeho rozšírenie. Závažné negatívne vplyvy na životné prostredie sa nepredpokladajú.

Prioritná oblasť 6: Podpora rozvoja aktívnej turistiky pre vybrané segmenty klientely

Taktická úloha 1: Rozvoj vodnej turistiky.

Predpokladané aktivity

- Rozšíriť ponuku vodných športov (napr. windsurfing, kiteboarding, vodné lyžovanie za vlekom a pod.) - cielene podporovať podnikateľov investujúcich do základného vybavenia pre vodné športy a pre zriaďovateľov požičovní (napr. vleky pre vodné lyžovanie, lode, výstroj, záchranné prvky)

Predpokladané vplyvy

NSK má veľmi vhodné podmienky na rozvoj všetkých foriem vodnej turistiky, a práve preto je potrebne tejto oblasti venovať zvýšenú pozornosť.

Všetky vodné plochy a vodné toky, ktoré sú vhodné pre prevádzanie vodných športov majú zároveň veľký ekologický význam pre krajinu. Viaceré z nich predstavujú vzácne biotopy a biokoridory a viaceré predstavujú priestor pre viaceré rastlinné a živočíšne druhy.

Z významných vplyvov vodných športov na životné prostredie možno uviesť napr.:

- *rušenie a plašenie vodného vtáctva pohybom ľudí a hlukom z lodných motorov;*
- *hluk z vodných motorov lodí a skútrov znižuje rekreačnú hodnotu územia;*
- *znečistenie vody ropnými látkami z prevádzky lodí;*
- *emisie z lodných motorov;*
- *poškodenie vegetácie v okolí vodných tokov a vodných plôch;*
- *rozvírenie dnových sedimentov, najmä v plytších vodách, a ďalšie.*

Na všetky tieto potenciálne vplyvy treba prihliadať pri posudzovaní konkrétnych projektov a navrhnúť účinné opatrenia na ich elimináciu.

Taktická úloha 2: Rozvoj doplnkových foriem cestovného ruchu – pešia turistika, poľovníctvo, rybárstvo, pozorovanie vtáctva a pod.

Predpokladané aktivity

- Vytvorenie ponuky produktových línií v oblasti poľovníctva a rybárstva.
- Podpora doplnkových foriem cestovného ruchu – pešia turistika, pozorovanie vtáctva a pod.
- Podpora chovu rýb za účelom športového rybolovu pre návštevníkov kraja.
- Aktivizácia a spolupráca poľovných združení – ponuka poľovných pobytov.

Predpokladané vplyvy

Rozvoj doplnkových foriem cestovného ruchu môže mať okrem pozitívnych i negatívne vplyvy na životné prostredie.

Pešia turistika je považovaná za najprijateľnejšiu formu turistiky pre životné prostredie. Aj pri tejto forme však existuje potenciálne nebezpečenstvo pre územia, ktoré sú turisticky veľmi exponované a kde dochádza k vysokej koncentrácii peších turistov, najmä v územiach chránených podľa osobitných predpisov.

Rozvoj vodnej turistiky vrátane vodných športov, tak ako každá iná forma turistiky sa musí rozvíjať v medziach trvalej udržateľnosti. V prípade prekročenia únosnosti dochádza k jej negatívnym vplyvom. Vysoká koncentrácia návštevníkov na vodných plochách, na ktorých sa realizujú vodné športy môže mať nie len pozitívny, ale i negatívny vplyv na životné prostredie.

V prípade, že sa poľovníctvo stane doplnkovou formou ponúkaných produktov cestovného ruchu môže prinášať i potenciálne negatívne vplyvy na životné prostredie napr.:

- *zavádzanie chovu nepôvodných druhov poľovnej zveri druhov atraktívnych z hľadiska trofeji;*
- *z nedostatku znalosti identifikačných znakov lov kvalitných jedincov, čo spôsobuje znižovanie genetickej kvality populácie;*
- *potenciálne nebezpečenstvo lovu chránených druhov zvierat;*

– *narušenie pokoja v poľovných revíroch, plašenie zveri a vtáctva.*

Preto je potrebné k takej aktivite pristupovať s čo najväčšou zodpovednosťou.

Pozorovanie vtáctva – je potrebné organizovať v úzkej spolupráci s príslušnými orgánmi a organizáciami ochrany prírody a krajiny, aby nedochádzalo k stresovaniu a plašeniu vtáctva najmä v miestach hniezdenia a v čase hniezdenia.

Prioritná oblasť 7: Podpora rozvoja infraštruktúry cestovného ruchu a služieb

Taktická úloha 1: Podpora rekonštrukcie existujúcich kultúrnych pamiatok vhodných na využívanie v cestovnom ruchu.

Predpokladané aktivity

- Zostaviť zoznam všetkých významných a atraktívnych pamiatok v kraji a zdokumentovať ich súčasný stav.
- Na základe stavu pamiatky, dostupnosti, vlastníckeho stavu vytvoriť zoznam pamiatok, ktoré je nutné zrekonštruovať.
- Určiť priority, postupnosť revitalizácie a zdroje finančného zabezpečenia.

Predpokladané vplyvy

Pamiatkový úrad SR okrem iného vedie Ústredný zoznam pamiatkového fondu, ktorý sa člení na 4 registre (Register hnuteľných kultúrnych pamiatok, Register nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, Register pamiatkových rezervácii a Register pamiatkových zón), NSK zabezpečil v roku 2012 vypracovanie štúdie „Kultúrno-historické pamiatky ako potenciál rozvoja cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji". Pri realizácii činnosti vyplývajúcich z TÚ 1 je potrebné vychádzať z informácii uvedených v týchto dokumentoch a úzko spolupracovať s Krajským pamiatkovým úradom v Nitre.

Mnoho kultúrnych pamiatok na území NSK je v zlom technickom a priam v havarijnom stave. Zachovaniu týchto kultúrnych pamiatok je potrebne venovať zvýšenú pozornosť a hľadať možnosti a prostriedky na ich záchranu. Pri iniciatíve rekonštrukcie kultúrnych pamiatok často dochádza k neporozumeniu a sporom medzi vlastníkom kultúrnej pamiatky a orgánmi štátnej správy a územnej samosprávy na ochranu pamiatkového fondu, ktoré často končia až vtedy, keď dôjde k úplnému zániku pamiatky. V tejto oblasti by bolo potrebné prijať účinnejšie opatrenia vrátane prehodnotenia platných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Závažné negatívne vplyvy realizácie činnosti súvisiacich s TÚ 1 sa nepredpokladajú.

Taktická úloha 2: Podpora rekonštrukcie a výstavba nových termálnych wellness centier, zabezpečenie modernej a ekologickej technologickej úrovne infraštruktúry kúpalísk.

Predpokladané aktivity

- Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových termálnych wellness centier s modernou ekologickou technologickou úrovňou. Prioritne vybudovať termálny komplex v blízkosti mesta Nitra.
- Termálnu využívať i ako zdroj energie.

Predpokladané vplyvy

Pri využívaní geotermálnej energie pri výstavbe nových termálnych centier treba mať na zreteli, že vplyv prevádzky geotermálnych zariadení na životné prostredie vzhľadom na vysoký obsah minerálov v ťažených vodách a teplotu, môže byť značný. Geotermálne vody obyčajne obsahujú veľké množstvo solí, a preto ich nemožno voľne vypúšťať do recipientov.

Pri ťažbe a využívaní geotermálnych vôd môžu vznikať najmä tieto negatívne vplyvy:

- *realizáciou vrtov a budovaním teplovodov a prečerpávacích staníc môže dochádzať k narušeniu horninového prostredia a prírodného prostredia;*
- *parovodná zmes obsahuje rozpustné plyny predovšetkým CO_2, H_2S, CH_4 a NH_3;*

- *nedoriešené nakladanie s použitou termálnou vodou, ovplyvňovanie recipientov v prípade ich vypúšťania;*
- *riziko vyvolávania seizmickej aktivity.*

Tieto a ďalšie vplyvy je potrebné zohľadniť pri navrhovaní a realizácii konkrétnych projektov.

Taktická úloha 3: Podpora rozširovania služieb a rekonštrukcie sídiel miestnych vinárov a vinohradníkov.

Predpokladané aktivity
- Podpora rekonštrukcie a rozširovania služieb v existujúcich vinárstvach s osobitnou prioritou rozširovania ubytovacích služieb v kategórií ubytovanie v súkromí, resp. penzión.

Predpokladané vplyvy
Taktická úloha úzko súvisí s Taktickou úlohou 1 a 2 – Prioritná oblasť 4. Navrhované aktivity súvisiace s rozvojom vinárstva vrátane doplnkových služieb možno jednoznačne i z hľadiska ochrany životného prostredia podporiť.

Taktická úloha 4: Cielená podpora infraštruktúrnych projektov v oblastiach bezprostredne súvisiacich s cestovným ruchom.

Predpokladané aktivity
- Využiť infraštrukturálne projekty z verejných zdrojov pre zámery rozvoja cestovného ruchu v regióne.

Predpokladané vplyvy
Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie. Infraštrukturálne projekty sú súčasťou iných strategických materiálov a prijatých programov, ide zrejme o dopravnú infraštruktúru, vodovody, kanalizácie, realizácia ktorých je bezpodmienečne potrebná nie len pre oblasť cestového ruchu, ale i pre plynulý chod celej spoločnosti.

Taktická úloha 5: Zapojenie podporných organizácií v regióne na využívaní verejných zdrojov v cestovnom ruchu.

Predpokladané aktivity
- Využiť aktivitu regionálnych organizácií pre zámery rozvoja cestovného ruchu v regióne, napriek tomu, že nepôsobia priamo v cestovnom ruchu. Ide o regionálne rozvojové agentúry, miestne akčné skupiny a iné podporné organizácie angažujúce sa v získavaní verejných zdrojov na rozvojové projekty.

Predpokladané vplyvy
Jedná sa o neinvestičný typ aktivít bez priameho vplyvu na životné prostredie.

Taktická úloha 6: Modernizácia výstavných komplexov a zabezpečenie moderných technológií.

Predpokladané aktivity
- Vybavovať existujúce kongresové a konferenčné zariadenia zodpovedajúcou modernou technológiou, nové zariadenia budovať s príslušným vybavením modernou technológiou.

Predpokladané vplyvy
Modernizácia výstavných komplexov ich vybavenie modernými technológiami nepredstavuje svojimi predpokladanými vplyvmi závažné ohrozenie životného prostredia v ich dosahu.

Prioritná oblasť 8: Podpora rozvoja ľudských zdrojov

Taktická úloha 1: Spolupráca škôl so samosprávou, organizáciami cestovného ruchu a podnikateľskými subjektmi. Vytvorenie podmienok pre uplatnenie absolventov odborov cestovného ruchu v kraji.

Predpokladané aktivity

- Zabezpečiť spoluprácu vzdelávacích inštitúcií v oblasti cestovného ruchu s praxou a orgánmi verejnej správy (štátnej správy a samosprávy). Odborom cestovného ruchu a odborom školstva NSK by mali byť koordinátormi spolupráce všetkých zúčastnených strán.
- Organizovať rôzne súťaže o najlepšie nápady na rozvoj cestovného ruchu v regióne, víťazné nápady oceniť a snažiť sa ich realizovať v praxi.

Taktická úloha 2: Organizácia vzdelávacích kurzov pracovníkov služieb prvého kontaktu, zameraných na zvýšenie profesionality a zlepšenie jazykových schopností, podpora organizácie rekvalifikačných kurzov v cestovnom ruchu

Predpokladané aktivity

- Vytvoriť systém rekvalifikačných a vzdelávacích kurzov zameraných na zvýšenie odborných a praktických zručností pracovníkov v službách.

Taktická úloha 3: Vzdelávacie aktivity pre zamestnancov a podnikateľov v cestovnom ruchu, využitie regionálnych vzdelávacích inštitúcií a podporných organizácií v regióne.

Predpokladané aktivity

- Identifikovať potrebu vzdelávania v rôznych oblastiach cestovného ruchu a formulovanie relevantných tém podľa ich požiadaviek vrátane vyhovujúcej efektívnej formy vzdelávania.
- Využívanie moderných IKT pri vzdelávacom procese a na komunikáciu s príslušnými vzdelávacími a podpornými organizáciami.

Taktická úloha 4: Vzdelávanie obyvateľstva k cestovnému ruchu.

Predpokladané aktivity

- Vytvoriť systém prezentácie (napr. bilboardy, reklama v médiách a pod.) za účelom informovať rezidentov o prínosoch cestovného ruchu v regióne, najmä s dôrazom na multiplikačný efekt cestovného ruchu.

Taktická úloha 5: Vytvorenie systému súťaží v službách cestovného ruchu v NSK.

Predpokladané aktivity

- Navrhnúť systém a štatút súťaží v jednotlivých službách cestovného ruchu: najlepší hotel, penzión, vidiecke ubytovanie; najlepšia reštaurácia, kaviareň, rýchle občerstvenie.

Predpokladané vplyvy – Prioritná oblasť 8

V rámci Prioritnej oblasti 8 sa nepredpokladá realizácia žiadnych investičných ani iných činnosti, ktoré by priamo pôsobili negatívne na životné prostredie.

Negatívne vplyvy realizácie činnosti vyplývajúcich z TÚ 1 – 5 sa nepredpokladajú. Vhodne zvolené formy vzdelávania a spolupráca medzi pedagógmi na všetkých vzdelávacích stupňoch a orgánmi verejnej správy (štátnej správy a samosprávy) z oblasti cestovného ruchu, školstva, športu, životného prostredia a zdravia obyvateľstva budú pozitívne vplývať na myslenie obyvateľov a nepriamo prispejú k prijateľnému a efektívnemu rozvoju cestovného ruchu.

Prioritná oblasť 9: Podpora rozvoja destinačného manažmentu, podpora spolupráce medzi subjektmi cestovného ruchu

Taktická úloha 1: Vytvoriť platformu pre podporu rozvoja cestovného ruchu v NSK, zameranú osobitne na MICE, wellness a cykloturistiku.

Predpokladané aktivity
- V rámci odboru cestovného ruchu NSK vytvoriť referáty pre zvolené tri druhy cestovného ruchu – MICE, wellness a cykloturistiku.
- Vytypovať kľúčových partnerov z podnikateľskej a neziskovej sféry, ktorí by vzájomnou súčinnosťou identifikovali problémové oblasti a navrhli relevantné riešenie.

Taktická úloha 2: Zapojenie významných subjektov ziskovej aj neziskovej sféry do destinačného manažmentu, spoločné financovanie a riešenie identifikovaných problémov rozvoja – vznik KOCR a OOCR.
Predpokladané aktivity
- Podporiť inštitucionálne vybavenie cestovného ruchu v regióne formou organizácie destinačného manažmentu.

Taktická úloha 3: Koordinovať propagačné aktivity cestovného ruchu v regióne, ktoré uskutočňujú mnohé regionálne organizácie, napojenie propagačných aktivít na celoslovenské aktivity.
Predpokladané aktivity
- Koncentrovať disponibilné prostriedky na propagačné aktivity a zabezpečiť prostredníctvom nich jednotnú prezentáciu destinácií a celého regiónu.

Taktická úloha 4: Využitie informačno-komunikačných technológií v marketingovej práci, využitie sociálnych sietí a pod.
Predpokladané aktivity
- Pravidelne aktualizovať vytvorené profily NSK na Facebooku, Twitteri, Instagrame a pod.
- V oblasti využívania informačno-komunikačných technológii spolupracovať so subjektmi cestovného ruchu, ktoré sa tiež môžu prezentovať prostredníctvom profilov NSK na rôznych sociálnych sieťach.

Predpokladané vplyvy – Prioritná oblasť 9
V rámci PO 9 sa nepredpokladá realizácia žiadnych investičných ani iných činnosti, ktoré by pôsobili negatívne na životné prostredie.
Negatívne vplyvy realizácie činnosti vyplývajúcich z TÚ 1 – 4 sa nepredpokladajú.
Podpora rozvoja destinačného manažmentu a podpora spolupráce medzi subjektmi v oblasti cestovného ruchu bude mať nepriamy pozitívny vplyv na životné prostredie, ale to len v prípade, keď jedným z hlavných pilierov rozvoja cestovného ruchu bude ochrana a tvorba životného prostredia a zdravia návštevníkov a obyvateľov dotknutých oblastí, ktorá musí byť citeľná vo všetkých predpokladaných aktivitách. Vhodnou spoluprácou sa môže účinne predchádzať neorganizovanému a živelnému rozvoju cestovného ruchu. Do spolupráce so subjektmi cestovného ruchu je bezpodmienečne potrebné zapojiť i odborníkov a orgány z oblasti ochrany životného prostredia a zdravia obyvateľstva.

Vplyvy rozvoja cestovného ruchu ako celku na zložky životného prostredia

V rámci posudzovania strategického dokumentu boli zhodnotené predpokladané vplyvy jeho realizácie na životné prostredie vrátane zdravia, (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne i negatívne), ktoré bolo možné predpokladať v štádiu strategického environmentálneho hodnotenia.
V etape spracovania strategického dokumentu nie sú k dispozícii žiadne konkrétne parametre projektov, ktoré by sa mali realizovať v rámci napĺňania jeho cieľov.
Predpokladané vplyvy cestovného ruchu na životné prostredie, ktoré bude potrebné zohľadniť pri posudzovaní navrhovaných činnosti pri napĺňaní cieľov strategického dokumentu sú uvedené v nasledujúcich podkapitolách:

Vplyvy na geomorfologické pomery a horninové prostredie

V rámci posudzovaného strategického dokumentu sa neuvažuje s takými činnostiam, ktoré by mohli negatívne vplývať na geomorfologické pomery dotknutého územia. Neuvažuje sa so stavbami takého rozsahu a dosahu, ktoré by ovplyvňovali geomorfologické pomery kraja.
Vplyvy realizácie strategického dokumentu na horninové prostredie možno predpokladať pri zakladaní a umiestňovaní objektov súvisiacich s rozvojom cestovného ruchu (napr. ubytovacie zariadenia, budovanie nových dopravných komunikácii). Tieto činnosti sa budú vykonávať na základe výsledkov podrobného inžiniersko-geologického a hydrogeologického prieskumu.
Nevhodnou činnosťou (napr. odlesnením, odstránením krycích vrstiev horninového prostredia v súvislosti s umiestňovaní nových zariadení) môže dôjsť k aktivácii geodynamických javov (napr. erózia pôdy, porušenie stability svahov, zosuvy). Vzhľadom na konfiguráciu územia kraja nebude takýto vplyv závažný.
Z dôvodu realizácie strategického dokumentu sa nepredpokladajú zásahy do chránených ložiskových území a dobývacích priestorov. Tieto priestory nie sú vhodné na realizáciu cestovného ruchu.
Rozvoj cestovného ruchu môže mať i pozitívny vzťah k horninovému prostrediu prostredníctvom geoturizmu - aktívnom poznávaní vývoja planéty, pomocou poznávania zaujímavých prvkov prírodnej a kultúrnej krajiny s významným geologickým, mineralogickým a geomorfologickým dedičstvom.
Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza viacero významných geologických lokalít (napr. Kováčovské kopce, Strekov, Svodín, Nová Vieska, Levice, Komjatice, Brhlovce, Sikenica, Žirany, Kolíňany, Zobor, Machulince, Čertova pec a ďalšie), ktoré by sa mohli využívať v rámci rozvoja geoturizmu. V týchto oblastiach, ktorých je možné vytvárať tzv. geoparky - územia, ktoré poskytujú informácie o vývoji zeme a o vplyve prírodného prostredia na hospodársky a kultúrny rozvoj spoločnosti.
Vzhľadom na charakter a dosah strategického dokumentu sa významné negatívne vplyvy na geomorfologické pomery a horninové prostredie jeho realizáciou nepredpokladajú.

Vplyvy na klimatické pomery

V dôsledku realizácie strategického dokumentu sa nepredpokladajú také zásahy do územia, ktoré by mohli mať závažný vplyv na klimatické pomery dotknutého územia.
Významnejšie vplyvy na mikroklimatické pomery sa nepredpokladajú ani vo vzťahu k prevádzke zariadení cestovného ruchu.

Vplyvy na ovzdušie

Čisté ovzdušie je jedným z najdôležitejších predpokladov rozvoja rekreácie a cestovného ruchu. V Nitrianskom kraji nie je mimoriadne zaťažované s výnimkou niektorých vyhradených oblasti (Na území NSK bola navrhnutá jedna oblasť riadenia kvality ovzdušia, ktorá zasahuje 100 km^2 a kde žije takmer 80 000 obyvateľov). Jeho kvalita sa i v týchto oblastiach zlepšuje.
V rámci realizácie strategického dokumentu bude produkcia emisií látok znečisťujúcich ovzdušie spojená s rekonštrukciou existujúcich a výstavbou nových zariadení a objektov cestovného ruchu. Počas výstavby bude dochádzať k znečisťovaniu ovzdušia polietavou prašnosťou a emisiami výfukových plynov v dôsledku stavebnej činnosti – prevádzkou stavebnej mechanizácie a stavebnej nákladnej dopravy. Zraniteľné budú miesta pohybu mechanizácie, ktorá bude v dotyku citlivými územiami. Tieto vplyvy majú len dočasný charakter a je ich možné zmierniť technickými, technologickými a organizačnými opatreniami.
Počas prevádzky zariadení cestovného ruchu sa za významný líniový negatívny zdroj znečisťovania ovzdušia považuje doprava návštevníkov , ktorá je zdrojom základných znečisťujúcich látok. Mieru vplyvu vzhľadom na to, že je to zdroj líniový (mobilný)

a nepravidelný, je možné len ťažko kvantitatívne vyhodnotiť. Jej negatívny vplyv je však nespochybniteľný. Negatívne vplyvy dopravy je možné eliminovať vhodnou organizáciou a usmernením dopravy, napr. vylúčením automobilovej dopravy z prírodne najhodnotnejších rekreačných priestorov a dopravu návštevníkov riešiť šetrnejšou a environmentálne prijateľnejšou formou dopravy.
Ďalšími stacionárnymi zdrojmi znečisťovania ovzdušia (malými, strednými ale i veľkými) najmä v zimnom období sú kotolne zariadení cestovného ruchu na výrobu tepla, ktoré sú prevádzkované najmä na báze tuhých palív.
Emisie vznikajú i pri používaní niektorých športových potrieb (napr. vodné skútre). Geotermálna energia sa v mnohých prípadoch považuje za čistý energetický zdroj s takmer nulovým vplyvom na životné prostredie, čo nie je celkom na mieste. Napr. zmes pár z geotermálnych zdrojov, ktoré sa využívajú i v zariadeniach cestovného ruchu obsahuje plyny ako oxid uhličitý (CO_2), metán (CH_4), sírovodík (H_2S) a čpavok (NH_3).
Aj napriek týmto skutočnostiam cestový ruch nepatrí medzi odvetvia, ktoré podstatnou mierou prispievajú k znečisťovaniu ovzdušia.
Realizáciou strategického dokumentu sa závažné zhoršenie stavu kvality ovzdušia v regióne a v dotknutých lokalitách oproti súčasnému stavu nepredpokladá.
Vplyvom realizácie strategického dokumentu sa nepredpokladá také zvýšenie znečistenia ovzdušia, ktoré by nebolo v súlade s platnými predpismi v oblasti ochrany ovzdušia.

Vplyvy na vodné pomery

Voda je jednou zo základných zložiek životného prostredia u ktorej sa prejavuje vplyv cestovného ruchu v pozitívnom i negatívnom zmysle.
V Nitrianskom kraji je kvalitná voda, vrátane geotermálnej, základným predpokladom rozvoja cestovného ruchu.
Cestovný ruch ako celok a aktivity navrhované v rámci strategického dokumentu nepredstavujú vysoké nároky na spotrebu vody v porovnaní s inými hospodárskymi odvetviami. Rovnako cestovný ruch nie je významným producentom odpadových vôd okrem splaškových odpadových vôd zo zariadení cestovného ruchu.
Výstavba nových zariadení cestovného ruchu bez zabezpečenia potrebnej infraštruktúry nie je možná.
V NSK je všeobecne kvalita povrchových a podzemných vôd nízka. Vybavenie sídiel kanalizáciou s pripojením na ČOV je nevyhovujúce.
Regulácie a betónovanie korýt vodných tokov, asfaltovanie a betónovanie plôch, výrub stromov pre či ihriská a pod., ktoré sú často sprievodnými javmi rozvoja cestovného ruchu znižujú retenčnú kapacitu územia.
Vysoká koncentrácia návštevníkov a nedostatočná alebo úplne chýbajúca infraštruktúra môže viesť k negatívnemu ovplyvneniu kvality povrchových vôd. Na druhej strane nekvalitná a znečistená voda vo vodných nádržiach a kúpaliskách môže vážne ohroziť zdravie účastníkov cestovného ruchu. Z uvedených dôvodov je potrebné venovať otázke kvality vôd používaných na kúpanie a v prípade zníženia kvality vody bezodkladne prijímať účinné opatrenia.
Vplyvy cestovného ruchu v NSK na povrchové vody a vplyv kvality povrchových vôd na rozvoj cestovného ruchu sú spojené najmä s letným cestovným ruchom, pobytom pri vode (kúpaliska, termálne kúpaliska, vodné plochy), ale i s využívaním geotermálnych vôd.
Znečisťovanie povrchových vôd ropnými látkami môže vznikať napr. pri používaní motorových člnov a podobných zariadení, čo následne spôsobuje i premnoženie rias a siníc vo vodných nádržiach.
Geotermálne vody využívané v cestovnom ruchu sa musia uviesť do úžitkovej a ekologicky prijateľnej podobu. Nie je možné ich voľne vypúšťať do recipientov, nakoľko by sa spôsobilo ich znečistenie. Geotermálne vody obsahujú široké spektrum minerálov, ktoré sú schopné

po sedimentácii spôsobiť znečistenie tokov. Riešením je prevedenie vody cez výmenník a jej vrátenie do podzemia.
Ovplyvnenie kvality povrchových (najmä malých vodných tokov a vodných plôch) a podzemných vôd môže spôsobiť i doprava, najmä pri absencií dostatočných plôch vymedzených pre statickú dopravu (živelné parkovanie) a umývanie vozidiel.
Počas prevádzky zariadení cestovného ruchu môže dôjsť, najmä v prípade havárie čistiacich zariadení k ohrozeniu kvality vody vplyvom priameho zaústenia kanalizácie do určených recipientov bez čistenia. V štandardných prevádzkových podmienkach je riziko ohrozenia kvality povrchových vôd málo pravdepodobné.
Osobitnú pozornosť je potrebné venovať protipovodňovej ochrane územia určeného na využitia v rámci cestovného ruchu. Zariadenia cestovného ruchu sa nikdy nemajú umiestňovať v územiach, ktoré sú známe z hľadiska potenciálneho povodňového rizika, ktoré môže ohroziť bezpečnosť a život účastníkov cestovného ruchu.
Negatívne vplyvy realizácie strategického dokumentu na povrchové a podzemné vody sa predpokladajú ale pri dodržaní platných právnych predpisov ich možno hodnotiť ako málo významné, ktoré je možné zmierniť, prípadne i odstrániť realizáciou účinných opatrení.

Vplyvy na pôdu

Najvýznamnejším priamym vplyvom realizácie strategického dokumentu na pôdu, môže byť trvalý záber poľnohospodárskej a lesnej pôdy. V rámci cestovného ruchu sa neprodukujú také znečisťujúce látky a v takom objeme, ktoré by spôsobovali znečisťovanie pôdy.
Zábery pôdy v etape posudzovania vplyvov strategického dokumentu nie je možné kvantifikovať, nakoľko strategický dokument neobsahuje žiadne konkrétne projekty ani ich prípadnú lokalizáciu v rámci regiónu.
Nevhodne umiestnené turistické chodníky a cyklotrasy môžu však najmä vo svahovitých terénoch významne prispieť k aktivácii erózie pôdy. Preto je potrebné túto skutočnosť zvážiť už pri návrhu cyklotrás.
Podľa zákona č. 220/2004 Z. z. sú všetky poľnohospodárske pôdy podľa príslušnosti do BPEJ zaradené do 9 skupín kvality pôdy. Najkvalitnejšie pôdy patria do 1. skupiny a najmenej kvalitné do 9. skupiny. Zariadenia cestovného ruchu by sa podľa možnosti nemali umiestňovať na najkvalitnejších poľnohospodárskych pôdach.
Návrh rozvoja vidieckeho turizmu vrátane vinných ciest prispeje pozitívne k ochrane pôdy.
Pozitívna je i skutočnosť, že v strategickom dokumente sa vo väčšej miere uvažuje s rekonštrukciou kultúrnych, historických, ubytovacích i objektov vidieckych sídiel, ktoré si nevyžiadajú nové zábery pôdy.
Vplyvy realizácie strategického dokumentu na pôdu možno hodnotiť ako vplyvy málo významné, zmierniteľné realizáciou vhodných opatrení.

Vplyvy na faunu flóru a ich biotopy

Nepriaznivé vplyvy cestovného ruchu sa môžu prejaviť na zhoršovaní životných podmienok pre faunu, flóru a ich biotopy, čo spôsobuje stratu biodiverzity.
Sprievodnými negatívnymi znakmi neúnosného rozvoja cestovného ruchu z hľadiska vplyvu na biotu môže byť napr.:

- ničenie ekosystémov – na exponovaných miestach dochádza k zašliapavaniu vegetácie napr. pri pešej turistike, neriadenej cykloturistike;
- fragmentácia a zmeny biotopov pôvodných druhov fauny a flóry;
- vytváranie bariéry pre migrujúce živočíchy;
- svetelné znečistenie prostredia;
- vyrušovanie živočíchov z dôvodu zvýšeného pohybu ľudí a doplnkových zariadení, čo spôsobí zmeny v správaní sa živočíšnych druhov;

- neúmyselné šírenie nepôvodných druhov živočíchov a rastlín návštevníkmi, kedy sú semená rastlín, mikroorganizmov, drobné živočíchy a zárodky živočíchov prenášané na obuvi, odeve, v potravinách, v tráviacom trakte;
- úmyselné zavlečenie nepôvodných druhov prevádzkovateľmi zariadení cestovného ruchu za účelom zvýšenia atraktívnosti zariadenia (napr. parkové úpravy, obory, rybníky zriaďovanie botanických a zoologických záhrad, umelo vytvorené safari) a tým vznik nových nepôvodných biotopov;
- zber vzácnych živočíšnych a rastlinných druhov a nerastov;
- rozširovanie inváznych druhov rastlín,
- znečisťovanie vodných tokov ropnými látkami, čo negatívne vplýva na vodné rastliny a živočíchy,
- nebezpečenstvo požiarov a ďalšie.

Negatívne môže pôsobiť na faunu a flóru neprimeraný rozvoj športového rybárstva a jazdectva.
Uvedené negatívne vplyvy je potrebné zohľadniť už pri vypracovaní strategického dokumentu a následne pri návrhu konkrétnych projektov na realizáciu jeho cieľov. Likvidácia rastlinných a živočíšnych druhov predstavuje zároveň i stratu turistického potenciálu.
Vplyvy realizácie strategického dokumentu na faunu flóru a ich biotopy možno považovať za významné, ale možno ich zmierniť, prípadne odstrániť realizáciou účinných opatrení pri realizácii jeho cieľov.

Vplyvy na krajinu

Rozvoj cestovného ruchu spôsobuje často vizuálne a štrukturálne zmeny krajinného rázu. Predovšetkým umiestňovanie športových zariadení a objektov cestovného ruchu (hotely, penzióny, chaty) často s nevhodnou architektúrou v krajine.
K znehodnoteniu vzhľadu krajiny môže dochádzať i pri nevhodnom umiestnení zariadení cestovného ruchu a nerešpektovaní tradičných architektonických štýlov alebo i používaním nevhodných stavebných materiálov.
K poškodzovaniu estetického vzhľadu krajiny dochádza najmú v chatových osadách v ktorých sa umiestňujú malé ale nevhodné stavby, ktoré nepodliehajú posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z.
Zmena štruktúry krajiny je citeľnejšia v tých oblastiach, kde dochádza k výstavbe v nedotknutom prírodnom prostredí.
Takéto oblasti je podľa možnosti potrebné ponechať nezastavané. Pri umiestňovaní nových prvkov v zastavanom území nebude vplyv tak citeľný.
Posudzovaný strategický dokument neobsahuje informácie, na základe ktorých by bolo možné predpokladať jeho vplyv na krajinu. Nenavrhujú sa také aktivity, ktoré by významne narušili štruktúru prípadne scenériu krajiny.

Vplyvy na urbanný komplex a využívanie zeme

Realizáciou strategického dokumentu nedôjde k zásadnej a významnej zmene využívania zeme v dosahu jeho vplyvu oproti súčasnému stavu.
Predpokladá sa, že realizáciou strategického dokumentu rozvojom cestovného ruchu na území Nitrianskeho kraja budú dotknuté všetky kategórie existujúcej dopravnej infraštruktúry. Doprava za rekreáciou vo všeobecnosti (rekreačná migrácia) a ostatnými produktmi cestovného ruchu spôsobuje zaťaženie existujúcej dopravnej infraštruktúry. V rámci rozvoja cestovného ruchu sa doprava smeruje i do oblasti, ktoré boli od vplyvov dopravy ušetrené. So zvýšením frekvencie dopravy treba uvažovať najmä v prípade rozvoja vidieckeho turizmu.
Pozitívnym vplyvom je rozvoj cykloturistiky s ktorým sa uvažuje v rámci posudzovaného strategického dokumentu.

Realizácia strategického dokumentu si vyžiada budovanie nových objektov infraštruktúry a služieb: ubytovacie zariadenia, stravovacie a občerstvovacie zariadenia, turistické informačné kancelárie, kongresové sály, obchodná sieť, kaderníctva, zdravotnícke služby, športovorekreačné zariadenia (wellness centra, fines centra). Nová výstavba by nemala byť takého rozsahu, ktorá by závažne ovplyvnila životné prostredie v svojom dosahu. Vo viacerých prípadoch sa bude jednať o rekonštrukciu existujúcich objektov a zariadení.
Závažné negatívne vplyvy realizácie strategického dokumentu na urbanný komplex a využívanie zeme sa nepredpokladajú.

Vplyvy na kultúrne a historické pamiatky a archeologické náleziská

Kultúrnohistorické pamiatky majú veľký význam pre rozvoj cestovného ruchu, pretože dobre udržiavané pamiatky okrem záujmu návštevníkov vytvárajú pozitívny obraz regiónu.
Na území Nitrianskeho kraja sa nachádza veľké množstvo kultúrnych a historických pamiatok (hrady, zámky, kaštiele) a pamiatkových území (pamiatkové zóny, pamiatkové rezervácie), a tiež archeologických nálezísk, ktoré môžu byť významným predmetom ponuky v cestovnom ruchu.
Negatívom je nedostatočná starostlivosť o tieto pamiatky. Starostlivosť a obnova kultúrnych a historických pamiatok si vyžaduje neustálu pozornosť, ale pravdou je, že väčšinou so sebou prináša problémy ako nedostatok finančných prostriedkov, majetkové spory, spory medzi vlastníkmi a orgánmi verejnej správy, nezáujem, vandalizmus, ktoré bude potrebné riešiť i v rámci realizácie posudzovaného strategického dokumentu.
V strategickom dokumente sa prikladá značný dôraz na ochranu a zviditeľnenie kultúrnych a historických pamiatok, ktoré sa nachádzajú na území kraja.
Stavebné úpravy pri rekonštrukcií a sprístupňovaní kultúrnych pamiatok ako sú hrady, zámky a ostatné historicky vzácne objekty je nutné realizovať veľmi citlivo voči okolitému prostrediu. Veľmi často sa v týchto objektoch udomácnili niektoré druhy vtákov a netopierov, a preto je potrebné stavebné práce vykonávať tak, aby nedošlo k ich významnému ovplyvneniu. Napr. pri obnove striech objektov je nevyhnutné zachovať otvory a realizovať stavební úpravy tak, aby nedošlo k negatívnemu ovplyvneniu týchto druhov.
Osobitnú pozornosť je potrebné venovať sprístupneniu kultúrnych a historických pamiatok pre potreby cestovného ruchu. Pri necitlivom správaní sa návštevníkov môže napr. dochádzať k erózií, ktorá sa prejavuje vo forme obrusovania povrchu kultúrnych pamiatok (chôdza, dotyky), poškodzovania alebo až ich nezvratného zničenia, rozširovania a prehlbovania chodníkov a ciest v okolí pamiatok a prírodných zaujímavosti. Toto poškodzovanie vzniká najmä vtedy, ak turisti nedodržiavajú stanovené zásady nedržia sa vyznačených trás, prípadne ak takéto zásady a trasy nie sú k dispozícií. Preto je potrebné osobitnú pozornosť venovať organizácii cestovného ruchu vo všetkých jeho oblastiach.
V prípade zistenia nových archeologických nálezov najmä pri činnostiach súvisiacich so zemnými prácami je potrebné postupovať podľa zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.
Významný negatívny vplyv realizácie navrhovaného strategického dokumentu na kultúrne a historické pamiatky a archeologické náleziská sa nepredpokladá, môže však významne prispieť k ich záchrane a zveľadeniu.

Vplyvy na paleontologické náleziska a významné geologické lokality

Na území Nitrianskeho kraja bolo identifikované niekoľko paleontologických nálezísk (napr. Komárno a v tesnej blízkosti mesta Komárno, Veľký Harčáš, Iža, Zlatná na Ostrove). a viacero významných geologických lokalít (napr. Kováčovské kopce, Strekov, Svodín, Nová Vieska, Levice, Komjatice, Brhlovce, Sikenica, Žirany, Kolíňany, Zobor, Machulince, Čertova pec a ďalšie).

Nepredpokladá sa negatívne ovplyvnenie týchto lokalít realizáciou strategického dokumentu, naopak môžu byť predmetom ponuky v rámci geoturizmu - udržateľného turizmu založeného na aktívnom poznávaní vývoja planéty, pomocou poznávania zaujímavých prvkov prírodnej a kultúrnej krajiny s významným geologickým, mineralogickým a geomorfologickým dedičstvom.
V prípade nálezu paleontologických nálezov najmä pri zemných prácach súvisiacich s realizáciou strategického dokumentu je potrebné postupovať podľa príslušných ustanovení zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Vplyvy na obyvateľstvo a jeho zdravotný stav

Rekreácia a cestový ruch ako celok patria medzi činnosti na regeneráciu zdravia a celkového fyzického i duševného stavu človeka. Zahŕňajú v prevažnej miere i aktivity súvisiace s oddychom a využívaním fondu voľného času.
Rozvoj cestovného ruchu, ktorý je predmetom posudzovaného strategického dokumentu môže pozitívne ale i negatívne vplývať na obyvateľstvo a jeho zdravotný stav.

Pozitívne vplyvy

- uspokojenie dopytu po ubytovacích, stravovacích zariadeniach, doprave, obchode a iných službách;
- vytváranie nových pracovných príležitosti;
- zvyšovanie príjmov (miestneho obyvateľstva);
- zlepšenie technickej a sociálnej infraštruktúry (napr. cestná sieť, kanalizácia, vodovod, odpadové hospodárstvo);
- vplyv na zdravie obyvateľstva a účastníkov cestovného ruchu);
- poznávanie histórie regiónu;
- transformácia bývalých poľnohospodárskych sídiel a objektov a sídiel na zariadenia cestovného ruchu;
- oživenie poľnohospodárstva a vinohradníctva;
- zlepšenie environmentálnej infraštruktúry a iných kompenzačných opatrení - umožňujú aspoň čiastočne zmierňovať negatívne vplyvy predovšetkým masového turizmu na prírodné hodnoty týchto území a pomáhajú pri záchrane a následnej podpore pôvodných prírodných a kultúrnych hodnôt navštevovaných miest;
- príjmy z cestovného ruchu vo forme daní.

Negatívne vplyvy

- vytláčanie pôvodných obyvateľov z prestížnejších (spravidla historických) časti sídiel;
- vysoká koncentrácia návštevníkov v určitých oblastiach bez zohľadnenia potenciálu a únosnosti územia;
- preťaženosť územia návštevníkmi (devastácia prírodných a kultúrnych hodnôt);
- sociálne napätie – medzi domácim obyvateľstvom a účastníkmi cestovného ruchu (napr. z dôvodu hlučnosti, strata súkromia, nedostatok tovaru a služieb);
- kriminalita - (krádeže aut, majetku, prepadávanie účastníkov cestovného ruchu);
- devastácia architektúry územia – vplyvom cestovného ruchu sa uplatňuje na vidieku veľa nových prvkov, ktoré nie sú typické pre pôvodnú architektúru (napodobovanie podľa zahraničných vzorov netypických pre miestne prostredie);
- v atraktívnom území rastú ceny pozemkov a spotrebných predmetov čo má negatívny vplyv na miestne a pôvodné obyvateľstvo;
- delenie spoločnosti v destináciách cestovného ruchu na dve odlišne socioekonomické triedy (podnikatelia v cestovnom ruchu a miestne obyvateľstvo);
- vyhladzovanie prvkov typických pre miestne etnikum ako výsledok globalizácie (často z dôvodu uspokojovania potrieb zahraničných návštevníkov), vplyv iných kultúr napr.

angloamerickej – čo sa premieta i do terminológie cestovného ruchu vrátane posudzovaného strategického dokumentu (MICE, wellness, bellness**,** incomingové CK a CA, gastroturizmus, Green Key, Green Apple, Green Globe, post-eventové „teambuildingy", networking, Convention bureau a ďalšie);
- strach a obava z cudzincov vyplývajúca z neznalosti, ale často i z vlastných skúseností s nadradeným a neprispôsobivým správaním sa návštevníkov.

Zdravotný stav najmä miestneho obyvateľstva môže byť z hľadiska rozvoja cestovného ruchu ovplyvňovaný aj negatívne najmä dopravným hlukom, vplyvom znečisteného ovzdušia, následkami dopravných nehôd, narušením pohody a vplyvom na psychiku.
S podmienkou realizácie účinných opatrení a dodržiavania stanovených pravidiel a zásad sa nepredpokladajú závažné negatívne vplyvy realizácie strategického dokumentu na dotknuté obyvateľstvo a jeho zdravotný stav. Naopak sa všeobecne predpokladá významný pozitívny vplyv cestovného ruchu na zdravie obyvateľstva.

Vplyvy na environmentálne obzvlášť dôležité oblasti akými sú chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, súvislú európsku sústavu chránených území (Natura 2000), národné parky, chránené krajinné oblasti, chránené vodohospodárske oblasti a pod.

Chránené územia, ktoré sa nachádzajú na území NSK sú najcennejšou devízou i pre rozvoj cestovného ruchu. Územia chránené podľa osobitných predpisov sú relatívne málo narušené antropogénnou činnosťou.
Z chránených území Natura 2000 na území Nitrianskeho kraja sa nachádza alebo len zasahuje 9 chránených vtáčích území a 68 území európskeho významu.
Rozsahom najväčším chráneným vtáčím územím sú Dolné Považie, Dunajské Luhy a Tribeč.
Medzi najväčšie územia európskeho významu na území Nitrianskeho kraja patria Lhotský močiar (2 568,3), Dunaj, Zobor, Čajkovské bralie, Burdov.
Z národnej sústavy chránených území na území Nitrianskeho kraja zasahujú tri chránené krajinné oblasti (CHKO Dunajské Luhy, Ponitrie a %Štiavnické vrchy a nachádza sa tu ďalších 124 maloplošných chránených území (PR, NPR, CHA, PP).
Osobitnú ochranu si vyžadujú i 107 mokradí a 195 chránených stromov, ktoré sa nachádzajú na území Nitrianskeho kraja.
Chránené vodohospodárske oblasti ani vodárenské toky sa na území Nitrianskeho kraja nenachádzajú.

Vo všetkých chránených oblastiach je ich zachovanie a ochrana predmetu ochrany prvoradá pred akýmikoľvek zmenami a zámermi.

Posudzovaný strategický dokument neobsahuje žiadne konkrétne stavby ani iné činnosti, na základe ktorých by bolo možné identifikovať vplyvy na územia chránené podľa osobitných predpisov, a preto je možné v tomto štádiu vysloviť len zásady, podľa ktorých by sa malo postupovať pri návrhu projektov súvisiacich s realizáciou strategického dokumentu v chránených územiach alebo v ich dosahu. Sú to najmä tieto zásady:
- Pri realizácií strategického dokumentu je nevyhnutné v plnom rozsahu akceptovať požiadavky vyplývajúce zo všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti ochrany prírody a krajiny, najmä zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a súvisiacich predpisov.
- Zariadenia a objekty cestovného ruchu v žiadnom prípade umiestňovať do chránených území s najvyšším stupňom ochrany (4. a 5. stupeň).
- Cestovný ruch aj keď trvalo udržateľný nebude možné rozvíjať vo všetkých lokalitách siete chránených území Natura 2000. Niektoré lokality siete Natura 2000 môžu byť územím vyžadujúcim prísnu ochranu alebo potrebu minimálnej činnosti na udržanie ich priaznivého stavu.

- Návrh akéhokoľvek projektu alebo plánu, ktorý má byť realizovaný na lokalite Natura 2000 alebo v jej preukázateľnom dosahu musí byť dôsledne posúdený z hľadiska vplyvu na priaznivý stav lokality, pri ktorom sa musia preskúmať všetky informácie a zraniteľnosť druhov a biotopov, ktoré sú predmetom ochrany dotknutej lokality. Všetky druhy projektov musia byť posúdené z hľadiska dlhodobých vplyvov a tie musia byť monitorované a kontrolované.
- Projekty alebo plány v oblasti cestovného ruchu bude možné realizovať na lokalitách siete Natura 2000 len vtedy ak sa bude rešpektovať biodiverzita a predmet ochrany chránených území.
- Projekt cestovného ruchu navrhovaný na území Natura 2000 má predchádzať negatívnym vplyvom na lokalitu, alebo dokonca by mal podporovať ochranu prírody danej lokality do tej miery, ako je to možné.
- Každý projekt realizovaný na chránenom území musí brať do úvahy a realizovať nevyhnutné opatrenia na ochranu prírody na danom mieste.
- Z hľadiska vodohospodárskych záujmov je potrebné všetky činnosti súvisiace s realizáciou strategického dokumentu zosúladiť so všeobecne záväznými predpismi v oblasti vodného hospodárstva, najmä zákona č. 364/2004 Z. z. (vodný zákon) a súvisiacich predpisov v znení ďalších predpisov.

Návštevníci chráneného územia majú často málo poznatkov a informácii o druhoch a biotopoch, ktoré sú predmetom jeho ochrany, a preto je veľmi dôležité realizovať opatrenia, ktoré umožnia informovať návštevníkov o predmete a rozsahu ochrany tej ktorej lokality. Toky návštevníkov chránených území musia byť kontrolované a v prípade potreby koordinované.

Súčasťou návrhu strategického dokumentu je i zvyšovania povedomia (napr. aktívna kampaň) a rôzne formy environmentálneho vzdelávania.

Treba mať na zreteli okrem iného i základné ciele Európskej charty udržateľného cestovného ruchu ktorými sú:

- Zvýšiť povedomie a podporu európskych chránených oblasti ako základnú časť nášho dedičstva, ktorá by mala byť chránená a z ktorej by sa mali tešiť súčasné i budúce generácie.
- Zlepšiť udržateľný rozvoj a riadenie cestovného ruchu v chránených oblastiach, ktoré berie do úvahy potreby životného prostredia, miestnych obyvateľov, miestnych podnikov a návštevníkov.
- Propagovať realizáciu koncepcie udržateľného rozvoja. Tato forma rozvoja zahŕňa ochranu zdrojov pre budúce generácie, prijateľný ekonomický rozvoj a spravodlivý sociálny rozvoj.

V. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE

1. Opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplynúť z realizácie strategického dokumentu.

Na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu predpokladaných vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie sa na základe identifikácie predpokladaných vplyvov v etape posudzovania strategického dokumentu (SEA) odporúčajú pre etapu ďalšieho rozpracovania, posudzovania a následnej realizácie tieto opatrenia:

- V návrhu strategického dokumentu a v definícii jeho hlavného cieľa zdôrazniť environmentálny aspekt rozvoja cestovného ruchu v NSK;
- Podrobnejšie rozpracovať environmentálne kritéria rozvoja cestovného ruchu a zahrnúť ich do posudzovaného strategického dokumentu.
- Strategické dokumenty s miestnym dosahom vyplývajúce z rozpracovania Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020 (napr. ÚPN obci a zmeny a doplnenia ÚPN obci podrobiť strategickému environmentálnemu hodnoteniu (SEA) podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ak budú spĺňať požiadavky vyplývajúce z § 4 tohto zákona.
- Pri rozpracovaní strategického dokumentu dôsledne zhodnotiť prírodný potenciál jednotlivých lokalít a na jeho základe prijať účinné opatrenia na trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu v regióne.
- Projekty, ktoré spĺňajú prahové hodnoty pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie posúdiť podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie tak, aby bola zabezpečená optimalizácia zvolených riešení a ich lokalizácie, výber environmentálnych technológií, časovej a vecnej následnosti jednotlivých realizačných krokov, ako aj vyváženosť environmentálnych, sociálnych a ekonomických aspektov realizovaných projektov.
- Pri rozhodovaní o výbere projektov dôsledne sledovať aspekt trvalej udržateľnosti a vyváženosť krátkodobých a dlhodobých vplyvov a zároveň vyváženosť regionálnych a lokálnych prínosov projektu.
- Pri výbere projektov uplatniť kritériá rešpektujúce chránené územia (vrátane území Natura 2000 a chránené druhy fauny, flóry a ich biotopy podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.
- Pri návrhu lokalizácie a riešenia konkrétnych projektov minimalizovať zábery poľnohospodárskej pôdy a lesných pozemkov. Pri trvalom a dočasnom odňatí pôdy na nepoľnohospodárske účely pre potreby cestovného ruchu postupovať podľa príslušných ustanovení zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o IPKZ a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s osobitným dôrazom na pôdy najvyššej skupiny kvality v danom území.
- Pri trvalom a dočasnom vyňatí lesných pozemkov alebo obmedzení ich využívania v rámci aktivít cestovného ruchu postupovať podľa príslušných ustanovení zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov.
- Pri návrhu konkrétnych projektov zohľadniť požiadavky vyplývajúce zo záväzných častí ÚPN regiónu a ÚPN obcí.
- Kompenzácie za prípadný záber chránených druhov a ich biotopov realizovať podľa platných predpisov a po dohode s príslušnými orgánmi a organizáciami ochrany prírody.
- V rámci navrhovania nových objektov vypracovať štúdie vizualizácie a vhodným technickým riešením a architektonickým stvárnením objektov a vegetačnými úpravami zabezpečiť ich začlenenie do krajiny tak, aby sa v najväčšej možnej miere zmiernilo ich technogénne pôsobenie na prírodné prostredie.
- Akékoľvek aktivity, ktoré by mohli mať vplyv na kultúrne pamiatky alebo iné kultúrne hodnoty dotknutého územia, realizovať výlučne na základe rozhodnutia Krajského pamiatkového úradu v Nitre a v súlade s ním.

VI. DÔVODY VÝBERU ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV ZOHĽADŇUJÚCICH CIELE A GEOGRAFICKÝ ROZMER STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A OPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ HODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI

Strategický dokument bol predložený na posúdenie v jednom variantne riešenia.
Pri získavaní informácií potrebných na posúdenie vplyvu strategického dokumentu na životné prostredie neboli zaznamenané žiadne podstatné ťažkosti.

Negatívne vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie predpokladané v etape strategického posudzovania, je možné eliminovať prípadne odstrániť realizáciou opatrení, uvedených v kapitole V. a opatrení, ktoré vyplynú z výsledkov posudzovania podľa tretej a štvrtej časti zákona č. 24/2006 Z. z. a ktoré budú upresňované v etape povoľovania podľa stavebného zákona za účasti environmentálnych orgánov a orgánov na ochranu zdravia.

Vplyvy návrhu strategického dokumentu v predloženom a posudzovanom variante, ktoré bolo možné predpokladať v rámci etapy strategického posudzovania (SEA) nie sú takého charakteru, ktoré by spôsobili závažný vplyv na životné prostredie dotknutého územia a ktoré by bránili jeho schváleniu.

Návrh strategického dokumentu po zohľadnení požiadaviek a opatrení uvedených v kapitole IV. a V. správy o hodnotení a opodstatnených pripomienok, ktoré vyplynú z pripomienkového konania je možné predložiť na schválenie zastupiteľstvu NSK.

VII. NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Podľa § 16 zákona č. 24/2006 Z. z. sú obstarávateľ (Nitriansky samosprávny kraj) a rezortný orgán (Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR) povinní zabezpečiť sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov schváleného strategického dokumentu na životné prostredie.
Sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie bude spočívať v

- systematickom sledovaní a vyhodnocovaní jeho vplyvov,
- vyhodnocovaní jeho účinnosti,
- zabezpečení odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení strategického dokumentu so skutočným stavom.

Monitorovanie vplyvu strategického dokumentu je potrebné realizovať prostredníctvom merateľných indikátorov na úrovni národnej i na úrovni Nitrianskeho kraja. Okrem ukazovateľov ekonomicko-sociálnych je potrebné dôsledne sledovať vplyv cestovného ruchu i prostredníctvom indikátorov environmentálnych.

Medzi environmentálne indikátory možno zaradiť napr.:

- trvalé zábery pôdy (v ha a podľa kultúr);
- zásah do chránených území (%);
- erózia pôdy v turistických oblastiach;
- odber podzemných a povrchových vôd;
- stav znečistenia vôd;
- stav znečistenia ovzdušia (vrátane emisií skleníkových plynov);
- čistenie odpadových vôd;
- pripojenie zariadení na kanalizáciu;
- produkcia odpadov a spôsob nakladanie s nimi;
- spotreba energie;
- podiel energie z obnoviteľných zdrojov;
- využitie lôžkových kapacít;
- zdravotný stav dotknutých obyvateľov, a ďalšie

Na účel sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie a ich porovnania s vplyvmi uvedenými v správe o hodnotení je možné použiť aj výsledky existujúceho monitoringu, aby sa predišlo zdvojovaniu monitorovania (napr. monitorovanie vykonávané SHMÚ a pod.).
Ak obstarávateľ zistí, že skutočné vplyvy spôsobené implementáciou strategického dokumentu na životné prostredie sú horšie, ako sa uvádza v správe o hodnotení strategického dokumentu, je povinný zabezpečiť opatrenia na ich zmiernenie a zároveň zabezpečiť zmenu, doplnenie, prípadne prepracovanie strategického dokumentu.
Obstarávateľ a rezortný orgán sú povinní bezodkladne oznámiť príslušnému orgánu (Okresnému úradu Nitra, odboru starostlivosti o životné prostredie) informáciu o výsledkoch sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie, ako aj o zabezpečení povinnosti v prípade, ak sa zistí, že skutočné vplyvy na životné prostredie sú horšie, ako sa uvádza v správe o hodnotení.
V zákone č. 24/2006 Z. z. sa neustanovuje žiadny časový rámec sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie .

VIII. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Realizáciou posudzovaného strategického dokumentu sa nepredpokladajú závažné negatívne cezhraničné environmentálne vplyvy, ani vplyvy na ľudské zdravie.
V prípade, že v rámci prípravy konkrétnych projektov budú identifikované akékoľvek predpokladané negatívne vplyvy presahujúce štátne hranice, budú o tom včas informované dotknuté strany.

IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ

Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2014 – 2020 (ďalej len „strategický dokument") je strategický dokument, ktorého cieľom je v krátkodobom a strednodobom horizonte vytvoriť podmienky pre tvorbu produktových línií zameraných na vybrané formy cestovného ruchu.
V strategickom dokumente sa za prioritné oblasti považuje:

- riadenie a realizáciu dlhodobej rozvojovej koncepcie cestovného ruchu v NSK;
- podpora slovenských a zahraničných investorov v cestovnom ruchu, podpora malých a stredných podnikateľov v cestovnom ruchu;
- príprava a rozvoj kvalifikovaných ľudských zdrojov, orientovaných na sektor služieb, kúpeľníctva a cestovného ruchu;
- podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu;
- podpora nových foriem cestovného ruchu;
- podpora rekonštrukcie kultúrno-historických pamiatok a obnovu tradícií v území;
- podpora účelových mikroregiónov pri získavaní finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ prostredníctvom efektívnych projektov v programovacom období 2007 až 2013.

Strategický dokument sa zaoberá aj rozvojom produktového portfólia, definuje marketingový prístup, propagáciu a komunikáciu, ako aj možné spôsoby financovania. Stratégia je čiastočne prepojená so strategickým zámerom Regionalizácie cestovného ruchu SR.
Hlavným cieľom strategického dokumentu je lepšie využiť primárny potenciál územia Nitrianskeho kraja a vytvoriť podmienky pre tvorbu produktových línií zameraných na vybrané formy cestovného ruchu s osobitným dôrazom na ochranu a tvorbu životného prostredia a zdravia obyvateľov.

Strategický dokument pozostáva z textovej časti a 10 príloh.
1. Súčasný stav cestovného ruchu v NSK
2. Primárny potenciál rozvoja cestovného ruchu v NSK – prírodný, kultúrny a historický
3. Analýza výkonov v cestovnom ruchu v okresoch NSK
4. Analýza stavu kľúčových foriem cestovného ruchu v NSK
5. SWOT analýza cestovného ruchu v NSK
6. Problémová analýza cestovného ruchu v NSK
7. Strategický plán rozvoja cestovného ruchu v NSK
8. Marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020
9. Akčný plán rozvoja cestovného ruchu a marketingových aktivít NSK na roky 2016 a 2017
10. Informačné zdroje

V rámci posudzovania strategického dokumentu boli zhodnotené jeho predpokladané vplyvy na životné prostredie vrátane zdravia, (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne i negatívne). Výsledok posudzovania je uvedený v tejto správe o hodnotení.
Vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie boli posudzované komplexne najmä z hľadiska únosného zaťaženia územia; vplyvu na obyvateľstvo, jeho zdravie a aktivity ; horninové prostredie a pôdu; vplyvu na ovzdušie a klimatické pomery dotknutého územia; vplyvu na vodné pomery; vplyvu na faunu, flóru, ich biotopy a chránené územia.
Vplyvy návrhu strategického dokumentu, ktoré bolo možné predpokladať v rámci jeho posudzovania nie sú takého charakteru, ktoré by spôsobili závažný vplyv na životné prostredie dotknutého regiónu.
Vplyvy strategického dokumentu identifikované v etape posudzovania návrhu strategického dokumentu (SEA) sa budú upresňovať v rámci jeho ďalšieho rozpracovania a v rámci posudzovania konkrétnych projektov (EIA) navrhovaných na jeho realizáciu.
Na zmiernenie prípadne odstránenie identifikovaných vplyvov boli navrhnuté účinné opatrenia

Po úprave materiálu so zohľadnením navrhovaných opatrení uvedených v kapitole IV. a V. správy o hodnotení a pripomienok vyplývajúcich z pripomienkového konania tohto dokumentu nie sú ďalšie prekážky, ktoré by bránil jeho schváleniu.

X. INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI

Finančné zabezpečenie realizácie strategického dokumentu sa podľa posudzovaného návrhu strategického dokumentu predpokladá kombináciou týchto zdrojov:

- verejné zdroje (štátny rozpočet, rozpočty samosprávnych krajov, rozpočty okresov);
- prostriedky podnikateľského sektoru (fyzické osoby, právnické osoby);
- prostriedky oblastných organizácii cestovného ruchu;
- fondy Európskej únie;
- iné prostriedky, ak to ustanoví osobitný predpis.

XI. DOPLŇUJÚCE ÚDAJE

1. Mapová a iná grafická dokumentácia

1. Regióny cestovného ruchu SR
2. Chránené územia SR
3. Chránené vtáčie územia v Nitrianskom kraji
4. Územia európskeho významu v Nitrianskom kraji
5. Cestná sieť SR
6. Železničné trate v SR
7. Fytogeografické členenie SR
8. Prehľad počtu pamiatkových objektov podľa okresov

2. Materiály použité pri vypracovaní správy o hodnotení

- Partnerská dohoda SR na roky 2014 - 2020
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
- Národná stratégia regionálneho rozvoja
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2011 – zmien a doplnkov č. 1 Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2011 (ďalej KURS 2011)
- Koncepcia ochrany pamiatkového fondu (2011)
- ÚPN VÚC Nitrianskeho kraja v súhrnnom znení zmien a doplnkov
- Územný generél dopravy Nitrianskeho samosprávneho kraja (2008)
- Správa o stave životného prostredia Nitrianskeho kraja k roku 2002 (SAŽP, 2003)
- Správa o stave znečisťovania ovzdušia v Nitrianskom kraji (OÚ Nitra, 2013)
- Hodnotenie kvality ovzdušia v Slovenskej republike (SHMÚ, 2010)
- Správa o vodnom hospodárstve v Slovenskej republike
- Uznesenie EP z 27. 9.2011 o Európe ako poprednej svetovej destinácii cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch
- Agenda pre trvalo udržateľný a konkurencieschopný európsky cestovný ruch (KOM(2007)621
- Program odpadového hospodárstva SR na roky 2011 - 2015
- Program odpadového hospodárstva Nitrianskeho kraja na roky 2011 – 2015

XII. MIESTO A DÁTUM VYPRACOVANIA SPRÁVY O HODNOTENÍ

Bratislava, október 2015

XIII. POTVRDENIE SPRÁVNOSTI ÚDAJOV

1. Meno spracovateľa správy o hodnotení

ENPRO Consult, s.r.o., Martinengova 4, 811 02 Bratislava

2. Potvrdenie správnosti údajov podpisom spracovateľa správy o hodnotení a podpisom oprávneného zástupcu obstarávateľa

Za spracovateľa správy o hodnotení: ENPRO Consult, s. r. o., Bratislava

....
Dátum Ing. Viera H u s k o v á
konateľka

Za obstarávateľa: Nitriansky samosprávny kraj

....
Dátum Mgr. Roman Vančo
vedúci odboru

XIV. PRÍLOHY

1. Regióny cestovného ruchu SR
2. Chránené územia SR
3. Chránené vtáčie územia v Nitrianskom kraji
4. Územia európskeho významu v Nitrianskom kraji
5. Cestná sieť SR
6. Železničné trate v SR
7. Fytogeografické členenie SR
8. Prehľad počtu pamiatkových objektov podľa okresov
9. Zoznam pamiatkových území
10. Zoznam termálnych kúpalísk a aquaparkov
11. Vyhodnotenie požiadaviek z rozsahu hodnotenia
12. Vyhodnotenie pripomienok zo stanovísk k oznámeniu